

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง

เครือข่ายการสื่อสารเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา “ลำน้ำน้อย”

อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Communication Networks for Eco-tourism Resource Development :

A Case Study of “Noi River”, Phakhai District , Ayudhya Province.

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปาริย์ อ่อนสอาด

อาจารย์ประคิษฐ์ รัตนวิจารณ์

302.3
ป542ค

30A0172295

Title: เครือข่ายการสื่อสาร เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ที่
หอสมุดและศูนย์สนเทศ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

2546

2400

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง

เครือข่ายการสื่อสารเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา “ลำน้ำน้อย”
อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Communication Networks for Eco-tourism Resource Development :

A Case Study of “Noi River” , Phakhai District , Ayudhya Province.

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปจรรย์ อ่อนสอาด

อาจารย์ประคิษฐ์ รัตนวิจารณ์

เลขทะเบียน	0172295
วันลงทะเบียน	- 8 S.A. 2547
เลขเรียกหนังสือ	302.3
	ป 542ค
	[2546]

๑๑

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ชื่อเรื่อง : เครื่องมือสื่อสารเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา “ลำน้ำน้อย”

อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปาริฉัตร อ่อนสอาด สถาบัน : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

และอาจารย์ประดิษฐ์ รัตนวิจารณ์

ปีที่พิมพ์ : พุทธศักราช 2546

สถานที่พิมพ์ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

แหล่งที่เก็บรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ : ศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

จำนวนหน้างานวิจัย : 204 หน้า

ลิขสิทธิ์ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง เครื่องมือสื่อสารเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา “ลำน้ำน้อย” อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงสหวิทยาการ ผสมผสานรูปแบบการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเลือกชุมชนที่จะศึกษาสี่แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลผักไห่ เทศบาลตำบลลาดชะโด องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าโคก และองค์การบริหารส่วนตำบลลาดชิด ทั้งสี่แห่ง ตั้งอยู่ริมลำน้ำน้อยและเป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวและมีกิจกรรมเกี่ยวเนื่อง อาทิ วัฒนธรรม ประเพณี การละเล่น หัตถกรรมพื้นบ้าน ดนตรี และอาหารพื้นบ้าน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1.) สังเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงของอำเภอผักไห่จากอดีตถึงปัจจุบัน (2.) วิเคราะห์เครื่องมือสื่อสารเพื่อพัฒนาอำเภอผักไห่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (3.) ประเมินสภาพความพร้อมโดยวัดจากตัวชี้วัด 4 อย่าง คือ สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือ มีท่าเทียบเรือ มีแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน และมีที่ค้างแรมในหมู่บ้าน หรือ โฮมสเตย์

ผลการวิจัย พบว่า อำเภอผักไห่ตั้งอยู่ริมลำน้ำน้อยเป็นชุมชนเก่าแก่ครั้งสมัยละโว้ มีอดีตที่น่าภาคภูมิใจ กล่าวคือพระพุทธเจ้าหลวง เสด็จประพาสต้นถึงสองครั้ง ทรงบันทึกในจดหมายเหตุ เสด็จประพาสต้น โดยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (พ.ศ.2447) และบันทึกในราชหัตถเลขาของพระพุทธเจ้าหลวง (พ.ศ.2451) ถึงความเจริญของชุมชนบ้านปากไห่ ในการเสด็จทั้งสองคราว ทรงประทับแรมที่บ้านหลวงวารีย์โยธารักษ์ (บ้านตึก) ซึ่งเป็นนายอำเภอคนแรกของอำเภอผักไห่ ปัจจุบัน รกร้างเหลือเพียงห้องนั่งริมน้ำ นอกจากผักไห่จะเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรม ประเพณี และโบราณสถานที่มีค่าแล้ว ยังมีลำน้ำน้อยเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ อุดมด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร และสัตว์น้ำนานาชนิด ถึงขนาดมีคำกล่าวที่ว่า “จะจับกุ้งต้องแหวกปลา” ต่อมามีการสร้างเขื่อนชลประทาน โบราณสถานหลายแห่งเหลือเพียงซาก เนื่องจากประชากรวัยทำงานทิ้งถิ่นเหลือแต่เด็กและคนชรา อย่างไรก็ตาม ผักไห่ยังคงมีทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางธรรมชาติที่ทรงคุณค่าเหลือไว้ให้ลูกหลาน นำที่จะรื้อฟื้นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

สำหรับ เครือข่ายการสื่อสารเพื่อพัฒนา "ลำน้ำน้อย" ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แบ่งประชากรออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (1.) กลุ่มข้าราชการประจำ โดยมีนายอำเภอ ถือเป็นสื่อบุคคลที่มีความสำคัญ สามารถบูรณาการคุณสมบัติ 4 ประการ ได้แก่ นักพัฒนา นักประสาน ผู้ชี้แนะ และผู้ดูแล สำหรับการสื่อสารระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มข้าราชการประจำ ใช้เครือข่ายการสื่อสารแบบครบวงจร และใช้ช่องทางการไหลของข่าวสารทั้งแบบทางการและแบบไม่เป็นทางการ ส่วนการสื่อสารระหว่างกลุ่ม (กับข้าราชการส่วนท้องถิ่น) ใช้เครือข่ายการสื่อสารทั้งแบบเป็นทางการด้วยสื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ เอกสารราชการ การสั่งการ การประชุม เป็นต้น และการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการด้วยการสื่อสารระหว่างบุคคล ได้แก่ การพูดคุยสนทนาตามงานเลี้ยงต่างๆ การสัมมนา กึ่งพัก ผ่อนนอกสถานที่ การแลกเปลี่ยนดูงาน เป็นต้น (2.) ผู้นำชุมชน พบว่า นายกอบต. หน้าโคก รับทราบข่าวสารและนำไปเผยแพร่แก่สมาชิกโดยผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายมากที่สุดและกลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่งตอบว่าไม่เคยได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนผู้ที่ได้รับทราบข่าวสารแล้วเกิดความรู้/ความเข้าใจจากสื่อบุคคลมากที่สุด รองลงมาเสียงตามสาย และเอกสารราชการ ตามลำดับ และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการรับทราบข่าวสารเพิ่มเติม โดยผ่านเสียงตามสายมากที่สุด รองมา สื่อบุคคล และเอกสารราชการตามลำดับ (3) กลุ่มแม่บ้านและผู้ประกอบการ พบว่า ชุมชนที่มีความพร้อมมากที่สุด ได้แก่ ชุมชนศรีวิเชียร ในตำบลหน้าโคก เพราะมีกลุ่มผู้นำสตรีที่เข้มแข็ง อีกทั้งมีเครือข่ายที่มีธุรกิจที่มั่นคงรองรับอยู่ สำหรับความพร้อมของชุมชน ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่ากลุ่มตัวอย่างของ อบต. หน้าโคกมีความเป็นไปได้มากที่สุดเพราะมีพื้นฐานการรวมตัวเรื่องอาชีพ (ศูนย์การเรียนรู้สตรีศรีวิเชียร) รองลงมาอบต.ลาดชิดมีพื้นฐานการรวมตัวเรื่องสิ่งแวดล้อม

ด้านข้อเสนอแนะ หากต้องการพัฒนาอำเภอผักไห่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเป็นรูปธรรม ควรมีการบริหารจัดการ ดังนี้ (1.) ต้องมีการจัดตั้งองค์กรท่องเที่ยวที่เกิดจากการรวมตัวของภาครัฐ/เอกชน เพื่อร่วมรับผิดชอบ โดยใช้เครือข่ายการสื่อสารแบบครบวงจรทั้งแบบเป็นทางการ และแบบไม่เป็นทางการเพื่อให้สมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างครบถ้วน (2.) สำหรับการสื่อสารกับสมาชิกในแต่ละชุมชน นอกจากต้องอาศัยสื่อบุคคลแล้วควรใช้ประโยชน์จากเสียงตามสายมากขึ้นด้วย (3.) ควรมีการสร้างเครือข่ายการสื่อสารระหว่างชุมชน (ทั้งภายใน/ภายนอกอำเภอ) เพื่อแลกเปลี่ยนดูงานระหว่างกัน (4.) ควรมีการพัฒนาเว็บไซต์ท่องเที่ยวสำหรับชุมชนที่มีความพร้อม ได้แก่ อบต.หน้าโคก และอบต.ลาดชิด โดยสรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป การลงตรวจสอบสภาพพื้นที่ รวมถึงการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง มีความเห็นว่าสามารถพัฒนา "ลำน้ำน้อย" ในพื้นที่อำเภอผักไห่ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างแน่นอน

Title : **Communication Networks for Eco-tourism Resource Development : A Case Study of
“ Noi River” Phakhai District Ayuthaya Province.**

Researcher : **Mrs. Pacharee Onsaard.**

Institution : **Dhurakijbundit University.**

Mr. Pradit Rattanawijarn.

Year of Publication : **2003**

Publisher : **Dhurakijbundit University.**

Number of Page : **204 Pages**

Copy right : **Dhurakijbundit University.**

Abstract

The study on “communication network for Eco-tourism development: A case study in Phakhai District, Ayuthaya Province” was mixed with both qualitative and quantitative research methods. Four communities on the banks of the Noi River were chosen for the study. They were: Phakhai Municipality, Lard Chado Municipality, Na Khok Tambal Administrative Organization, and Lard Chid Tambol Administrative Organization. The purposes of the study were: (1) to synthesize the changes in Phakhai District from the past to the present, (2) to estimate the readiness from four indicators: cooperation of the members, piers, shops for community products and houses for home-stay, and (3) to analyze communication network to develop Phakhai District to be an Eco-tourism source.

The results of the study indicated that Phakhai District was the old community traced back to the Lopburi period, i.e. King Rama V visited their twice. From the archive of the royal visit by Somdej Kromphrayadamrongrajanubhap (1904) and the record of King Rama V (1908). Phakhai was not only famous for its cultures, traditions and previous ancient places but also its agricultural products and aquatic animals. Since the working-force people migrated their home land to work in big cities where they left behind the old and children and many ancient places in deserted. Luckily, Phakhai still had its own cultural and natural fund that should be restored to be tourist resources.

For the readiness of people in Eco -tourism development, it was found that the samples from every community rather had good knowledge and understanding. For the realization, Na Khok Tambol Administrative Organization had the highest average point, and then Lard Chid Tambol Administrative Organization, Phakhai Municipality and Lard Chado Municipality respectively. For the cooperation of the sampling groups, Lard Chid TAO had the highest average point and followed by Na Khok TAO, Phakha Municipality

and Lard Chado Municipality. For the readiness of the community leaders, the Chiefs of Na Khok TAO and Lard Chid TAO rightly understood the meaning of Eco-tourism. The Lord Major of Lard Chado Municipality gave the best idea on Eco-tourism in expect and then the chief of Lard Chid TAO, Na Khok TAO, and the president of Ban Khiaw community. For the readiness of each community to be developed for Eco-tourism, Na Khok TAI had the best possibility and then Lard Chid TAO.

For the topic on "Communication network to develop the Noi River to be an Eco-tourism source, the samples were divided into 3 groups: (1) Civil officials, the chiefs of districts were considered as the most important Personal media that could be integrated with four qualifications, i.e. developer, negotiator, consultant and supervisor. For the communication among the civil officials, two kinds of communication were used full-circulate communication link and information channel in both vertical and horizontal ways. For the communication among the groups, both formal and informal communications were used. (2) Community leaders consisted of local political officials. The results showed that the Lord Major of Lord Chado and the Chief of Na Khok TAO received information from government documents, district meeting, neighbours, friends and relatives. The president of Ban Khiaw community members, the chief of Na Khok TAO called an informal meeting, placed posters, gave an announcement through the loud speaker and talk similar to The Lord Major of Lard Chado and the Chief of Lard Chid TAO regardless of placed posters, while the president of Ban Khiaw community called an informal meeting. It was shown that the Chief of Na Khok got most information and spread it to his members through way of communication. According to additional observation and interview, Sri Wichian community in Na Khok TAO is the most ready community because of a strong woman leading group and relatives who ran permanent business to support.

The informal interview 243 samplings were indicated that almost half of the samplings never had any information about how to develop the community to be an Eco-tourism resource. For those samplings who had received the information, they mostly got it from personal media, loud speaker and government documents. Most samplings wanted to get information in addition from communication tools mentioned above.

For suggestions, if the government wants to develop Phakhai District to be an Eco-tourism resource, the management should be as follows: (1) to set up tourism organization originated from the cooperation between government and private sector to

cohesively play the role together and use information link in the form of formal and informal ways. (2) To set up communication network among communities in order to exchange their work, data, plans, and practices. (3) To develop tourist website for the ready communities, i.e. Na Khok TAO and Lard Chid TAO. From the field survey, data analysis and sampling interview, the Noi River in the area of Phakhai District can be certainly developed into an Eco-tourism resource.

Phakhai

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยชิ้นนี้ประสบความสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ ด้วยคุณูปการจากผู้มีพระคุณสองท่านคือ ศ.ดร. ประจักษ์ เปี่ยมสมบูรณ์ ครูท่านแรกผู้ให้ความรู้เบื้องต้นด้านการวิจัย ท่านต่อมา รศ.ดร.สรชัย พิศาลบุตร ครูท่านที่สองผู้ให้ความรู้การวิจัยในด้านปฏิบัติ และขอขอบคุณมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ที่ให้ทุนสนับสนุน รวมถึง คุณณรงค์ อ่อนสอาด นายอำเภอผักไห่ ผู้ช่วยเหลือด้านการประสานข้อมูล และลูกที่น่ารักทั้งสองที่เป็นกำลังใจให้งานวิจัยบรรลุตามเป้าหมาย.

DRPU

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(4)
สารบัญแผนภาพ	(6)
สารบัญภาพ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย /	6
1.3 ข้อยสันนิษฐาน /	6
1.4 ขอบเขตการวิจัย /	6
1.5 ระเบียบวิธีวิจัย /	8
1.6 นิยามศัพท์	9
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ /	10
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของชาวผกไห่	11
2.2 แนวคิดวัฒนธรรม ทูทางวัฒนธรรม และการฝังตัวของวัฒนธรรม	16
2.3 แนวคิดเรื่องทุนมนุษย์ในเว็บธุรกิจ	22
2.4 แนวคิดเรื่องการสื่อสารเพื่อการพัฒนา	23
2.5 ความหมาย พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวโดย ชุมชนในประเทศไทย	27
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP	34
2.7 กลุ่ม พัฒนาการของกลุ่ม วัฒนธรรม และเครือข่ายการสื่อสาร ของกลุ่ม	35
2.8 แนวคิดชุมชน และประชาคม	44

2.9 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ	50
2.10 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ ทักษะ และ การมีส่วนร่วม	53
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 รูปแบบการวิจัย	57
3.2 กลุ่มประชากรตัวอย่าง	57
3.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	59
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	60
3.5 การดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัย	61
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล	
4.1 ประวัติความเป็นมา และลักษณะทั่วไปของอำเภอผักไห่	66
4.1.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนผักไห่	66
4.1.2 ตามรอยเสด็จประพาสต้นของพระพุทธเจ้าหลวง	67
4.1.3 ลักษณะทางกายภาพ	71
4.1.4 สภาพเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ	72
4.1.5 สภาพทางสังคม	77
4.1.6 ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น	78
4.1.7 สถานที่ที่มีศักยภาพสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว	84
4.2 เครื่องข่ายการสื่อสารของคณะทำงาน(พหุภาคี) เพื่อพัฒนา “ลำน้ำน้อย” เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	85
4.3 การประเมินสภาพความพร้อมของชุมชนเพื่อการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	95
4.3.1 การรับรู้ข่าวสาร ความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วม ของประชาคมในการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	95
4.3.2 ประเมินสภาพความพร้อมของชุมชนและผู้นำชุมชน	113
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล	124
5.2 ข้อเสนอแนะ	132

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

- ก. ผักไห้ (ก)
ข. สภาพทั่วไปของอำเภอผักไห้ (ข)
ค. ประวัติการเดินเรือเขียว เรือแดง (ค)
ง. พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ง)
จ. แผ่นพับ "บ้านขนมสวย" (จ)
ฉ. บทสารคดีท่องเที่ยวผักไห้ (ฉ)
ช. แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ (ช)
ซ. แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมเกี่ยวเนื่องในอำเภอผักไห้ (ซ)
ฅ. ประวัตินักวิจัย (ฅ)

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.) แสดงผลิตภัณฑ์ดีเด่นประจำตำบลทั้ง 16 แห่ง ในอำเภอผักไห่	75
2.) แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะกลุ่มประชากร	96
3.) แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	98
4.) แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนา "ลำน้ำน้อย" ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	101
5.) แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความตระหนักต่อการพัฒนา "ลำน้ำน้อย" ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	104
6.) แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นกลุ่มตามแหล่งท่องเที่ยว	105
7.) แสดงค่าความตระหนักเฉลี่ย (จำแนกเป็นรายข้อ) ต่อการพัฒนา "ลำน้ำน้อย" ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว	106
8.) แสดงค่าความตระหนักเฉลี่ยรวมต่อการพัฒนา "ลำน้ำน้อย" ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว	108
9.) แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนา "ลำน้ำน้อย" ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	109
10.) แสดงค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วม (จำแนกเป็นรายข้อ) ต่อการพัฒนา "ลำน้ำน้อย" ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว	111
11.) แสดงค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมรวมต่อการพัฒนา "ลำน้ำน้อย" ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว	113
12.) แสดงความรู้/ความเข้าใจของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับ "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ"	114
13.) แสดงความสนใจ/ต้องการของผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	115
14.) แสดงทัศนคติของผู้นำแต่ละชุมชนต่อลักษณะที่ควรจะเป็นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	115
15.) แสดงทัศนคติของผู้นำแต่ละชุมชนต่อประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	116
16.) แสดงแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละชุมชน	116
17.) แสดงสินค้าที่ผลิตโดยชุมชน	117
18.) แสดงกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว	117

ตารางที่	หน้า
19.) แสดงปัญหาสภาพแวดล้อมที่ถูกทำลายในแหล่งท่องเที่ยว	118
20.) แสดงแหล่งท่องเที่ยวที่มีปัญหาสภาพแวดล้อมถูกทำลาย	118
21.) แสดงต้นเหตุในการทำลายสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว	119
22.) แสดงการรับทราบข่าวสารของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	119
23.) แสดงช่องทางการรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของผู้นำชุมชน	120
24.) แสดงการสื่อสารเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สมาชิกในชุมชน คัดทราบ	120
25.) แสดงวิธีการสื่อสารเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่สมาชิก ในชุมชนของผู้นำชุมชน	121
26.) แสดงความพร้อมของชุมชนที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	121
27.) แสดงเครื่องชี้วัดถึงความพร้อมของชุมชนที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงนิเวศ	121
28.) แสดงความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือหน่วยงานอื่น	122

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1.) แสดงโครงสร้างเครือข่ายการสื่อสาร โดยทั่วไป	39
2.) แสดงโครงสร้างเครือข่ายการสื่อสารแบบบอกรับ	40
3.) แสดงรูปแบบการสื่อสารแบบเป็นทางการ และ โครงสร้างเครือข่ายการสื่อสารแบบลูกโซ่	88
4.) แสดงรูปแบบการสื่อสารแบบเป็นทางการ และ โครงสร้างเครือข่ายการสื่อสารแบบครบทุกช่องทาง	89
5.) แสดงรูปแบบการสื่อสารแบบเป็นทางการ และ โครงสร้างเครือข่ายการสื่อสารแบบผสมผสาน	90

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.) แสดงแผนที่สถานที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอฝักไห้	7
2.) แสดงภาพเปรียบเทียบบ้านตาส้างในอดีตกับปัจจุบัน ซึ่งเหลือเพียงบางส่วนกับ ทนายทรรุ่นเหลน	14
3.) แสดงภาพเรือมาดเก๋ง 4 แจว พร้อมเรือมาดประทุน 4 แจว บรรทุกเครื่องครัว คราวเสด็จ ประพาสคืน และเจ้าเสมอใจ (อิน นรพัลลภ)	68
4.) แสดงสถานที่ที่พระพุทธเจ้าหลวงเคยเสด็จประทับแรม ทอดกฐิน และเสวยกระยาหาร กลางวัน	70
5.) แสดงแผนที่อำเภอฝักไห้ แม่น้ำ และลำคลองที่สำคัญ	72
6.) แสดงภาพบ้านเรือนสองฟากฝั่งแม่น้ำน้อยในอดีต	73
7.) แสดงภาพเรือชนิดต่างๆ ที่ใช้เป็นพาหนะสัญจรไปมาของชาวฝักไห้	79
8.) แสดงภาพตลาดบกลาดชะโด ปัจจุบัน เป็นที่ถ่ายทำของภาพยนตร์หลายเรื่อง	80
9.) แสดงภาพลักษณะของบ้านทรงไทย และการประกอบอาชีพประมงน้ำจืดสองฝั่ง ลำน้ำน้อย	81
10.) แสดงภาพกลุ่มบ้านทรงไทยที่บ้านลาดชิด และการซ่อมลอบยี่นของชาวบ้าน	82
11.) แสดงภาพเรือชาวบ้านที่ประยุกต์ให้เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย	84
12.) แสดงภาพกลุ่มสตรี "ศรีวิเชียร" เข้าเฝ้าสมเด็จพระเทพฯ ณ.พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน	91
13.) แสดงภาพกล้วยอบแผ่นที่ได้รับรางวัล "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" และอาหารแปรรูป อื่นๆ	92
14.) แสดงภาพคุณป้าสังัด ปราศรักับขนมกง	94

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา :

“ลำน้ำน้อย” เป็นลำน้ำที่ไหลแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาตรงบริเวณอำเภอสรรพยา เมืองชัยนาทผ่านวัดพระบรมธาตุชัยนาท ผ่านด้านหลังเมืองสรรคบุรี เข้าเขตเมืองสิงห์บุรี ผ่านบ้านบางระจัน วัดพิศกุลทอง เข้าเมืองอ่างทอง เขตอำเภอแสวงหา อำเภอโพธิ์ทอง อำเภอวิเศษชัยชาญ วัดสี่ร้อย เข้าเขตอยุธยา อำเภอผักไห่ อำเภอเสนา อำเภอบางบาล จนกระทั่งไหลไปบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่อำเภอบางไทร และลำน้ำน้อยนี้เอง คือเส้นทางเดินเรือที่สำคัญในอดีต เป็นอดีตของเรือสีเลือดหมู เป็นที่มาของนวนิยายเรื่อง หลายชีวิต ของม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นเพลงลูกทุ่งโด่งดังของศรีศรี ศรีประจวบ ผู้ล่วงลับไปแล้ว และยังเป็นลำน้ำที่ยังคงบรรยากาศของท้องทุ่ง ทุ่งน้ำที่ดีที่สุดอีกสายหนึ่งด้วย (เอกสารแผ่นพับ การเล่นเพลงเรือ เพลงพื้นบ้านกรุงเก่า , 9-10 มิถุนายน 2544)

บังอร พันปี อาจารย์ ภาควิชาสังคม โรงเรียนผักไห่สุทธาประมุข ได้เล่าย้อนถึงประวัติความเป็นมาของอำเภอผักไห่ ในงานเสวนาวิถีชีวิตไทยอำเภอผักไห่ ร่วมกับคณะสื่อมวลชนเพื่อการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2544 ดังนี้

“... เมื่อย้อนไปสมัยละโว้ที่นี้เป็นชุมชนหนึ่ง เรื่อยมาจนถึงสมัยอยุธยา ล่วงมาถึงรัชกาลที่ 1 เรียกแขวงเสนา เป็นหนึ่งในสี่แขวง (แขวงนครใน แขวงอูทัย แขวงรอบกรุง และแขวงเสนา) ขณะนั้น พอถึงรัชกาลที่ 3 ทรงเห็นว่าแขวงเสนา ประชาชนอาศัยกันหนาแน่น อาณาเขตกว้างขวางมาก ยากแก่การปกครอง จึงแยกพื้นที่ เขตเสนาตอนเหนือเป็น “แขวงเสนาใหญ่” (เขตอำเภอผักไห่ปัจจุบัน) และเขตพื้นที่ตอนใต้เป็น “แขวงเสนาน้อย” ต่อมาปี พ.ศ. 2438 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเริ่มการปกครองตามระบบมณฑลเทศาภิบาล มีสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพเป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ได้แบ่งเขตเสนาใหญ่ออกเป็น 2 ตอน ตอนบนให้เป็นแขวงเสนาใหญ่ (อำเภอผักไห่) ตอนใต้เป็นแขวงเสนากลาง (อำเภอเสนา) และแบ่งเขตเสนาน้อยออกไปอีก 2 แขวง คือแขวงเสนาใน (อำเภอบางบาล) และแขวงเสนาน้อย(อำเภอบางไทร) ที่ว่าการแขวงเสนาใหญ่ ครั้งแรกตั้งอยู่ที่บ้านตึกของหลวงวารีโยธารักษ์ (อ่วม) ตำบลอมฤต หมู่ที่ 3 เนื้อป่าคลองบางทองเวลานี้ โดยหลวงวารีโยธารักษ์เป็นนายอำเภอคนแรก ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2440 ได้ย้ายที่ว่าการแขวงเสนาใหญ่ไปตั้งชั่วคราวที่ศาลาทำน้ำวัดตาลานเหนือ ตำบลตาลานอยู่ได้ประมาณปีเศษก็ย้ายมาตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 ตำบลผักไห่ในปัจจุบัน และวันที่ 24 เมษายน 2460 เปลี่ยนชื่ออย่างเป็นทางการจากอำเภอเสนาใหญ่มาเป็นอำเภอผักไห่ตามชื่อตำบลที่ตั้ง

คำว่า “ผักไห่” ต้นนิยฐานว่าเพี้ยนมาจากคำว่า “ปากไห่” หรือ “ปากไห้” ซึ่งมีหลักฐานจากนิราศนายมี (ศิษย์สุนทรภู่) เขียนขึ้นคราวตามเสด็จประพาสต้นอำเภอผักไห่ เมื่อปี พ.ศ. 2414 ก็เขียนถึงคำว่า “ปากไห้” ไว้ดังนี้

“ จวนเวลาสิ้นแสงสุริย์ฉัน ถึงป่าโมกเรือมาพร้อมหน้ากัน เรือหลวงนายสิทธิ นั้นคอย
ละห้อยใจ โปรดเกล้าเข้าผูกกับท้ายพระที่นั่ง คงคาหลังแลเขียวเป็นเกลียวไหล เข้าคลองเอกราช
เร็วครรไล ตามน้ำไหลออกคลองลาดน้ำเค็ม ฝัพายเต็มเหนี่ยวอ่อนไม่ผ่อนพัก พอยามหนึ่งถึงสถาน
ย่านปากไห้ เห็นโคมไฟตามแดงแจ้ประจักษ์ เขาตั้งเครื่องบูชาดูหน้ารัก เสด็จพักหลับปลาในสาคร
วัดชีตาเห็น เป็นแต่เขาเล่ากันว่า ทำอุทงหนิน้ำที่ขยวหลบซ่อน หยุตที่นี้สร้างเจดีย์ริมทางจร ขอ
พระกรเลี้ยงด้วยพระบารมี....”

“ ...จนรุ่งแจ้งแสงสว่างฟ้า ดูภูหาถิ่นฐานบ้านปากไห้ เรือนสระพริ้งสองฝั่งคงคล้าย
ลำน้ำไหลแพรายชายสินคำ พอเสียงแตรแซ่ก้องในท้องน้ำ เดือนอ้ายขึ้นเก้าคำจามาสา พระเจ้าอยู่หัว
เสด็จลงทรงนาวา จนถึงลาดชะโด เห็นบ้านชลธารมากท่วมถึงเคหา แล้วเสด็จเสร็จกลับมาหลับปลา
ดูคะเนเวลาห้าโมงดี”

ในนิราศสุพรรณบุรี ซึ่งนายมีเขียนเมื่อปีมะโรงจอศก ก็ได้เขียนว่า “ปากไห้” เช่นกัน
ดังนี้

“แต่ที่ขยวลัดทุ่งท่าเหมือนหน้าน้ำ ทั้งสองลำล่องเลื่อนจนเพื่อนหลง ไปถึงบ้านปากไห้
เหมือนใจจง แล้วกวงออกทุ่งที่ขยวมอง เห็นบัวหลวงบัวขมหน้าชมดอก ช่างงามอกนับแสนดู
แน่นหนอง เห็นบัวขาวขาวล้วนนวลละออง”

คำว่า “ปากไห้” นี้เพี้ยนมาจากคำว่า “ปักไห้” อีกทีหนึ่ง โดยมีเกร็ดเล่าสืบต่อกันมาว่ามี
ตากับหลานปลูกบ้านอยู่ทางตอนเหนือของบ้านเศรษฐี เศรษฐีปลูกบ้านใหญ่โตมาก คนสมัยนั้น
เรียกว่า “บ้านใหญ่” (ตำบลบ้านใหญ่ในปัจจุบัน) และเรียกบ้านตากับหลานว่า “บ้านตาหลาน”
(เพี้ยนเป็นบ้านตาลานในปัจจุบัน) เศรษฐีเป็นหลานเขยของตา ส่วนตาเป็นชนชั้นปกครอง (กำนัน)
โดยทุ่งผักไห่อยู่ทางเหนือบ้านตาลาน

บ้างก็ว่า ที่ดินเหนือบ้านตาลานนี้ เป็นที่ดินของเศรษฐีบ้านใหญ่ และเศรษฐียกให้ตา
หลานไว้ทำมาหากิน โดยเศรษฐีปักเขตให้ตาลานไว้เป็นกรรมสิทธิ์ ชาวบ้านจึงเรียกว่า “ทุ่งปักไห้
ตาลาน” และเพี้ยนเป็น “ผักไห้ตาลาน” ในปัจจุบัน

มีผู้รูบบางท่านได้เล่าไปอีกอย่างว่า “ผักไห้” เป็นชื่อหญ้าชนิดหนึ่ง ใช้เป็นสมุนไพร มี
ใบคล้ายใบไผ่ เลื้อยแผ่ไปตามดิน ลอยขึ้นในน้ำขังหรือในที่ลุ่มชื้นแฉะ ลักษณะคล้ายผักปราบ
(บ้างก็ว่าผักไห้ก็คือต้นผักปราบ) มีอยู่มากในสมัยนั้น จึงเรียกว่าทุ่งผักไห้ และต่อมาเป็นตำบลผัก
ไห้ ปัจจุบันหญ้าชนิดนี้หาได้ยากมาก เนื่องจากราษฎรใช้พื้นที่ทำการเกษตรกัน โดยทั่วไป

นอกจากนี้ คำว่าผักไห่ยังเป็นชื่อของมะระจีนก ภาคใต้เรียกมะระจีนกว่าผักไห่ ภาคเหนือเรียกมะไห่ ภาคกลางเรียกมะระจีนก หรือมะระร้อยรู ชาวอีสานเรียกผักใส มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า **Momodica charantia L.** ชื่อสามัญว่า **Bitter cucumber. Balsam pear.** ซึ่งก็อาจมีการเพี้ยนไปได้เช่นกัน (มณี บันลือ , 1-15 กค. 2544)

ส่วนพลาติคัย สิทธิรัฐกิจ สื่อมวลชนจากทรานสปอร์ตและแเทรเวด กล่าวว่า คำว่า “ปากไห่” น่าจะเพี้ยนมาจากคำว่าคำภาษาไทยปากไห่ เพราะว่าแม่น้ำน้อยมีปลามากจึงน่าจะมีการทำปลา ร้า น้ำปลามาก อาจมีการเก็บภาษาไทยปากไห่ ตามวิถีชุมชนในอดีต ในที่สุดคงเพี้ยนเป็นผักไห่ (อ่างใน มณี บันลือ , เพิ่งอั้ง) แต่บางท่านแย้งว่าสมัยก่อนมีการเก็บแต่ภาษาไทยปากเรือ ไม่เห็นมีการเก็บภาษาไทยปากไห่แต่อย่างใด

ด้วยเหตุนี้ จึงไม่สามารถยืนยันได้อย่างมั่นคงว่าคำว่าผักไห่หมายถึงสิ่งใดกันแน่ อย่างไรก็ตาม ที่เชื่อถือได้ว่าที่นี่มีชื่อเรียกว่าปากไห่ จากเอกสารอ้างอิง ในปี พ.ศ. 2414 ที่กล่าวถึงแล้วนั้น และเปลี่ยนเป็นผักไห่ มาตั้งแต่ก่อน พ.ศ. 2460

จะพบว่า ในอดีต ลำน้ำน้อยช่วงอำเภอผักไห่จัดเป็นแหล่งสัตว์น้ำแหล่งใหญ่ที่มีปลาชุกชุมมาก พ่อถม ภูเจริญ ผู้เฒ่าวัย 87 ปี เล่าว่า “ ก่อนหน้านี้มีน้ำมาก ไปไหนมาไหนพายเรือหากันสะดวก ตนเองเป็นชาววิเศษชัยชาญ พายเรือล่องมาแต่งงานกับสาวผักไห่ เป็นไปรษณีย์ก็พายเรือส่งจดหมาย หาอาหารปลาง่ายมาก อุดมสมบูรณ์จริงๆ กุ้ง ปลาเนื้ออ่อน ปลาแดง ปลาช่อน ฯลฯ จับมเอาได้ทั่วไป.....” (ถม ภูเจริญ , อั้งแล้ว , 9 มิย. 2544)

สมบัติ ละกะปิ่น อาจารย์ภาควิชาสังคมอีกท่านหนึ่ง ผู้เติบโตมากับลำน้ำน้อยกล่าวว่าเพิ่มเติมว่า ตั้งแต่เด็กมาแล้วก็ได้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของอาหารปลาจากท้องน้ำอยากกินแกงส้มจะตั้งน้ำรอไว้เลย หยิบเบ็ดไปตกปลาในคลอง น้ำไม่ทันเค็ดก็ได้ปลามาทำแกงส้มพอดี ตั้งแต่มีการสร้างเขื่อนเหนือแม่น้ำและทำน้ำ รู้สึกว่าปลามีน้อยลงมาก สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไป เมื่อก่อนนี้ ชาวผักไห่สองฝั่งแม่น้ำทำน้ำปลา กะปิ ปลา ร้า ปลา ย่าง ส่งขายทั่วประเทศ แต่เดี๋ยวนี้นี้ไม่มีปลาให้ทำกิจการล่มสลายไปหมด ที่เหลืออยู่ สองเจ้าก็ต้องซื้อปลามาจากที่อื่น (สมบัติ ละกะปิ่น , เพิ่งอั้ง , 9 มิย. 2544)

จากสถานการณ์วิกฤติในประเทศช่วงกึ่งทศวรรษที่ผ่านมา มิได้มีผลกระทบแต่เฉพาะด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ได้ลุกลามถึงปัญหาด้านอื่นๆตามมาเป็นลูกโซ่ ทั้งด้านสังคม จริยธรรมรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนชาวไทยอย่างรุนแรงและมีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อไปอีกหลายปี กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในฐานะที่มีหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุข และได้รับนโยบายจากรัฐบาลในการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานทุกระดับทั้งจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ท้องถิ่น เอกชน ตลอดจนประชาชนทุกหมู่เหล่าในรูปของประชาคม เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว

ภาระหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทย นอกเหนือจาก การส่งเสริมอาชีพทั้งระยะสั้น/ยาว การจัดตลาดนัดสินค้า การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแล้ว ยังมีหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานอื่นในการสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่นตามโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวนับเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งที่สำคัญและสามารถสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่นนอกเหนือจากผลิตภัณฑ์ประเภทอื่น

จากการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ (TDR I = Thailand Development Research Institute) ได้กำหนดเป้าหมายระยะยาว (ปี พ.ศ. 2555) ให้การท่องเที่ยวไทยมีเอกลักษณ์ไทยในมาตรฐานสากล (World Class) ทั้งในด้านแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการและการรักษาสสิ่งแวดล้อมอย่างสมบูรณ์ โดยมีภารกิจหลักสำคัญคือการรักษามรดกแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ไว้ให้ยั่งยืน สามารถให้ไทยดำรงตำแหน่งเป็นประเทศที่สวยงามน่าท่องเที่ยวอยู่ตลอดไป สำหรับเป้าหมายระยะสั้น (ปีพ.ศ. 2541-2546) ให้พัฒนาการท่องเที่ยวไปในทิศทางที่ช่วยอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยมีกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนให้สอดคล้องกับขีดความสามารถในการรองรับของแต่ละพื้นที่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) นับเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) และในปี พ.ศ. 2546 นี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดโครงการ “เที่ยวเมืองไทยในมุมมองที่ไม่เคยเห็น” หรือ “Unseen in Thailand” ขึ้น ด้วยเหตุนี้ จากการประชาสัมพันธ์เดิมของททท. ที่เน้นแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่เป็นทะเล ภูเขา ปัจจุบัน แหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นรูปแบบอื่นใดก็ได้ที่เน้นความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

อำเภอผักไห่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูงตลอดสองริมฝั่งลำน้ำน้อย ยังคงสภาพบ้านเรือนทรงไทย ทรงปั้นหยา หน้าบ้านเต็มไปด้วยกระดังงา การเวก สายหยุด ตลอดจนถึงไม้ริมน้ำนานาชนิด เช่นมะกอกน้ำ มะดัน ดอกโสน ผักบุ้ง ลอยเป็นแพข้างบันไคบ้าน รวมทั้งขอยกปลาที่มีอยู่แทบทุกคั้งน้ำ (มนุ จรรยาภรณ์ , 16 มิถุนายน 2544)

สิ่งที่น่าสนใจคือสายน้ำแห่งนี้ เป็นที่ตั้งของชุมชนที่ดำรงอัตลักษณ์ความเป็นชุมชนเฉพาะกลุ่ม ทั้งที่เป็นชาวพุทธ อิสลาม คริสต์ และชาวจีนที่ประกอบด้วยวัด สุเหร่า โบสถ์คาทอลิก และศาลเจ้า ที่ตั้งเรียงรายอยู่ในสังคมกลุ่มน้ำเดียวกันอย่างผาสุกและสามัคคีกลมเกลียว

วิสัยทัศน์ (vision) การพัฒนาของอำเภอผักไห่ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2545-2549) กำหนดให้อำเภอผักไห่เป็นเมืองน่าอยู่ สะอาดเขียวขจี สันติสุข มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีวัฒนธรรม ประเพณีของตนเอง เป็นศูนย์รวมบริการต่างๆของรัฐ เอกชน รวมทั้งเป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดภัย เป็นเมืองอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชผลทางการเกษตร มีกลุ่มอาชีพเลี้ยงสัตว์ ทั้งอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ด้วยระบบเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาชาวบ้าน อีกทั้งเป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีบ้านเรือนไทยเป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนเป็นแหล่งการศึกษา การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาเสริมสร้างคน ครอบครัว ชุมชน

และสังคมที่เข้มแข็ง มีความสามัคคี เอื้ออาทร มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปลอดภัยเสพ
ติด อบายมุข รวมทั้งการดำรงชีวิต สามารถพึ่งตนเองได้ในสังคมอย่างปกติสุข รวมทั้งประชาชนมี
วิถีชีวิตความเป็นไทย สิทธิเสรีภาพ เลื่อมใสศรัทธาการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี
พระมหากษัตริย์เป็นประมุข

จะพบได้ว่า วิสัยทัศน์ดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับนโยบายหลักของภาครัฐที่ต้องการ
บูรณาการทุกส่วนของสังคม โดยผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับในท้องถิ่นในรูปแบบของการ
ทำประชาสังคมเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของตนเอง โดยมีรัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุนเท่านั้น

การท่องเที่ยว นับเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งตามนโยบาย “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ซึ่งเป็น
แนวทางหนึ่งที่จะสร้างความเจริญให้แก่ชุมชน สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของประชากร
ในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือจัดการ ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณ
ภาพ มีจุดเด่น และจุดขาย และสอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นเพื่อให้รู้จักแพร่หลายไปทั่ว
ประเทศและทั่วโลก

ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (เมื่อต้นปี พ.ศ. 2547 หลังจากมีการปรับโครงสร้างระบบราชการ
ใหม่) ได้กำหนดแนวคิดหมู่บ้านท่องเที่ยว (OTOP Tourism Village) เป็นแนวคิดขององค์กรท่อง
เที่ยวโลกเรื่องการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การขจัดความยากจน การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจึงได้รับการเชื่อม
โยงเข้ากับการขจัดความยาก

หมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP เป็นหมู่บ้านที่ชุมชนมีความเข้มแข็ง และผลิตสินค้าคุณ
ภาพ ระดับ 3-5 ดาว สมาชิกในชุมชนสมัครใจที่จะพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว โดยเชื่อมโยงสิน
ค้ากับแหล่งท่องเที่ยว โดยสถานที่ตั้งของหมู่บ้านท่องเที่ยว จะตั้งอยู่บริเวณหรือใกล้เคียงกับเส้น
ทางการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง มีลักษณะทางกายภาพที่น่าชม มีบรรยากาศที่เป็นกันเอง มีเรื่อง
ราวตำนานที่น่าสนใจ มีกระบวนการผลิตที่เป็นเอกลักษณ์และเหมาะสมในการสาธิตต่อกลุ่มนัก
ท่องเที่ยวเป้าหมาย (เอกสารเผยแพร่ หมู่บ้านท่องเที่ยว(OTOP Tourism Village) , 2547)

โดยสรุป อำเภอผักไห่ นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำอีกแห่งหนึ่ง ที่ยังคงรักษาความ
เป็นธรรมชาติ แสดงถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ริมน้ำ วัฒนธรรมประเพณี โบราณสถาน ที่หลากหลาย
ซึ่งสามารถคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์เฉพาะเชื้อชาติ ทั้งพุทธ คริสต์ และอิสลาม อีกทั้งอาหารพื้นที
แปรรูปจากวัตถุดิบพื้นบ้าน เช่น ถั่วฝักยาว สมุนไพร และผลิตภัณฑ์จากไข่ไก่ และปลาเป็นต้น สิ่งเหล่านี้
ล้วนเป็นจุดเด่น จุดขาย ที่ควรพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสามารถพัฒนาถึงขั้นเป็น
หมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP ได้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอำเภอผักไห่ จะมีแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงความเป็นธรรมชาติ อยู่
แต่ยังประสบปัญหาตามมามากมายในแง่การประสานงานเพื่อให้ผักไห่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง
นิเวศที่เป็นรูปธรรม ด้วยเหตุนี้ การจัดตั้งกลุ่มทำงาน(Task Force) ซึ่งประกอบไปด้วยข้าราชการ

ภูมิภาค ท้องถิ่น เอกชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชนเจ้าของพื้นที่ เพื่อร่วมกันรับผิดชอบในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้การดำเนินงานดังกล่าวเป็นไปอย่างราบรื่น เครือข่ายการสื่อสารจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่งในการสร้างสถานสัมพันธ์ และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย :

- 1) ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงของชุมชนผักไห่ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
- 2) เพื่อวิเคราะห์เครือข่ายการสื่อสารเพื่อพัฒนาชุมชนผักไห่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 3) เพื่อประเมินสภาพความพร้อมของชุมชนผักไห่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.3 ข้อยสันนิษฐาน :

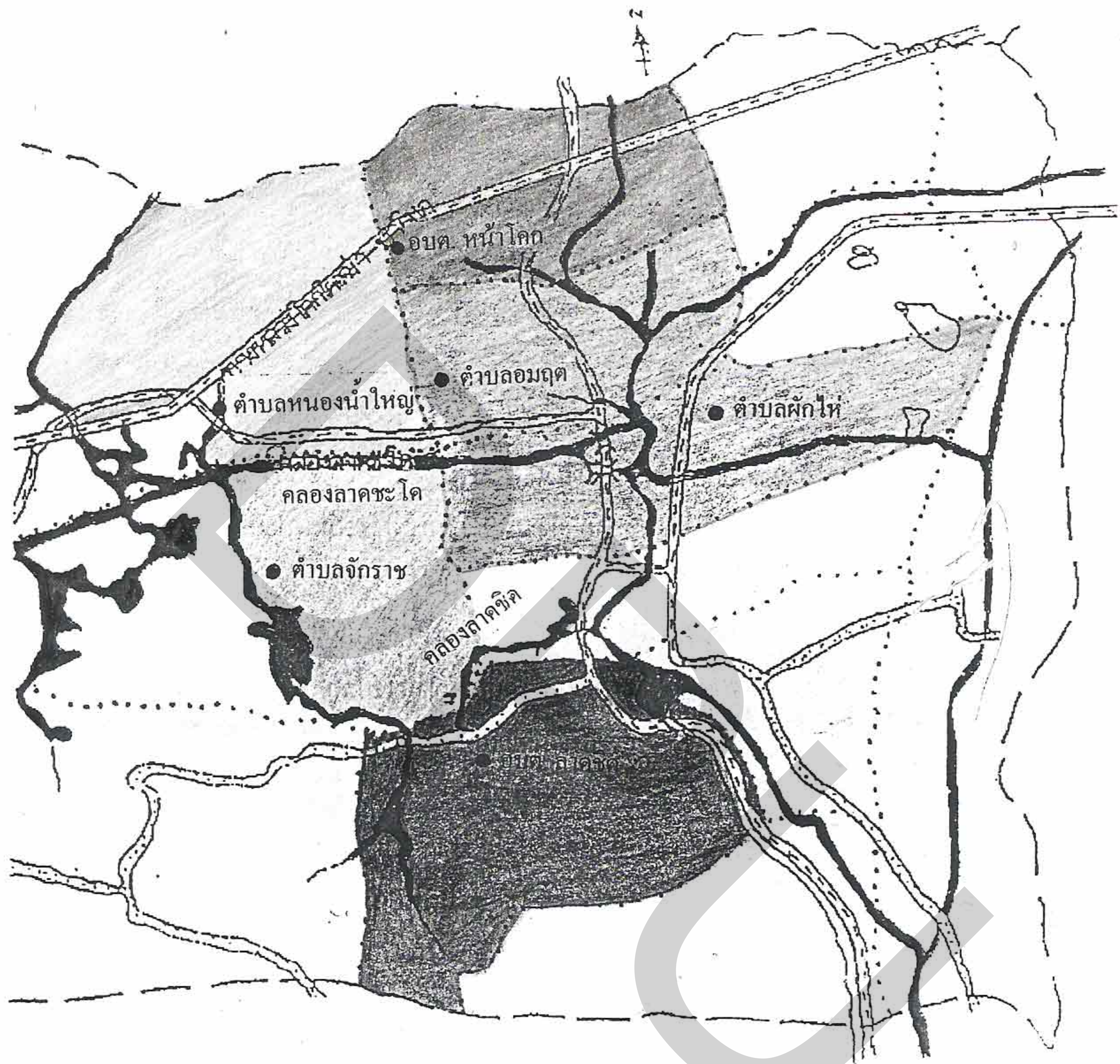
- 1) อำเภอผักไห่มีสภาพความพร้อมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2) เครือข่ายการสื่อสารสามารถพัฒนาชุมชนผักไห่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.4 ขอบเขตการวิจัย :

- 1) เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากคณะทำงาน (Task Force) ที่ประกอบด้วยผู้รู้ (Key Informant) ได้แก่

- นายอำเภอผักไห่
- พัฒนาการอำเภอ
- อาจารย์โรงเรียนผักไห่ สุทธาประมุข
- ผอ.การศึกษานอกโรงเรียน หรือผู้แทน
- ผอ.โรงเรียนลาดชะโดสามัคคี
- หัวหน้าเขตชลประทานผักไห่
- ผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง
- เจ้าอาวาสวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- ปราชญ์ชาวบ้าน
- ประธานกลุ่มแม่บ้าน และผู้ประกอบการ

- 2) เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มประชากรตัวอย่างในแหล่งท่องเที่ยว 4 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น 250 ชุด เพื่อวิเคราะห์ถึงความรู้ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ภาพที่ 1)

- เทศบาลตำบลฝักไ้ (ตำบลฝักไ้ + ตำบลลอมฤต)
- เทศบาลตำบลลาดชะโด (ตำบลฝักไ้ + ตำบลหนองน้ำใหญ่)
- องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าโลก (ตำบลหน้าโลก)
- องค์การบริหารส่วนตำบลลาดชิด (ตำบลลาดชิด)

ลำน้ำน้อย และคลองแยก (คลองลาดชะโด และคลองลาดชิด)

ภาพที่ 1 แสดงแผนที่สถานที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอฝักไ้

3.) ผลิตวีดิทัศน์สารคดีท่องเที่ยว เรื่อง "ท่องเที่ยวลำน้ำน้อยตามรอยเสด็จประพาสต้นพระพุทธเจ้าหลวง" ความยาว 15 นาที โดยเรียงตามลำดับดังนี้ (ดูบทสารคดีภาคผนวก จ)

ก. เทศบาลตำบลฝักไ้

1. ชมพิพิธภัณฑ์ และการแสดงพื้นบ้าน โรงเรียน "ฝักไ้สุทธาประมุข" (โรงเรียนกลางน้ำ ได้รับรางวัลอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และรางวัลโรงเรียนวัฒนธรรมไทยดีเด่น)
2. ชมวังมัจฉา และทานก๋วยเตี่ยวเรือที่วัดตึกชหรือรัฐศรัทธาราม
3. ชมโบราณสถานสำคัญได้แก่ วัดชีโพน วัดย่านอ่างทอง
4. ชม "บ้านเขียว" (บ้านขุนพิทักษ์บริหาร) และ "บ้านตึก" (บ้านหลวงวารีโยธารักษ์) บ้านโบราณทรงปั้นหยา สร้างสมัย ร. 5 อายุกว่า 100 ปี
5. เยี่ยมชมชุมชนมุสลิม ชมการสาธิตวิธีการถักเปดสะคิง

ข. เทศบาลตำบลลาดชะโด

1. ชมตลาดไม้เก่าแกริมคลองลาดชะโด (อดีตเป็นแหล่งกูดิจิน แดกสลายแล้ว นำที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแทนเพื่อรื้อฟื้นอดีตกลับมา)
2. ล่องเรือชมวิถีชีวิต และธรรมชาติ ตลอดคลองลาดชะโด
3. เยี่ยมลุ่มบุญมา กำพล ชมการสาธิตวิธีการต่อเรือจำลองจากไม้สัก

ค. องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าโลก

1. ชมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ของกลุ่มแม่บ้านที่ศูนย์การเรียนรู้ "ศรีวิเชียร"
2. ชมการสาธิตวิธีการประลองไก่ (เปรียบไก่เพื่อการซื้อ/ขาย)
3. เยี่ยมบ้านดนตรีไทยลูกชั้น ที่หน้าโลก
4. ชมกระจกสีที่โบสถ์ เซนต์เทเรซา

ง. องค์การบริหารส่วนตำบลลาดชิด

1. ชมสาธิตการนวด อบสมุนไพร โบราณ
2. ชมโบราณสถานสำคัญ ได้แก่ วัดย่านอ่างทอง วัดชีโพน วัดศาลานเหนือ วัดศาลานใต้ วัดลาดชิด เป็นต้น
3. ล่องเรือชมธรรมชาติ ทักษศึกษาวิถีชีวิต ชื่นชมกลุ่มบ้านทรงไทย และพันธ์ไม้ น้ำตลอดสองฝั่งคลองลาดชิด
4. ชมการสาธิตขนมไทย (บ้านขนมสวย) ของคุณยายสังัด ปราศรี

1.5 ระเบียบวิธีวิจัย:

1. วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Data Collecting) นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สํารวจภาคสนาม

(Field Survey) แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) บรรดาผู้รู้ (Key Informant) จำนวน 10 ท่าน สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากคณะทำงาน (Task Force) จำนวน 25 ท่าน และนำข้อมูลทั้งนี้มาวิเคราะห์ตามข้อสันนิษฐานที่ตั้งไว้ด้วยวิธีการตีความและพรรณนา (Interpretative Analysis and Descriptive Analysis)

2. **วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)** เก็บข้อมูลจากภาคสนาม ด้วยแบบสอบถามจำนวน 250 ชุด โดยเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อหาค่าร้อยละ (Percentage) และ ค่าเฉลี่ย (Mean)

1.6 นิยามศัพท์ :

เครือข่ายการสื่อสาร หมายถึง รูปแบบทิศทางของการสื่อสารในกลุ่มคณะทำงานเพื่อพัฒนาอำเภอผักไห่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กล่าวคือเป็นสายใยที่เชื่อมโยงการติดต่อระหว่างสมาชิกในกลุ่มซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นอย่างคล่องตัวหรือติดขัดภายในกลุ่ม ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่ไม่น่าพอใจ ไปสู่สภาพที่น่าพอใจอย่างมีแผน ในที่นี้หมายถึงการวางแผนอำเภอผักไห่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตั้งแต่การกำหนดกลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติ มีวัฒนธรรม ประเพณี ที่แสดงถึงวิถีชีวิตเฉพาะถิ่น รวมถึงโบราณสถาน ที่แสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะเชื้อชาติ ตลอดจนสร้างหรือปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) เช่น ถนน ป้ายบอกทาง ท่าเทียบเรือ เขื่อน โคมสแตย์ ตลอดจนสนับสนุนผลิตภัณฑ์อื่นๆ อาหารพื้นบ้าน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว อันเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อการสร้างอำเภอผักไห่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างเป็นรูปธรรม โดยได้รับความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่นทุกระดับ และสามารถสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการจัดระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ลำน้ำน้อย หมายถึง ลำน้ำน้อยที่ไหลเฉพาะช่วงอำเภอผักไห่โดยครอบคลุมพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวตั้งแต่องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าโคก เทศบาลตำบลผักไห่ (ตำบลอมฤต + ตำบลผักไห่) เทศบาลตำบลลาดชะโด (ตำบลหนองน้ำใหญ่+ตำบลจักราช) และองค์การบริหารส่วนตำบลลาดชิด

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ :

1. ค้นพบแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งใหม่
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทเดียวกันให้เป็นที่รู้จัก
3. เป็นการสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น

DRPU

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หัวข้อการวิจัย เรื่อง เครือข่ายการสื่อสารเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา “ลำน้ำน้อย” อำเภอฝักไห้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อันจะเอื้อประโยชน์ต่องานวิจัย ดังนี้

- 2.1. แนวคิดเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของชาวอำเภอฝักไห้
- 2.2. แนวคิดเรื่องวัฒนธรรม ทูทางวัฒนธรรมและการฝังตัวของวัฒนธรรม
- 2.3. แนวคิดเรื่องทุนมนุษย์ ในเว็บธุรกิจ
- 2.4. แนวคิดเรื่องเครือข่ายการสื่อสารเพื่อการพัฒนา
- 2.5. ความหมาย พัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย
- 2.6. แนวคิดเกี่ยวกับหมู่บ้านท่องเที่ยว (OTOP Tourism Village)
- 2.7. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม พัฒนาการของกลุ่ม วัฒนธรรมและเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่ม
- 2.8. แนวคิดเรื่องชุมชนและประชาคม
- 2.9. แนวคิดอิทธิพลสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ
- 2.10. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วม

2.1. ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของชาวอำเภอฝักไห้

2.1.1. ประวัติความเป็นมาของชุมชนฝักไห้

อำเภอฝักไห้ เป็น 1 ใน 16 อำเภอในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ฝักไห้เป็นชุมชนแล้วตั้งแต่สมัยละโว้ เรื่อยมาจนถึงสมัยอยุธยา จนกระทั่ง สมัยรัตนโกสินทร์ ในสมัยรัชกาลที่ 1 เรียกชุมชนนี้ว่า “แขวงเสนา” (เป็นหนึ่งในสี่แขวง ได้แก่ แขวงนคร ใน แขวงอุทัย แขวงรอบกรุง และแขวงเสนา) พอถึงสมัยรัชกาลที่ 3 ทรงเห็นว่าแขวงเสนามีประชาชน อาศัยหนาแน่น อาณาเขตกว้างขวางยากแก่การปกครอง จึงแยกพื้นที่เขตเสนาตอนเหนือเป็น “แขวงเสนาใหญ่” และเขตพื้นที่ตอนใต้เป็น “แขวงเสนาน้อย” ต่อมาปี พ.ศ. 2438 สมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงริเริ่มการปกครองตามระบอบมณฑลเทศาภิบาล โดยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพเป็นเสนาบดี กระทรวงมหาดไทย ทรงมีพระราชดำริให้แบ่งเขตเสนาใหญ่และแขวงเสนาเล็ก ออกเป็น 4 แขวง ได้แก่ แขวงเสนาใหญ่ (อำเภอฝักไห้) แขวงเสนากลาง (อำเภอเสนา) แขวงเสนาเล็กตอนเหนือ (อำเภอบางบาล) และแขวงเสนาตอนใต้ (อำเภอบางไทร)

สำหรับที่ทำการอำเภอฝักไห้ครั้งแรกนั้น ตั้งอยู่ที่ บ้านตึกของหลวงวารีโยธารักษ์ ตำบลอมฤต โดยหลวงวารีโยธารักษ์ (อ่วม) เป็นนายอำเภอคนแรก ปัจจุบัน บ้านตึกดังกล่าวปรากฏให้เห็นเพียงห้องนั่ง

เล่นทำน้ำเท่านั้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2440 ได้ย้ายที่ทำการอำเภอไปตั้งอยู่ที่ศาลาทำน้ำวัดตาลานเหนือ จนกระทั่งย้ายมาตั้งอยู่ที่ว่าการอำเภอปัจจุบัน และในวันที่ 24 เมษายน 2406 ได้เปลี่ยนชื่อจาก “แขวงเสนาใหญ่” ให้ตรงกับชื่อของตำบลที่อำเภอตั้งอยู่เป็น “อำเภอผักไห่” (กศน. อำเภอผักไห่, 2534: 1)

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแม่น้ำลำคลองไหลผ่านมากมายและโยงใยถึงกันอย่างทั่วถึง ชุมชนตั้งบ้านเรือนริมฝั่งแม่น้ำเป็นหลัก การคมนาคมอาศัยการเดินทางเรือตามลำน้ำ ซึ่งใช้เรือเป็นพาหนะทั้งเรือขนาดเล็กสำหรับสัญจรไปมา และเรือขนาดใหญ่สำหรับบรรทุกสินค้า นอกจากนี้ยังมีเรือแม่ที่ชาวบ้านเรียกกันว่า เรือแม่เขียว เรือแม่แดง ของบริษัทเดินเรือชาวต่างประเทศ และชาวไทย เดินเรือรับส่งผู้โดยสาร และขนสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภค ระหว่างกรุงเทพฯกับกรุงศรีอยุธยา การคมนาคมทางน้ำเริ่มเลือนหายไปในช่วง สงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา เพราะได้มีการตัดถนนจากกรุงเทพฯมาอยุธยา เส้นทางคมนาคมทางน้ำค่อยๆลดความจำเป็นลงเกือบทั้งหมด จะมีใช้อยู่บ้าง ก็จะเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำลำคลองที่ไม่มีถนนตัดผ่าน (กรมศิลปากร, 2544 อ้างใน การจัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แม่น้ำน้อย อำเภอผักไห่, 2545 :3)

2.1.2. มรดกศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ก. คลองและเส้นทางเดินเรือในอดีต :

จากบันทึกเล่าเรื่องเมืองสยาม โดยบาทหลวง ปาเดอกัวซ์ ชาวฝรั่งเศส สมัยรัตนโกสินทร์ ดังนี้

“ การดำเนินชีวิต ตั้งแต่สมัยอยุธยาต่อเนื่องมาถึงแผ่นดินสมัยรัตนโกสินทร์ในช่วงต้นๆ อันเป็นช่วงที่คนไทยมีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับแม่น้ำลำคลองเป็นอย่างมาก แม่น้ำลำคลองเปรียบได้กับเส้นเลือดใหญ่หล่อเลี้ยงร่างกายบนพื้นแผ่นดินอันอุดมสมบูรณ์ ลำน้ำหลากหลายล้วนยังอุดมประโยชน์เอนกอนันต์นานัปการทั้งเป็นเส้นทางสัญจรใช้ดื่มบริโภคนับร้อยๆปี มาแล้วที่ผู้คนส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตผูกพันกับขนบธรรมเนียมประเพณีหลายอย่างเกิดขึ้น”

ต่อมา แนวทางการพัฒนาได้หันไปสัญจรทางบก ทำให้คลองหลายแห่งลดความสำคัญลง แม่น้ำลำคลอง เส้นทางที่เคยเป็นหัวใจการเดินทางสัญจรจึงถูกปล่อยทิ้งกลายเป็นเพียงแหล่งระบายน้ำเสียและทิ้งขยะเน่าเหม็น

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันผู้คนเริ่มหันมาสนใจมากขึ้น ด้วยเหตุผลเพื่อการอนุรักษ์การคมนาคมทางน้ำ แม่น้ำลำคลองจะพลิกฟื้นคืนชีพอีกครั้งหนึ่ง (สกฤณี ญัฐพลวัฒน์ ,เพ็ญอ้าง , 5)

ข. ตลาดน้ำ วิถีชีวิตพ่อค้า - แม่ขายไทย

ความเปลี่ยนแปลงแห่งยุคสมัย ทำให้วิถีชีวิตคนไทยส่วนใหญ่หันห่างกับสายน้ำ เพราะในอดีตการเดินทางเรือสัญจรส่วนใหญ่จะใช้ทางน้ำเป็นหลัก ทำให้ตลาดน้ำเป็นจุดศูนย์รวมของการซื้อขาย แต่เมื่อมีการพัฒนาให้มีถนน ผู้คนส่วนใหญ่ เปลี่ยนจากแพขึ้น ไปสร้างบ้านเรือนบนบก ทำให้ตลาดน้ำค่อยๆเลือน

หายไป แต่เรื่องราวของตลาดน้ำก็ยังคงเป็นที่ระลึกถึงอยู่ และยังมีความพยายามที่จะพลิกฟื้นให้กลับสู่วิถีชีวิตของคนไทยอีกครั้งหนึ่ง (สกุนี ฌัฐพุลวัฒน์ , เพ็ญอ้าง , 5)

ค. ตามรอยเสด็จประพาสต้น

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงโปรดการเสด็จประพาสต้นตั้งแต่เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ โดยเสด็จประพาสแทบทุกปี การเสด็จประพาสหัวเมืองใหญ่ในพระราชอาณาเขตนั้น บางครั้งเสด็จไปเพื่อทรงตรวจการปกครอง การจัดการรับเสด็จเป็นทางการ บางคราวเสด็จไปเพื่อสำราญพระราชอิริยาบถ ไม่โปรดให้การรับเสด็จเป็นทางการที่เรียกว่า “เสด็จประพาสต้น” เหตุที่เรียกเสด็จประพาสต้นเกิดขึ้นในคราวประพาสครั้งแรก ร.ศ.123 เวลาจะประพาสมิให้ใครรู้ว่าเสด็จไป ทรงเรือมาดเก๋ง 4 แจว ลำหนึ่ง เรือลำเดียวไม่พอบรรทุกเครื่องครัว จึงซื้อเรือมาดประทุน 4 แจวอีก 1 ลำ ทรงโปรดให้หมื่นเสมอใจราชเป็นผู้คุมเครื่องครัวไปในเรือลำนั้น เจ้าหมื่นเสมอใจราช ชื่อว่า อัน จึงทรงดำรัสเรือลำนั้นว่า “เรือตาอัน” เรียกเร็วๆ เสียงเป็น “เรือตัน” การเสด็จประพาสต้นผ่านมณฑลกรุงเก่ามีอยู่ 3 ครั้ง และ 1 ใน 3 ครั้งนั้นก็ทรงเสด็จมาที่บ้านตาช้างอำเภอผักไห่ด้วย (ธงชัย รักช็อน , เพ็ญอ้าง , 6)

ง. สืบหาบ้านตาช้าง (เพื่อนต้นรัชกาลที่ 5)

ตาช้างกับยายพลับเป็นคนบางหลวงย้ายเอียงอยุธยา เมื่อปีพ.ศ. 2447 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสต้นแวะขึ้นเรือนตาช้างขอทำครัวเสวยพระกระยาหารเช้า ตาช้างยายพลับจำพระเจ้าอยู่หัวไม่ได้ทั้งๆที่คุยว่าเคยลงไปบางกอกบ่อยๆ แยมได้เคยเข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่มาแล้ว เมื่อเลี้ยงดูเสร็จแล้วตาช้างคุยกับพระเจ้าอยู่หัวว่าอยากได้ปืนมาเซอร์และให้พระเจ้าอยู่หัวซื้อให้พระเจ้าอยู่หัวก็รับเป็นธุระให้จากนั้นก็ร่ำลาตาช้างออกเรือมา ก่อนออกเรือได้พระราชทานธนบัตรใส่ของให้ตาช้างไว้จำนวนหนึ่งเพื่อเป็นเครื่องตอบแทน หลังจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกลับไปแล้ว สองวันก็ได้ทราบข่าวที่ไปพักบ้านตนนั้น คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงตามไปเข้าเฝ้าเพื่อขอขมา และพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานปืนมาเซอร์ให้เป็นของขวัญแก่ตาช้าง

หลังจากนั้นตาช้างยายพลับก็เข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่หัวอยู่เรื่อยๆ ต่อมาได้รับพระราชทานชื่อเป็น **หมื่นปฏิพัทธภูวนาถ** ยายพลับถึงแก่กรรมเมื่อปี พ.ศ. 2459 ต้นรัชกาลที่ 6 อีก 5 เดือนต่อมา ตาช้างก็ถึงแก่กรรมตามยายพลับไป พ.ศ. 2460 อายุได้ 71 ปี ภายหลังจากการประพาสต้นบ้านตาช้างครั้งแรก พ.ศ. 2447 แล้วตาช้างได้ลงทุนสร้างห้องขึ้นที่บ้านหลังหนึ่ง พ.ศ. 2449 เมื่อ ร.5 เสด็จประพาสต้นอีกได้จัดนั่งบนห้องนั่งเป็นการแข็งแรง แต่เสด็จครั้งหลังนี้ เนื่องจากรู้จักพระองค์ดีแล้ว จึงมีความระมัดระวัง อะไรก็ไม่สู้ขบขันเหมือนเสด็จครั้งแรก (อเนก นาวิกมูล , เพ็ญอ้าง , 6)

เมื่อ ปีที่ผ่านมา (2546) ซึ่งเป็นปีครบรอบ 150 ปี ของพระพุทธเจ้าหลวง มีผู้ค้นพบบ้านตาช้างที่อำเภอบางบาล (คาดว่า การแบ่งเขตการปกครองในสมัยนั้นอาจยังไม่ชัดเจน ซึ่งธงชัย รักช็อน อ้างว่าบ้านตาช้างอยู่ในเขตอำเภอผักไห่ แต่ในจดหมายเหตุระบุว่าบ้านตาช้างอยู่ในเขตบางหลวงอ้ายเอียง ซึ่งปัจจุบัน

ตั้งอยู่ในอำเภอบางบาล : ผู้วิจัย) เรือนเก่าของตาช้างเหลือเพียงส่วนหนึ่ง และทாயาทที่ยังหลงเหลืออยู่ ได้แก่ นายสมศักดิ์ อรดี เหลนของตาช้าง (ดูภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 แสดงภาพเปรียบเทียบบ้านตาช้างในอดีต กับปัจจุบัน ซึ่งเหลือเพียงบางส่วน กับทாயาทรุ่นเหลน

จ. ตำนานเพลงสาวผักไห่

เพลงสาวผักไห่ เป็นเพลงถูกท่วงขอลนิยมเมื่อราว 20 ปีก่อน เพลงนี้นักร้องหนุ่มจากชลบุรี ชาตรี ศรีชล เป็นผู้ประพันธ์ และขับร้องเอง เพลงนี้เกิดขึ้นราว พ.ศ. 2513 เมื่อดนตรีคณะชาตรี ศรีชล ได้เดินสายไปเปิดวิกการแสดงที่วัดโพธิ์ผักไห่ 1 เดือน การแสดงครั้งนั้น มีผู้สนใจมาก เมื่อเสร็จการแสดงแล้วก็เดินสายต่อไม่กี่เดือนต่อมา หลายคนก็ได้ยินเพลงสาวผักไห่ตามสถานีวิทยุบ่อยครั้ง จนเป็นที่สนใจของคนผักไห่ ซึ่งหลายคนสงสัยว่า คนชื่อวิไลคือใคร? แท้จริงแล้ว คนชื่อวิไลเป็นเพียงนามสมมติที่แต่งขึ้นให้คล้องจองตามฉันทลักษณ์เท่านั้น คงมิได้มีสาววิไลแต่ประการใด ในความเป็นจริง อำเภอผักไห่อาจจะมีสาวสวยๆ น่ารักที่ทำให้หนุ่มเมืองกรุงหลงใหลสาววิไลก็เป็นได้ (อุทัย ภูเจริญ, เพียงอ้าง, 4)

ฉ. วัฒนธรรมข้าว

ข้าวกับคนไทยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากเป็นเวลาหลายพันปี ไม่ว่าสังคมไทยจะเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองอย่างไรก็ตาม ก็ยังคงเป็นอาหารหลักของคนไทยอยู่เหมือนเดิมและก็จะเป็นอย่างนี้ไปอีกต่อไป จากที่คนไทยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับข้าวมานาน ทำให้เกิดพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว และการทำนาเกิดขึ้นมากมาย และในแต่ละที่จะมีความแตกต่างกันในเรื่องของการประกอบพิธีกรรม ปัจจุบันพิธีกรรมเหล่านี้ ได้เลือนหายไป เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาทำนา ทำให้ความผูกพันลดน้อยลงไป และพิธีกรรมเหล่านี้จะสูญสิ้นไปโดยไม่มีใครเห็นคุณค่า (เอี่ยม ทองดี, เพ็ญอ้าง, 5)

ช. ประเพณีการเดินเรือแม่เหล็กเขียว แม่เหล็กแดง

เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงโปรดการประพาส ทรงเสด็จประพาสมากรุงศรีอยุธยาหลายครั้ง ทรงมีพระราชประสงค์ให้มีการเดินเรือขึ้นระหว่างกรุงเก่ากับพระนคร โดยเรือลำแรกเป็นเรือของเจ้าพระยา เมื่อถึงคราน้ำขึ้น การเดินเรือต้องหยุดชะงักเพราะจะต้องนำเรือไปลากซุง จึง มีเรือแม่เหล็กแดงของชาวต่างชาติมาดำเนินการต่อ ต่อมา เรือแม่เหล็กเขียวของขุนพิทักษ์บริหาร หรือ หลวงมิตินทวนิชเสวี (เจ้าของบ้านเขียว) ได้เข้ามาดำเนินการในน่านน้ำเดียวกัน จึงเกิดการกระทบกระทั่งขึ้นเป็นเหตุให้เรือแม่เหล็กเขียวของขุนพิทักษ์ฯ ประสบภาวะขาดทุนและต้องล้มเลิกกิจการไปโดยปริยาย (ดูรายละเอียด ภาคผนวก ค.)

ซ. มรดกศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ศิลปวัฒนธรรม

1. โบราณสถาน ได้แก่ วัดชีโพน วัดตึกคชหิรัญศรีทศาธรรม วัดหน้าโคก วัดย่านอ่างทอง บ้านหลวงวาริโยธารักษ์ บ้านขุนพิทักษ์บริหาร เป็นต้น
2. คุรียางคศิลป์ ได้แก่ ติกณะเบญจพรุ่งเพชร หนึ่งตะลุงคณะจำลองทวิศิลป์ โขนสด คณะจำลองทวิศิลป์และคณะจำรัสรุ่งเรืองศิลป์ ตะครคณะธิดา 5 พี่น้อง และคณะจำเนียรศิลป์

3. ศิลปหัตถกรรม พลุ ตะไล ดอกไม้ไฟ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- เรือจำลองลุงบุญมา ตำบลจักราช
- บ้านคนตรีไทยลุงชั้น ตำบลหน้าโคก
- ถักเปดสะดิง ชุมชนมุสลิม ตำบลผักไห่
- การแปรรูปอาหารจากวัตถุดิบท้องถิ่นทั้งพืชและสัตว์ เช่น กล้วยอบแผ่น ปลาหมึก น้ำสมุนไพร (กลุ่มสตรีศรีวิเชียร) การถนอมอาหาร เช่น ปลาร้า น้ำปลา ที่ตำบลลาดน้ำเค็ม และตำบลผักไห่ (แม่กิมซอ)

- ขนมไทยโบราณป่าสัจด์ ตำบลลาดชิด เช่น ขนมกง ขนมสามเกลอ
- นวดแผนไทย อบสมุนไพรโบราณ (ป่าจุก) สถานีอนามัยตำบลลาดชิด

แนวคิดเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและความเชื่อของชาวชุมชนผัก
ไห้ ถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่นับเป็นจุดขาย ที่จะโน้มน้าวใจนักท่องเที่ยวหรือเยาวชนที่ต้องการศึกษาถึง
คุณค่าของวิถีชุมชนท้องถิ่นที่มีฐานรากหรืออดีตความเป็นมาที่ยาวนานและยังคงหลงเหลือให้ศึกษาใน
ปัจจุบัน

2.2. แนวคิดเรื่องวัฒนธรรม ทุนทางวัฒนธรรมและการฝังตัวของวัฒนธรรม:

วัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับชีวิตเราอย่างไร?

วัฒนธรรม คือ รูปแบบวิถีชีวิตของมนุษย์ทุกเผ่าชนซึ่งเป็นจิตวิญญาณของการเป็นเผ่าพันธุ์ แยก
เป็นกลุ่มใหญ่ๆ 3 กลุ่มคือ

- 1) มรดกทางวัฒนธรรม ได้แก่ ซากหรือร่องรอยการดำรงชีพในอดีต เช่น โบราณสถาน โบราณ
วัตถุ จารึกหลักฐาน และตำนานต่างๆ
- 2) วัฒนธรรมร่วมสมัย คือเอกลักษณ์ในการดำรงชีพเฉพาะของเผ่าชน แบ่งองค์ประกอบเป็น 5
ส่วน คือ การทำมาหากิน ภาษา ศาสนา ศิลปะและสังคม
- 3) ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี คือประสบการณ์สร้างสมที่สืบทอดกันมารวมทั้งเครื่องมือที่ใช้ใน
การดำรงชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

ฉะนั้นเมื่อเอ่ยถึงคำว่า วัฒนธรรม จำเป็นจะต้องรู้จักโครงสร้างเนื้อหาของวัฒนธรรมให้ชัด ไม่
เช่นนั้นการอนุรักษ์ และพัฒนาวัฒนธรรมย่อมไม่สามารถกำหนดเป้าหมายได้ชัดเจนเป็นการพัฒนาที่เลื่อน
ลอย

ความต้องการพื้นฐานของชุมชนต่อวัฒนธรรม

มนุษย์ทุกชาติที่ได้รับการยกย่องว่ามีวัฒนธรรม ชั้นสูงไม่ป่าเถื่อนนั้น ย่อมมีปัจจัยพื้นฐาน 5
ประการเป็นดัชนี (Indicator) วัดความสำเร็จ กล่าวคือ

- 1) มนุษย์ต้องมีปัจจัยพื้นฐานในวัฒนธรรมการดำรงชีพที่ยั่งยืน
 - มีการทำมาหากินที่มั่นคงตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม
 - มีเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มตามประเพณี
 - มีสุขภาพดี มีการรักษาโรคตามมาตรฐานชุมชน
 - มีที่อยู่อาศัย เหมาะสมแก่สภาพแวดล้อมและดินฟ้าอากาศ
- 2) มนุษย์ต้องมีการศึกษาเพื่อสืบทอดภาษาและพัฒนาความรู้และคุณภาพชีวิต
 - ทุกคนได้รับการศึกษาขั้นต่ำ (12 ปี) บรรลุเป้าหมายหลักสากลคือ สามารถ
“เรียนรู้เพื่อรู้” รู้จักตัวเอง รู้จักวัฒนธรรมเพื่อนบ้าน
“เรียนรู้เพื่อทำ” สามารถใช้เครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
“เรียนรู้เพื่อเป็นปัจเจกชน” สามารถสร้างสรรค์ แสวงหาและคิดค้น ประดิษฐ์ผลงานที่เป็น

เอกลักษณ์ของตน

“เรียนรู้เพื่ออยู่ในโลกอย่างสันติ” รักเพื่อนบ้าน รักสันติ รักความสงบ

- ทุกคนได้รับการสืบทอดและพัฒนาวิชาชีพ(อย่างน้อย 2 สาขา)
- มีการรักษาสืบทอดเอกลักษณ์ทางภาษาทั้งการพูด การเขียน การอ่าน และฐานันดรของภาษา ซึ่งเป็นเกียรติภูมิของตนเอง ทั้งในภาษาถิ่น-ภาษาชาติ

3.) มนุษย์ต้องมีศีลธรรม – จริยธรรม – ศาสนา

- มีสถาบันทางศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวสังคัมเข้าด้วยกัน ทำให้สังคัมมีสันติสุข
- ประชาชนเข้าใจซาบซึ้งและนำหลักธรรมในศาสนามาใช้ดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกันในสังคัมอย่างปลอดภัยและมีสันติภาพ

- มีการสืบทอดขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

4.) มนุษย์ต้องมีสุนทรียภาพ – ศิลป และการละเล่น

- มีสถานพักผ่อนหย่อนใจ เช่นสวนสาธารณะ โรงละคร สถานกีฬาของท้องถิ่น
- ชุมชนมีรสนิยมทางด้านความงามตามเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ไม่ว่า คนตรี ฟ้อนรำ และการละเล่น
- บ้านเมืองสวยงามตามเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ไม่มีสิ่งรกตา เช่น ป้ายโฆษณา สายไฟฟ้า บ้านเมืองไร้รูปแบบอาคารที่ดูจืดจาง
- มีการสืบทอดการละเล่นประจำเผ่าพันธุ์ ไม่ตกเป็นทาสศิลปะที่เร้าร้อนขัดต่อเอกลักษณ์ของเผ่าพันธุ์

5.) มนุษย์ต้องมีสังคัม เศรษฐกิจ และการเมือง

ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สามารถช่วยตัวเองได้ มีสถาบันทางศาสนา เช่น วัด มัสยิด เพื่อให้ประชาชนได้ปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่ และหลักศาสนานั้นๆ

วัฒนธรรม จึงนับเป็นเกียรติยศและศักดิ์ศรีของมนุษย์ ซึ่งนอกจากจะวัดคุณภาพกันด้วยปัจจัยทั้ง 5 ดังกล่าวแล้ว ยังมองลึกถึงเกียรติภูมิ ประวัติความเป็นมาของแต่ละเผ่าพันธุ์ด้วย ฉะนั้น โบราณสถาน หรือหลักฐานความเป็นมาในประวัติศาสตร์ หรือมรดกทางวัฒนธรรม ถือเป็นหลักฐานเกียรติยศของเผ่าพันธุ์ของท้องถิ่นนั้นอีกทางหนึ่งด้วย ดังพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า “การก่อสร้างอาคารสมัยใหม่ที่เป็นเกียรติยศของผู้สร้างเพียงคนเดียว แต่โบราณสถานนั้นเป็นเกียรติยศของชาติ อิฐเพียงก้อนเดียวก็มีค่าที่เราควรจะช่วยกันรักษาไว้ ถ้าขาดสุโขทัย อโยธยา และกรุงเทพฯ แล้ว ประเทศไทยก็ไม่มี ความหมาย”(วีรบุรุษ ไม้ไทย , 2545: 4-6)

ทุนทางวัฒนธรรมและการฝังตัวของวัฒนธรรม

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (2539: 10) อธิบายถึงที่มาของคำว่า “ทุนทางวัฒนธรรม” ไว้ดังนี้ “ในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านยุคที่ทุนอุตสาหกรรมเป็นทุนหลัก ไปสู่ยุคที่ทุนบริการเป็นทุนหลักในระบบทุนนิยมโลกนี้ บริการหลายต่อหลายประเภทกำลังเติบโตใหญ่ โดยที่บริการเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมบางอุตสาหกรรมและสื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมด้วย” ซึ่งทุนที่ใช้ไปในการผลิตสินค้าและบริการที่มีนัยทางวัฒนธรรมเหล่านี้ เรียกว่า “ทุนทางวัฒนธรรม”

ส่วนชัยอนันต์ สมุทวานิช (2540:16) ได้เพิ่มเติมความหมายของทุนทางวัฒนธรรมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยกล่าวว่า “ทุนทางวัฒนธรรม เกี่ยวโยงกับการเติบโตของอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าและให้บริการที่มีมิติทางวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะสินค้าและบริการเหล่านี้มีการฝังตัวของวัฒนธรรม”

นอกจากนี้ มัทนา สามารต (2544 : 37) ได้กล่าวถึงทุนทางวัฒนธรรม ในที่ประชุมประจำปีว่าด้วยเรื่องชุมชน ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 30-31 พฤษภาคม 2543 ดังนี้

“ทุนวัฒนธรรมครอบคลุมไปถึงภูมิปัญญาของชุมชนด้วย เช่นภูมิปัญญาด้านการใช้สมุนไพร การจัดการสิ่งแวดล้อม การจัดการแหล่งน้ำ การผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ซึ่งนำไปสู่การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และกิจกรรมเสริมรายได้อื่นๆ เช่นการปลูกผักปลอดสารพิษ พืชเกษตรพื้นบ้านของภาคเหนือ เป็นต้น และพบว่า สังคมที่มีความเก่าแก่ ชุมชนได้ใช้ประสบการณ์และความสามารถในการประสานทุนทางวัฒนธรรม และองค์ความรู้ของผู้เฒ่าไม่เป็นทางการมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่นการทำพิธีบวชป่า ในตำบลตะเคียนชม จังหวัดลำพูน อันเป็นการจุดประกายการอนุรักษ์ป่าชาวเหนือ เป็นต้น ”

ส่วนการฝังตัวของวัฒนธรรม (Cultural Embodiment) เป็นแนวคิดสำคัญในการทำความเข้าใจกับทุนทางวัฒนธรรม โดย รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ อธิบายว่า การฝังตัวของเทคโนโลยี (Technological Embodiment) เป็นแนวคิดของสำนักเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก ซึ่งอธิบายว่า เมื่อเราซื้อเครื่องจักร สิ่งที่เราได้มามีใช้แต่ตัวเครื่องจักรซึ่งนำไปใช้ผลิตสินค้าอย่างเดียว หากได้เทคโนโลยีที่ติดมากับเครื่องจักรด้วย ซึ่งแนวคิดดังกล่าว สามารถประยุกต์วิเคราะห์กับวัฒนธรรม โดยเสนอแนวคิดไว้ ดังนี้

เมื่อเราซื้อสินค้ามาบริโภค สิ่งที่ได้มามีได้มีเฉพาะแต่ตัวสินค้าที่สนองความสุขความพอใจในการบริโภคเท่านั้น หากยังได้ “วัฒนธรรม” ที่ฝังตัวอยู่ในสินค้านั้นด้วย กล่าวคือ สินค้าหรือบริการแต่ละประเภทมีนัยยะเกี่ยวพันถึงวัฒนธรรม ซึ่งมีระดับความเข้มข้นไม่เท่ากัน สินค้าหรือบริการบางประเภทอาจมีนัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมไม่ชัดเจน แต่บางประเภทมีความชัดเจน เช่น ผัก ผลไม้ และทรัพยากรธรรมชาติมิได้มีนัยทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน เพราะล้วนแต่เป็นผลผลิตทางธรรมชาติ แต่อาหารที่ปรุงแต่งโดยมนุษย์มีนัยทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพราะกระบวนการปรุงอาหารมีเรื่องของวัฒนธรรมมาเกี่ยวข้องด้วย วัฒนธรรมการกินข้าวแตกต่างจากวัฒนธรรมการกินเนื้อและนมเนย วัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในอาหารประเภทข้าวแตกต่างจากที่แฝงอยู่ในสเต็ก ในทำนองเดียวกัน ตะเกียบก็จะสะท้อนวัฒนธรรมที่แตกต่างจากช้อนช่อม (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ , เพ็ญอ้าง , 10)

ทุนวัฒนธรรมจะก่อเกิดและเติบโตได้ จำต้องมีอุตสาหกรรมสินค้าวัฒนธรรม และสินค้าวัฒนธรรมก็มีอะไรอื่น หากแต่เป็นสินค้าบริการที่มีการฝังตัวของวัฒนธรรม

การฝังตัวของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทำให้สินค้ามีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน (Product Differentiation ความหลากหลายของผลผลิตช่วยกระตุ้นให้เกิดความต้องการสินค้า คนที่เคยสวมเกี้ยวอาจอยากลองสวมรองเท้า คนที่เคยกินแต่ข้าวแกงอาจอยากทดลองกินอาหารจานด่วน เช่น แมคโดนัลด์ และคนเคยนั่งผ้าม่วงอาจอยากลองนั่งกางเกงยีนส์ เป็นต้น

วัฒนธรรมในฐานะเป็นทุน

วัฒนธรรม คือทุน (Culture as Capital) ตามทัศนะของช็อนนันต์ สมุทวนิช มีนัยสำคัญว่า เมื่อถือว่าวัฒนธรรมเป็นทุนชนิดหนึ่งแล้ว ก็มีการสะสมทางวัฒนธรรมได้ (Cultural Stock) และการเปลี่ยนแปลงในการสะสมทางวัฒนธรรม น่าจะถือได้ว่าเกิดการลงทุนหรือทำให้ทุนเดิม (มรดกทางวัฒนธรรม) สามารถรักษาคุณค่าไว้.....ถ้าจะกล่าวให้ชัดเจนลงไปอีกก็คือ วัฒนธรรมในฐานะที่เป็นทุนหลักของสังคม ย่อมหมายถึง การปรับบทบาทให้วัฒนธรรมพ้นจากการถูกกระทำ และมีบทบาทรองรับให้เป็นฝ่ายกระทำคืนตัวและมีบทบาทนำ บทบาทรุก ดังเช่น ชาวบ้านหลายชุมชนในอำเภอฝักไถ่ที่พยายามร่วมกันรื้อฟื้นวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นร่วมกันอนุรักษ์ลำน้ำคูคลอง วัฒนธรรมประเพณี อาหารพื้นบ้าน การละเล่น ต่างๆ มาใช้เป็นกิจกรรมในการพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้วัฒนธรรมได้เพิ่มบทบาทใหม่ ในการนำรายได้เข้าสู่ชุมชน

การก่อเกิดและการเติบโตของทุนวัฒนธรรม

ทุนทางวัฒนธรรมก่อเกิดได้อย่างไร? และเหตุใด? จึงเติบโตใหญ่จนกำลังเปลี่ยนโฉมหน้าของระบบทุนนิยมโลก

รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์ (แหล่งเดิม: 10) อธิบายว่าเกิดจากเหตุปัจจัย 4 อย่าง ได้แก่

1. กระบวนการแปรวัฒนธรรมเป็นสินค้า (Commodification or Commoditization of Culture)
2. กระบวนการพานิชยานวัตกรรม (Commercial of Culture)
3. กระบวนการเทคโนโลยีนวัตกรรม (Technologization of Culture)
4. กระบวนการโทรทัศน์นวัตกรรม (Televisualization of Culture)

1. กระบวนการแปรวัฒนธรรมเป็นสินค้า (Commodification or Commoditization of Culture)

ปัจจัยพื้นฐานที่เกื้อหนุนต่อการเกิดและการเติบโตของทุนวัฒนธรรม เกิดจากการแปรสภาพวัฒนธรรมเป็นสินค้า จึงมีอุตสาหกรรมสินค้าวัฒนธรรม และหน่อทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าวค่อยๆเติบโต

วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้าและมีราคาก็ต่อเมื่อมีความต้องการซื้อ และคุ้มต่อการผลิต อุตสาหกรรมสินค้าวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามความต้องการซื้อมิใช่ปัจจัยเดียวที่ทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า แต่การเติบโตใหญ่ของพลังเศรษฐกิจทุนนิยมมีบทบาทในการผลักดันให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้าด้วยการเติบโตใหญ่ของพลังเศรษฐกิจทุนนิยมมีบทบาทในการผลักดันให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้าด้วยเมื่อวัฒนธรรมเข้าสู่ตลาด พลังตลาดเป็นตัวกำหนดราคาของวัฒนธรรม

แม้ว่า ในแต่ละสังคมจะมีรากฐานทางประวัติศาสตร์ (รากฐานทางวัฒนธรรม) ซึ่งต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เมื่อประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น แบบแผนในการดำรงชีวิตก็เปลี่ยนไป ทั้งการบริโภค การพักผ่อนหย่อนใจ รวมถึง การแต่งกายย่อมแปรเปลี่ยนไปด้วยความต้องการสินค้าวัฒนธรรมประเภทใหม่เกิดขึ้นมาทดแทนสินค้าวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม นอกจากนี้ หากยุทธศาสตร์การพัฒนามีพื้นฐานมาจากระบบทุนนิยมและนโยบายเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ พื้นฐานทางวัฒนธรรมของระบบทุนนิยม (Capitalistic Culture) ย่อมกระทบต่อวัฒนธรรมที่มีในสังคมนั้น ทั้งในแง่บวกและลบ ในแง่บวก อาทิ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนอกจากจะแฝงทุนวัฒนธรรมที่เน้นการพัฒนาชุมชนทางด้านเศรษฐกิจแล้วยังช่วยในแง่การอนุรักษ์ และการพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็ง ในแง่ลบ ทุนวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดเศรษฐกิจที่เฟื่องฟูอาจนำมาซึ่งการบริโภคนิยม หรือ “Consumerism”

2. กระบวนการพาณิชย์นาวัตถ์ (Commercial of Culture)

วัฒนธรรมจะกลายเป็นสินค้าได้ต้องมีความต้องการหรืออุปสงค์ที่มีขนาดใหญ่พอสมควร ข้อสำคัญต้องเป็นการผลิตเพื่อขายมิใช่การผลิตเพื่อใช้ สินค้าวัฒนธรรมจำนวนมากเป็นสินค้าที่มีการผลิตอยู่แล้วในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมเก่า หรือประเทศมหาอำนาจในปัจจุบัน การขยายสินค้าวัฒนธรรมไปสู่โลกที่สามจึงขึ้นอยู่กับกระบวนการสร้างอุปสงค์ หากสามารถโน้มน้าวให้ประชาชนในโลกที่สามยอมรับสินค้าวัฒนธรรมที่ผลิตได้แล้ว สินค้าดังกล่าวย่อมขยายตัว และกลุ่มทุนวัฒนธรรมย่อมเติบโต อาทิ หากสามารถโน้มน้าวให้โลกที่สามยอมรับ “อาหารจานด่วน” (Fastfood) ธุรกิจร้านอาหารประเภทดังกล่าวย่อมขยายตัว และหากสามารถโน้มน้าวให้โลกที่สามยอมรับการเล่นกอล์ฟเป็นวิถีชีวิตใหม่ การจัดการแข่งขันเพื่อสร้างความนิยมในการเล่นกอล์ฟย่อมขยายตัว และอุตสาหกรรมการผลิตอุปกรณ์การเล่นกอล์ฟย่อมเติบโต กระบวนการพาณิชย์นาวัตถ์ของวัฒนธรรม นับเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งของการขยายตัวของอุตสาหกรรมสินค้าวัฒนธรรม การโฆษณาและการส่งเสริมการขายมิใช่วิธีเดียวที่จะก่อให้เกิดกระบวนการดังกล่าว การสร้าง “ยี่ห้อ” และการผลิตสินค้าที่มียี่ห้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยี่ห้อระดับโลก (Global Brand) และการโน้มน้าวให้ผู้บริโภคมีความภักดีต่อยี่ห้อ (Brand Royalty) นับเป็นเงื่อนไขที่สำคัญยิ่ง นอกจากนี้ การจับตลาดให้ถูกจุดก็เป็นเรื่องสำคัญที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ตัวอย่างเช่น การนำเสนอผลงานวิจัยของบริษัท ชูโอ เซ็น โอ เรื่อง "Tweens Power" ในงานสัมมนาเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2546 พบว่า ตลาดวัยรุ่น โดยเฉพาะวัย “ทวิน (อายุระหว่าง 9-14 ปี) มักติดสินค้าแบรนด์เนมดัง เช่น เสื้อผ้ายี่ห้อ GUESS มือถือยี่ห้อ Nokia เล่นเกมออนไลน์ ฯลฯ ซึ่งวัยรุ่นกลุ่มดังกล่าวจ่ายเงินพ่อแม่สูงถึงปีละเป็นหมื่นล้าน

ตัวอย่างกระบวนการพาณิชย์นาวัตถ์ของกลุ่มสตรีศรีวิเชียร ตำบลหน้าโคก เช่นกระบวนการแปรรูปอาหารจากวัตถุดิบพื้นบ้านทั้งพืชและสัตว์ เช่นกล้วยอบม้วน(สินค้า OTOP) น้ำสมุนไพร ขนมหอย ปลาหมึก มีการพัฒนาเรื่อยมาจนเป็นขนมหลากหลายชนิดอบด้วยสมุนไพร เช่นกล้วยอบสมุนไพร คุกกี้ขนมปัง เป็นต้น การบริการนวดแผนไทยที่สถานีอนามัยลาดชิด รวมถึง การผลิตเรือจำลองนานาชาติของลุงบุญมาที่ตำบลจักราชมีการพัฒนาเรื่อยมาจนเป็นที่ยอมรับ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติต่างชื่นชอบ

ไปชมกรรมวิธีการผลิตถึงที่บ้านและอดที่จะซื้อติดไม้ติดมือกลับบ้านไม่ได้ นอกจากนี้ที่บ้านขนมสวย แห่ง ตำบลลาดชิด ขนมที่ลือชื่อของที่นี่ได้แก่ ขนมกง รสชาติแตกต่างจากที่อื่น คือทั้งหอมและกรอบ จึงนำรูป ขนมดังกล่าวมาเป็นยี่ห้อของบ้านขนมสวย สินค้าหรือบริการแต่ละประเภทที่กล่าวล้วนมีนัยยะเกี่ยวพันถึง วัฒนธรรมทั้งสิ้น

3. กระบวนการเทคโนโลยีานวัตกรรม (Technologization of Culture)

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีก่อให้เกิดผลผลิตใหม่ ซึ่งมีผลกระทบต่อมนุษย์ และสังคม กระบวนการปรับตัวทาง เทคโนโลยีจึงมีผลกระทบด้านวัฒนธรรม เพราะทำให้โครงสร้างความต้องการ วัฒนธรรมแปรเปลี่ยนไป

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ถือเป็นหนึ่งในกระบวนการ เทคโนโลยีานวัตกรรม ไม่เพียงแต่ช่วยถ่ายทอดข่าวสารให้เป็น ไปอย่างรวดเร็ว และสารสนเทศมีความสมบูรณ์ มากขึ้นเท่านั้น หากยังสามารถเปลี่ยนแปลงแบบแผนในการสื่อสารของมนุษย์อีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ด้วย ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ช่วยให้บทบาทและอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคมมนุษย์ทั้ง ในการถ่ายทอดกระบวนการทัศนคติทางความคิด แบบแผนการดำรงชีวิต ระบบคุณค่า และบรรทัดฐานทางจริย ธรรมเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็นอันมาก

กระบวนการดังกล่าว นับเป็นกระบวนการที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ อำเภอฝักไห้ โดยทางการศึกษานอก โรงเรียนของอำเภอฝักไห้มีการพัฒนาเว็บเพจเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอฝักไห้ ในระบบอินเทอร์เน็ต (<http://www.phakhai.thcity.com>) ซึ่ง การประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีดังกล่าวเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะจะได้นักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีให้นักท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวตามกระแสที่ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยโปรโมทผ่านสื่อมวลชน สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามหลายแห่งกำลังถูกทำลายจากนักท่องเที่ยวที่ขาดความรับผิดชอบ บางคน อย่างไรก็ตาม ถ้าจะให้เกิดผลดีที่สุด หน่วยงานที่รับผิดชอบพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง เช่น อบต. หน้าโคก อบต. ลาดชิด และเทศบาลตำบลลาดชะโด ควรมีการพัฒนาเว็บเพจเป็นของตนเอง เพราะถือเป็นบุคคลในพื้นที่เอง (Insider) ถ้าเป็นส่วนราชการ ซึ่งถือเป็นคนนอกพื้นที่ (Outsider) ต้องมีกาโยกย้าย ตามวาระการดำเนินการอาจจะไม่ต่อเนื่อง เช่น เว็บเพจของอำเภอฝักไห้ถูกปิดไปเพราะผู้รับผิดชอบโยกย้าย ไปแล้ว เป็นต้น

4. กระบวนการโทรทัศน์านวัตกรรม (Televisualization of Culture)

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีคมนาคม ผนวกกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอวกาศ ก่อให้ เกิดบริการโทรทัศน์ระหว่างประเทศ ซึ่งขยายตัวอย่างรวดเร็ว ตั้งแต่ทศวรรษที่ 2510 เป็นต้นมา

กระบวนการขยายตัวของเครือข่ายและบริการ โทรทัศน์ระหว่างประเทศมีส่วนเร่งกระบวนการ โลกาภิวัตน์ บทบาทและอิทธิพลของบริการ โทรทัศน์ระหว่างประเทศในการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลเป็นเรื่อง ที่ไม่อาจปฏิเสธได้ แต่บทบาทและอิทธิพลที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่า คือ การขัดเกลาทางวัฒนธรรมเพื่อให้

ยอมรับวัฒนธรรมของชาติมหาอำนาจ บริการโทรทัศน์ระหว่างประเทศจึงเป็นกลไกสำคัญของกระบวนการสากลานวัตกรรมของวัฒนธรรม โทรทัศน์เป็นจักรกลสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรม การพักผ่อนหย่อนใจ ระบบคุณค่าและศรัทธา และกระบวนการทัศนทางความคิด โทรทัศน์นวัตกรรมจึงถือฤกษ์ต่อการเติบโตใหญ่ของทุนวัฒนธรรมอย่างมาก

กระบวนการโทรทัศน์นวัตกรรม (Televisonalization of Culture) ได้เอื้อประโยชน์ในการนำเสนอเรื่องราวและข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและอาชีพที่น่าสนใจในอำเภอฝักให้ ผ่านรายการต่างๆ ในรูปของสารคดี เช่น รายการบ้านเลขที่ 5 อบอุ่นสายตรง รายการพาทินพาเที่ยวของช่อง 9 ฯลฯ นอกจากนี้ยังใช้ตลาดบกลาดชะโดเป็นฉากในการถ่ายทำละครหลายเรื่อง เช่นรักข้ามคลอง ดงดอกเหมย คู่กรรม ฯลฯ การที่แหล่งท่องเที่ยวและการประกอบอาชีพที่น่าสนใจในชุมชนที่เผยแพร่ทางสื่อโทรทัศน์ เป็นจุดดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาทัศนศึกษา

2.3. แนวคิดเรื่องทุนมนุษย์ในวาทธุรกิจ

คอน เท็บสกีออตต์ และคณะ กล่าวถึงคำว่า ทุนมนุษย์ ในหนังสือ “ทุนดิจิทัล” (DIGITAL CAPITAL) แปลโดยบุญเลิศ วงศ์พรหม ไว้ดังนี้

ทฤษฎีว่าด้วยการจัดการความรู้ได้อธิบาย ทุนมนุษย์ ว่าได้แก่ศักยภาพโดยรวมของบุคคลแต่ละคนในวิชาชีพนั้นๆ อันประกอบด้วย ทักษะ ความรู้ สติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ และโน้มน้าว นั่นคือความสามารถของบุคคลแต่ละคนในการสร้างคุณค่าให้กับลูกค้า ทุนมนุษย์ของไอบีเอ็ม ได้แก่ความรู้และประสบการณ์ของนักพัฒนาเทคโนโลยีของที่ปรึกษาธุรกิจ ความคิดสร้างสรรค์กับพลังที่บุคคลเหล่านั้นนำมาใช้ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ความเชี่ยวชาญของพนักงานฝ่ายขายในการปิดการขาย และมันสมองผนวกกับความมุ่งมั่นของ ดู เกอร์สเนอร์ ซึ่งเป็นนายใหญ่ของ ไอบีเอ็ม ปัญหาของทุนมนุษย์ที่วิชาชีพต่างๆมักประสบและเป็นไปตามสุภาษิตว่า *มันขี้ลิปต์ลงไปยังล่างทุกคืนๆ* กล่าวคือพนักงานระดับมันสมองของ ไอบีเอ็มหลายคนได้ลาออกไปอยู่กับบริษัท Hewlett – Packard บริษัท Sun หรือแม้กระทั่งกับ บริษัทรายใหม่ๆ ในซิลิคอน วัลเลย์ ปัจจุบัน จุดเปลี่ยนสำคัญในเศรษฐกิจดิจิทัล คือทุนมนุษย์ของบริษัทต่างๆ ได้ขยายวงกว้างออกไปถึงคนที่อยู่ในเว็บธุรกิจ (Business Web หรือ B – Web) ที่บริษัทผูกพันอยู่

ทุนมนุษย์ที่มีอยู่ภายในเครือข่ายให้ทั้งความท้าทายให้ทั้งโอกาสสำหรับทางธุรกิจ เดียวนี้ทุนมนุษย์ได้ขยาย ออกไปภายนอกบริษัท มนุษย์มีลักษณะคล้ายคลึงกับ โมเลกุล ซึ่งเคลื่อนที่ไปมา ทั่วทั้งแผ่นเนื้อเยื่อของบริษัท ที่มีรูพรุนเต็มไปหมด มีการเปลี่ยนรูปเปลี่ยนร่างอยู่ตลอดเวลาไม่เคยหยุดนิ่ง บริษัทจำเป็นต้องมีวิธีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่อยู่ในเครือข่าย ผู้จัดการควรกำหนดวัฒนธรรมของเครือข่ายอย่างเปิดเผย แล้วสื่อสาร ออกไปให้ทุกคนรับรู้ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการนำทุนมนุษย์มาใช้ แม้เว็บธุรกิจทุกแห่งต่างมีจุดเด่นของตัวเอง รูปแบบและแนวทางต่างๆ กำลังปรากฏขึ้นมาเพื่อเสริมวัฒนธรรมเว็บธุรกิจให้มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด

รวมถึง เจฟฟ์ เบซอส ซีอีโอของ Amazon.com ยังกล่าวว่า “คนคือสินทรัพย์ที่ใหญ่ที่สุดของเรา” นอกจากทุนมนุษย์แล้ว ยังมีทุนส่วนลูกค้า (Customer Capital) ได้แก่ ความมั่งคั่งร่ำรวยที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทกับลูกค้าและซัพพลายเออร์ เช่น มูลค่าแห่งตราสินค้า การเข้าถึงเชิงลึกและการครอบคลุมถึงลูกค้าในแนวกว้าง การได้รับความไว้วางใจจากลูกค้า รวมถึงข้อตกลงร่วมต่างๆ ในที่นี้ น่าจะหมายถึงการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับลูกค้านั่นเอง (บุญเลิศ วงศ์พรหม , 2544 :279)

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอำเภอฝักไห้ จัดเป็นวิสาหกิจประเภทหนึ่ง ซึ่งจำเป็นต้องพึ่งพาและพัฒนาเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (เว็บธุรกิจ) เพื่อเชื่อมต่อกับลูกค้าทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ ส่วนทุนมนุษย์ที่สำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับลูกค้า (นักท่องเที่ยว) ซึ่งถือเป็นทุนส่วนลูกค้า นั่นเอง

2.4. แนวคิดเรื่องการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

คาร์ล ไอ โฮมแลนด์ (Carl. I. Hovland) และคณะมีความเห็นว่า การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการที่บุคคลหนึ่ง(ผู้ส่งสาร) ส่งสิ่งเร้า (ปกติเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียน) เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมคนอื่นๆ(ผู้รับสาร)

ซิงหะ(Sinha)ได้ให้คำจำกัดความของ การพัฒนาว่า เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหว จากสภาพที่ไม่น่าพอใจ ไปสู่สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่หยุดนิ่ง

และโรเจอร์ส และ สเวนนิ่ง (Rogers&Svenning) ให้คำนิยามว่า การพัฒนาหมายถึงการที่ความคิดใหม่ถูกนำมาใช้ในสังคมเพื่อทำให้รายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยใช้วิธีการผลิตที่ทันสมัยขึ้น ตลอดจนมีสถาบันทางสังคมที่ดีขึ้น

ดังนั้น การสื่อสารเพื่อการพัฒนาจึงหมายถึง การนำการสื่อสารมาเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการทางสังคม ในขณะที่สังคมกำลังอยู่ในขั้นตอนของกระบวนการพัฒนานั้น การสื่อสารจะถูกใช้เพื่อส่งเสริมและขยายการพัฒนา ตลอดจนทำให้งานพัฒนาดำเนินไปโดยสะดวก การสื่อสารจะทำหน้าที่เป็นกลไกที่จะผลักดันให้การพัฒนาประเทศเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ (ปรมะ สตะเวทิน , 2531 : 74)

นอกจากนี้ E. Roger (1976) ได้เสนอกระบวนการพัฒนาที่คำนึงถึงมิติของการเมืองในความหมายของการจัดสรรและกระจายอำนาจที่มาจากแหล่งต่างๆ ของสังคมดังนี้

1. ต้องมีการกระจายข้อมูลข่าวสาร ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเสมอภาคยุติธรรม
2. ประชาชนมีส่วนร่วมเต็มที่ในการพัฒนาตนเองทั้งในระดับการวางแผนและการดำเนินการ
3. การวางแผนการพัฒนาต้องมีลักษณะกระจายอำนาจ (decentralization) และต้องเน้นการนำเอาทรัพยากรจากท้องถิ่นมาใช้ในกระบวนการพัฒนา

4. ต้องมีการประสานวัฒนธรรม/ประเพณีเข้ากับระบบสมัยใหม่ กล่าวคือ มีการประสานแนวคิดใหม่และเก่าเข้าด้วยกัน โดยแต่ละท้องถิ่นที่จะมีความแตกต่างออกไป (กาญจนา แก้วเทพ , 2543:30)

ส่วน D.McQual (1983) ได้ประมวลคุณลักษณะสำคัญของการสื่อสารเข้ามามีบทบาทในการพัฒนา ดังนี้

1. มีลักษณะหลากหลาย (Multiciplicity)
2. เป็นการสื่อสารขนาดเล็ก (Smallness of Scale)
3. สร้างและใช้อยู่ในท้องถิ่นเอง (Locality)
4. มีลักษณะยืดหยุ่นได้ ไม่เป็นสถาบัน(Deinstitutionalization)
5. มีการแลกเปลี่ยนบทบาทระหว่างผู้ส่งสาร/ผู้รับสาร (Interchange of Sender/Receiver roles)
6. เน้นการสื่อสารแนวนอนในทุกระดับของสังคม (Holizontality of Communication)

(กาญจนา แก้วเทพ , เพิ่งอ้าง , 34)

และ Reyes Metta (1977,1981) ได้แปรแนวคิดให้มีลักษณะที่เป็นรูปธรรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติด้วยการออกแบบในรูปแบบจำลอง เรียกว่า “แบบจำลองการสื่อสารด้วยการมีส่วนร่วมในเชิงรุกของสังคม” (Communication Model with Active Social Paticipation) โดยมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1) การจัดระบบสังคมเพื่อการสื่อสาร (Social Organization for Communicayion) กล่าวคือ การสื่อสารจัดเป็นงานสังคมชนิดหนึ่ง (Social Task) ดังนั้น การดำเนินงานเพื่อการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะ โครงสร้างของสังคม/ชุมชนนั้นๆ ในทำนองเดียวกัน โครงสร้างสังคมจะเป็นตัวกำหนดธรรมชาติและขอบเขตอิทธิพลของการสื่อสาร ด้วยเหตุนี้ ในแต่ละชุมชนจะต้องมีการจัดการ การวางแผนนโยบาย เพื่อการประสานงานและการบริหารจัดการด้านการสื่อสาร

อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการด้านการสื่อสารของชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นเอกเทศ เพราะต้องขึ้นอยู่กับกระบวนการสื่อสารทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติด้วย ดังนี้

1.1 กระบวนการสื่อสารระดับชาติ (Processing of National Communication) เนื่องจาก การสื่อสารเป็นสิทธิทางสังคมที่จะต้องได้รับหลักการประกันจากผู้นำของสังคม ดังนั้น จึงต้องมีกลไกที่ช่วยให้องค์กรสื่อและผู้รับสารเองได้รับข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภาพรวมของสถานการณ์ระดับประเทศอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

1.2 กระบวนการสื่อสารระดับนานาชาติ (Processing of International Communication) เนื่องจากโลกปัจจุบันมีการเชื่อมโยงตั้งแต่ระดับชุมชน ระดับชาติ และระดับ โลกทั้งหมด ดังนั้น จึงต้องมีองค์กรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเชื่อมโยงข่าวสารและข้อมูลทั้งหลายตามหลักกฎหมายของชาติและนานาชาติ

2) ตัวสื่อ (Media) ได้แก่เครื่องมือต่างๆ ที่จะใช้ในการถ่ายทอดข่าวสารที่เป็นไปตามการประสานงานในข้อแรก

3) เนื้อหาข่าวสาร (Message) เป็นข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นสิทธิที่ประชา

ชนจะได้รับและถ่ายทอด โดยเนื้อสารนั้นจะต้องเป็นความจริงไม่บิดเบือน และสามารถให้ภาพการวิเคราะห์สถานการณ์ที่ถูกต้องเป็นจริง

4) ผู้รับสาร (Receiver) เป็นผู้รับเนื้อหาของข่าวสาร จึงต้องมีการศึกษาอย่างเพียงพอและรู้เท่าทันควรมีการให้การศึกษาในเรื่องข่าวสารแก่ผู้รับสารเพื่อให้สามารถเป็น “นาย” แทนที่จะเป็น “เหยื่อ” ของการสื่อสาร การรับสารตามคำฟังโคคเคียวอาจขาดพลังในการต่อสู้หรือต่อรองเพื่อการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาอะไรบางอย่างของชุมชน/สังคม ดังนั้น กลุ่มผู้รับสารที่มีการรวมกลุ่มกัน (Organized audience) อย่างเหนียวแน่นในองค์กร/สถาบันต่างๆ เช่นกลุ่มสหภาพแรงงาน กลุ่มแม่บ้าน ชมรมผู้ปกครอง กลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ ฯลฯ จะมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการสื่อสารมากกว่า

5) การศึกษาเพื่อการสื่อสาร (Education for Communication) แต่เดิม มักจะมีการจัดการฝึกอบรมให้แก่ฝ่ายผู้ส่งสารเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการฝึกอบรมทักษะในการใช้เครื่องมือสื่อสาร ทักษะในการถ่ายทอดข่าวสารและโน้มน้าวชักชวนอย่างมีประสิทธิภาพ ทว่าในด้านผู้รับสาร จะไม่ได้รับการฝึกอบรมดังกล่าวเลย ทำให้เกิดช่องว่างด้านความรู้ในการสื่อสารระหว่างผู้ส่ง/ผู้รับ ดังนั้น จึงเป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารที่จะทำการฝึกอบรมให้กับผู้รับสารบ้าง เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความรู้สามารถนำเสนอความคิดเห็นของตนเอง สามารถจำแนกแยกแยะข้อมูลที่ได้มา และสามารถประเมินบทบาทของสื่อที่มีต่อเหตุการณ์ทางสังคมต่างๆ ได้ เช่น การรายงานข่าวความรุนแรงในสื่อ จุดยืนของสื่อในการนำเสนอข่าวการเลือกตั้ง เป็นต้น

6) กระบวนการเข้าถึง (Access Process) “การได้รับข่าวสาร” ไม่เป็นเพียงสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนเท่านั้น แต่หมายรวมถึงสิทธิที่จะใช้สื่อเพื่อหาข่าวสารเพิ่มเติม และสิทธิที่จะเข้าร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการสื่อสาร เช่นเป็นผู้ส่ง สร้างเนื้อหา และประเมินผล ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีการสร้างหลักประกันว่าประชาชนจะได้เข้าถึงและใช้สิทธิเหล่านี้ เพื่อเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตยในการเข้าร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมสาธารณะของสังคม เช่น การสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภค ต้องมีการเปิดเผยข้อมูลด้านการลงทุน ผลกำไร และผลกระทบต่อประชาชนได้ทราบ

7) กระบวนการมีส่วนร่วม (Participation Process) หมายถึง ระบบกลไก (mechanism) สาธารณะที่จะสร้างหลักประกันว่า ผู้รับสารสามารถเข้าถึงโครงสร้างของการวางแผนและการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสื่อ รวมทั้งองค์กรที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาด้านสื่อด้วย

8) หน่วยร้องเรียนฉุกเฉิน (Instance of Appeal) เป็นองค์กรด้านกฎหมายที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนการใช้สิทธิของผู้รับสารในการเข้ามีส่วนร่วมในการรับ/ส่งข่าวสาร

9) หน่วยงานประเมินผลและปรับปรุงสื่อ (Evaluative and Propelling Body) การสื่อสารเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นจึงต้องมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุที่การสื่อสารต้องเกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม จึงจำเป็นต้องมีการก่อตั้งองค์กรที่มีมุ่งประสิทธิผลในการดำเนินงานและพัฒนาปรับปรุงการสื่อสารให้มีคุณภาพมากขึ้น (กาญจนา แก้วเทพ, เพ็ญอ้าง, 36-39)

การสื่อสารเข้ามามีบทบาทในกระบวนการพัฒนาอย่างไร ?

การพัฒนาตามกระบวนทัศน์การสื่อสารแนวใหม่ (Alternative Paradigm) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น Berrigan F.J. ได้ให้ตัวอย่างบทบาทของการสื่อสารในการพัฒนาชุมชนไว้เป็นรูปธรรมดังนี้

1) ปัจจุบัน การดำเนินงานพัฒนาของประเทศโลกที่สามส่วนใหญ่ยังอยู่ในรูปแบบการวางแผนจากส่วนกลาง (Central Planning) ในกรณีนี้ การสื่อสารจะต้องเน้นบทบาทเป็นช่องทางถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารทั้งหมดให้ประชาชนได้รับรู้การวางแผนงานของรัฐ เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสเลือก กรณีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม คือ การทำประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เช่นสร้าง เขื่อน วางท่อแก๊ส สร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ เป็นต้น

2) เพื่อเป็นการคานอำนาจให้เกิดความสมดุลระหว่าง ส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น กลไกการตัดสินใจด้วยการสื่อสารในแนวราบ (Horizontal decision-making machinery) จะเข้ามามีบทบาทเป็นตัวเชื่อมต่อกันที่สำคัญ เช่นการติดต่อสื่อสารระหว่างองค์กรในระนาบเดียวกันในท้องถิ่นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเรื่องเร่งด่วน กรณีเช่น โรคไข้หวัดนก ถ้ามีการตัดสินใจจากส่วนกลางอาจไม่ทันการณ์ ผู้รับผิดชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นน่าจะดำเนินการติดต่อสื่อสารกับเกษตรกรเองเลย การแพร่ระบาดของควบคุมได้เร็วกว่านี้ (ผู้วิจัย)

3) ในกระบวนการพัฒนาที่ยังคงลักษณะการสื่อสารจากบนลงล่าง บ่อยครั้งการพัฒนาอาจไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน เช่นการส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ มีผลกระทบต่อการทำนาข้าวของชาวนา ดังนั้นจึงต้องมีวิธิต่างแห่งการสื่อสาร (Mean of Communication) ที่จะเปิดรับเสียงสะท้อน (Feedback) จากผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการของรัฐ

6.) การสื่อสารจะช่วยทำหน้าที่เป็นตลาดเสรีทางความคิด (Platform) ในการเปิดรับฟังทัศนะทางเลือก ข้อคิดเห็นใหม่ๆจากชุมชน

7.) กระบวนการวางแผนการพัฒนาจากส่วนกลางมักล่าช้าไม่ทันการณ์ ทั้งด้านความช่วยเหลือและวิธีการแก้ไข เช่น การระบาดของโรคพิษ หรือโรคสัตว์ ดังนั้นบทบาทของการสื่อสาร จึงเป็นกลไกในการเร่งกระบวนการพบปะแสดงความคิดเห็น การรับฟังข้อเสนอแนะ และกระบวนการตัดสินใจ (Speeding up)

8.) รูปแบบการสื่อสารแนวใหม่ที่จะสอดคล้องกับวิธีการดำเนินงานพัฒนาจากล่างขึ้นบนหรือรูปแบบการพัฒนาแนวใหม่แบบให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ควรทำหน้าที่หลากหลาย เช่น

- การสื่อสารจะช่วยรวบรวมความคิดจากประชาชน (Gathering people's opinions) ว่าชุมชนต้องการพัฒนาอะไร ปัญหาอะไรสำคัญมากที่สุด มีแหล่งทรัพยากรอะไรบ้างที่สามารถนำมาแก้ปัญหาได้

- การสื่อสารจะเป็นสื่อกลางสำหรับการแลกเปลี่ยนทัศนะที่มีต่อเรื่องปัญหา ลำดับความสำคัญและวิธีการแก้ไขปัญหาระหว่างสมาชิกภายในชุมชนเดียวกัน ระหว่างชุมชน หรือระหว่างหมู่บ้านกับหน่วยงานของรัฐ .

- การสื่อสารจะเป็นช่องทางที่หน่วยงานรัฐจะให้ข้อมูลเพิ่มเติม หรือไขข้อข้องใจต่างๆแก่ประชาชน

- ในกรณีที่มีการนำเสนอแผนงานใหม่ๆ ในการพัฒนา ไม่ว่าจะมาจากกลุ่มชาวบ้าน หรือองค์กรรัฐ การสื่อสารจะช่วยจัดเวทีให้แผนงานนั้นได้รับการวิเคราะห์ข้อถกเถียงจากชุมชนอื่นๆ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาปรับปรุงแผนงานต่างๆให้ดีขึ้น (กาญจนา แก้วเทพ , เฟิงอั้ง , 39-41)

โดยสรุป บทบาทการสื่อสารดังกล่าวข้างต้น จัดเป็นการสื่อสารทางเลือก (Alternative Paradigm) มีลักษณะที่หลากหลายและขอบเขตที่กว้างขวางกว่าสองกระบวนทัศน์แรก(Dominant Paradigm และDependency Paradigm) โดยเฉพาะขอบเขตของการสื่อสารได้ขยายจากการใช้สื่อมวลชนอย่างเดียวเป็นการใช้การสื่อสารทุกระดับ เช่น การสื่อสารระหว่างบุคคล สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ รวมถึงสื่อประเพณี ในแง่เป้าหมายของการสื่อสารก็มีลักษณะที่หลากหลายเช่นเดียวกัน จากเดิมที่การสื่อสารเพื่อพัฒนานั้นมุ่งเน้นเพียงถ่ายทอดโน้มน้าวประชาชน (ผู้รับสาร) ให้คล้อยตามและปฏิบัติตามความต้องการของรัฐ ส่วนการสื่อสารแนวใหม่ตั้งเป้าหมายในการเพิ่มอำนาจ(Empower) ในการคิด ตัดสินใจ และดำเนินงานพัฒนาอย่างอิสระแก่ประชาชนมากขึ้น นอกจากนี้การสื่อสารยังช่วยส่งเสริมความเสมอภาคในชุมชน แนวคิดด้านการสื่อสารเพื่อการพัฒนาสามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการสังเคราะห์การนำการสื่อสารเข้ามาช่วยในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอฝักให้ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น

2.5. ความหมาย พัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย

สินธุ์ สโรบล (2545) ได้ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมคำนิยามของคำว่า ท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ไม่น้อยกว่า 25 ความหมาย อย่างไรก็ตาม สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ได้กำหนดนิยามของ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” (Ecotourism) ไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ “การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

พัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย (สินธุ์ สโรบล , 2546 : 21)

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวในยุคศตวรรษที่ 21 โดยเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการชื่นชม ศึกษาเรียนรู้และสัมผัสธรรมชาติ ซึ่งทางการท่องเที่ยวได้พยายามปรับทิศทางการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว

อุคร วงษ์ทับทิม และคณะ (2545) ได้สรุป พัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย โดยจำแนกออกได้เป็น 3 ยุค ดังนี้

1. ยุคเริ่มต้นของแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (เริ่มในปี พ.ศ. 2519)

แนวคิดดังกล่าวมีการเสนอแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติเป็นแผนแรกโดยเนื้อหามุ่งเน้น มิติด้านเศรษฐศาสตร์เป็นหลัก และมีส่วนผลักดันให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยมีการกล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่บ้างแล้ว แต่ไม่ชัดเจน กล่าวคือเป็นการเริ่มต้นรูปแบบการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาหาความรู้ มีการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นในกลุ่มผู้สนใจพิเศษเฉพาะด้าน อาทิ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ การดูนก การดำน้ำ การเที่ยวชมโบราณสถาน การเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ต่างๆ

2. ยุคกลางของแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2519-2535)

ยุคนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.) ได้สรุปบทเรียนการกำหนดให้การท่องเที่ยวเป็น อุตสาหกรรมการบริการ อันเป็นการถึงผลเลิศในเชิงเศรษฐกิจ และพบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงที่ผ่านมา ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะในช่วงที่ประเทศไทยเผชิญ ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประกาศลดค่าเงินบาท และมุงรายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นหลักในการฟื้นเศรษฐกิจ มีการประชาสัมพันธ์เทศกาลท่องเที่ยวไทยไปทั่วโลกในช่วง ปี 2530-2535 มีชาวต่างชาติทั่วโลกเดินทางมาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นอัตราเฉลี่ย 13.02 % ต่อปี

พบว่า รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสูงมากเป็นอันดับหนึ่งของยอดการส่งออกของประเทศ อีกทั้งก่อให้เกิดผลดีในเชิงเศรษฐกิจอีกหลายประการ อาทิ มีการจ้างงานภาคบริการ ทั้งพนักงาน โรงแรม ที่พักอาศัย มัคคุเทศก์ รวมถึงผู้ประกอบการด้านท่องเที่ยว และรถเช่า ฯลฯ อีกทั้งยังขยายตัวของ ธุรกิจภาคการผลิตเกี่ยวโยงกับการท่องเที่ยว เป็นต้นว่า การผลิตสินค้าหัตถกรรม เครื่องประดับตกแต่งบ้าน ฯลฯ

ในทางกลับกัน การขยายตัวของการท่องเที่ยวดังกล่าว แม้จะนำเงินตราเข้าประเทศเป็นจำนวน มหาศาล ขณะเดียวกัน ก็ได้ก่อปัญหาส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ต่อ พื้นที่ท่องเที่ยวหลักทั่วประเทศ ทั้งกรุงเทพฯ พัทยา หาดใหญ่ ภูเก็ต เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ขอนแก่น อุครราชธานี ฯลฯ ดังภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่บิดเบือนไปตามสายตาของชาวต่างชาติ คือจากเดิม ประเทศไทยได้ชื่อว่า “ดินแดนแห่งรอยยิ้ม” (Land of Smile) เปลี่ยนไปเป็น “ดินแดนแห่งท้องทะเล หาดทราย แสงแดด และเซ็กส์” (Land of Sea ,Sand ,Sun and Sex)

อย่างไรก็ตาม ในช่วงนี้ได้มีองค์กรพัฒนาเอกชน อันได้แก่มูลนิธิธาดาเพื่อสังคม (มอธ.) และกลุ่ม “การท่องเที่ยวทางเลือก” หรือ Alternative Tourism (Thailand) ริเริ่มจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในรูปแบบที่

เรียกว่า โครงการท่องเที่ยวทางเลือก และโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ มีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวทางเลือกเชื่อมโยงกับองค์กรพัฒนาเอกชนในต่างประเทศ และมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นในภูมิภาคต่างๆทั่วประเทศ

3. ยุคบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ในช่วงระหว่าง ปี พ.ศ. 2536-ปัจจุบัน)

ยุคนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มุ่งผลักดันนโยบาย แนวทางการพัฒนา และกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้อย่างรอบคอบ เป็นลักษณะการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ เป็นต้นว่า การพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากร การจัดการบริการนำเที่ยว (สิ้นธุ์ สโรบล , เพ็ญอ้าง ,30-32)

ในแง่การปฏิบัติ (ช่วงปีพ.ศ.2539-2540) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และกำหนดให้เป็นนโยบายระดับชาติ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมดำเนินงานอย่างจริงจัง อาทิ กรมป่าไม้ สถาบันการศึกษา และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเอกชน ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2540) ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาครัฐ เอกชน และประชาชน ในการส่งเสริมให้คนไทยเที่ยวในประเทศ โดยทาง ททท. เข้ามาสนับสนุนเรื่องงบประมาณแก่โครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ต่างๆทั่วประเทศ 79 โครงการ เป็นวงเงินทั้งสิ้น 66 ล้านบาท อาทิ โครงการศึกษาวิจัย โครงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โครงการรณรงค์สร้างจิตสำนึก โครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้วยการส่งเจ้าหน้าที่ไปร่วมประชุมนานาชาติ ในหัวข้อเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งเตรียมการจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Network) ไว้ 3 รูปแบบด้วยกันคือ

- (1.) คณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ (Ecotourism National Board)
- (2.) สมาคมการท่องเที่ยวไทย (Thai Ecotourism Association)
- (3.) คณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับท้องถิ่น (Ecotourism Local Committee)

ทั้ง 3 แห่งทำหน้าที่เป็นองค์กรประสานให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการและมัคคุเทศน์ การจัดการบริการนำเที่ยว ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ให้ข้อมูลนักท่องเที่ยวในเรื่องความรับผิดชอบ รวมทั้งให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม และได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ไม้ระบุปีที่พิมพ์, เพ็ญอ้าง , 33)

การปรับทิศทางการท่องเที่ยวของไทยให้ก้าวไปสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นความพยายามในระดับนโยบายหรือโครงสร้างระดับบนเท่านั้น ยังไม่สามารถแปรผลไปสู่การปฏิบัติในระดับรากหญ้าอย่างจริงจังและชุมชนท้องถิ่นยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมและเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจอย่างแท้จริง หากผลประโยชน์ส่วนใหญ่ยังคงอยู่กับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเพียงกลุ่มเดียว

ต่อมาใน ปี2544 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวในระยะกลางคือมุ่งพัฒนาและส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ ได้มาตรฐานสากลและยั่งยืน รวมทั้งได้วางแผนการท่องเที่ยวของประเทศปี 2545 กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ

โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มค่าใช้จ่ายนักท่องเที่ยว และพยายามรักษาวันหยุดเฉลี่ยมากกว่าการมุ่งเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว พร้อมกันนี้ได้กำหนดนโยบายการท่องเที่ยวไว้ 5 ประการด้วยกัน ดังนี้

1. มุ่งเน้นให้การท่องเที่ยวเติบโตอย่างต่อเนื่อง ในแนวทางที่ไม่ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นการเร่งพัฒนาเพื่อทำลายตัวเอง
2. มุ่งเน้นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ส่งเสริมให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว จากแหล่งท่องเที่ยวหลักสู่แหล่งท่องเที่ยวเสริมข้างเคียง และส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในธุรกิจท่องเที่ยว และการบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยเชื่อมโยงกับนโยบาย 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ของรัฐบาล
3. เน้นบทบาทการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในการเป็นผู้ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวในทิศทางที่เหมาะสม
4. เน้นความร่วมมือกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวระหว่างกัน สร้างโอกาสให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางและประตูภูมิภาค
5. มุ่งเน้นการแก้ปัญหาภัยคุกคาม (สิ้นธุ์ สโรบล , เพ็ญอ้าง , 34-35)

โดยสรุป การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ได้กำหนดนโยบายหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

เพื่อให้นโยบายแห่งชาติสัมฤทธิ์ผลในแง่ปฏิบัติ ได้มีการกำหนดแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ เพื่อดำเนินการตามกลยุทธ์ต่างๆเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย 14 แผนงาน 37 โครงการ โดยมีงบประมาณเบื้องต้นประมาณ 480 ล้านบาท ระยะดำเนินการ 5 ปี (พ.ศ. 2545-2549) โดยมีแผนงานหลัก 14 แผนงาน ประกอบด้วย

1. แผนการจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. แผนการทบทวนศักยภาพและกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. แผนการกำหนดและพัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. แผนการกำหนดเขตการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยว
5. แผนการบูรณะฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเสื่อมโทรม
6. แผนการจัดทำคู่มือปฏิบัติการ
7. แผนการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
8. แผนการผลิตสื่อและรณรงค์
9. แผนการส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างศักยภาพแก่ประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
10. แผนการกำหนดมาตรฐานโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก

11. แผนการส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

12. แผนการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว

13. แผนการส่งเสริมการลงทุนด้านการท่องเที่ยว

และ 14. แผนการติดตามและประเมินผลผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(สินธุ์ สโรบล, เพ็ญอ้าง, 35-36)

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาในเวทีประชุมนานาชาติหลายครั้ง และมีผลการประชุมบังคับให้ภาครัฐและเอกชนต้องสนองนโยบายการท่องเที่ยวทางเลือก ประกอบกับผู้บริโภครุ่นใหม่ (Broomer Consumer) มีจิตใจที่อนุรักษ์ธรรมชาติ รูปแบบการท่องเที่ยวจึงต้องปรับเปลี่ยน โดยคริสเฟนดอร์ท (Krippendorf) ได้เสนอทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยวทางเลือกมีรูปแบบตรงกันข้ามกับการท่องเที่ยวแบบกลุ่มใหญ่ (Mass tourism) ซึ่งเน้นปริมาณของนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวทางเลือกตระหนักถึงผลเสียที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม และพิจารณาถึงความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น (Fennell, 1999: 9)

ปัจจุบันการท่องเที่ยวทางเลือกแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ซึ่งล้วนจัดเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Fennell, 1999: 26-27)

1.) การท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรม (Socio-cultural tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นให้สัมผัสกับทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านสังคม-วัฒนธรรม แต่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมชาติ โดยให้ความสำคัญ ด้านสังคม-วัฒนธรรม น้อยกว่าการท่องเที่ยวธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

จากการแบ่งประเภทการท่องเที่ยวดังกล่าว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวทางเลือก ที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองการพัฒนาที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2.) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นพื้นที่ศึกษาในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (สินธุ์ สโรบล, เพ็ญอ้าง, 37)

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) แตกต่างจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตรงที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางการท่องเที่ยวหมายถึงจัดการโดยชุมชน ตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนในเรื่องสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ไม่ใช่เพียงองค์ประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยวเท่านั้น ความแตกต่างที่ชัดเจน ก็คือชุมชนจัดอยู่ในบทบาทของเจ้าของกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ใช่เป็นเพียงผู้ให้ความร่วมมือ ดังนั้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนก็คือการท่องเที่ยวในหมู่บ้านที่มีการจัดการท่องเที่ยวอยู่แล้ว และหมู่บ้านที่จัดการท่องเที่ยวนั้น ต้องมีการเตรียมการและวางแผนเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

โดยที่ชุมชนได้ประโยชน์อย่างแท้จริงทางด้านเศรษฐกิจ สรุป การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นจะเน้นให้ความสำคัญกับการมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง (สิ้นธุ์ สโรบล , เพ็ญอ้าง , 60)

Dr. Eric Holm Petersen ผู้เชี่ยวชาญพิเศษจากองค์กรท่องเที่ยวโลก ซึ่งมาปฏิบัติงานในประเทศไทย ได้บรรยายพิเศษเรื่อง Community Based Tourism and Home stay ให้แก่นักงานททท.ฟิง เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2544 โดยผู้บรรยายได้กล่าวถึงภาพรวมของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) ว่าเป็นแนวทางการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมอย่างมากในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของโลก และภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก หัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน อันรวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ มีการนำไปปฏิบัติและประสบความสำเร็จ ในหลายประเทศ สำหรับประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก มีรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้แก่

- 1.) การจำหน่ายสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน (Product Sales) อาทิ สินค้าหัตถกรรม อาหาร ประจําถิ่น ทั้งนี้หมายถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวอื่นๆของชุมชนด้วย
 - 2.) กิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรม (Cultural Shows Activities) เช่นการฟ้อนรำ การละเล่นพื้นบ้าน และการแสดงดนตรีเฉพาะชุมชน เป็นต้น
 - 3.) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงหมู่บ้าน (Village Based Activitis) หมายถึงกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ซึ่งชุมชนในหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการเพื่อเสนอแก่นักท่องเที่ยว เช่นการจัดกิจกรรมเดินป่าชมธรรมชาติ ในบริเวณหมู่บ้าน หรือบริเวณใกล้เคียงพร้อมมัคคุเทศน์นำทาง โดยคิดค่าใช้จ่ายจากนักท่องเที่ยว
 - 4.) กิจกรรมการค้างพักแรมในหมู่บ้านสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในชุมชนแห่งนั้น กิจกรรมพักค้างแรมในหมู่บ้านมีหลายรูปแบบได้แก่
 - 4.1 การจัดแคมป์ (Camping)
 - 4.2 การจัดการที่พักแบบ Home Stay ทั้งนี้คำว่า Home Stay ในภูมิภาคยุโรป หมายถึงการที่นักท่องเที่ยว หรือนักเรียน/นักศึกษาเข้าไปพักร่วมกับเจ้าของบ้าน โดยต้องจ่ายค่าที่พักและอาหารให้เจ้าของบ้าน ซึ่งความหมายนี้มีลักษณะในแนวของที่พักประเภทB&B (Bed and Breakfast) และการพักกับครอบครัวของนักเรียนต่างชาติ (Family Stay) มากกว่าความหมายของ Home Stay ที่ใช้ในประเทศไทย
 - 4.3 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและที่พักแรมในหมู่บ้าน (Village Accommodation Facilities) หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในหมู่บ้านและพักค้างคืนร่วมกับเจ้าของบ้านในชุมชนในระยะเวลาสั้นๆ ซึ่งอาจมีการศึกษาแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับเจ้าของบ้าน โดยนักท่องเที่ยวต้องจ่ายค่าที่พักและอาหารให้เจ้าของบ้าน ความหมายนี้มีลักษณะคล้าย Home Stay ที่เรากำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน
- (สิ้นธุ์ สโรบล , เพ็ญอ้าง , 72-73)

นอกจากนี้ Dr.Petersen ยังกล่าวถึง การใช้คำว่า Home Stay ในประเทศไทย ว่าควรใช้คำว่า **Village Based Overnight Stays** หรืออาจเรียกย่อว่า Village Operation พร้อมทั้งสรุปปัญหาในการจัด Home Stay ของประเทศไทยไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

1.) อุปสรรคด้านภาษาระหว่างเจ้าของบ้านกับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ บ่อยครั้งที่เจ้าของบ้านไม่สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้เลย ซึ่งอุปสรรคด้านภาษาเป็นที่มาของปัญหาอื่นได้อีกมากมาย

2.) อุปสรรคด้านวัฒนธรรม การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้านไม่ใช่สิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ง่ายๆ ทั้งนี้ทั้งสองฝ่ายมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่ต่างกัน สิ่งเหล่านี้อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดและความคลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดผลกระทบทางวัฒนธรรมอย่างใหญ่หลวงได้อีกด้วย

3.) ความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับสินค้าการท่องเที่ยว ราคาของรายการท่องเที่ยว และความเข้าใจผิดที่คิดว่าตนเองถูกหลอกหลวง

4.) ปัญหาด้านระดับความคาดหวังและความพึงพอใจที่แตกต่างกันระหว่างเจ้าของบ้านและนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวอาจคาดหวังว่าเจ้าของบ้านควรนำเสนอสินค้าทางการท่องเที่ยว และการบริการให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ขณะที่เจ้าของบ้านคิดว่าบริการที่ตนเสนอเป็นที่พอใจของนักท่องเที่ยวแล้ว

5.) ปัญหาการจัดระบบการบริการของชุมชน เป็นปัญหาในชุมชนซึ่งบางชุมชนได้จัดองค์การบริหารในรูปของชมรมหรือสมาคมการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ชุมชนบางแห่งเกิดระบบ “ผูกขาด” ในการจัดสรรรายได้ ซึ่งเกิดจากการแสวงหาผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจของคนกลุ่มหนึ่งในชุมชนนั้น

6.) ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันและไม่เป็นธรรมในกลุ่มผู้ประกอบการ Home Stay สืบเนื่องมาจากปัญหาการจัดระบบการบริหารของชุมชนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเข้าบ้านที่จัด Home Stay บางแห่งได้รับการจัดสรรนักท่องเที่ยวจากฝ่ายจัดการได้น้อยกว่าเจ้าของบ้านหลังอื่นๆ อันหมายถึงรายได้จากการท่องเที่ยวที่ลดลง ก่อให้เกิดความขัดแย้งในชุมชน

7.) ปัญหาความไม่พร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว

8.) ปัญหาการขาดทักษะและความรู้ด้านการตลาดของชุมชน

อย่างไรก็ตาม Dr. Peterson ได้เสนอทัศนะที่น่าสนใจเกี่ยวกับ Home Stay ดังนี้

1.) ประเทศไทยยังไม่มีสินค้าทางการท่องเที่ยวประเภท Home Stay ที่เหมาะสม และพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้เลย เนื่องจากปัญหาที่กล่าวมาแล้ว

2.) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวระดับสากล ไม่มีประเทศใดที่ต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ Home Stay อย่างจริงจัง เนื่องจาก Home Stay ไม่ใช่การท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้เป็นกอบเป็นกำให้กับประเทศ ทั้งยังก่อให้เกิดผลกระทบทางวัฒนธรรม

3.) ททท. ควรลดการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับ Home Stay อย่างจริงจัง เพื่อป้องกันปัญหาต่างๆที่จะเกิด

ตามมา ทั้งนี้ควรพิจารณาการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) ในรูปแบบอื่นๆ แทน โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมจากชุมชน (Community Involvement Tourism) อาทิการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเดินป่าธรรมชาติ โดยใช้แรงงานมัคคุเทศน์ภายในชุมชนนั้น การส่งเสริมการจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมชุมชน หรือการก่อสร้างที่พักประเภทรีสอร์ตใกล้ชุมชน โดยใช้แรงงานจากชุมชนนั้น เป็นต้น

4.) ในกรณีไม่สามารถหลีกเลี่ยงการจัด Home Stay ได้เราควรเน้นเรื่องการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมเป็นหลัก จะต้องมีการสร้างมาตรฐานของการจัด Home Stay เป็นกรอบในการดำเนินการ ประกอบด้วยรายละเอียดรายการนำเที่ยวพร้อมราคาที่ชัดเจน มีมาตรการดำเนินการที่สามารถปฏิบัติได้จริง และสามารถสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวได้ ประการสำคัญ จะต้องสามารถควบคุมได้ อย่างไรก็ตาม หากเน้นการจัด Home Stay เพื่อธุรกิจแล้ว เราต้องเข้าใจผลกระทบด้านวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้

5.) หาก ททท. ต้องการส่งเสริมการจัด Home Stay จริง มีความเป็นไปได้ที่จะจัด Home Stay โดยจำกัดเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวคนไทย โดยในระยะแรกอาจเน้น กลุ่ม ครู อาจารย์ และนักศึกษา ก่อน อย่างไรก็ตาม จะต้องมึนโยบายในการส่งเสริมที่ชัดเจน และการดำเนินการใดๆ ก็ตาม ททท. จะต้องสามารถควบคุมได้อย่างใกล้ชิด ((สิ้นธุ์ สโรบล , เพ็ญอ้าง , 73-75)

ความรู้ที่ได้จากการทราบความหมายที่ถูกต้องของคำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงทราบพัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต ตลอดจนเข้าใจถึงลักษณะการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย สามารถนำมาวิเคราะห์ ลักษณะการท่องเที่ยวในอำเภอฝักไห้ว่า เป็นไปตามหลักการดังกล่าวหรือไม่ อีกทั้งสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาเสริมทิศในการปรับปรุงวิธีการดำเนินงานการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอฝักไห้ให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

2.6. แนวคิดเกี่ยวกับหมู่บ้านท่องเที่ยว (OTOP Tourism Village)

หมู่บ้านท่องเที่ยว (OTOP Tourism Village) เป็นแนวคิดขององค์การการท่องเที่ยวโลก เรื่องการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การขจัดความยากจน ด้วยเหตุนี้ การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจึงได้รับการเชื่อมโยงเข้ากับการขจัดความยากจน

หมู่บ้านท่องเที่ยว (OTOP Tourism Village) เป็นหมู่บ้านที่ชุมชนมีความเข้มแข็งและผลิตสินค้าที่มีคุณภาพระดับ 3-5 ดาว สมาชิกในชุมชนสมัครใจที่จะพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP ของตนเชื่อมโยงสินค้ากับแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว เพิ่มระยะเวลาพำนักของนักท่องเที่ยวและเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวมาใช้จ่าย โดยสถานที่ตั้งของหมู่บ้านท่องเที่ยว จะตั้งอยู่บริเวณ ใกล้เคียงกับเส้นทางท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง มีลักษณะทางกายภาพที่น่าชื่นชม มีบรรยากาศที่มีความเป็นกันเอง มีเรื่องราวตำนานที่น่าสนใจ มีกระบวนการผลิตสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์และเหมาะสมในการสาธิตต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP เพื่อประโยชน์ในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว ทำให้แหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาในลักษณะเชื่อมโยงกับหมู่บ้านท่องเที่ยวที่มีผลิตภัณฑ์คุณภาพ กระบวนการผลิตสินค้าที่น่าสนใจ เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการผลิตเชิงสาธิต ทั้งยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตท้องถิ่นเอกลักษณ์ของความเป็นไทยและความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ เป็นแนวทางการส่งเสริมการตลาดของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชนผู้อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนา 6P

1. **Place** : การพัฒนาสถานที่ โครงสร้างพื้นฐานและปรับปรุงภูมิทัศน์
2. **Product** : เพิ่มความหลากหลายและยกระดับมาตรฐานสินค้า
3. **People** : พัฒนาบุคลากร
4. **Planning & Management** : ศึกษาความเป็นไปได้ วางแผนงานและการบริหาร โครงการ
5. **Presentayion** : นำเสนอเรื่องราวตำนานของผลิตภัณฑ์และหมู่บ้าน
6. **Promotion** : การตลาดและส่งเสริมการขาย

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จัดทำแผนที่จะทำเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับสินค้า OTOP นำร่องใน 2 จังหวัด คือ ที่จังหวัดเชียงใหม่ และเชียงราย ที่จังหวัดเชียงใหม่ คือ เมืองประวัติศาสตร์เวียงกุมกาม อำเภอสารภี กับหมู่บ้านถวาย อำเภอหางดง โดยเฉพาะที่หมู่บ้านถวาย มีชุมชน 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นชุมชนที่เปิดร้านค้าขายสินค้าอยู่แล้ว อีกกลุ่มอาศัยอยู่ริมสองฝั่งคลอง มีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม จึงได้พัฒนาเชื่อมโยงชุมชน 2 กลุ่ม โดยใช้กระบวนการ 6 P ดังได้กล่าวมาแล้ว

โดย มีการดำเนินงานเชิงบูรณาการระหว่างส่วนราชการ กระทรวง ภาคเอกชน ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทำงานร่วมกับกระทรวงมหาดไทย ด้านการพัฒนาทักษะผลิตภัณฑ์ทำงานร่วมกรมการพัฒนาชุมชนและกรมส่งเสริมการส่งออก ด้านการตลาดและส่งเสริมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ทำงานร่วมกับสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวไทย สมาคมโรงแรมไทยได้มีการจัด Fam Trips สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว เพื่อการขยายตลาด ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่และองค์กรปกครองท้องถิ่นได้สนับสนุนโครงการนำร่องนี้เป็นอย่างดี

(สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา , มติชน ฉบับวันศุกร์ที่ 2 เม.ย. 2547)

แนวคิดเกี่ยวกับหมู่บ้านท่องเที่ยว (OTOP Tourism Village) สามารถนำมาวิเคราะห์เทียบเคียงกับการแนวทางการดำเนินการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” อำเภอฝักไห้ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.7. กลุ่ม พัฒนาการของกลุ่ม วัฒนธรรมและเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่ม

Shaw (1981) ได้นิยามความหมายของกลุ่ม (Group) ว่าหมายถึงคนตั้งแต่ 2 คนหรือมากกว่านั้นที่มีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นแบบมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน (Turniansky & Hare , 1998 : 87-88)

Cartwright และ Zander (1968) ได้อธิบายคุณลักษณะของการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลไว้ดังนี้ ถ้ายังมีคุณลักษณะเหล่านี้มากเท่าใด ความเป็นกลุ่มยิ่งเข้มแข็งมากเท่านั้น คุณลักษณะดังกล่าว ได้แก่

1. สมาชิกกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์กันบ่อยครั้ง
2. บุคคลนิยามตนเองว่าเป็นสมาชิกของกลุ่ม
3. บุคคลอื่นมองพวกเขาว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม
4. สมาชิกมีขนบธรรมเนียมร่วมกัน
5. สมาชิกมีส่วนร่วมในระบบการทำงานที่ประสานสอดคล้องกัน
6. สมาชิกช่วยกันวางระบบ และสร้างอุดมการณ์ร่วมกัน
7. ความสำเร็จคือรางวัลของกลุ่ม
8. สมาชิกร่วมกันสนับสนุนเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน
9. สมาชิกรับรู้ร่วมกันเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของกลุ่ม
10. สมาชิกมีแนวโน้มที่จะเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวในการมีพฤติกรรมตอบโต้ต่อสภาพแวดล้อมต่างๆ

รูปแบบการจัดองค์กรของกลุ่ม (Organization Forms)

การจัดองค์กรของกลุ่มย่อยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท โดยแบ่งตามลักษณะการบริหารจัดการ ดังนี้

1. องค์กรแบบราชการ (Bureaucratic Organization) เป็นลักษณะการปกครองแบบรวมศูนย์ โดยจำกัดขอบเขตอำนาจ และมีการแบ่งแยกงานเป็นลำดับขั้นตามสายการบังคับบัญชา องค์กรแบบนี้จะให้แต่ละบุคคลรับผิดชอบเฉพาะงานในหน้าที่ของตน งานจะแบ่งเป็นฝ่ายต่างๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นมักเกิดจากการทำงานก้าวท้าวกัน องค์กรประเภทนี้มีข้อบกพร่อง คือ ประการแรก ผู้น้อยจะไม่มีโอกาสแสดงความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ เพราะผู้ให้ข้อมูลในการตัดสินใจเกี่ยวกับการทำงาน เกิดจากหัวหน้างาน ประการต่อมา ระบบการควบคุมองค์กรเป็นแบบทางการ กล่าวคือมีการทำงานตามกฎระเบียบ (working to rule) ประการสุดท้าย การบริหารจัดการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงระบบงานเกิดขึ้นได้ยาก หรือขาดความยืดหยุ่น เพราะมีคนเพียงไม่กี่คนคอยควบคุมระบบอยู่ ดังนั้น เมื่อเกิดมีการเปลี่ยนแปลงขึ้น มักไม่เป็นที่ยอมรับ

2. องค์กรแบบปกครองกันเอง (Self-organization) Shipper และ Manz (1992) เสนอทางเลือกในการจัดองค์กรว่าเป็นกลุ่มแบบจัดการกันเอง โดยใช้พลังกลุ่ม ทุกคนบริหารจัดการตัวเอง และสามารถมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับบุคคลอื่นๆ ในระบบ รวมทั้ง มีการดำเนินงานโดยมององค์กรเป็นหนึ่งเดียวกัน

ลักษณะดังกล่าว เรียกว่าระบบการปรับตัวที่ซับซ้อน (complex adaptive systems) ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. ประกอบด้วยเครือข่ายต่างๆ ที่บริหารจัดการกันเอง โดยไม่มีการควบคุมจากศูนย์กลาง
2. สภาพแวดล้อมของหน่วยงานจะเป็นลักษณะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมีวิวัฒนาการเนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นๆ

3. รูปแบบพฤติกรรมองค์กรที่มีขึ้น เกิดจากการแข่งขัน และการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ

3. องค์กรที่เน้นการทำงานเป็นทีม (Team -based Organization) องค์กรประเภทนี้จะมีลักษณะภารกิจงานที่ร่วมรับผิดชอบกันเป็นทีม มีการฝึกอบรม แต่ไม่มีการกำหนดหน้าที่ต่างๆอย่างชัดเจน มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้จัดการทีมได้ อย่างไรก็ตาม ในการทำงานเป็นทีมมีการให้รางวัลและมีการประเมินผลเช่นเดียวกับองค์กรแบบอื่นๆ (Turniansky & Hare 1998 : 87-88)

ลำดับขั้นการก่อตัวของกลุ่ม

Tuckman (1965) ได้กล่าวถึงลำดับขั้นการพัฒนาของกลุ่มย่อยว่ามีลักษณะที่สำคัญ คือ

- 1.) ขั้นก่อรูป (Forming) คือช่วงที่สมาชิกอยู่ในสภาพที่ไม่แน่ใจ และสับสน
- 2.) ขั้นพายุโหม (Storming) คือช่วงของความขัดแย้งเกี่ยวกับภารกิจงาน และความขัดแย้ง

ระหว่างสมาชิกกลุ่ม

3.) ขั้นสร้างบรรทัดฐาน (Norming) คือช่วงที่กลุ่มเกิดการรวมตัวกันปฏิบัติภารกิจ

4.) ขั้นปฏิบัติการ (Performing) คือช่วงที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน

ลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะร่วมของการพัฒนากลุ่มดังแสดงในตาราง

ขั้นตอน	เนื้อหา	กระบวนการ
ขั้นก่อรูป	ประมุขนิเทศเกี่ยวกับงาน โดยสมาชิกพยายามที่จะกำหนดขอบข่ายภารกิจว่าควรปฏิบัติอย่างไร กลุ่มตัดสินใจว่าต้องการข้อมูลอะไร และจะได้ข้อมูลเหล่านั้นมาได้อย่างไร สมาชิกพยายามหากฎระเบียบเพื่อกำหนดบรรทัดฐาน	สมาชิกพยายามที่จะหาวิธีการสื่อสารระหว่างบุคคลในกลุ่ม สมาชิกจะพึ่งพาผู้นำและมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกอื่นภายในกลุ่ม
ขั้นพายุโหม	เกิดการตอบสนองต่อภารกิจด้วยการใช้อารมณ์	เกิดความขัดแย้งภายในกลุ่ม ขาดความเป็นเอกภาพ สมาชิกขาดความมั่นใจกับผู้นำและสมาชิกคนอื่น
ขั้นสร้างบรรทัดฐาน	เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภารกิจ	เกิดมีการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันภายในกลุ่ม สมาชิกเริ่มยอมรับซึ่งกันและกัน บรรทัดฐานของกลุ่มมีการพัฒนา มีความพยายามที่จะสร้างความสมานฉันท์ และลดความขัดแย้ง

ขั้นตอน	เนื้อหา	กระบวนการ
เริ่มปฏิบัติการ	เกิดการแก้ปัญหาขึ้น	สมาชิกในกลุ่มมีบทบาทสำคัญที่ช่วยให้ภารกิจประสบความสำเร็จ

Peter Hartley. **Group Communication**. Great Britain : I.J. International Ltd, 1997

วัฒนธรรมและเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่ม (Culture and Communication Networks)

วัฒนธรรมเป็นสภาพที่แสดงถึงความเจริญก้าวหน้าของมนุษยชาติ ในแต่ละสังคมมีลักษณะของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เช่น วิธีการดำเนินชีวิต วิธีคิด การกระทำ รวมถึงรูปแบบการสื่อสารของคนในสังคมนั้นๆ หากมองในแง่ของการสื่อสารแล้ว รูปแบบและลักษณะของวัฒนธรรมเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ภาวะและเทศะที่บุคคลอาศัยและเกี่ยวข้อง รวมถึง การใช้ชีวิตการทำงานร่วมกัน ซึ่งต้องอาศัยการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ต่อกันในทุกรูปแบบ ด้วยเหตุนี้การเรียนรู้ความสัมพันธ์ของบุคคล และการเข้าใจลักษณะวัฒนธรรมในแต่ละสังคมที่แตกต่างกันมีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะช่วยให้เข้าใจรูปแบบและเครือข่ายการสื่อสาร

เครือข่าย (Networks) หมายถึง ความสัมพันธ์ในแต่ละวัน (day-to-day) ของสมาชิกในองค์กร ซึ่งต้องผูกติดอยู่กับอิทธิพลของสมาชิกคนอื่นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อาทิ. เราจะค้นหาเกี่ยวกับงานได้อย่างไร และที่ไหน เรามีขอบเขตอำนาจแค่ไหน ใครเป็นผู้ควบคุมงาน ใครเป็นบุคคลที่มีแนวโน้มจะติดต่อกัน (Van Maan & Barley: 1985 อ้างใน Gerald L. Pepper , 1995:167)

ส่วน เครือข่ายการสื่อสาร (Communication Networks) หมายถึงการไหลของการสื่อสาร โดยผ่านการเชื่อมต่อ (Links) ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Gerald L. Peper , 165)

แนวคิดสำคัญ 6 อย่างเกี่ยวกับทฤษฎีเครือข่าย

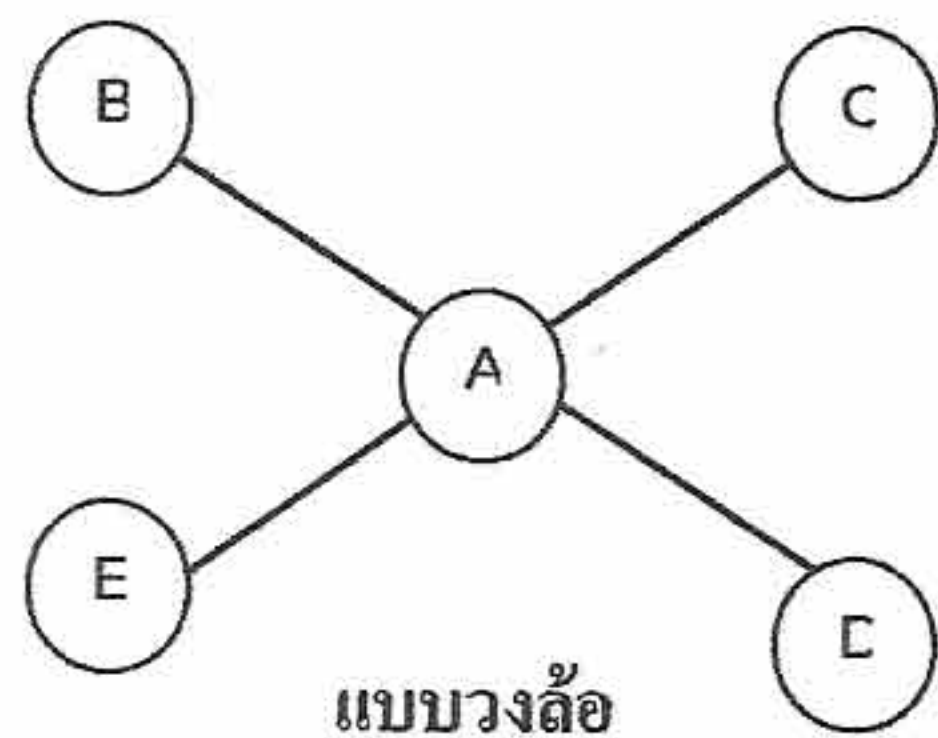
1. **หมู่คณะ (Clique or Cluster)** : หมายถึงกลุ่มสมาชิกภายในกลุ่มที่มีการติดต่อสื่อสารกันบ่อยครั้งมากกว่าสมาชิกนอกกลุ่ม อีกทั้งหมู่คณะยังมีการแสดงออกที่มีเอกลักษณ์ เฉพาะกลุ่มและรูปแบบความสัมพันธ์ที่มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด
2. **คู่สื่อสาร (Dyad)** : หมายถึงบุคคลสองคนที่มีความแตกต่างกันมาปฏิบัติสัมพันธ์กัน
3. **ผู้ควบคุมการติดต่อสื่อสาร (Boundary spanner)** : หมายถึงบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการส่งสมาชิกออกไปติดต่อกับบุคคลภายนอก หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง (organization s boundary)
4. **ผู้ประสาน (Bridge)** : หมายถึงบุคคลผู้ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงสมาชิกหนึ่งคนหรือมากกว่า ทั้งภายในหมู่คณะหรือนอกหมู่คณะ
5. **ความหนาแน่น (Density)** : หมายถึงสัดส่วนของสมาชิกภาพที่สมาชิกแต่ละคนอุทิศให้แก่การติดต่อสื่อสาร ความเข้มข้นนี้วัดได้จากสมาชิกภาพที่มีอยู่จริงในเครือข่าย
6. **ขนาด (Size)** : สมาชิกทั้งหมดภายในเครือข่าย

แนวคิดข้างต้นมีความสำคัญ เพราะแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของการศึกษาเรื่องเครือข่าย อันเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์กร สำหรับแนวคิดทั้ง 6 ประการนี้ พบว่า หมู่คณะ มีความสำคัญที่สุด ถือเป็น “วัฒนธรรม” (Culture) แห่งสัมพันธภาพ หรือ พฤติกรรมแห่งการติดต่อ (“Culture” of contact) วัฒนธรรมในที่นี้ หมายถึงความเชื่อ (beliefs), ค่านิยม (values), ทักษะคติ (attitudes) ฯลฯ ลักษณะพิเศษของความเป็นหมู่คณะ คือ กลุ่มที่ผนึกแน่น (societal) หมู่คณะมักรวมตัวด้วยเหตุผลด้านความใกล้ชิดมากกว่าการมีความเชื่อร่วมกัน ส่วนคำว่า คู่สื่อสารประกอบด้วยสมาชิก 2 คน ถือเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดในองค์กร ความร่วมมือจะไม่เกิดขึ้นหากปราศจากการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างบุคคล 2 คน

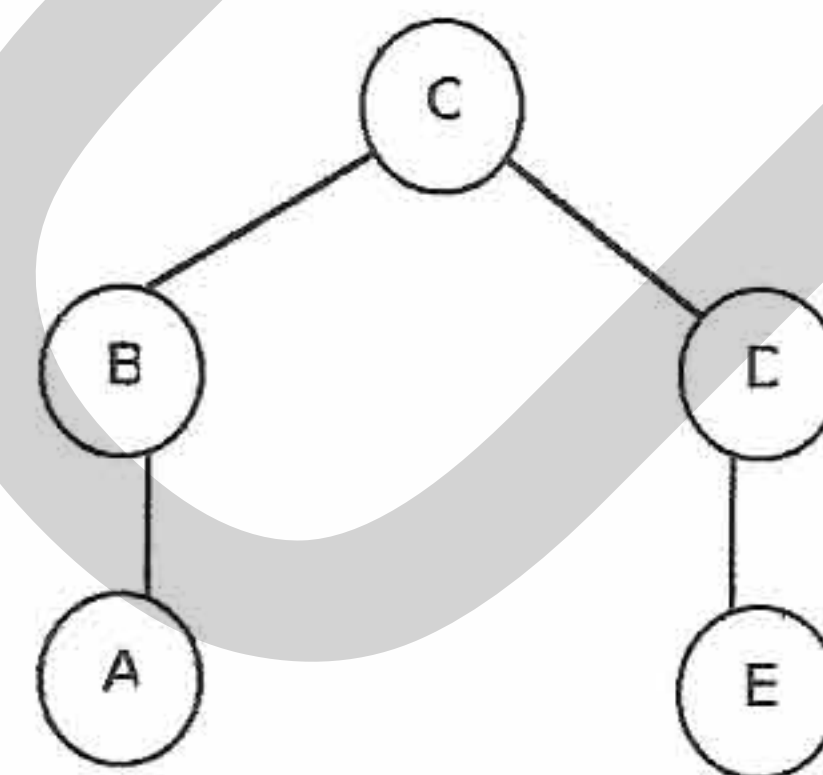
สำหรับ 4 คำสุดท้าย มีความเกี่ยวพันระหว่างกัน และช่วยให้เข้าใจคำว่า หมู่คณะ และ คู่สื่อสารมากขึ้น กล่าวคือ ผู้ควบคุมการติดต่อสื่อสาร มีลักษณะเป็นปัจเจก มีทำหน้าที่ติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มคล้ายกับเป็นผู้ดำเนินการชั่วคราว (sojourner) และต้องมีทักษะด้านการติดต่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (intercultural communication) ด้วย ส่วนคำว่า ผู้ประสาน เป็นสมาชิกผู้มีหน้าที่มากกว่าหนึ่งหมู่คณะ และมีบทบาทสำคัญ ในการเชื่อมต่อ หรือประสานแนวคิดอันเกิดจากวัฒนธรรมที่ขัดแย้งกัน นอกจากนี้ ความหนาแน่น เป็นตัวชี้วัดถึงสัดส่วนของความเป็นผู้แทนที่สามารถเจรจาแทนหมู่คณะได้ และขนาด เป็นเครื่องชี้วัดจำนวนสมาชิกในหมู่คณะที่มีอยู่จริง ตัวอย่าง เช่น หน่วยงานหนึ่ง มี 400 แผนก แผนก (หมู่คณะ) A มีสมาชิกเพียง 20 คน ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสาร ขนาดของหมู่คณะควรเป็น 20 คน ส่วนความหนาแน่น ของหมู่คณะมีเพียง 5 % ของสมาชิกทั้งหมดของหน่วยงาน

โครงสร้างเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่ม

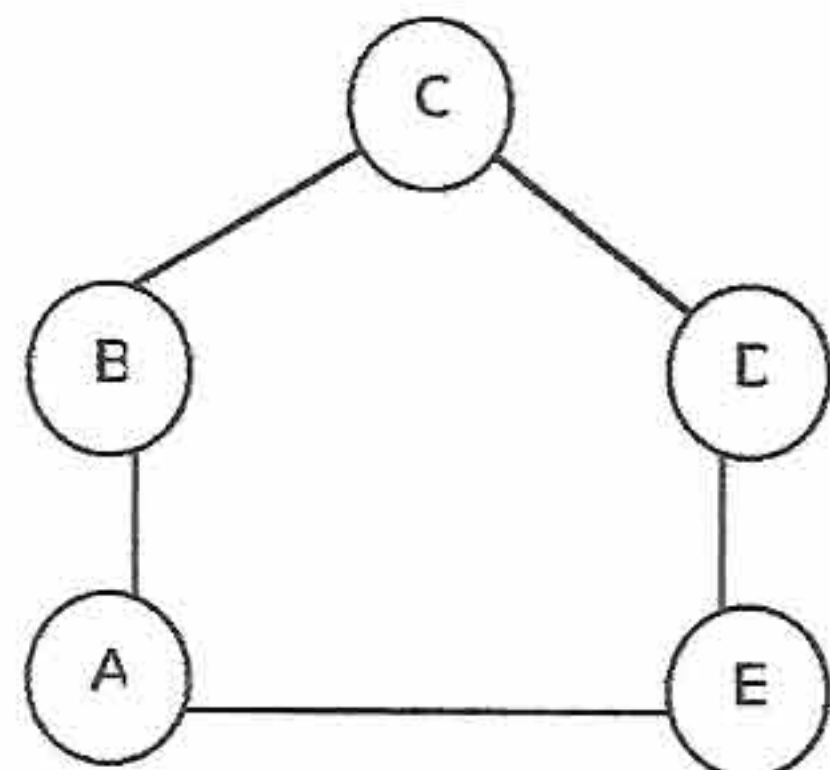
ลักษณะโครงสร้างเครือข่ายการสื่อสาร โดยทั่วไป แสดงให้เห็นถึงลักษณะเด่นที่มีความสำคัญของเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร (แผนผังที่ 1)

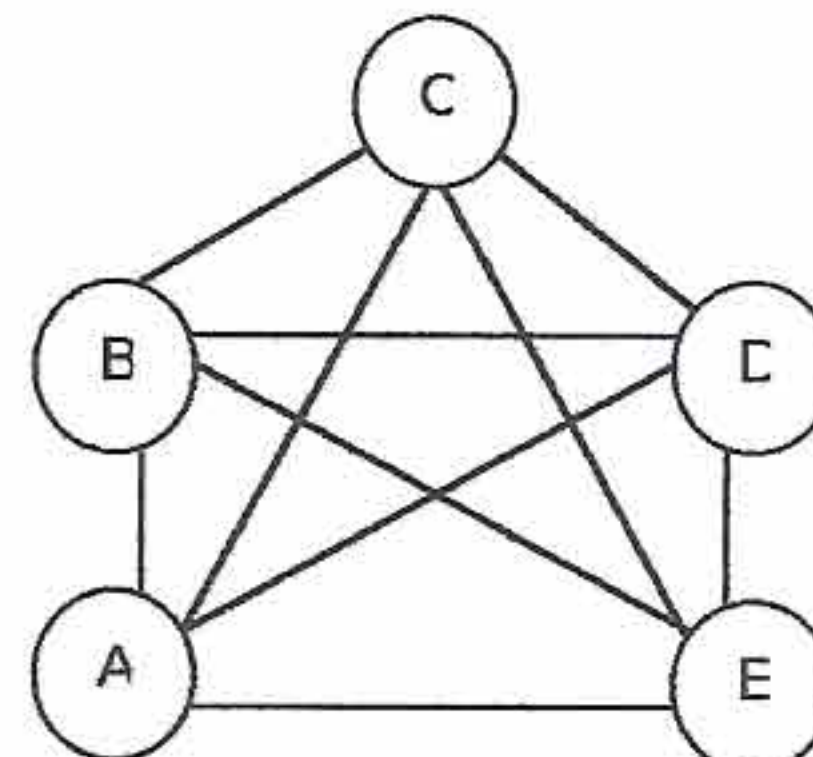
แบบวงล้อ

แบบลูกโซ่

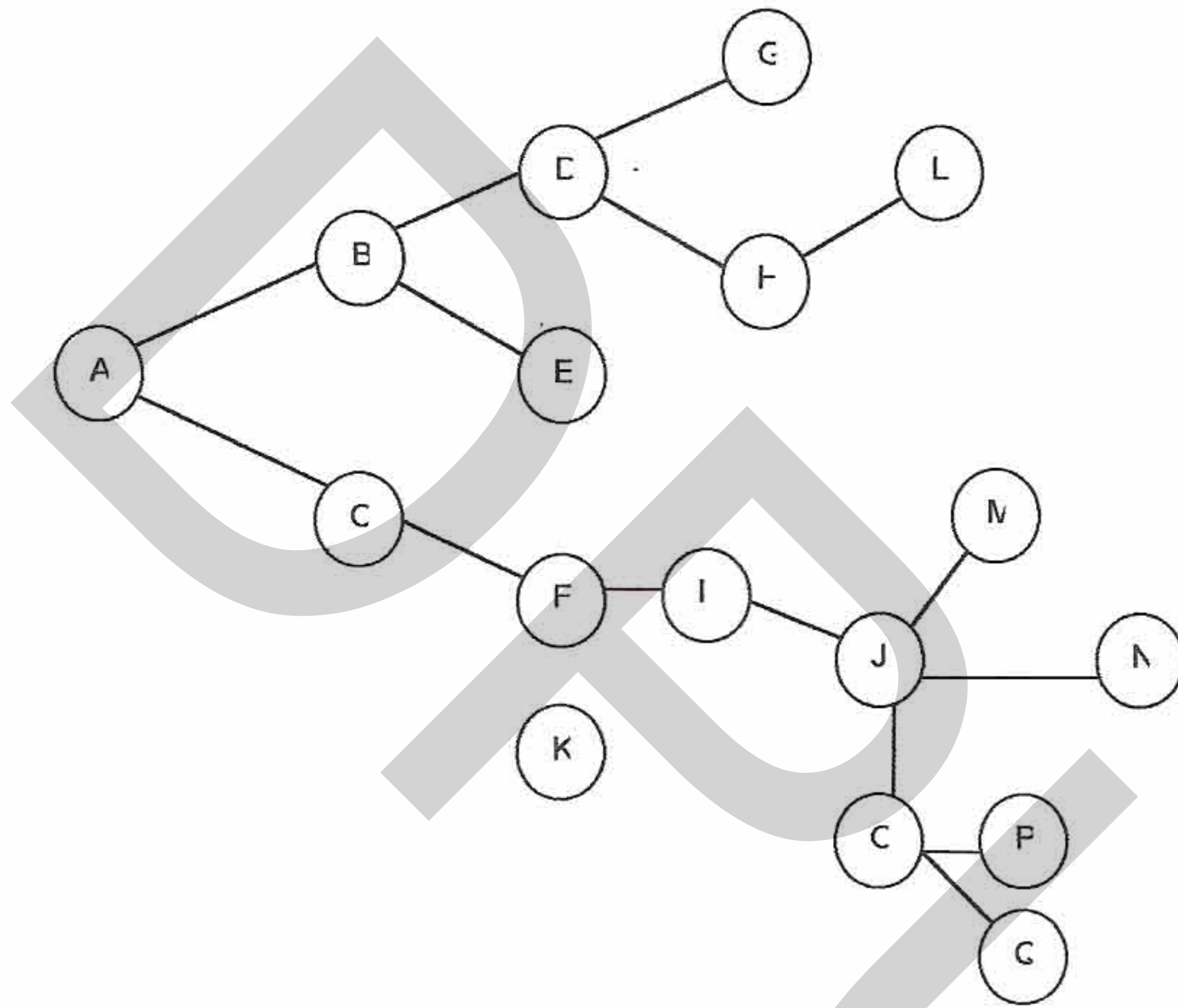
แบบวงกลม

แบบครบทุกช่องทาง

แผนภาพที่ 1 แสดงโครงสร้างเครือข่ายการสื่อสารโดยทั่วไป

จากแผนภาพข้างบนอธิบายได้ว่าสมาชิกของแต่ละกลุ่ม (หมู่คณะ) อาจแสดงความเสมอภาคหรือไม่เสมอภาคในด้านเกี่ยวกับการไหลของข่าวสาร กรณี กลุ่มที่การไหลของข่าวสารขาดความเสมอภาค สมาชิกถูกควบคุมมาก เรียกว่า การรวมอำนาจ (centralization) ดังปรากฏใน เครือข่ายการสื่อสารแบบวงล้อ (Wheel) และแบบลูกโซ่ (chain) กล่าวคือ ทั้ง A และ C ทำหน้าที่ควบคุมข้อมูลข่าวสารมากกว่าสมาชิกคนอื่นๆ ในกรณีที่ ไม่มีสมาชิกคนใดพยายามควบคุมข้อมูลข่าวสาร เรียกว่า การกระจายอำนาจ (decentralized) ตัวอย่างได้แก่ เครือข่ายการสื่อสารแบบวงกลม (circle) และแบบครบทุกช่องทาง (all channel) กล่าวคือสมาชิกทุกคนจะได้รับข่าวสารกันครบถ้วน

แผนภาพที่ 2 แสดง โครงสร้างเครือข่ายการสื่อสารแบบบอกรับ

นอกจากนี้ ยังมี การสื่อสารแบบบอกรับ หรือแบบชูบชิบนิทา (communication grapevine) เป็นรูปแบบการสื่อสารที่มีการกล่าวถึงมากที่สุด (แผนภาพที่ 2) ค้นพบโดย เจสัน (Jason) มีลักษณะ โครงสร้าง แบบกลุ่ม (Cluster) ผสมกับ ลูกโซ่ (Chain) การไหลของข่าวสารไหลไปอย่างกว้างขวางถ้าควบคุมไม่ได้ ข้อมูลที่ส่งไปอาจบิดเบือนกลายเป็นข่าวลือ จากแผนภาพสามารถอธิบายได้ดังนี้ เมื่อ A ส่งข้อมูลข่าวสารไปยัง B และ C , B ได้ส่งผ่านไปยัง D และ E ขณะที่ C ส่งไปยัง F , D และ F ส่งต่อไปยัง G , H และ I ผู้ซึ่งส่งต่อไปยัง J และ L เครือข่ายเหล่านี้จะดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง กระบวนการแพร่ข่าวแบบบอกรับนี้ มักเผยแพร่กับคนสนิทชิดเชื้อมากกว่าการเผยแพร่ตามสายการบังคับบัญชา กล่าวคือเป็นการสื่อสารที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีมากกว่าสภาพการสื่อสารที่เป็นทางการ (Gerald L. Pepper , 167-177)

อิทธิพลของสื่อบุคคลในการชักนำสมาชิกในกลุ่มย่อย

การชักนำ หรือการ โน้มน้าวใจ (Persuasion) เป็นเรื่องของความตั้งใจของบุคคล หรือของกลุ่มในความพยายามที่จะมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น โดยผ่านกระบวนการสื่อสาร ทั้งที่เป็นการสื่อสารแบบวงนภาษา (ภาษาพูด และภาษาเขียน) และอวงนภาษา (กิริยาท่าทาง)

ปัจจัยด้านตัวบุคคล (people variable) ที่มีอิทธิพลต่อการชักนำผู้อื่น(ผู้ส่งสาร) หรือถูกชักนำจากผู้อื่น(ผู้รับสาร) มีด้วยกัน 3 ประการ

บุคลิกภาพ (Personality)

ความดึงดูดใจ (Personal appeals) ความคล้ายคลึงกัน(Similarity) และความน่าเชื่อถือ (Credibility)

ทัศนคติ (Attitudes) ความเชื่อ (Beliefs) และค่านิยม (Values)

บุคลิกภาพ (Personality) : สามารถแบ่งบุคลิกภาพออกได้เป็น 6 แบบ

1. พวกเล่ห์เหลี่ยมหลอกลวง (Machiavellian) บุคคลประเภทนี้จะมีบุคลิก 2 ลักษณะที่ตรงกันข้ามได้แก่

1.1. พวกเจ้าเล่ห์เพทุบาย (High Mach) บุคคลประเภทนี้มักสนุกสนานกับการสวมหน้ากากหลอกลวงผู้อื่น โดยขาดความรับผิดชอบ มักหวังผลประโยชน์

บุคคลประเภทนี้มีอิทธิพลต่อกลุ่ม 2 ประการคือ

ก. กลุ่มไม่สามารถชักนำเขาได้ ตรงกันข้ามเขากลับมีความสามารถในการชักนำกลุ่ม

ข. มุ่งความสำเร็จของงานมากกว่าความรู้สึกของสมาชิก

1.2 พวกชอบรับกรรม (Low Mach) มีลักษณะตรงกันข้ามกับแบบแรก จะคอยรับคำสั่งหรือเป็นผู้ตามมากกว่า มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย มักเอาอารมณ์ไปปะปนกับงาน โดยสรุป บุคคลประเภทนี้แม้จะมีสังคมมาก แต่ด้วยอารมณ์ที่อ่อนไหวทำให้ถูกรอบงำได้ง่าย

2. พวกแปลกแยก (Anomia or Alienation) บุคคลประเภทนี้จะไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคม มีความวิตกกังวลเป็นนิจสิน เชื่อยชา และมีแนวโน้มจะประกอบอัตวินิบาตกรรม หากเกิดความขัดแย้งที่รุนแรงกว่าปกติจะแสดงอาการเป็นศัตรูออกมาอย่างชัดเจน ไม่สนใจจะติดต่อสื่อสารกับผู้ร่วมงาน หัวหน้า/ลูกน้อง แม้แต่บุคคลในครอบครัว

3. พวกคัมภีร์ (Dogmatism) บุคลิกค่อนข้างแข็งและจิตใจคับแคบ ขาดความยืดหยุ่นกับบุคคลรอบข้าง ไม่อดทนต่อผู้อื่น และวางอำนาจ ลึกๆ เป็นคนวิตกกังวลและขาดความมั่นใจ

การชักนำบุคลประเภทนี้ ต้องพิจารณา 2 ประการ คือ

ก. ต้องกระตุ้นความรู้สึกมากกว่าการใช้เหตุผล

ข. ผู้ทำหน้าที่ในการชักนำต้องเป็นผู้มีอำนาจที่เขานับถือ อย่างไรก็ตามการคล้อยตามจะเป็นไปอย่างผิวเผิน มิใช่การเปลี่ยนความคิดอย่างแท้จริง

4. พวกวิตกกังวล (Chronic anxiety) บุคคลประเภทนี้มีความตึงเครียดสูง ไม่พอใจอยู่เป็นนิจ ในแง่การสื่อสารมักเกรงกลัวที่จะติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น มักแสดงออกโดยการสงบปากสงบคำ หรือคุยโม้โอ้อวดผิดปกติ กล่าวคือมักแสดงออกทางการสื่อสารมากเกินไป โดยไม่มีจุดหมายปลายทาง บุคคลประเภทนี้ไม่สามารถชักนำใครได้ แต่กลับจะเป็นฝ่ายถูกชักนำเสียเอง

5. พวกเก็บตัว/เปิดเผยตัว (Introversion-Extroversion) พวกเก็บตัวมักขี้อาย มีนิสัยคิดหน้าคิดหลัง สนใจความรู้สึกนึกคิดของตนเองมากกว่าผู้อื่น ส่วนคนที่ชอบเปิดเผยตัว ชอบแสดงออก ชอบสังคม สนใจสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้ พฤติกรรมการสื่อสารมักเป็นคนพูดเก่ง มีความเป็นกันเองขณะที่พูด ซึ่งตรงกันข้ามกับพวกเก็บตัวมักไม่ค่อยพูด โดยสรุปคนประเภทเปิดเผยตัวมักเป็นผู้นำกลุ่ม (ผู้ชักนำ) และคนประเภทเก็บตัวจะเป็นผู้ตาม (ผู้ถูกชักนำ)

6. พวกนับถือตนเอง (Self-esteem) มักเป็นบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง โดยเชื่อว่าตัวเองมีความสามารถ ถือตนเป็นใหญ่ ตรงกันข้ามคนที่นับถือตนเองต่ำ มักประเมินความสามารถตัวเองต่ำ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และมองตนเองในแง่ร้าย ซึ่งมักจะถูกชักนำได้ง่ายกว่าบุคคลที่มีความมักเป็นเชื่อมั่นในตนเองสูง

ความดึงดูดใจ (Personal appeals) ความคล้ายคลึงกัน (Similarity) และความน่าเชื่อถือ (Credibility)

ทั้งสามส่วนมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ความดึงดูดใจเกิดจากความชอบพอกัน บุคคลมักจะสนใจคนที่รักเราชอบเรา ชอบคนมีเสน่ห์ (มีรูปร่างและการแต่งกายต้องรสนิยมเรา) และการที่เราสนใจอยากทำงานกับใคร เพราะเห็นว่า งานนั้นมีคุณค่า และเขาเป็นคนง่ายที่เราจะทำงานด้วย บุคคลใดมีคุณสมบัติดังกล่าว ย่อมมีอิทธิพลมากในกลุ่มและสามารถดึงดูดใจให้คนอื่นอยากเข้ามาติดต่อสื่อสารด้วย

ด้านความคล้ายคลึงกัน บุคคลที่มีอะไรบางอย่างคล้ายกัน มักจะมีความโน้มเอียงที่จะมีอิทธิพลต่อกัน และก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งความคล้ายคลึงกันนี้ ดูได้จาก อายุ เพศ รูปร่าง ทัศนคติ ความเชื่อ สถานภาพทางสังคม การศึกษา ประสบการณ์ และอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ การชักนำผู้อื่นได้มากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความคล้ายคลึงของสมาชิกในกลุ่ม เทคนิคดังกล่าวสามารถสร้างความรู้สึกร่วม หรือ จุดยืนเดียวกัน ซึ่งมักจะใช้ได้ผลกับการปราศรัยในที่ชุมนุมชน

และความน่าเชื่อถือ ของบุคคลย่อมก่อให้เกิดความเคารพนับถือและเป็นที่ยอมรับ ความน่าเชื่อถือเกิดจากคุณสมบัติ 6 อย่าง

1. ความสามารถส่วนบุคคล เช่น เชี่ยวชาญ ฉลาด มีข้อมูล ทันสมัย รับผิดชอบ มีการศึกษาสูง และมีเหตุผล
2. คุณสมบัติเฉพาะตน เช่น มีความซื่อสัตย์ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นคนดี รับผิดชอบ และมีเมตตา
3. สังคมดี เช่น มีความเป็นมิตร มองคนอื่นในแง่ดี ไร้เรง และใจกว้าง

4. มีความสำรวม เช่นสงบเสงี่ยม สุขุม ใจเย็น และมีความขี้คิด
5. เป็นคนเปิดเผย เช่น กล้าแสดงออก พุดจาเปิดเผยตรงไปตรงมา มีความกระตือรือร้น และไม่อยู่นิ่ง
6. ให้ความร่วมมือ เช่น ประสานงานดี มีความบริสุทธิ์ใจ มีความพอดี เสมอต้นเสมอปลาย มีใจเป็นธรรม และความไว้วางใจได้

ยิ่งบุคคลมีคุณสมบัติดังกล่าวมากเท่าใด ถือว่าผู้นั้นมีความน่าเชื่อถือสูง มีโอกาสที่จะชักนำหรือโน้มน้าวใจบุคคลอื่น ได้มากกว่า เพราะความเชื่อสามารถเปลี่ยนท่าทีบุคคลอื่นได้มากกว่า ด้วยเหตุนี้ ความน่าเชื่อถือ จึงถือเป็นคุณสมบัติประการแรกที่จะทำให้บุคคลเป็นผู้นำของกลุ่มได้

ทัศนคติ (Attitude) ความเชื่อ (Belief) และค่านิยม (Value)

ปัจจัยส่วนนี้มีอิทธิพลต่อการโน้มน้าวใจหรือชักนำผู้รับสารในที่นี้คือสมาชิกในกลุ่ม กล่าวคือการโน้มน้าวใจเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มพูนพฤติกรรมที่เกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมนั่นเอง กล่าว ทัศนคติ (Attitude) หมายถึง ความโน้มเอียงที่จะประพฤติดังในด้านบวกหรือลบ ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันมีผลต่อความชอบ/ไม่ชอบของบุคคล ส่วนความเชื่อ (Belief) ได้แก่ความรู้สึที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าถูกหรือผิด ซึ่งอาจออกมาในลักษณะคำกล่าวถึงสิ่งนั้นว่าจริงหรือไม่จริง และค่านิยม (Value) มีความหมายคล้ายกับทัศนคติแต่มีขอบเขตความหมายที่กว้างกว่า คือเป็นแนวคิดที่เห็นว่าสิ่งนั้นดี/เลว ควร/ไม่ควรปฏิบัติ ทั้งสามประการ มีอิทธิพลทั้งในแง่ส่วนตัวหรือกลุ่มที่ทำให้การชักนำประสบความสำเร็จหรือไม่ กล่าวคือ บุคคลที่มีทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยม ที่คล้ายๆกันย่อมจะอยู่ในฐานะที่จะชักนำบุคคลอื่นได้ง่ายกว่าบุคคลที่มีความแตกต่าง

นอกจากนี้ ปัจจัยด้านความเห็นหรือดุลพินิจของสังคม (Social Judgment) ซึ่งแบ่งออกเป็น การยอมรับ การวางตัวเป็นกลาง และการต่อต้าน เป็นปัจจัยที่ผู้ชักนำต้องคำนึงถึงด้วย อธิบายได้ว่า บุคคลหรือกลุ่มจะยอมรับการชักนำมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความเห็นที่ว่าปัญหานั้นเขามีส่วนเกี่ยวข้องด้วยมากน้อยเพียงใด ถ้ามีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง โอกาสที่จะยอมรับหรือปฏิบัติตามมีมาก แต่ถ้ามีส่วนเกี่ยวข้องน้อยหรือไม่มีเลยและบุคคลนั้นถูกชักนำให้เข้ามามีส่วนร่วม โอกาสที่เขาจะวางตัวเป็นกลางหรือต่อต้านจะเกิดขึ้นมาก (เสนาะ ตีเขาว์, 2541 :146-150)

แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม พัฒนาการของกลุ่ม วัฒนธรรมและเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่ม ถือเป็นหัวใจสำคัญในการวิเคราะห์ลักษณะการจัดตั้งของกลุ่มคณะทำงาน โดยอาศัยเครือข่ายความสัมพันธ์ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม รวมถึงลักษณะของผู้นำที่ทำหน้าที่ในการชักนำหรือโน้มน้าวให้สมาชิก (คณะทำงาน รวมถึงชาวบ้านในแหล่งท่องเที่ยว) ได้ร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.8. แนวคิด ชุมชนและประชาสังคม (Civil Society & Community)

มีความเข้าใจที่แตกต่างกันในความหมายของคำว่า “ประชาสังคม” กับคำว่า “ชุมชน” แม้ว่าคำทั้งสองจะเป็นกลุ่มคำที่อยู่ในกระแสความเคลื่อนไหวหรือฟื้นฟูสังคม (Community Rebuilding) มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายที่เหมือนกัน แต่อย่างไรก็ตาม คำทั้งสองมีที่มาและนัยสำคัญที่แตกต่างกันพอสมควร

คำว่า “ประชาสังคม” มาจากภาษาอังกฤษว่า Civil Society และมีผู้ใช้คำภาษาไทยเทียบเคียงกันหลายคำ อาทิ ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม ใช้คำว่า “สังคมประชาธรรม” เสน่ห์ จามริก ใช้คำว่า “สังคมราษฎร์” ชัยอนันต์ สมุทวณิช ใช้คำว่า “วิถีประชา” โดยมีนัยยะมาจากคำว่า Civil movement) รวมทั้ง อเนก เหล่าธรรมทัศน์ ใช้คำว่า “อารยสังคม” และ ชีรยุทธ บุญมี ใช้คำว่า “สังคมเข้มแข็ง” เป็นต้น

ทั้งนี้ นักคิดสำคัญๆ ในสังคมไทยเหล่านี้ ต่างพยายามขยายความคำดังกล่าว ในบริบทเงื่อนไข และการให้นำหนักที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. นายแพทย์ประเวศ วะสี เป็นบุคคลสำคัญที่ช่วยจุดประกายการคิดถกเถียงในเรื่อง “ประชาสังคม” โดยผ่านงานเขียนชิ้นสำคัญเรื่อง “สังคมสมานุภาพและวิชา” และการอภิปรายหลายแห่ง ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พอประมวลเป็นความคิดรวบยอดได้ว่า ในสภาพสังคมไทยปัจจุบัน ภาคส่วนหลัก (Sectors) ของสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันมากคือ ภาครัฐ หรือ “รัฐาณูภาพ” และภาคธุรกิจเอกชน หรือ “ธนาณูภาพ” ปრაกฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้สังคมขาดดุลยภาพ และเกิดความล่าช้าในการพัฒนาของประชาชน หรือภาคสังคม ซึ่งเรียกว่า “สังคมสมานุภาพ” การเสนอแนวคิดดังกล่าวมุ่งเน้นที่ ทำอย่างไรจึงจะเกื้อหนุนให้ภาคประชาชนมีความเข้มแข็งและเกิดดุลยภาพทางสังคม ที่เรียกว่าเป็น “สังคมสมานุภาพ”

โดยนัยดังกล่าวข้างต้น นายแพทย์ประเวศ เชื่อว่าจะต้องพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งที่ชุมชน (Community Strengthening) (ประเวศ วะสี, 2536) จนเกิดคำขยายตามมาอีกมากมาย อาทิ ชุมชนเข้มแข็ง ความเป็นชุมชน โดยให้ความหมายของการเป็น “ชุมชน” ว่าหมายถึง การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกัน หรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกัน หรือมีการร่วมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความรัก มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่าง และมีระบบการจัดการในระดับกลุ่ม (ประเวศ วะสี, 2539) โดยนัยยะนี้ ประชาสังคมที่เข้มแข็งต้องมีรากฐานจากการมีชุมชนที่หลากหลายและเข้มแข็งด้วย

จะพบว่า ความหมายและความสำคัญของ “ประชาสังคม” ในทัศนะของ นายแพทย์ ประเวศ นั้น มิได้เป็น “การปฏิเสธรัฐ” (Civil Disobedience) แต่เป็นการเกื้อหนุนสังคม โดยมองว่าชุมชนมีความอ่อนแอมาก การจะช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งได้นั้น จะต้องอาศัยแนวคิดในเชิงกลยุทธ์อันเกิดจากความร่วมมือกันในบางเรื่องและการทำงานร่วมกันของภาคสังคมต่างๆ ซึ่งรวมถึงภาครัฐและภาคเอกชนในรูปของความร่วมมือเบญจภาคี หรือต่อมาใช้ว่า “พหุภาคี” นอกจากนี้ยังสรุปว่า “สังคมสมานุภาพ” จะเกิดขึ้นได้ด้วย

กระบวนการถักทอความรักของคนในสังคม ของคนในชุมชน ถักทอทั้งในแนวคิดอันหมายถึงโครงสร้าง อำนาจที่เป็นทางการและแนวนอนซึ่งหมายถึงพันธมิตร เพื่อน และเข้าหากัน

2. ชีรยุทธ บุญมี และ อเนก เหล่าธรรมทัศน์ สองนักคิดทางสังคมที่สำคัญได้ให้ความสนใจกับ เรื่อง “ประชาสังคม” เช่นกัน โดย ชีรยุทธ มองว่าการแก้ปัญหาพื้นฐานทางสังคมนั้นควรให้ความสำคัญกับ “พลังที่สาม” หรือพลังของสังคม หากแม้สังคมโดยรวมมีความเข้มแข็ง นักธุรกิจ นักวิชาชีพ นักศึกษา ปัญญาชน ชาวบ้าน สามารถร่วมแรงร่วมใจกันผลักดันสังคม ปัญหาต่างๆที่เป็นพื้นฐานก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้สังคมที่เข้มแข็งในความหมายของ ชีรยุทธ บุญมี นั้น เน้นที่ลักษณะที่กระจัดกระจาย (Diffuse) ของพลังทางสังคมที่มาจากทุกส่วนทุกอาชีพ ทุกระดับรายได้ ทุกภูมิภาคของประเทศ โดยนัยยะ นี้ จะมีความแตกต่างจากแนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในอดีต ที่ให้ความสำคัญกับ “ประชาชน เป็นใหญ่” หรือ “อำนาจของประชาชน” (ชีรยุทธ บุญมี , 2536)

ส่วน อเนก ได้ให้ความหมายของ “ประชาสังคม” ครอบคลุมทุกชนชั้นของสังคม เน้นเรื่อง สมานฉันท์ ความกลมเกลียว ความกลมกลืนในภาคประชาสังคมมากกว่าการดูที่ความแตกต่างหรือความ แตกแยกภายใน อย่างไรก็ตามมุมมองของ ดร.อเนก ได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษกับประเด็นของ “คนชั้น กลาง” “การมีส่วนร่วม” “ความผูกพัน” และ “สำนึกความเป็นพลเมือง” กล่าวคือ “ประชาสังคม” ในนัยยะ นี้ มิได้หมายถึงความเป็นชุมชนเฉพาะสังคมชนบทเท่านั้น แต่รวมถึงคนชั้นกลางภาคเมืองที่ไม่จำเป็นต้องมี ความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นเครือญาติหรือเป็นแบบคู่หน้า (face to face relationship) แต่เป็นความผูกพัน (bond) ของผู้คนที่หลากหลายที่มีต่อกันบนฐานแห่งความร่วมมือและการแสวงหาการมีส่วนร่วม ด้วยสำนึกที่ มีต่อความเป็นพลเมือง หรือ Citizenship นั่นเอง

นอกจากนี้ อเนก ยังให้ข้อสังเกตที่สำคัญถึงรากฐานของคนไทยและสังคมไทยว่า คนไทยส่วน ใหญ่ยังมีระบบวิธีคิดว่าตนเองเป็นไพร่ (client) หรือคิดแบบ ไพร่ที่จะต้องมียุฒนาายที่ดี โหยหากันดี จึงมัก ขาดจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองและมองปัญหาในเชิงโครงสร้างไม่ออก อย่างไรก็ตาม ดร. อเนก เหล่า ธรรมทัศน์ ได้ให้ความสำคัญต่อการผลักดันเรื่อง “ประชาสังคม” โดยกล่าวว่า “ผมขอเสนอให้เรื่อง Civil Society เป็นเรื่องของอุดมการณ์ จะต้องมีการตั้งคำถามก่อน ไม่มีคำก็ไม่มีความคิด ไม่มีความคิดก็ไม่มีอุดมการณ์ เพราะฉะนั้นคำว่า Civil Society ต้องสร้างให้เป็น Concept อย่างเช่น วัฒนธรรมชุมชน...จึงจะเห็นมีพลัง มี ประโยชน์” (อเนก เหล่าธรรมทัศน์ , 2539)

3.) ชัยอนันต์ สมุทวณิช และนายแพทย์ชูชัย สุภวงส์ เป็นนักคิดอีกสองท่านที่ให้ความสำคัญต่อ การนำ “ประชาสังคม” มาปรับใช้กับบริบทของสังคมไทย โดย ชัยอนันต์ สมุทวณิช มองว่า “ประชาสังคม” หมายถึง สังคมทุกๆส่วน รวมทั้งภาครัฐ และ ภาคประชาชนด้วย ถือเป็น Civil Society ทั้งหมด ซึ่งแตกต่าง จากความหมายตะวันตกที่แยกออกจากภาครัฐ หรือนอกภาครัฐ แต่หมายถึงทุกฝ่ายมาเป็น partnership (ชัย อนันต์ สมุทวณิช 2539ก) โดยนัยยะนี้ ชัยอนันต์ ให้ความสำคัญกับ Civic movement หรือ “วิถีประชา” ที่เป็นการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มองค์กรต่างๆ โดยเอาตัวกิจกรรมเป็นศูนย์กลาง ปราศจากการจัดตั้ง กล่าว

คือจะต้องเน้นที่กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาของทุกฝ่ายร่วมกันในระดับพื้นที่ ซึ่งอาจเป็นพื้นที่จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน หรือพื้นที่ในเชิงเศรษฐกิจ เช่นเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาค ตะวันออก เป็นต้น (ชัยอนันต์ สมุทวณิช 2539)

สำหรับนายแพทย์ชูชัย ศุภวงศ์ ให้ความหมายของ “ประชาสังคม” โดยผนวกเอาแนวคิดที่กล่าว มาแล้วข้างต้นมาผสมผสานอย่างกลมกลืนกับบริบทในสังคมไทยโดยกล่าวว่า “การที่ผู้คนในสังคมเห็น วิฤตการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่ซับซ้อน ยากแก่การแก้ไข เมื่อมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่ การก่อจิตสำนึก (Civic consciousness) ร่วมกัน มารวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กร (Civic group) ไม่ว่าจะ เป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อ ร่วมกันแก้ปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความ เอื้ออาทรต่อกันภายใต้ระบบการจัดการ โดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (Civic network) ”

นอกจากนี้ นายแพทย์ชูชัย ยังเสนอแนะต่อว่า ปัจจุบันขบวนการประชาสังคมของไทยได้มี พัฒนาการและความเข้มแข็งเชื่อมโยงเครือข่ายกันมากพอสมควร โดยเฉพาะเครือข่ายของชาวบ้านและเครือ ข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ ที่กำลังมีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการแสวงหาทางเลือกเพื่อแก้ปัญหา ในด้านต่างๆของสังคม เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาเอดส์ ปัญหาสาธารณสุข รวมถึงการทำเกษตรกรรม ทางเลือก เป็นต้น อย่างไรก็ตาม นายแพทย์ชูชัย ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ในเงื่อนไขของสังคมไทยปัจจุบัน ยังคงมี กระแสเห็นยวร้ายที่จะลดมิให้กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของสังคมเติบโตขึ้น อันได้แก่ ระบบพรรค การเมือง รัฐไทยและระบบราชการ ระบบการศึกษา ความสัมพันธ์แบบแนวดิ่ง และสื่อมวลชนที่ขาดอิสระ เป็นต้น (ชูชัย ศุภวงศ์, 2540)

4. ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม นักคิดนักพัฒนาอาวุโสอีกท่านหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทสำคัญทางความคิด และการเชื่อมโยงภาคีต่างๆของสังคมเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ได้ให้ความหมายของ “ประชาสังคม” ว่า หมายถึง “สังคมที่ประชาชนทั่วไป ต่างมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของ ประชาชน โดย อาศัยองค์กร กลไก กระบวนการ และกิจกรรมอันหลากหลายที่ประชาชนจัดขึ้น ” โดยนัย ยะของความหลากหลายขององค์กรนี้ไม่ว่าจะเป็นกลุ่ม องค์กร ชมรม สมาคม ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญต่อ การผลักดันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งสิ้น จึงเป็นเสมือน “สังคม” ของ “ประชา” หรือ Society ของ Civil อย่างไรก็ตาม คุณไพบูลย์ ยังเสนอต่ออีกด้วยว่า “ประชาสังคม” เป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ไม่ใช่ภาครัฐ ซึ่งดำรง งานโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายและก็ไม่ใช่ภาคธุรกิจ ซึ่งดำเนินงานที่มุ่งหวังผลกำไรเป็นหลัก และคุณ ไพบูลย์เป็นผู้ผลักดันให้มีการก่อตั้งองค์กรมหาชนเพื่อการพัฒนาขึ้นสำเร็จสมดังเจตนารมณ์ ในปี พ.ศ. 2543 ภายใต้ชื่อ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พอช.) หรือ Community Organization Development Institute (CODI.)

จากความหมายและแนวคิดข้างต้น สังเกตได้ว่าแม้ว่าคำอธิบายของนักคิดนักวิชาการของไทย จะ ให้ความเหมือน ความแตกต่าง และการวางน้ำหนักในการอธิบายที่แตกต่างกันไป เป็นคำอธิบายที่วางอยู่

บนพื้นฐานของบริบทสังคมไทยร่วมสมัย (Contempolary Situation) อีกทั้งแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังต่อการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในอนาคต ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่ต่างจากประเทศทางซีกโลกตะวันตก อย่างไรก็ตาม ไรก็ดี ความเคลื่อนไหวเรื่องประชาสังคมในประเทศตะวันตกนั้นก้าวหน้าและเป็นรูปธรรมมากกว่าเมือง (อนุชาติ พวงสำลี และวีรบุรณ วิจารณ์ วิสารทสกุล 2541:78-81)

“ความเป็นชุมชน” หรือ “ความเป็นประชาคม” จึงเป็นรากฐานที่สำคัญของสังคม เพราะจะเป็นกลุ่มคนที่มีความผูกพันเอื้ออาทรต่อกัน เป็นแหล่งพื้นฐานที่สุดที่จะเกิดการถักทอความรักความเอื้ออาทรของคนในสังคม และด้วยการเล็งเห็นถึงความสำคัญของเรื่อง “ความเป็นชุมชน” หรือ “ความเป็นประชาคม” ดังนั้น การสนับสนุนให้เกิดการขยายตัวมากยิ่งขึ้นเท่าไร ก็จะเป็นผลดีต่อความเข้มแข็งของสังคมมากเท่านั้น

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ได้ให้ความสำคัญกับความเข้มแข็งของชุมชน โดยเสนอยุทธศาสตร์การทำงานไว้ 2 ประการ คือ 1.) Area Function Approach และ 2.) ประชาธิปไตย หรือถ้าจะกล่าวเป็นรูปธรรม(ที่ยังไม่ชัดเจน) ก็คือ “ประชาคมจังหวัด” (Provincial Community) นั่นเอง โดยหวังว่าการสร้างสรรค์ “ประชาสังคมจังหวัด” นี้ จะเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นกลไก (Social mechanism) ที่สำคัญของการรวมพลังทางสังคม (Social synergy) เพื่อการพัฒนาในด้านต่างๆของจังหวัดต่อไป อย่างไรก็ตาม ความเป็น “จังหวัด” ในที่นี้ อาจขยายไปสู่ระดับอำเภอ ตำบล (เป็นประชาคมอำเภอ ประชาคมตำบล) หรือรวมกันเป็นกลุ่มจังหวัด หรือพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะหรือความพิเศษร่วมกัน(เช่นประชาคมพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก) และหากพิจารณาถึงความหลากหลายของ “ประชาสังคม” ทำให้เห็นว่า แม้ในบริบทของภาคเมือง การเกิดกิจกรรมบนพื้นที่ เช่น ย่าน บาง แขวง เขต ก็เป็นไปได้เช่นเดียวกัน แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความสะดวกในเชิงของการบริหารจัดการด้วย (อนุชาติ พวงสำลี , เพ็ญอ้าง ,84)

ข้อเสนอเพื่อร่วมสร้างประชาสังคม : ลักษณะและองค์ประกอบ

การตีความหมายของคำว่า “ประชาสังคม” ตามนัยยะที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มีลักษณะร่วมบางประการ ที่สามารถนำมาพิจารณาพร้อมๆกับการเสนอจินตภาพของสังคมประชาในอนาคต ซึ่งถึงพร้อมด้วยลักษณะและองค์ประกอบดังนี้

1) มีความหลากหลาย : กล่าวคือสังคมใดๆที่ขาดความหลากหลาย มีเพียงมิติเดียว รูปแบบเดียว ก็คงเป็นสังคมที่ขาดการเรียนรู้ ขาดจินตนาการและไม่เอื้อต่อการพัฒนาไปยังคนรุ่นต่อไป ซึ่งเปรียบได้กับความสมดุลของระบบนิเวศของธรรมชาติที่ก่อรูปไปด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ โดยอาจจำแนกได้ 2 ลักษณะ

1.1. ความหลากหลายเชิงรูปแบบ แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

ก. รูปแบบพื้นที่ : เป็นลักษณะการรวมตัวที่ยึดพื้นที่ ซึ่งอาจเป็นพื้นที่การปกครอง

เช่น กลุ่มจังหวัด(ภาค) จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ชุมชน คุ้ม เขต แขวง ย่าน ละแวกบ้าน ถนน โรงเรียน หรืออาจเป็นขอบเขตเชิงภูมินิเวศ เช่น ลุ่มน้ำ คุ้งน้ำ สายน้ำ คลอง รวมถึงเขตเศรษฐกิจ อาชีพ เขตนิคมอุตสาหกรรม เขตพื้นที่ชายฝั่ง เป็นต้น

ข. การรวมตัว : ระดับการรวมตัวของคนในสังคมที่แตกต่างกันตามระดับความพร้อมหรือลักษณะของกิจกรรมที่สนใจร่วมกัน โดยอาจจะรวมตัวกันในลักษณะ กลุ่ม ชมรม องค์กร สมาคม สถาบัน มูลนิธิ สภา สมาพันธ์ สหกรณ์ คณะกรรมการ เป็นต้น

ค. การรวมตัวของกลุ่มคน : ความหลากหลายของกลุ่มคนที่มารวมกันนับเป็นคุณลักษณะสำคัญของความเป็นประชาสังคม เช่นกลุ่มคนที่แบ่งตามอายุ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ การศึกษา อาชีพ รวมถึงคนด้อยโอกาสอื่นๆ เช่นคนพิการ

ความหลากหลายในลักษณะดังกล่าวจะช่วยให้กลุ่มมีลักษณะการเรียนรู้ร่วมกันสูง เพราะจะต้องใช้ความพยายามในการปรับตัวและเข้าใจความต้องการระหว่างกันเป็นอย่างมาก

1.2. ความหลากหลายเชิงเนื้อหา แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ

ก. ความหลากหลายของกิจกรรม : กิจกรรมอาจแยกประเภทตามความถนัดของกลุ่ม อาทิ กลุ่มที่สนใจด้านการค้นคว้าหาความรู้ อาจมีกิจกรรมเฉพาะด้านการศึกษาวิจัย กลุ่มที่สนใจการณรงค์เผยแพร่ก็อาจมีรูปกิจกรรมเฉพาะด้านทางสื่อ หรือกิจกรรมเฉพาะการพัฒนาชุมชน กิจกรรมเฉพาะกลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นต้น หรืออาจผสมผสานกิจกรรมหลายๆ ด้านเข้าด้วยกันตามความเหมาะสมและความถนัดของตน

ข. ความหลากหลายในเชิงประเด็นความสนใจ/ปัญหา : เจาะใจที่สำคัญในการรวมตัว คือความสนใจ อาทิ สนใจด้านการออมทรัพย์ สนใจด้านการเกษตรและอาชีพ สนใจด้านปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือสนใจเรื่องอาชีพของตน ก็จะดำเนินกิจกรรมกลุ่มร่วมกันบนพื้นฐานของสิ่งที่สนใจร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวต่างๆตามมา

2.) มีความเป็นชุมชน : ความเป็นชุมชนในความหมายของประชาสังคมนั้น อาจครอบคลุมความหมายที่กว้างถึงอาณาบริเวณหรือบริบทขนาดใหญ่ที่สามารถเชื่อมโยงติดต่อถึงกันได้ หรืออาจพิจารณาถึงความเป็นชุมชนภายในกลุ่มองค์กรเล็กๆ ที่รวมตัวกันด้วยความรัก ความผูกพัน ความเอื้ออาทร ความสนใจ และ/หรือผลประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นลักษณะความเป็นชุมชนก็คงไม่จำกัดเฉพาะชุมชนชนบท อาจเป็นชุมชนเมือง ชุมชนของสถาบันการศึกษา ชุมชนนักธุรกิจ อย่างไรก็ตาม “ความเป็นชุมชน” นั้นมีอยู่หลายลักษณะ การสร้างให้เกิดความเป็นชุมชนจึง เป็นเรื่องในเชิงยุทธศาสตร์ ที่ต้องคำนึงให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของแต่ละสังคมและแต่ละพื้นที่

3.) บนสำนึกสาธารณะหรือจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม (Public consciousness) เป็นคุณลักษณะที่สำคัญและมีความสำคัญยิ่งในสังคมประชา ดังได้กล่าวมาแล้ว ลักษณะที่สำคัญของความเป็นประชาสังคมคือความหลากหลายของกลุ่มองค์กรในสังคม เช่น self-interest groups ,public-interest

groups, pressure groups , volunteer groups ต่างๆ มากมาย ในสังคมไทยก็มีกลุ่มประเภทนี้เช่นกัน แต่องค์กรเหล่านี้มักไม่มีความเข้มแข็ง ไม่มีพลังเพียงพอที่จะช่วยผลักดันแก้ไขเปลี่ยนแปลงสังคม ในทางกลับกัน กลุ่มองค์กรที่มีความเข้มแข็งและมีพลังในการกำหนดทิศทางพัฒนาของสังคม ก็คือกลุ่มองค์กรทางการเมือง หรือ “รัฐที่แข็งตัว” หรือการเป็น “คูปองรัฐดี” นั้นเป็นการบั่นทอนศักยภาพ ความสามารถ และมองไม่เห็นพลังของตนเองที่จะมีส่วนในการแก้ปัญหาต่างๆ ของตนเองและสังคม เฝ้ารอคอยให้ผู้อื่นแก้ปัญหาให้กับตน โดยนัยยะนี้คือทำอย่างไรให้ประชาชนเกิดสำนึกแห่งความเป็นพลเมือง (Citizenship) สำนึกถึงพลังของตนเองว่าสามารถร่วมแก้ไขเปลี่ยนแปลงสังคมได้ ดังนั้นภารกิจที่สำคัญจึงอยู่ที่การผลักดันให้เกิด Public-interest groups ที่มีความเข้มแข็งขึ้นมาเรื่อยๆ เพื่อเป็นพลังทางสังคม (Social energy) ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสังคม (civic education) และการสร้างสำนึกสาธารณะ (public consciousness หรือ private for public) ของคนในสังคมให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง

4.) มีกิจกรรมและความต่อเนื่อง : ถ้าพึ่งกระบวนการรวมกลุ่มที่หลากหลาย มีความรัก เอื้ออาทร และสมานฉันท์ คงจะยังไม่เพียงพอ หากไม่สามารถผลักดันให้เกิดการกระทำร่วมกัน ความเป็นประชาสังคมที่สำคัญคือกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน หรือการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) นั่นเอง ยิ่งในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในปัจจุบัน ยิ่งต้องอาศัยนวัตกรรมใหม่ๆ ทางสังคมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่รวดเร็ว สำนึกสาธารณะนั้นเป็นนามธรรมที่ไม่สามารถบังคับใช้กับบุคคลใดๆ หากปราศจากซึ่งการเรียนรู้ที่มีการปฏิบัติการร่วมกัน (Interactive Learning through Action) ดังนั้นการสร้างเงื่อนไขหรือกิจกรรมร่วมกันจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนในสังคม ตลอดจนการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่องของกิจกรรมและการเรียนรู้ที่นั่นย่อมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญด้านหนึ่งของ “ประชาสังคม”

5.) มีเครือข่ายและการติดต่อสื่อสาร : กลุ่มประชาสังคมที่จะมีความยั่งยืนและมีความหมายย่อมต้องมีระบบการจัดการที่ดี มีระบบการสื่อสารแลกเปลี่ยน ตลอดจนการสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน (Communication and Network) ประสพการณ์การเรียนรู้ในพื้นที่ที่หลากหลาย ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย คือพลังสร้างสรรค์ที่จะนำสังคมไปข้างหน้าร่วมกันอย่างสันติ “พลังที่สาม” จะมีความเข้มแข็งได้ย่อมเกิดจากการยึดโยงความสามารถและพลังย่อยๆ ในแต่ละสังคมเข้ามาเชื่อมต่อประสานเป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งมีพลัง (อนุชาติ พวงสำลี , เพียงอ้าง , 85-87)

แนวคิดเรื่องชุมชนและประชาสังคมใช้ในการศึกษาความเข้มแข็งของชาวบ้าน ในแหล่งท่องเที่ยว ในอำเภอผักไห่ โดยเฉพาะการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ การรวมกลุ่มกันพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.9. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ

สื่อมวลชน

ปรมะ สตะเวทิน (2533:141-146) กล่าวว่า สื่อมวลชนเป็นเพียงสถาบันสังคมสถาบันหนึ่ง เช่นเดียวกับสถาบันสังคมอื่นๆ เช่น พรรคการเมือง สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ฯลฯ ดังนั้นการดำเนินกิจกรรมของสถาบันสื่อมวลชนจึงย่อมมีผลกระทบต่อสังคมและสมาชิกของสังคมเช่นสถาบันอื่นที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรม แต่ในภาวะปัจจุบัน บุคคลในสังคมมองว่าสื่อมวลชนมีผลกระทบต่อสังคมทางด้านลบ ทำให้เกิดสภาพเสื่อมโทรมทางด้านศีลธรรมและด้านจิตใจ มอมเมาประชาชนให้หลงใหลกับกามารมณ์ รวมทั้งสร้างรสนิยมต่างๆ ให้แก่ประชาชน เพราะสื่อมวลชนเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับอาชญากรรมความโหดร้ายทารุณ ภาพ และเรื่องลามกอนาจารจนทำให้คนเลียนแบบ

เดอเฟลอร์ (De Fleur, 1970: 169-170) ให้แนวคิดพื้นฐานของสื่อต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลไว้ 4 ทฤษฎี ดังนี้

1.) ทฤษฎีความแตกต่างของแต่ละบุคคล กล่าวคือ โครงสร้างทางบุคลิกภาพส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน เช่น ทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อ มีส่วนสำคัญต่อการกำหนดแบบการรับรู้หรือการเรียนรู้ของมนุษย์เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและข่าวสารต่างๆ ที่แตกต่างกัน ตามทฤษฎีนี้สื่อมวลชนมีอิทธิพลในแง่สร้างการเรียนรู้หรือการย้ายในสิ่งที่เขาารู้อยู่แล้ว

2.) ทฤษฎีการจัดประเภททางสังคม กล่าวคือ บุคคลในกลุ่มเดียวกันย่อมเปิดรับข่าวสารและมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อเนื้อหาของข่าวสารที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากความใกล้ชิดสนิทสนมผูกพันของกลุ่ม ฉะนั้น สื่อมวลชนจึงมีอิทธิพลต่อกลุ่มคนเหล่านี้ก็ต่อเมื่อข่าวสารที่ส่งมามีลักษณะที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานของกลุ่ม

3.) ทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสังคม กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ มีอิทธิพลต่อการสื่อสาร นักสังคมวิทยาชนบทเชื่อว่า เครือญาติของชาวนามีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจยอมรับ หรือไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ และชาวชนบทมีความผูกพันทางสังคมอย่างแน่นแฟ้นกับเพื่อนบ้าน ผู้นำความคิดเห็นในสังคมจะเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเผยแพร่ข่าวสารและการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมของบุคคลในสังคมนั้น ในกรณีเช่นนี้ สื่อมวลชนจะมีอิทธิพลต่อคนได้ในลักษณะทฤษฎีการสื่อสารสองขั้นตอน (Two-Step Flow Theory) ซึ่งต้องอาศัยอิทธิพลของบุคคล(Personal Influence) เข้าร่วมด้วย

4.) ทฤษฎีบรรทัดฐานทางสังคม กล่าวว่าพฤติกรรมของบุคคลอาจขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานและสภาพแวดล้อมทางสังคม ถ้าสื่อมีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคม สื่อมวลชนอาจเพียงย้ายบรรทัดฐานเดิมและสร้างบรรทัดฐานใหม่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ฉะนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า สื่อมวลชนทำหน้าที่ทางอ้อม 3 ประการ

ก. สื่อมวลชนจะส่งเสริมสนับสนุนหรือย้ายบรรทัดฐานทางสังคมให้ดำรงอยู่ตลอดไป

ข. สื่อมวลชนจะสามารถสร้างความรับผิดชอบร่วมกันให้เกิดขึ้นในสังคม

ค. สื่อมวลชนสามารถเปลี่ยนแปลงแบบอย่างการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของบุคคลโดยช่วยให้เกิดพฤติกรรมใหม่ แต่ต้องใช้ระยะเวลา

สื่อบุคคล

สื่อบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลที่นำพาข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งโดยอาศัยการติดต่อสื่อสารแบบตัวต่อตัวระหว่างบุคคล 2 คน หรือมากกว่า 2 คนขึ้นไป

การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication)

การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการสื่อสารที่ใช้สื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสาร เป็นการสื่อสารแบบเผชิญหน้าและแบบสองทาง ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถซักถามทำความเข้าใจ และสามารถโต้ตอบกัน ทั้งนี้เพราะ หากผู้รับข่าวสารไม่เข้าใจในสารสามารถไต่ถามหรือขอข้อมูลเพิ่มเติม จึงเกิดความมั่นใจที่จะยอมรับคล้อยตามและนำไปสู่การปฏิบัติตาม และผู้ส่งข่าวสารสามารถปรับปรุงแก้ไขข่าวสารที่ส่งออกไปให้สอดคล้องกับความต้องการและความเข้าใจของผู้รับข่าวสารได้ในเวลาอันรวดเร็ว อีกทั้งสามารถจัดการเลือกรับข่าวสารของผู้รับสารได้เป็นอย่างดี

ประสิทธิภาพของสื่อบุคคล

เสถียร เขยประทับ (2528: 32) กล่าวถึงประสิทธิภาพของสื่อบุคคลไว้ ดังนี้

1.) สามารถทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารแบบบุคคลวิธี เนื่องจากมีปฏิริยาตอบกลับสูง สามารถลดอุปสรรคของการสื่อสารที่เกิดจากการเลือกรับข่าวสาร การเลือกแปลหรือตีความสาร และการเลือกจำสารได้

2.) สามารถจูงใจบุคคลให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังรากลึกได้

นอกจากนี้ ยังแบ่งการสื่อสารระหว่างบุคคลออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.) การติดต่อโดยตรง (Direct Contact) วิธีนี้ใช้สื่อบุคคลในการเผยแพร่ข่าวสาร โดยวิธีเยี่ยมบ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีกับประชาชน นอกจากนี้ผู้เผยแพร่ข่าวสารยังสามารถสำรวจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้รับข่าวสารได้ด้วย ด้วยเหตุนี้ ในกิจกรรมเผยแพร่ข่าวสารสร้างความเข้าใจหรือชักจูงโน้มน้าวใจจึงนิยมใช้การติดต่อสื่อสารโดยตรง แต่ก็มีข้อจำกัดคือต้องใช้สื่อบุคคลเป็นจำนวนมาก สิ้นเปลืองเวลา และแรงงานในการเผยแพร่ข่าวสาร

2.) การติดต่อโดยกลุ่ม (Group Contact of Community Public) คือการติดต่อโดยผ่านกลุ่มจะมีอิทธิพลต่อบุคคลส่วนรวม กลุ่มต่างๆ ช่วยให้การสื่อสารของบุคคลบรรลุเป้าหมายได้ ทั้งนี้เพราะสังคมมนุษย์ประกอบด้วยกลุ่มประเภทต่างๆ ที่ใช้แบบแผนชีวิตร่วมกัน และมีพฤติกรรมร่วมของกลุ่ม เมื่อกลุ่มมุ่งความสนใจไปทิศทางใด สมาชิกในกลุ่มก็จะสนใจไปทิศทางนั้นด้วย การติดต่อสื่อสาร โดยกลุ่มนี้อาจทำโดยการประชุม อภิปราย และสนทนาภายในกลุ่ม

ประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคล

แคลปเปอร์(Klapper, 1960 : 15-49) กล่าวถึงอิทธิพลของการสื่อสารมวลชนต่อบุคคลในสังคมว่าเป็นเพียงแรงเสริมในกระบวนการโน้มน้าวใจต่อความคิดหรือทัศนคติที่มีอยู่แล้วของบุคคล การสื่อสารมวลชนมิได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อบุคคลจึงต้องอาศัยปัจจัยอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการสื่อสารร่วมด้วย จึงมีอิทธิพลต่อบุคคลได้ เช่น อุปนิสัย กระบวนการเลือกรับข่าวสาร บรรทัดฐานของกลุ่ม การเผยแพร่ข่าวสารโดยบุคคลหรือผู้นำความคิดเห็น ระบบการปกครอง และระบบการสื่อสารมวลชน

โรเจอร์สและสเวนนิ่ง (Rogers&Svenning, 1969 : 3) กล่าวว่าสื่อบุคคลสามารถเลือกผู้รับข่าวสาร จัดการเลือกรับข่าวสารของผู้รับสารและเพิ่มปริมาณของปฏิกิริยาตอบกลับ ได้ดีกว่าสื่อมวลชน และมีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ จะพบว่า สื่อทั้งสองประเภทมีทั้งข้อดี/ข้อเสีย ในแง่ปฏิบัติ ควรนำสื่อทั้งสองประเภทมาใช้สนับสนุนซึ่งกันและกัน

สื่อเฉพาะกิจ

สื่อเฉพาะกิจ หมายถึง สื่อที่จัดทำขึ้นเฉพาะกรณี เป็นสื่อที่เสริมเพิ่มเติมรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร หลังจากที่ประชาชนได้รับข่าวสารจากสื่อประเภทอื่นแล้ว เช่น สื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อดังกล่าวจัดทำขึ้นแจกกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ สื่อเฉพาะกิจสามารถแยกประเภทได้ดังนี้

ก. เอกสารราชการ เป็นสื่อที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำขึ้นเพื่อแจกจ่ายกลุ่มเป้าหมายเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเฉพาะเรื่อง ผู้จัดทำสามารถกำหนดเนื้อหาหรือรูปแบบได้ตรงกับวัตถุประสงค์ รายละเอียดเนื้อหาที่น่าสนใจเป็นการเพิ่มความเข้าใจต่อกายความทรงจำได้ตลอด เพราะประชาชนสามารถย้อนกลับมาอ่านได้ อย่างไรก็ตามเอกสารราชการก็มีข้อจำกัดเรื่องความน่าสนใจ เพราะมีลักษณะเรียบง่าย ไร้สีสันและขาดชีวิตชีวา

ข. แผ่นพับ เป็นสื่อที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้เผยแพร่เฉพาะเรื่อง กระบวนการผลิตค่อนข้างเร็ว จึงผลิต/เผยแพร่ได้ตลอด ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบหลากหลาย มีสีสัน/รูปภาพประกอบสะดุดตา เนื้อหาสั้น กระชับ จดจำง่าย พกพาสะดวก ผลิตขึ้นเพื่อเสริมสื่ออื่นๆ แต่มีข้อจำกัดตรงวิธีการผลิตที่จะทำให้สะดุดตาน่าอ่าน ต้องเน้นความสวยงาม และเนื้อหาต้องตรงวัตถุประสงค์ มิฉะนั้นการสื่อสารก็จะไม่บังเกิดผล

ค. โปสเตอร์ เป็นสื่อที่ผลิตขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้เสริมต่อจากสื่ออื่นๆ เป็นการเตือนความจำ กระบวนการจัดทำต้องน่าสนใจ สีสันสะดุดตา รูปแบบและขนาดหลากหลาย การนำเสนอภาพต้องชัดเจน สร้างความเข้าใจแก่ประชาชนโดยง่าย มีข้อความสั้น กระชับ มักจะเป็นคำขวัญ หากโปสเตอร์ที่ผลิตขึ้นไม่เป็นไปตามดังกล่าว ประชาชนจะหมดความสนใจ ผลการสื่อสารก็ไม่บรรลุผล

ง. เสียงตามสาย เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถสื่อสารได้ภายในองค์กร/ชุมชน นิยมใช้กันทั่วไป สะดวก และประหยัด สามารถกำหนดเนื้อหาที่ต้องการเผยแพร่ได้ตามวัตถุประสงค์

แนวคิดเกี่ยวกับการรับทราบข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ สามารถนำมาใช้วิเคราะห์กลุ่มประชากรตัวอย่างในแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอฝักให้ว่ารับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนคนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้วเกิดความรู้/ความเข้าใจจากสื่อประเภทใด ? และมีความต้องการข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเพิ่มเติมหรือไม่ ? ผ่านช่องทาง(สื่อ)ใด?

2.10. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และการมีส่วนร่วม

ความรู้(Knowledge) หมายถึงความสามารถของผู้เรียนที่จะรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นๆ โดยแบ่งเป็นความรู้ต่อสถานการณ์หนึ่งๆ และความรู้ต่อเรื่องราวทั่วไปในระดับกว้าง

มนุษย์ต้องการความรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจสาเหตุและการแก้ไขปัญหาต่างๆ ต่อปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและสังคม ซึ่งความรู้ของมนุษย์ได้มีการพัฒนามากมายและมีหลายระดับของความรู้ตามความสามารถและพื้นฐานของมนุษย์

บลูม และคณะ (Bloom et al. 1971 : 65) และเกศินี จุฑาวิจิตร (2542 : 76-77) แบ่งระดับความรู้ ออกเป็น 6 ระดับ ดังนี้คือ

- 1) ระดับที่ระลึกได้ (Recall) หมายถึง การเรียนรู้ในลักษณะที่จดจำเรื่องเฉพาะวิธีปฏิบัติ กระบวนการ และแบบแผนได้ ความสำเร็จในระดับนี้คือ ความสามารถในการดึงข้อมูลจากความจำได้
- 2) ระดับที่รวบรวมสาระสำคัญได้ (Comprehension) หมายความว่าบุคคลสามารถทำบางสิ่งบางอย่างได้มากกว่าการจดจำเนื้อหาที่ได้รับ เช่น สามารถเขียนข้อความเหล่านั้นด้วยถ้อยคำของตนเองได้ สามารถแสดงให้เห็นได้ด้วยภาพที่ให้ความหมายลึกซึ้ง แปลความและเปรียบเทียบกับความคิดอื่นๆ หรือ คาดคะเนผลที่เกิดขึ้นต่อไปได้
- 3) ระดับการนำไปใช้ (Application) เป็นความสามารถที่จะนำข้อเท็จจริงและความคิดที่เป็นนามธรรมไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม
- 4) ระดับการวิเคราะห์ (Analysis) คือ เป็นความสามารถในการใช้ความคิดในรูปของการนำความคิดมาแยกเป็นส่วน เป็นประเภท หรือนำข้อมูลมาประกอบกันเพื่อการปฏิบัติของตนเอง
- 5) ระดับการสังเคราะห์ (Synthesis) คือ การนำข้อมูลและแนวความคิดมาประกอบกัน แล้วนำไปสู่การสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นสิ่งใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม
- 6) ระดับการประเมินผล (Evaluation) คือความสามารถในการตัดสินใจ การใช้ข้อมูลเพื่อตั้งหลักเกณฑ์ (Criteria) การรวบรวมและวัดข้อมูลตามมาตรฐาน (Standard) ที่วางไว้ เพื่อให้ข้อตัดสินถึงระดับของประสิทธิผลของกิจกรรมแต่ละอย่าง

โดยสรุป ความรู้ คือสิ่งที่มนุษย์เข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และรายละเอียดต่างๆ ที่ได้รับจากการเรียนรู้ประสบการณ์และการศึกษา การรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านี้ต้องชัดเจนและเก็บรวบรวมสะสมไว้

สามารถแบ่งระดับความรู้ได้ 6 ขั้นตอน คือ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล จะพบว่า ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรู้ เป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ของการศึกษา หรือการเรียนรู้ต่างๆของมนุษย์ ซึ่งมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านสติปัญญาและปัจจัยด้านสังคมเศรษฐกิจ (วันเพ็ญ พินเฟือก , 2544: 26-28)

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงของประชากรในแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเข้าใจความหมายที่ถูกต้องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความตระหนัก (Awareness)

บลูมและคณะ (bloom et al., 1971 : 271) กล่าวถึงความหมายของความตระหนักในความหมายที่กว้างว่าความตระหนัก หมายถึง อารมณ์และความรู้สึก(Affective Domain)ขั้นต่ำสุดที่เกือบคล้ายกับความรู้ตรงที่ทั้งความรู้และความตระหนักต่างไม่เน้นสิ่งเร้า แต่ความตระหนักต่างกับความรู้ตรงที่ความตระหนักไม่จำเป็นต้องเน้นปรากฏการณ์หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด ความตระหนักจะเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้ามาเร้าให้เกิดความตระหนัก

อีเซนค์ และอาร์โนลด์ (Eysench and Arnold , 1972 : 110) อธิบายความตระหนักในแง่จิตวิทยาว่าความตระหนักเป็นความสัมพันธ์ของความสำนึก(Consciousness) และทัศนคติ (Attitude) ความตระหนักเป็นภาวะของจิตใจ ซึ่งไม่อาจแยกออกเป็นความรู้สึกหรือความคิดเพียงอย่างเดียวโดยเด็ดขาด

สรุปได้ว่า ความตระหนักเป็นสภาวะทางจิตใจที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดและความปรารถนาต่างๆ ต่อสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งด้วยการพูด เขียน หรืออื่นๆ โดยอาศัยระยะเวลา ประสบการณ์ สภาพแวดล้อมในชุมชน สิ่งเร้าภายนอก เป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความตระหนัก เป็นภาวะที่บุคคลเข้าใจและประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นที่เกี่ยวข้องกับตนเองได้เมื่อเผชิญกับเหตุการณ์หรือสภาพแวดล้อมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรืออาจกล่าวได้ว่า ความตระหนักมีความหมายเหมือนกับความสำนึกนั่นเอง

องค์ประกอบของความตระหนัก

องค์ประกอบของความตระหนักมี 3 ประการ คือ

1.) พุทธิปัญญา หรือความรู้ความเข้าใจ (Cognitive or Belief Component) ความรู้หรือความเข้าใจที่เริ่มต้นจากระดับง่ายและมีการพัฒนามากขึ้นตามลำดับ

2.) อารมณ์ความรู้สึก (Affective Component) เป็นความรู้สึกด้านทัศนคติ ค่านิยม ความตระหนัก ชอบ/ไม่ชอบ ดี/ไม่ดี เป็นองค์ประกอบในการประเมินสิ่งเร้าต่างๆ

3.) พฤติกรรม (Behavior Component) เป็นการแสดงออกทั้งทางวาจา กริยาท่าทาง ที่มีต่อสิ่งเร้า หรือ แนวโน้มที่บุคคลกระทำ

ความตระหนักเป็นพฤติกรรมทางด้านอารมณ์หรือความรู้สึก (Affective Domain) เกือบคล้ายความรู้(Knowledge) เป็นพฤติกรรมขั้นต่ำสุดของความรู้ ความคิด (Cognitive Domain) ปัจจัยด้านความรู้สึกหรืออารมณ์นั้นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านความรู้ความคิดเสมอ (ประสาท อิศรปริดา , 2523 : 177)

กล่าวคือ ความรู้เป็นสิ่งที่เกิดจากข้อเท็จจริง ประสบการณ์ การสัมผัส และการใช้จิตไตร่ตรอง คิดหา เหตุผล แต่ความตระหนักเป็นเรื่องของโอกาส การได้รับการสัมผัสจากสิ่งเร้าหรือสิ่งแวดล้อมโดยไม่ได้ตั้งใจ การใช้จิตไตร่ตรองแล้วจึงเกิดความสำนึกต่อปรากฏการณ์หรือสถานการณ์นั้นๆ และในเรื่องของความตระหนักนี้จะไม่เกี่ยวข้องกับการจำหรือการระลึกมากนัก เพียงแต่จะรู้สึกว่ามีสิ่งนั้นอยู่ (Conscious of Something) จำแนกและรับรู้ (Recognitive) ลักษณะสิ่งของนั้นๆ เป็นสิ่งเร้าออกมาว่ามีลักษณะเช่นไร โดยไม่มีความรู้สึกในการประเมินเข้าร่วมด้วย และยังไม่สามารถบ่งบอกได้ว่าคุณสมบัติใดของสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดความตระหนักต่อสิ่งนั้น หรืออาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความรู้หรือการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักนั่นเอง (วันเพ็ญ พินพิือก , เพ็ญอ้าง ,31-32)

การมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เตะระรินทร์ (2537 : 19) ให้ความหมาย และนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มชน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน

ขวัญชัย วงศ์นิติกร (2532 :9) ได้ให้คำจำกัดความของ การมีส่วนร่วมว่าประกอบด้วย 3 มิติ ดังนี้ มิติที่หนึ่งได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าควรทำและทำอย่างไร ส่วนมิติที่สองได้แก่ การมีส่วนร่วมเสียดสีในการพัฒนา และการลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ และมิติที่สามได้แก่ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงานและการประเมินผล

และ ประสพสุข คีอินทร์ (2531:21) , กรรณิกา ชมดี (2524 :9), นงเยาว์ หลีพันธุ์ (2537:10) , และ สุรีย์ ตันท์ศรีสุโรจน์ (2527: 10) ได้นิยาม การมีส่วนร่วม ว่า หมายถึงความร่วมมือของประชาชน ไม่ว่าจะ เป็นปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้าร่วมรับผิดชอบ หรือเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็น ประโยชน์ต่อสังคม เพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่ม หรือ องค์การเพื่อบรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

สำหรับ แนวความคิดของบุญชัย เกิดปัญญาวัฒน์ (2535) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (Concept of Participation) ที่จะพัฒนาครอบครัว กลุ่มละแวกบ้าน ชุมชนและสังคม ให้มีการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ ให้เจริญก้าวหน้าขึ้นเกิดจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการ คือ

- 1.) ความสนใจและห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจ ความห่วงกังวลส่วนบุคคล ซึ่ง บังเอิญพ้องต้องกันกลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม
- 2.) ความเดือดร้อน และความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้พุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผน และลงมือกระทำร่วมกัน
- 3.) การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัด

สนใจร่วมกันนี้ต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความริเริ่มกระทำการที่ตอบสนองความเห็นชอบของส่วน
ใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

นอกจากนี้ นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2331: 183) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่

1.) ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน
กิจกรรมต่างๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์วิหาร

2.) ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ หรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิด
ความเกรงใจและเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ทั้งๆที่ยังไม่มีความศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มที่ที่จะกระทำ เช่นผู้
ใหญ่ออกปาก ผู้น้อยก็ช่วยแรง

3.) อำนาจบังคับ ที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วน
ร่วมในการกระทำต่างๆ เช่น บังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2537: 6-7) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุ
วัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ ดังนี้

1.) ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนตลอดจนความ
ต้องการของชุมชน

2.) ร่วมคิดหา สร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้าง
สรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

3.) ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไข และตอบสนองความ
ต้องการของชุมชน

4.) ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5.) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

6.) ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วย
งาน

7.) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

8.) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้ง
โดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

(วันเพ็ญ พินเฟือก, เฟิงฮ้าง, 33-36)

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วม สามารถนำมาสร้างเนื้อหาในแบบ
สอบถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวัดความรู้/ความเข้าใจ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมของประชากร
ในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อศึกษาถึงความพร้อมของประชากรในการที่จะพัฒนาอำเภอผักไห่ให้เป็นแหล่งท่อง
เที่ยวเชิงนิเวศ

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง เครื่องข่ายการสื่อสารเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา"ลำน้ำน้อย" อำเภอฝักไห้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมุ่งศึกษาการรับรู้ข่าวสาร ความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Data Collecting) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม/แบบไม่มีส่วนร่วม (Participant / Non-Participant Observation.)

3.2 กลุ่มประชากรตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้แทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ริมลำน้ำน้อย และคลองแยกจากลำน้ำน้อย จำนวนทั้งสิ้น 250 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน(Multi- Stage Sampling) ดังนี้

1.1 เลือกตำบลที่จะศึกษาแบบเจาะจง(Purposive Sampling) โดยเลือกเฉพาะพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว ตั้งอยู่ริมลำน้ำน้อย และมีกิจกรรมเกี่ยวเนื่องอยู่แล้ว (โบราณสถาน ผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่รู้จัก หัตถกรรมพื้นบ้าน อาหารพื้นบ้าน ฯลฯ)จำนวนทั้งสิ้น 4 แห่ง ได้แก่

- ก. เทศบาลตำบลฝักไห้
- ข. เทศบาลตำบลลาดชะโด
- ค. องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าโคก
- ง. องค์การบริหารส่วนตำบลลาดชิด

1.2 เลือกจำนวนประชากรตัวอย่างที่จะศึกษาในแต่ละตำบล โดยกำหนดด้วยวิธีสัดส่วน ดังนี้

- ก. เทศบาลตำบลผักไห่ จำนวน 63 ราย
- ข. เทศบาลตำบลลาดชะโด จำนวน 91 ราย
- ค. องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าโคก 63 ราย
- ง. องค์การบริหารส่วนตำบลลาดชิด 23 ราย

กลุ่มที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งกลุ่มประชากรตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1 กลุ่ม คณะทำงาน(Task Force) ประกอบด้วยผู้รู้ (Key Informants)

จำนวนทั้งสิ้น 15 ราย ได้แก่

- นายอำเภอผักไห่
- พัฒนาการอำเภอผักไห่
- อาจารย์โรงเรียนผักไห่สุทธาประมุข
- ผอ.การศึกษานอกโรงเรียน
- ผอ.โรงเรียนลาดชะโดสามัคคี
- หัวหน้าเขตชลประทานผักไห่
- นายกเทศมนตรีตำบลผักไห่ หรือผู้แทน
- นายกเทศมนตรีตำบลลาดชะโด หรือผู้แทน
- นายกองการบริหารส่วนตำบลหน้าโคก หรือผู้แทน
- นายกองการบริหารส่วนตำบลลาดชิด หรือผู้แทน
- ตัวแทนภาคเอกชน

สำหรับ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่การสนทนากลุ่ม(Focus Group) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม/แบบไม่มีส่วนร่วม (Participant/Non- Participant Observation)

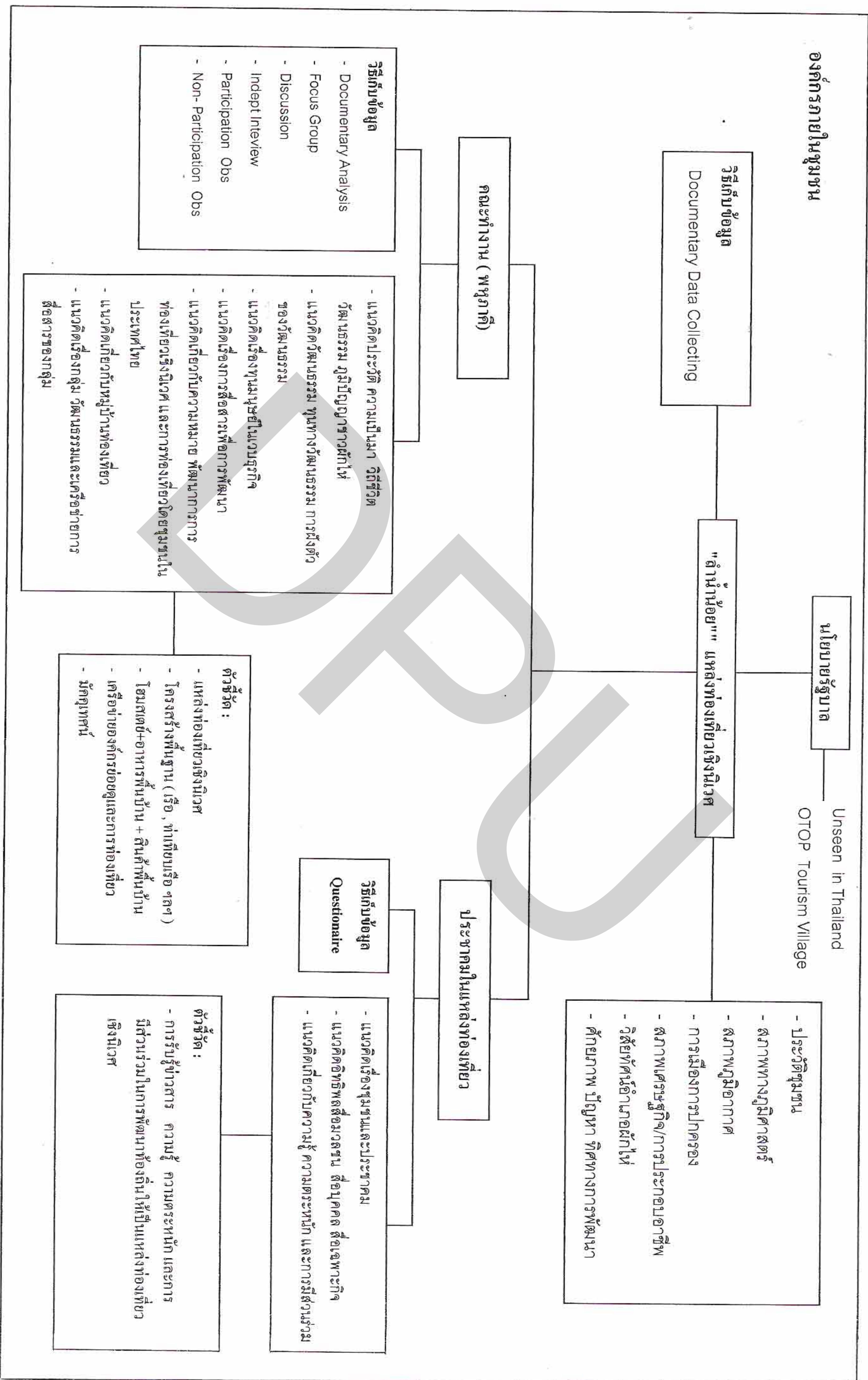
2.2 กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ประกอบการ (Community Leaders & Entrepreneurs)

จำนวนทั้งสิ้น 7 ราย

- ประธานชุมชนบ้านเจ็ว (แทนนายกเทศมนตรีตำบลผักไห่)
- นายกเทศมนตรีตำบลลาดชะโด
- นายกองการบริหารส่วนตำบลหน้าโคก
- นายกองการบริหารส่วนตำบลลาดชิด
- เลขานุการกลุ่มสตรีศรีวิเชียร ตำบลหน้าโคก
- เจ้าของกิจการบ้านขนมสวย ตำบลลาดชิด

โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม/แบบไม่มีส่วนร่วม (Participant/Non- Participant Observation) เป็น เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

3.3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

องค์กรภายนอกชุมชน ททท., สื่อมวลชน, บริษัทท่องเที่ยวเอกชน, นักท่องเที่ยว

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงกว้างและลึก และมีความถูกต้องครบถ้วน เพื่อนำไปสู่การตอบปัญหานำวิจัย จึงใช้เครื่องมือในการวิจัยหลายประเภทประกอบกัน ดังนี้

1) การสำรวจสนาม (Field survey) เป็นการสำรวจพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั่วไป ในอำเภอฝักไห้ ซึ่งมีอยู่กระจัดกระจาย โดยผู้วิจัยมีโอกาสเข้าไปฝังตัว (Living in) ประมาณ 2 ปี จึงได้ข้อสรุปคร่าวๆ เพื่อนำมาประมวลเพื่อคัดเลือกชุมชนที่มีความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2) การวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary Analysis) นำข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องมาทำการสังเคราะห์และตีความถึงสภาพความเป็นมา ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถาน ตลอดจนค่านิยมของแต่ละชุมชนในแต่ละช่วงเวลาเพื่อเก็บรวบรวมไว้เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำเสนอต่อนักท่องเที่ยว

3) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม/แบบไม่มีส่วนร่วม (Participant / Non-Participant Observation.) ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละชุมชนในฐานะนักท่องเที่ยว และในฐานะผู้ให้ความช่วยเหลือ (ผู้วิจัยมีตำแหน่งหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานบริการสังคมด้วย) จึงได้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และรับทราบสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน ในแต่ละชุมชน นอกจากนี้ ยังได้ถือโอกาสสังเกตสภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง โดยทำการบันทึกภาพ และจดบันทึกสภาพการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นไว้ด้วย

4) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการร่วมสนทนากันระหว่างกลุ่มคณะทำงานที่ประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายในรูปของพหุภาคี เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการที่จะพัฒนาอำเภอฝักไห้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) เป็นการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในรายละเอียดจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้รู้ (Key Informants) เฉพาะภายในอำเภอฝักไห้ทั้งข้าราชการประจำ ข้าราชการการเมืองส่วนท้องถิ่น ผู้นำกลุ่มแม่บ้าน ผู้ประกอบการในชุมชน เพื่อทราบถึงความต้องการ และประเมินสภาพความพร้อมของแต่ละชุมชน โดยกำหนดจากตัวชี้วัด 4 อย่าง คือ 1.) การมีส่วนร่วมของชุมชน 2.) มีท่าเทียบเรือ 3.) มีแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน และ 4.) มีที่ค้างแรมในหมู่บ้าน หรือโฮมสเตย์

6) การสำรวจด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire Survey) ใช้สำหรับสำรวจข้อมูลจากกลุ่มประชากรตัวอย่างในแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละชุมชน เพื่อทราบถึงความพร้อมในการพัฒนาชุมชนของตนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.5 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งเอกสารและภาคสนาม ตามลำดับห้วงเวลาดังนี้

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Data Collecting) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆที่สำคัญได้แก่ เอกสารราชการจากเว็บไซต์ของอำเภอฝักไ้ จดหมายเหตุเสด็จประพาสต้น ของกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เอกสารวิจัยเรื่อง การจัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แม่น้ำน้อย อำเภอฝักไ้ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เอกสารโครงการ “ ค่ายเยาวชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นริมน้ำคูคลอง ” สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา รวมถึงเอกสารอื่นๆ ที่เผยแพร่ตามวารสาร นิตยสาร และหนังสือพิมพ์

2) การเก็บรวบรวมภาคสนาม (Field Data Collecting) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเฉพาะชุมชนที่เป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำน้อย และมีกิจกรรมเกี่ยวเนื่อง โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจำแนกตามลักษณะต่างๆ ดังนี้

ก. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามเบื้องต้น ผู้วิจัยเริ่มลงเก็บข้อมูลจริงในช่วงเดือนเมษายน 2546 (หลังจากที่มีข้อมูลที่เกิดจากความสนใจสะสมอยู่บ้างแล้วพอสมควร) โดยเข้าร่วมกิจกรรมตามโอกาส เช่น วันสงกรานต์ วันสตรีสากล หน่วยอำเภอเคลื่อนที่ประจำเดือน ฯลฯ แล้วทำการบันทึกข้อมูลสนาม (Field Note) ไว้

ข. เก็บข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม/ไม่มีส่วนร่วม กรณีที่มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วม เช่นการเข้าร่วมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ได้ถือโอกาสสำรวจวิถีการดำเนินชีวิตของแต่ละชุมชน แหล่งท่องเที่ยว โบราณสถาน ตลอดจนรูปแบบการเดินทาง(ทางบก/ทางน้ำ) เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้มีโอกาสติดสอยห้อยตาม(กึ่งนักท่องเที่ยว) กลุ่มผู้สนใจสำรวจแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอฝักไ้ จึงถือโอกาสนี้เก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม นอกจากนี้ ในระหว่างที่มีการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชน ผู้วิจัยได้ถือโอกาสสังเกตพฤติกรรม ท่าที ของผู้ให้ข้อมูล ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมต่างๆในชุมชน และสภาพแวดล้อมอื่นๆประกอบไปด้วย

ค. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้รู้ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ถูกเลือกแล้วจำนวน 10 ราย

ชื่อ/สกุล	ตำแหน่ง/สถานภาพทางสังคม	วันสัมภาษณ์	ประเด็นที่สัมภาษณ์
1.) นายณรงค์ อ่อนสอาด	นายอำเภอฝักไ้	13 เมษายน 2546	ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอฝักไ้ วิธิดำเนินการพัฒนา รวมถึงปัญหาด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว

ชื่อ/สกุล	ตำแหน่ง/สถานภาพทางสังคม	วันสัมภาษณ์	ประเด็นที่สัมภาษณ์
2.) ว่าที่ร้อยตรี อาทิตย์ ท้วมสากล	พัฒนาการอำเภอผักไห่	8 กันยายน 2546	ผลิตภัณฑ์ชุมชนเด่นในแต่ละตำบลของอำเภอผักไห่
3.) อาจารย์สมบัติ ละกำป็น	อาจารย์ภาควิชาสังคม ร.ร.ผักไห่สุทธาประมุข	15 เมษายน 2546	ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์เด่นของชุมชน ปรากฏชาวบ้านในชุมชน สถานที่พักผ่อนในหมู่บ้าน หรือโฮมสเตย์
4.) อาจารย์ศรีจิตร สิริศักดิ์	เลขานุการศูนย์การเรียนรู้ กลุ่มสตรีศรีวิเชียร ประธานชุมชนศรีวิเชียร หมู่ 7 ตำบลหน้าโคก	29 มิถุนายน 2546	ความเป็นมาของกลุ่มสตรีศรีวิเชียร และรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ธรรมชาติ Home Stay รวมถึงปัญหาอุปสรรค
5.) นายประกาศ โลกครุฑ	นายกอบต. หน้าโคก	7 กันยายน 2546	ความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความต้องการ/ความพร้อมที่จะพัฒนาตำบลหน้าโคกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่องทางการรับทราบข่าวสารจากราชการและวิธีการเผยแพร่ข่าวสารสู่ชุมชน ความต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น
6.) นายธงชัย กำลั้งแพทย์	นายกเทศมนตรีตำบลลาดชะโด	8 กันยายน 2546	ความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความต้องการ/ความพร้อมที่จะพัฒนาเทศบาลตำบลลาดชะโดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงช่องทางการรับทราบข่าวสาร ความต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น

ชื่อ/สกุล	ตำแหน่ง/สถานภาพทางสังคม	วันสัมภาษณ์	ประเด็นที่สัมภาษณ์
			จากหน่วยราชการและวิธีการเผยแพร่ข่าวสารสู่ชุมชน ความต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น
7.) นายสมบูรณ์ แสงมณี	นายกอบต.ลาดชิด	18 กันยายน 2546	ความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความต้องการ/ความพร้อมที่จะพัฒนาอบต.ตำบลลาดชิดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงช่องทางการรับทราบข่าวสารจากหน่วยราชการและวิธีการเผยแพร่ข่าวสารสู่ชุมชน ความต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น
8.) นายเอก มีประเสริฐ	ประธานชุมชนบ้านเขี้ยว หมู่ 2 เทศบาลตำบลฝักไถ่	14 กันยายน 2546	ความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความต้องการ/ความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนบ้านเขี้ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงช่องทางการรับทราบข่าวสารจากหน่วยราชการและวิธีการเผยแพร่ข่าวสารสู่ชุมชน ความต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น
9.) ป้าสังัด ปราศรี	ปราชญ์ชาวบ้าน/เจ้าของบ้านขนมสวย	8 กันยายน 2546	ความเป็นมาของบ้านขนมสวย ข้อมูลเกี่ยวกับตำนานขนมกง ขนมสามเกลอ และขนมกระยาสารท ปัญหาการรวมตัวของกลุ่มแม่บ้าน การพัฒนาที่พักแรมในหมู่บ้าน รวมถึงความต้องการความช่วยเหลือจากราชการ

ชื่อ/สกุล	ตำแหน่ง/สถานภาพทางสังคม	วันสัมภาษณ์	ประเด็นที่สัมภาษณ์
10.) นายสันติชัย โดพันธ์ ธานนท์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านท้ายตลาด หมู่ 2 เทศบาลตำบล ชะโค	1 สิงหาคม 2546	ความเป็นมาของตลาดบก ลาดชะโค ความต้องการ/ ปัญหาการพัฒนาตลาดบก ลาดชะโค ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงนิเวศ

ง. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ จำนวน 250 ราย ได้ข้อมูลครบถ้วนและถูกต้องจำนวน 243 ราย โดยเก็บข้อมูลในช่วงวันที่ 7-8 กันยายน 2546 ระยะเวลา 2 วัน

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลเครือข่ายการสื่อสารเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาให้ครบถ้วน ผู้วิจัยจะแบ่งหัวข้อการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

4.1 ประวัติความเป็นมา และ ลักษณะทางกายภาพของอำเภอฝักไห้

4.1.1.ประวัติความเป็นมา

4.1.2 ตามรอยเสด็จประพาสต้นของพระพุทธเจ้าหลวง

อาณาเขต

ลักษณะพื้นที่

แม่น้ำลำคลองที่สำคัญ

4.1.3 ลักษณะทางกายภาพของอำเภอฝักไห้

4.1.4 สภาพเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

4.1.5 สภาพทางสังคม

4.1.6 ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การละเล่น และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.1.7 สถานที่ที่มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.2 เครือข่ายการสื่อสารของคณะทำงาน (พหุภาคี) เพื่อพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.3 การประเมินสภาพความพร้อมของชุมชนเพื่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.3.1 การรับรู้ข่าวสาร ความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมของประชาคมในการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.3.2 ประเมินความพร้อมของชุมชนและผู้นำชุมชน

วัตถุประสงค์ในการวิจัยนี้เพื่อค้นหาร่องรอยสถานที่ที่มีคุณค่าในแง่ประวัติศาสตร์ จากโบราณสถาน วัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงตำนาน เรื่องเล่าขาน ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ให้นักท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาค้นคว้าในแง่ประวัติศาสตร์ แม้ว่า โบราณสถานและวัฒนธรรมบางอย่างได้สูญหายไปแล้วและจำเป็นต้องรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการศึกษาให้ชัดเจน ดังนี้

ส่วนแรก เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และความเปลี่ยนแปลงของอำเภอฝักไห้ทั้งด้านกายภาพ การเมือง/ปกครอง สภาพเศรษฐกิจ/สังคม อันมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อม อีกทั้งการละเล่นต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น มีผลทำให้อิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาแทรก บางส่วนก็สามารถผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่าง

กลมกลืน เช่น สถาปัตยกรรม (บ้านริมน้ำ) ในทางตรงกันข้าม วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดั้งเดิมบางส่วน ถูกทำลายไป เช่น โขนสด ละครชาตรี ลิเก ดนตรีไทย เป็นต้น

โดยในส่วนแรกนี้จะฉายภาพแหล่งท่องเที่ยวในคราพระพุทธเจ้าหลวงได้เสด็จประพาส ดินอำเภอฟักไห้ทั้งสองครั้งใน ปี พ.ศ. 2447 (ร.ศ. 123) และในปี พ.ศ. 2451 (ร.ศ. 127) ซึ่งสถานที่ดังกล่าวยังคงทิ้งร่องรอยไว้จนกระทั่งปัจจุบัน

นอกเหนือจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แล้ว อำเภอฟักไห้ยังคงแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติสองฝั่งลำน้ำน้อยซึ่งทรุดโทรมลงไปมาก อันเกิดจากการพัฒนาที่ผิดทางของภาครัฐ (สร้างเขื่อนทำให้สัตว์น้ำสูญหายไปจำนวนมาก) และการทำลายสภาพแวดล้อมของประชากรใน แหล่งท่องเที่ยวเอง

ส่วนที่สอง เป็นการวิเคราะห์เครือข่ายการสื่อสารเพื่อพัฒนาชุมชนที่กำหนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม หลังจากนั้นนำมาสังเคราะห์ด้วยวิธีตีความ

ส่วนที่สาม เป็นการประเมินสภาพความพร้อมของประชากรเจ้าของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว โดยการใช้แบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 250 ชุด เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนของตนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงการวัดความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาด้วยค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ทั้งสามส่วน ผู้วิจัยจะนำเสนอโดยละเอียดตามลำดับขั้น ดังนี้

4.1 ประวัติความเป็นมา และลักษณะทางกายภาพของอำเภอฟักไห้

4.1.1. ประวัติความเป็นมาของชุมชนฟักไห้

อำเภอฟักไห้ เป็น 1 ใน 16 อำเภอในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ฟักไห้เป็นชุมชนแล้วตั้งแต่สมัยละโว้ เรื่อยมาจนถึงสมัยอยุธยา จนกระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์ ในสมัยรัชกาลที่ 1 เรียก ชุมชนนี้ว่า “แขวงเสนา” (เป็นหนึ่งในสี่แขวง อันได้แก่ แขวงนครใน แขวงอุทัย แขวงรอบกรุง และแขวงเสนา) พอถึงสมัยรัชกาลที่ 3 ทรงเห็นว่าแขวงเสนามีประชาชนอาศัยหนาแน่น อาณาเขตกว้างขวาง ยากแก่การปกครอง จึงแยกพื้นที่เขตเสนาตอนเหนือเป็น “แขวงเสนาใหญ่” และเขตพื้นที่ตอนใต้เป็น “แขวงเสนาน้อย” ต่อมาปีพ.ศ. 2438 สมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงริเริ่มการปกครองตามระบอบมณฑลเทศาภิบาล โดยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพเป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ทรงมีพระราชดำริให้แบ่งเขตเสนาใหญ่ และแขวงเสนาน้อย ออกเป็น 4 แขวง ได้แก่ แขวงเสนาใหญ่ (อำเภอฟักไห้) แขวงเสนากลาง (อำเภอเสนา) แขวงเสนาน้อยตอนเหนือ (อำเภอบางบาล) และแขวงเสนาน้อยตอนใต้ (อำเภอบางไทร) ในปัจจุบัน

สำหรับที่ทำการอำเภอผักไห่ครั้งแรกนั้น ตั้งอยู่ที่ บ้านตึกของหลวงวารีโยธารักษ์ ตำบล
อมฤต โดยหลวงวารีโยธารักษ์ (อ่วม) เป็นนายอำเภอคนแรก ปัจจุบัน บ้านตึกดังกล่าวปรากฏให้
เห็นเพียงห้องนั่งเล่นเท่านั้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2440 ได้ย้ายที่ทำการอำเภอไปตั้งอยู่ที่ศาลาท่าน้ำ
วัดศาลานเหนือ จนกระทั่งย้ายมาตั้งอยู่ที่ว่าการอำเภอปัจจุบัน และในวันที่ 24 เมษายน 2406 ได้
เปลี่ยนชื่อจาก “แขวงเสนาใหญ่” ให้ตรงกับชื่อของตำบลที่อำเภอตั้งอยู่เป็น “อำเภอผักไห่” (กศน.
อำเภอผักไห่ , 2534: 1)

คำว่า ผักไห่ มีผู้สันนิษฐานว่าเพี้ยนมาจาก “ปากไห่” หรือ “ปากไห้” เพราะจากหลักฐาน
นิราศของนายมีศิษย์ของสุนทรภู่ ได้เขียนถึงอำเภอผักไห่เมื่อคราวตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสต้นอำเภอผักไห่ โดยเขียนคำว่า “ผักไห่” เป็น “ปากไห้” ดังนี้

“พอยามหนึ่งถึงสถานบ้านปากไห้”

และอีกตอนหนึ่งเขียนว่า

“จนรุ่งแจ้งแสงสว่างฟ้า ดูดูหาถิ่นฐานบ้านปากไห้”

ในนิราศสุพรรณของนายมีก็มีเขียนถึงดังนี้

“แต่วัดทุ่งทำเหมือนหน้าน้ำ ทั้งสองลำต้องเลื่อนจนเพื่อนหลง

ไปถึงปากไห้เหมือนใจจง แล้ววกลงออกทุ่งเที่ยวมุงมอง”

บ้างก็ว่าผักไห้อาจหมายถึง “ผักปลาบ” ซึ่งเป็นพืชตระกูลถั่ว ขึ้นทั่วไปในที่ที่มีน้ำขัง ท้อง
ที่ตำบลผักไห่เป็นที่ลุ่ม น้ำขัง ต้นผักปลาบขึ้นอยู่ทั่วไป และขยายพันธุ์ได้รวดเร็ว ในสมัยโบราณ
มักเรียกชื่อหมู่บ้านตามสิ่งแวดล้อม ดังเช่นตำบลผักไห่ เพราะมีต้นผักไห่ (ผักปลาบ) อยู่มากก็ได้

พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมาย “ผักไห้” ว่าหมายถึง

“มะระ”

นอกจากนี้ ในหนังสืออ่านเล่นสุวินท कुमार เรื่อง นกกระจาบ ได้แต่งกลอนตอนหนึ่งว่า

“แกงผักไห้กับสุกร เนื้อหมูใส่แกงร้อน ไบส้มอ่อนหันโรยลง”

ด้วยเหตุนี้ “ผักไห้” อาจหมายถึง “มะระ” ก็ได้

4.1.2 ตามรอยเสด็จประพาสต้นของพระพุทธเจ้าหลวง

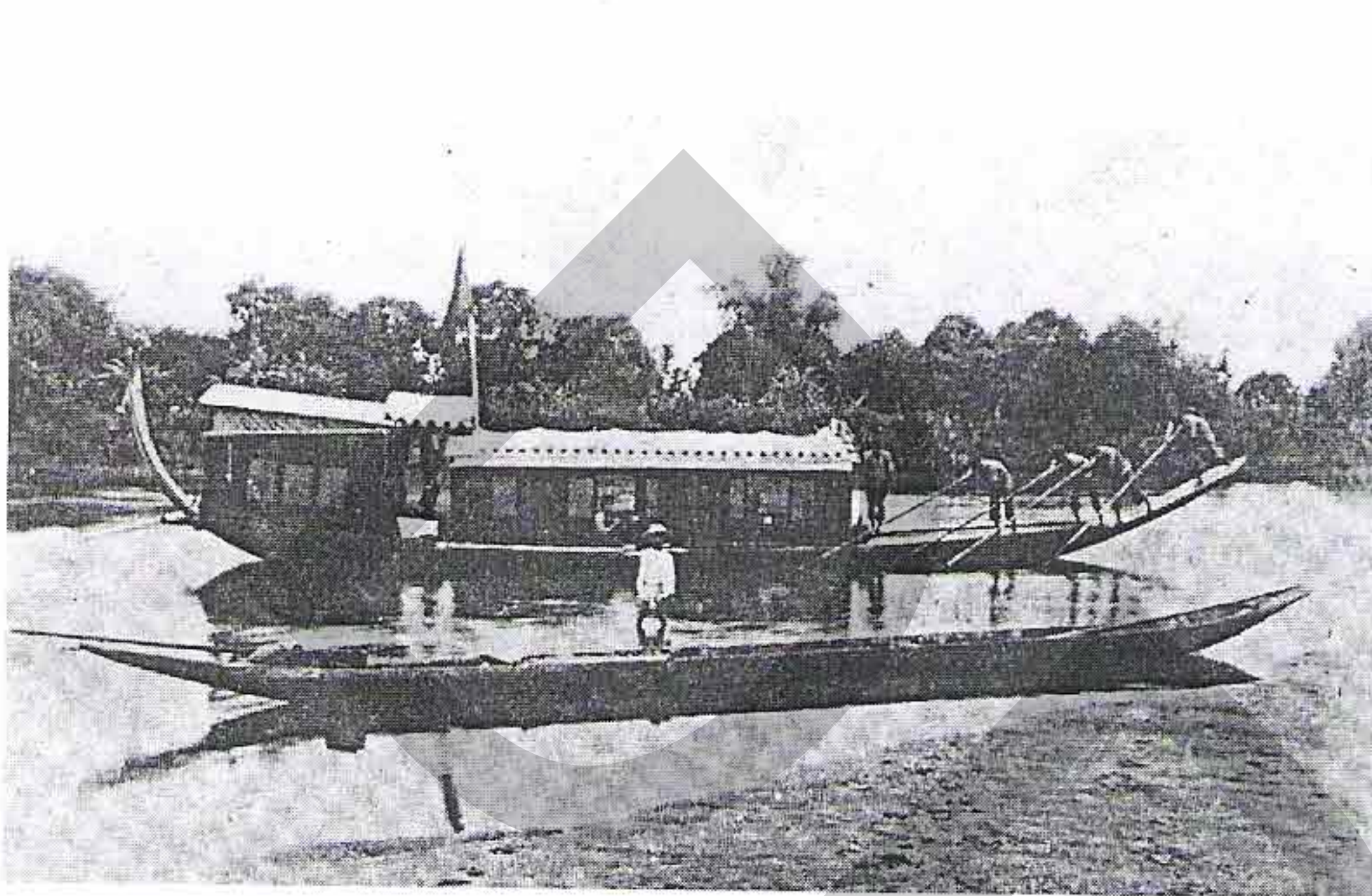
อำเภอผักไห่มีอดีตที่สร้างความประทับใจให้ชาวผักไห่ไม่รู้ลืมก็คือ การเสด็จประพาสต้น
ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่ถึง 2 ครั้ง ครั้งแรก ร.ศ. 123 (พ.ศ.2447) ครั้งที่ 2 ร.ศ.
127 (พ.ศ.2451)

สาเหตุที่เรียกเสด็จประพาสต้น มาจากการที่คราวเสด็จประพาสต้นครั้งแรก ร.ศ. 123
เวลาจะประพาสมิให้ใครรู้ว่าเสด็จไป ทรงเรือมาดเก้ง 4 แจวลำหนึ่ง เรือลำเดียวไม่พอ บรรทุกเครื่อง
ครัวจึงทรงซื้อเรือมาดประทุน 4 แจว 1 โปรคให้เจ้าหมื่นเสมอใจราชเป็นผู้คุมเครื่องครัวไปในเรือ

นั้น เจ้าหมื่นเสมอใจราชชื่อเล่นว่า อ้น จึงทรงดำรัสเรียกเรือลำนั้นว่า “เรือตาอ้น” เรียกเร็วๆเสียง เป็น “เรือตัน” เหมือนในกาพย์เห่เรือที่ว่า

“พระเสด็จโดยแดนชล ทรงเรือตันงามเฉิดฉาย”

ต่อมา คำว่าตันยังมีที่ใช้อนุโลมต่อมาจนถึงเครื่องแต่งพระองค์ในเวลาทรงเครื่องอย่างคน สามัญ เสด็จประพาสมิให้ผู้ใดเห็นแปลกประหลาดดำรัสเรียกว่า “ทรงเครื่องตัน” และชาวบ้านที่ พระองค์ทรงคบหาครั้งเสด็จก็ทรงเรียกว่า “เพื่อนตัน”

ภาพที่ 3 แสดงภาพเรือมาดเก๋ง 4 แจว พร้อมเรือมาดประทุน 4 แจว บรรทุกเครื่องคร่ำครวเสด็จ ประพาสตัน และ เจ้าเสมอใจราช (อ้น นรพัลลภ) ภายหลังได้เป็นพระยานิพัทธราชกิจ

การเสด็จประพาสตันของพระพุทธเจ้าหลวง มีหลายครั้งเสด็จประพาสในกรุงเทพ และ ประพาสตามมณฑลหัวเมืองต่างๆ ในการเสด็จประพาสตันที่ผ่านมณฑลกรุงเก่ามีอยู่ 3 ครั้ง และ ทรงเสด็จมาที่บ้านผักไห่ถึง 2 ครั้ง

ในคราวเสด็จครั้งแรก ร.ศ. 123 สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงตามเสด็จด้วย และทรงบันทึกไว้ในจดหมายเหตุตอนหนึ่งดังนี้

“วันที่ 6 สิงหาคม เวลาเช้าออกเรือเสด็จในกระบวนใหญ่ เรือจงเข้าคลองบางปลาหมอทาง คลองจรเข้ใหญ่ เวลากลางวันถึงบ้านผักไห่ จอดเรือประทับแรมที่บ้านหลวงวาริ เวลาบ่ายทรงเรือ เมล์หลวงวาริไปประพาสข้างเหนือน้ำเสด็จกลับมาถึงพลับพลาสัก 2 ทุ่ม” (กรมพระยาดำรงราชานุ ภาพ, 2536: 14)

เสด็จครั้งที่ 2 ร.ศ. 127 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จประพาสต้นมา บ้านผักไห่ ทรงบันทึกไว้ในพระราชหัตถเลขา เรื่องเสด็จประพาสลำน้ำมะขามเฒ่า เมื่อ พ.ศ. 2451 (ดูรายละเอียดภาคผนวก ก.) โดยทรงบันทึกไว้ดังนี้

วันที่ 22 ตุลาคม.....

วันที่ 23 ตุลาคม.....

วันที่ 24 ตุลาคม.....

วันนี้เข้าขึ้นไปเยี่ยม บ้านสมบุญ แล้วจึงลงเรือไปกฐิน ใช้เรือครุฑเล็กเป็นเรือพระไตร
บริหารลงเรือต้น มีเรือกราบโถงเป็นเรือค้ำคู่หนึ่ง เรือกลองอีกลำหนึ่ง ไปเข้าริมคลองวัดตึก เป็น
คลองที่ไปบ้านอ้อได้ วัดนี้เป็นวัดบ้านจีนข้าง หลวงอภัยอำแดงเงินภรรยา จีนข้างตาย อำแดงเงิน
ถวายเป็นวัดเป็นตึกอย่างจีนสัก 5-6 หลัง บ้านใหญ่อยู่หันหน้าลงทางแม่น้ำ ตัวอำแดงเงินนั้นเองก็ยังมี
อยู่ อายุ 74 ปี แต่ลูกเด้าก็มีเป็น 4 คน ศรีทธาขึ้นมาถวายเป็นวัด แต่พระซึ่งเป็นผู้รับแต่ก่อนไปทำ
การไม่สำเร็จเลยร้างไปคราวหนึ่ง จนพระครูวินัยธรรม อ้า ฐานาสมเด็จพระวันรัต (แดง) ซึ่งเป็น
ชาวตำบลนี้ขึ้นมาอยู่จัดการเรียไร่ทำพระอุโบสถผูกพัทธสีมา และทำการเปรียญหลังใหม่ต่อออกไป
ทางหลังบ้าน หันหน้าลงคลอง จึงใช้ชื่อ วัดตึก ตึกนั้นคือเก๋งจีน คชคือข้าง หิริเงินจึงตกลงเป็น
ตึกคชหิริเงิน นำชมความอุตสาหะทำเป็นอย่างไรไม่โซ่แจ็ก เป็นฝรั่งปนแจ็กเกลี้ยงๆ แต่แน่นหนาดี
พอใช้ พระประธานฝีมือหลวงกมลบรรจง เป็นแม่ลูกอินซึ่งควรจะดีกว่านี้ เป็นที่น่าเสียดายอยู่
บ้าง แต่ก็ไม่ใช่แล้วที่เดียวนัก การเปรียญทำใหญ่โตดี เห็นจะไม่มีวัดไหนเท่า สัปบุรุษนั่งได้หลาย
ร้อย สะอาดหมดจด ราษฎรพากันไปคอยอยู่มาก มีไตรและของไทยทานไปช่วยจนนับไม่ถ้วน แต่
เงินยกส่วนที่ตาข้างกับยายพลับออกเสียแล้ว ยังเป็นเงินถึง 798 บาท ส่งเติมย่อยกันอยู่เสมอจนกฐิน
แล้ว การทอดกฐินวันนี้จัดเป็นอย่างข้างนอก คือตั้งลับแลเป็นข้างในอยู่ข้างฐานพระอย่างวัดอรุณ แต่
ราชอาสน์อยู่ที่หน้าโบสถ์ที่เดียว เจ้านายข้าราชการ และราษฎรเข้าไปนั่งในโบสถ์เต็ม เว้นว่างอยู่แต่
ที่วางของของบริวารและไทยทาน ถวายกฐินโยงสายสิญจน์ถือทั่วกัน และว่าพร้อมๆ กัน อย่างเมื่อ
วานนี้ เจ้าอธิการว่าผ้าพระกฐินทานเกือบจะถูก แต่คงจะไม่ได้สังเกตไว้ถ้วนถี่ประหม่าด้วยจึงไม่
เหมือนบางกอกแต่ยังใช้ได้ดี สวดอุทิศและกราบก็ถูกต้องเป็นที่เรียบร้อยอนุโมทนาก็สวดดีเกือบ
จะไม่รู้สึกว่าจะพระหัวเมือง ถ้าหากว่าเหมือนกฐิน เมื่อวานนี้ 2 วัด จะเป็นที่น่าเสียดายเป็นอันมาก ด้วย
เครื่องบริวารและไทยทานกับทั้งเงินไม่มีกฐินไหน-า แต่เครื่องบริวารไม่ได้ถวายด้วยมือ เพราะ
เหลือที่จะขนถวายเป็นได้ เต็มไปทั้งนั้น จึงได้ถวายด้วยวาจา ในสิ่งที่แบ่งไม่ได้เป็นของบริวารแห่งองค์
กฐิน สิ่งซึ่งแบ่งได้ให้แจกพระสงฆ์มี 11 รูป ได้ครองไตร 5 แต่ยังได้สบง 2 ผืน จีวรผืนหนึ่ง กับสิ่ง
ของอื่นๆ มีกาน้ำ โคม ถ้วยแก้ว หมอน และอื่นๆ อีกบ้างเสร็จการกฐินแล้วออกมาตักบาตรเลี้ยงพระ
ที่การเปรียญ ราษฎรพากันหาข้าวแกงและสิ่งของมาคนละเล็กละน้อย แต่มากมายเหลือเกิน ถ้า
พระที่มีบาตรองค์ละสัก 4 บาตรก็เห็นจะรับข้าวไม่พอปล่อยให้เขาเข้าไปตักกันเป็นที่สนุกสนาน
มาก การกฐินเช่นนี้ โดยจะเล่นในกรุงเทพฯ คงไม่สนุกได้แบบนี้ พวกราษฎรเหล่านี้ก็เข้ามานั่ง

พุดจาเข้าหมูกันได้ไม่สะทกสะท้าน คุณเป็นที่ปีติยินดีมากพระยธาแล้วจึงกลับลงเรือครุฑเทียรเห็จขึ้น
 ฯลฯตามลำแม่น้ำน้อย พักกินข้าวที่วัดหน้าโลก ฯลฯ (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว,
 2451 :1-3)

วัดตึกคชหิรัญศรีธรรม

บ้านตึกหลวงวารีโยธารักษ์

วัดหน้าโลก ปัจจุบัน

ภาพที่ 4 แสดงสถานที่ที่พระพุทธรูปเจ้าหลวงเคยเสด็จประทับแรม ทอดกฐิน และเสวยพระกระยาหาร
 กลางวัน

นอกจากนี้ จากหลักฐานจดหมายเหตุฯ ยังกล่าวถึงอำเภอผักไห่ ดังนี้

“ตำบลผักไห่นี้บริบูรณ์ ครึกครื้นกว่าเมืองสุพรรณบุรีเป็นอย่างมาก” แสดงให้เห็นว่า
 อำเภอผักไห่ในอดีตมีความเจริญรุ่งเรือง เป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรม ประเพณี และเป็นเส้นทาง
 คมนาคมทางน้ำที่สำคัญสายหนึ่ง อุดมไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร สัตว์น้ำนานา ชนิด เช่นปลาพันธุ์
 ต่างๆ สมกับคำว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่กล่าวว่า ในสมัยก่อน “จะ
 จับกุ้งต้องแหวกปลา” ปัจจุบัน จำนวนปลาลดลงไปมาก และประชาชนส่วนใหญ่ก็เลิกทำนาข้าว

หันไปพึ่งโรงงานอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ ต่างไปจากอดีตมีคำกล่าวที่ว่า “บ้านเรือนคนติดต่อนานาแน่นตลอดเหมือนอย่างในกรุงเก่า” นี่เป็นข้อความหนึ่งที่บันทึกอยู่ในจดหมายเหตุประพาสต้น แสดงให้เห็นว่าผู้คนในฝักให้สร้างบ้านเรือนติดกันและเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ต่างจากปัจจุบัน ริมแม่น้ำน้อยที่เคยหนาแน่นไปด้วยผู้คน ปัจจุบัน เหลือแต่เพียงซากทิ้งรกร้าง เนื่องจากประชากรวัยทำงานหนีไปทำงานต่างถิ่นหมด เหลือแต่เด็กและคนแก่ เป็นที่น่าเสียดายยิ่งนัก น่าที่จะมีการรื้อฟื้นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural based tourism) และ การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural based tourism) ตามแผนแม่บทของโลก หรือ Agenda 21 เพื่อมุ่งเป็นแหล่งทัศนศึกษาแก่เยาวชน และนักท่องเที่ยวทั่วไป

4.1.3. ลักษณะทางกายภาพ

อำเภอฝักให้ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 55 กิโลเมตร มีเนื้อที่การปกครองทั้งสิ้น 189.008 ตารางกิโลเมตร ที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่บริเวณแม่น้ำน้อย

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอเสนา อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง และอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอเมือง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ลักษณะพื้นที่

เป็นที่ราบลุ่มไม่มีภูเขาและป่าไม้ โดยมีแม่น้ำหลายสายไหลผ่านพื้นที่อำเภอ ซึ่งราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในการทำนา โดยมีพื้นที่การทำนาประมาณ 90 % ของพื้นที่ทั้งหมด

แม่น้ำลำคลองที่สำคัญ

โดยที่ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร มีแม่น้ำสายหลักที่สำคัญ คือ แม่น้ำน้อย และมีคลองซอยแยกจากแม่น้ำหลักเข้าสู่ตำบล หมู่บ้าน รวม 9 แห่ง ดังนี้

ก.) แม่น้ำน้อย ไหลผ่านมาทางอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง เข้าเขตอำเภอฝักให้ ผ่านท้องที่ตำบลหน้าโคก ตำบลอมฤต ตำบลฝักให้ ตำบลตาลาน ตำบลบ้านใหญ่ ตำบลลาดชิด ตำบลกุฎี และตำบลท่าดินแดง ไปบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลน้ำเต้า อำเภอบางบาล

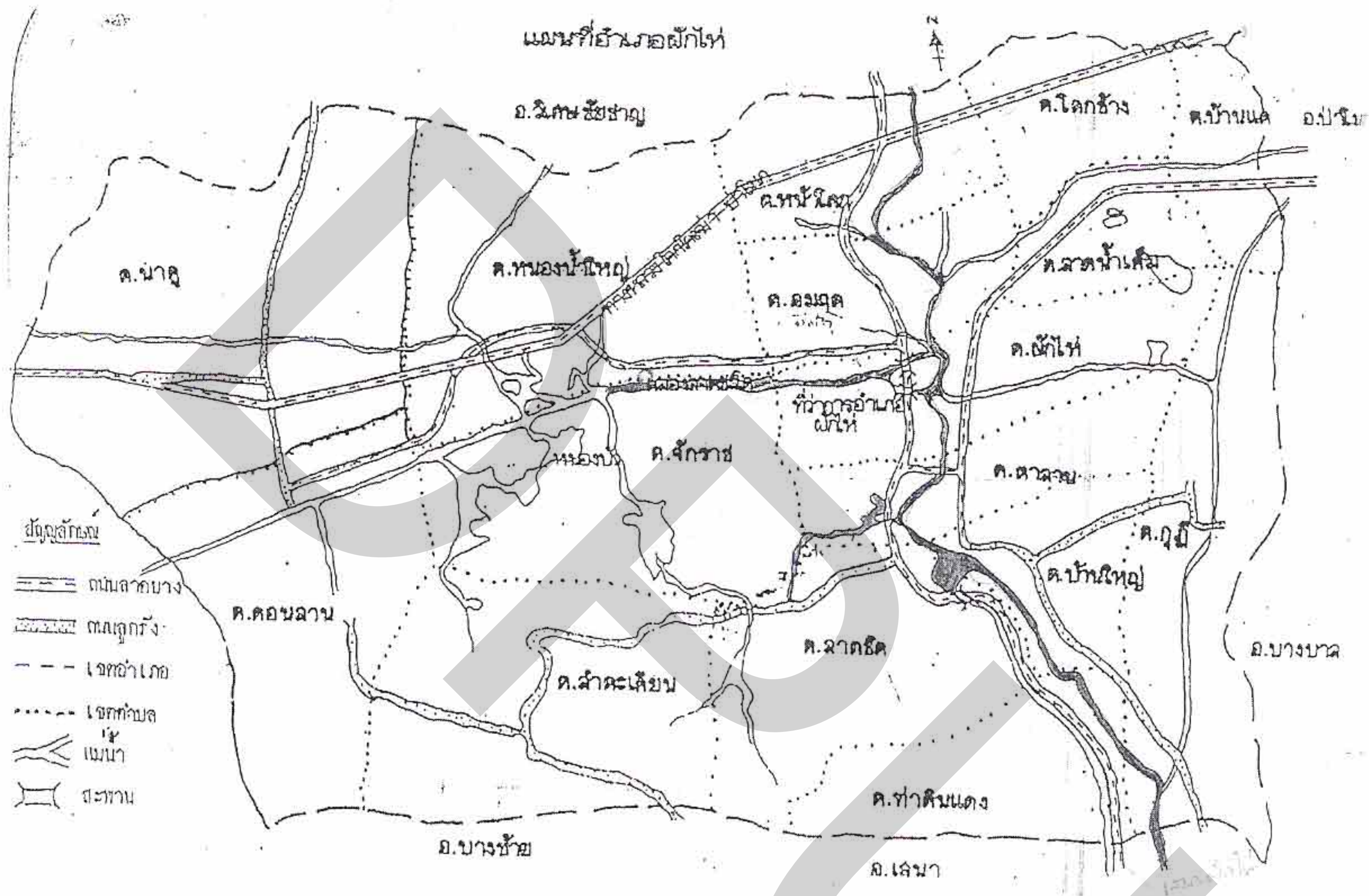
ข.) คลองชลประทานฝักให้-เจ้าเจ็ด ซึ่งเป็นคลองส่งน้ำ แยกจากแม่น้ำน้อยเข้าตำบลลาดชิด ตำบลท่าดินแดง

ค.) คลองกุฎี แยกจากแม่น้ำน้อยเข้าตำบลฝักให้ ตำบลกุฎี

ง.) คลองลาดชะโด แยกจากแม่น้ำน้อยเข้าตำบลฝักให้ ตำบลอมฤต และตำบลจักรราช

จ.) คลองลาดชิด แยกจากแม่น้ำน้อยเข้าตำบลลาดชิด ตำบลลำตะเคียน

- ฉ.) คลองหนองน้ำใหญ่ แยกจากแม่น้ำน้อยเข้าตำบลหนองน้ำใหญ่ ตำบลนาคู
- ช.) คลองห้วยทรง แยกจากแม่น้ำน้อยเข้าตำบลคอนลาน ตำบลลำตะเคียน
- ซ.) คลองบางแก้ว แยกจากแม่น้ำน้อยเข้าตำบลลาดชิด
- ฅ.) คลองมะขามเทศ แยกจากแม่น้ำน้อยเข้าตำบลผักไห่
- ญ.) คลองบางกุ้ง แยกจากแม่น้ำน้อยเข้าตำบลผักไห่ ตำบลกุฎี

ภาพที่ 5 แสดงแผนที่อำเภอผักไห่ แม่น้ำและลำคลองที่สำคัญ

4.1.4. สภาพเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

สภาพเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพในอดีต หลังจากกรุงศรีอยุธยาแตกครั้งที่ 2 ราษฎรหลบหนีภัยสงครามออกจากกรุงฯ ต่อมา มีการสถาปนากรุงธนบุรีและ รัตนโกสินทร์เป็นราชธานีตามลำดับ บ้านเมืองสงบ ราษฎรค่อยๆ รวมตัวกันเป็นปึกแผ่นอีกครั้งหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2377

แหล่งชุมชนในกรุงเก่า ราษฎรมักอาศัยอยู่ริมน้ำ วิถีชีวิตของคนริมน้ำสองฟากฝั่งแม่น้ำลำคลอง นอกจากจะใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และประกอบอาชีพในทางเกษตรกรรมแล้ว ยังอาศัยจับสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา เพื่อการยังชีพด้วย โดยอาศัยเครื่องมือหลากหลายชนิดตามลักษณะของสัตว์น้ำที่จับ เช่น ปลาช่อน ปลาไหล กุ้ง ฯลฯ อุปกรณ์เหล่านี้มักทำด้วย ปอ ป่าน ได้แก่ อวน แห ยอ ฯลฯ และบางชนิดทำจากไม้ไผ่และหวาย เช่น ข้อง ไช สุ่ม ลอบ เป็นต้น

ในเขตพื้นที่แขวงเสนาใหญ่ ในสมัยรัชกาลที่ 3 (เขตผักไห่ปัจจุบัน) สภาพบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ริมน้ำจึงมีอาชีพหลักอยู่ 2 อย่าง คือ เกษตรกรรม และค้าขาย (กรมศิลปากร , 2544: 144)

ด้านเกษตรกรรม เกี่ยวข้องกับการทำนา การประมง ส่วนการค้าขาย อาศัยเรือพายไปตามแม่น้ำ ลำคลอง ในสมัยนั้น รายได้มักมาจากการค้าปลาทางเรือ หรือเขตริมน้ำหน้าบ้านตัวเอง สำหรับเนื้อสัตว์ประเภทอื่นเช่น หมู ไก่ ก็จะมีพ่อค้า แม่ค้า ล่องเรือเร่ขายไปทั่ว ต่อมา รัชสมัย รัชกาลที่ 5 เริ่มมีเรือเมล์เขียวเมล์แดง ทั้งของฝรั่งและคนไทย ทำให้การคมนาคมทางน้ำคึกคักและรวดเร็วมากขึ้น สภาพเศรษฐกิจในยุคนั้นเฟื่องฟูมาก คหบดี ขุนนางผู้ใหญ่ เศรษฐี เริ่มมีกิจการที่เป็นกิจการหลักให้กับลูกหลานในปัจจุบันนี้ เช่น โรงสี โรงเลื่อย อุต่อเรือ อาจกล่าวได้ว่า สภาพเศรษฐกิจของชาวผักไห่ในอดีต เรียกได้ว่า ขึ้นเหลือกินเหลือเก็บ ได้เลยทีเดียว

ภาพที่ 6 แสดงสภาพบ้านเรือน สองฟากฝั่งแม่น้ำน้อยในอดีต

หลังจากที่มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ราวปี พ.ศ. 2504 ทางราชการได้มีการสร้างเขื่อนและระบบชลประทาน คันคลองชลประทานได้แปรสภาพเป็นถนนแทนประการสำคัญ สาธารณูปโภคต่างๆ หลั่งไหลเข้ามาทั้งไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ รวมถึงบรรดาสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่นวิทยุ โทรทัศน์ สิ่งเหล่านี้เข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต การค้าขายเมื่อก่อนที่เคยหันหน้าเข้าหาแม่น้ำลำคลอง เปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นเข้าหาถนน ไม่เพียงเท่านั้น เรือนแพที่เคยเป็นร้านขายสินค้าจิปาถะได้ยกเลิก ปรับเปลี่ยนเป็นบ้านยกพื้นมีเสาและกลายเป็นที่พักอาศัยแทน เศรษฐกิจที่เคยเฟื่องฟูริมน้ำได้จางหายไป กลับกลายเป็นเพียงแหล่งทิ้งปฏิกูลและของเสีย รวมทั้งเป็นสิ่งที่ชาวบ้านเห็นว่าเป็นเพียงแหล่งที่ผักตบชวาไม่สามารถกำจัดได้เท่านั้นเอง

จากคำบอกเล่าของคุณตาสันต์ พาณิชสวัสดิ์ อายุ 77 ปี ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำน้อย ตำบลอมฤต มาตั้งแต่กำเนิด เป็นการสะท้อนภาพถึงความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของผักไห่ได้เป็นอย่างดี ดังนี้

“เมื่อก่อนนี้ลุงทำอาชีพทำแพปลาอยู่ที่หน้าบ้านเขียว มีการสัมปทานปลาเพราะปลาเยอะมาก มีการเก็บภาษีปลา ยกขอหาปลาเอาไปขายได้วันละ ประมาณ 500 บาท เหลือกินเหลือเก็บ ”

“ ผักไห้ แต่ก่อนนี้ติดต่อค้าขายกับกรุงเทพฯ ไม่ได้ ต่อมาขุนพิทักษ์บริหารเป็นผู้ริเริ่มเดินเรือเขียวแข่งกับเรือแดงของฝรั่ง ค่าโดยสารจากผักไห้-กรุงเทพฯ ใช้เวลานานมากถ้าขึ้นเรือ 6 โมงเย็น ก็ถึงกรุงเทพฯ ประมาณตี 5 เรือชั้นล่างจะบรรทุกสินค้า ส่วนด้านบนใช้สำหรับโดยสาร ค่าโดยสาร 4-5 บาท ”

“ สมัยก่อนคลองลาดชะโด ปลาสร้อยเยอะมาก ต้องปล่อยปลาทิ้งบ้าง ไม่อย่างนั้นอวนจะแตก ตอนนีปลาเหลือไม่ถึง 1% แต่ก่อนนี้ แม่น้ำน้อยกว้างกว่านี้ แพสามารถจอดขนานบสองฟากเลย ”

“ แต่ก่อนจะกินอะไรก็ได้ เรือแม่ค้าจะมาตรงเวลา และไม่ต้องออกไปซื้อที่ไหน แต่ตอนนี้จะกินอะไรก็ต้องออกไปซื้อตลาด เพราะเรือค้าขายเหลือเพียงไม่กี่ลำ ที่เห็นเป็นประจำก็เหลือแต่เพียง เรือขายหมูที่ล่องมาจากวิเศษชัยชาญ แต่ก็มาไม่ทุกวัน และไม่ตรงเวลาเหมือนกับว่ามีเมื่อไหร่ก็เอามาขายอย่างนั้น ”

“ เรือค้าขาย และเรือแม่ค้า เริ่มหายไปเมื่อมีถนนตัดผ่านผู้คนที่เริ่มหันหน้าหนีแม่น้ำลำคลอง หันหน้าบ้านไปทางถนนกันหมด ทำให้ความสำคัญทางน้ำลดลง ”

“ สมัยก่อนนั้น หน้ากลืนผ้าป่า เรือจะผ่านหน้าบ้านลุงเต็มไปหมดทั้งล่องขึ้นและล่องลง ดูแล้ววุ่นวายไปหมด แต่ตอนนี้แทบไม่เหลือให้เห็นอะไรเลย แต่ก่อนนี้ไปรษณีย์จะมาทางเรือ ” (สัมภาษณ์ คุณตาสันต์ สุทธิประเสริฐ : สิงหาคม 2545 ,อ้างใน รายงานวิจัย เรื่องการจัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แม่น้ำน้อย อำเภอผักไห้ 2545 : 19-20)

ภูมิปัญญาชาวบ้านอำเภอผักไห้ :

ปัจจุบัน หลังประเทศไทยประสบภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ กระแสการรื้อฟื้นภูมิปัญญาอดีตเข้ามาแทนที่เศรษฐกิจกระแสหลักจน กลายเป็นนโยบายหนึ่งผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบล และสามารถพัฒนาถึงขั้นการเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์เข้ากับหมู่บ้านท่องเที่ยว (OTOP Tourism Village)

ภูมิปัญญาชาวบ้านอำเภอผักไห้ ปรากฏในเพลง ดังนี้

สิบหกตำบลภูมิปัญญาพัฒนาโชค

บ้านหน้าโคกทำคุกกี้กันแข็งขัน

บ้านผักไห้ขนมไทย และข้าวสารสารพัด

บ้านศาลานสร้างสรรค์ศูนย์อย่างปลา

บ้านนาคูมีผักสดปลอดสารพิษ

บ้านอมฤตดอกไม้งามคนถามหา

ส่วนตำบลบ้านใหญ่ทำน้ำปลา

ไข่นกกระทาบ้านโคกช้างทางไม่ไกล
 บ้านแคปลูกไผ่เขียนงามสะพรั่ง
 กระเป๋านั่งเย็บทำบ้านหนองน้ำใหญ่
 บ้านลาดชิดขนมกงและसानไซ
 ปลูกผลไม้บ้านลำตะเคียนปากเพียรดี
 เรือไม้ขุดขุดกันมากบ้านจักราช
 ความสามารถเข้าขันขมันขมิ
 เย็บผ้าอเนกประสงค์บ้านภู
 เสื้อผ้ามีเย็บเป็นโหลโชว์ผลงาน
 บ้านลาดน้ำเค็มทำปลาร้ากระป๋อง
 บ้านทำดินแดงรับรองขนมหวาน
 ทำเฟอร์นิเจอร์ งานหุ้บ้านคอนกรีต
 ขอเชิญชวนทุกท่านร่วมสืบสานภูมิปัญญาไทย

(ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอผักไห่, 2543)

สำหรับสินค้าที่ชาวบ้านและพัฒนาการอำเภอผักไห่ร่วมกันจัดให้เข้าร่วมเป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่น ตามโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์อำเภอผักไห่” โครงการดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้มีผลิตภัณฑ์รองรับเพื่อจัดทำเป็นธุรกิจที่ยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 5 ประการ คือ

1. สร้างเอกลักษณ์สินค้าชุมชนของแต่ละพื้นที่
 2. ลดความซ้ำซ้อนของสินค้าในพื้นที่ใกล้เคียง
 3. เพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้า
 4. ค้นหาฟื้นฟูทุนทางสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
 5. ส่งเสริมชุมชนผลิตสินค้าในแหล่งท่องเที่ยว
- ผลิตภัณฑ์ดีเด่นประจำตำบลทั้ง 16 แห่ง ได้แก่

ตำบล	ผลิตภัณฑ์	ตลาด/รายได้	ความต้องการให้ช่วยเหลือ
1. ผักไห่	ดอกไม้ประดิษฐ์ (จากผ้าใยแก้ว) ผู้ผลิต 7 คน ผลิต 50 ชิ้น/เดือน	จำหน่ายตลาดทั่วไป รายได้เฉลี่ย 3,000 บาท/เดือน	ด้านการตลาด
2. โคกช้าง	ปลาดุกเค็ม ผู้ผลิต 20 คน ผลิต 15,000 ก.ก./เดือน	จำหน่ายตลาดอ่างทอง และตลาดทั่วไป รายได้เฉลี่ย 2,500 บาท/เดือน	ด้านการตลาด

ตำบล	ผลิตภัณฑ์	ตลาด/รายได้	ความต้องการให้ช่วยเหลือ
3.บ้านแค	ขนมเบเกอรี่ (ขนมปัง , คุกกี้) ผู้ผลิต 10 คน ผลิต 9,000 ชิ้น/ เดือน	จำหน่ายทั่วไป รายได้ เฉลี่ย 3,000 บาท/เดือน	ด้านการตลาด
4. หน้าโคก	กล้วยอบแผ่น ผู้ผลิต 15 คน ผลิต 800 กล่อง/เดือน	จำหน่ายตลาดทั่วไป ราย ได้เฉลี่ย 7,500 บาท/เดือน	ด้านการตลาด
5.กุฎี	ผ้าเอนกประสงค์ ผู้ผลิต 40 คน ผลิต 5,000 ชิ้น/เดือน	พ่อค้ามารับซื้อ/โรงงาน รายได้เฉลี่ย 20,000 บาท/ เดือน	ด้านการตลาด
6.ลาดน้ำเค็ม	ปลาร้ารสเลิศ ผู้ผลิต 15 คน ผลิต 600 กระป๋อง/ เดือน	จำหน่ายตลาดทั่วไป ราย ได้เฉลี่ย 8,000 บาท/เดือน	ด้านการตลาด
7. บ้านใหญ่	ขนมไทย (ทองหยิบ , ทอง หยอด) ผู้ผลิต 17 คน ผลิต 200 กก. /เดือน	จำหน่ายตลาดทั่วไป ราย ได้เฉลี่ย 2,500 บาท/เดือน	ด้านการตลาด
8. หนองน้ำ ใหญ่	พวงหรีดผ้า ผู้ผลิต 15 คน ผลิต 5,000 ชิ้น/เดือน	พ่อค้ามารับซื้อ รายได้เฉลี่ย 10,000 บาท/ เดือน	-
9. ท่าดินแดง	จักสาน (กระจาดผลไม้ , ตะกร้า ฯลฯ) ผู้ผลิต 17 คน ผลิต 300ลูก/เดือน	พ่อค้ามารับซื้อ รายได้เฉลี่ย 4,000 บาท/ เดือน	ด้านการตลาด
10. ตาลาน	เครื่องคั้นรังนกนางแอ่น ผู้ผลิต 10 คน ผลิต 500ขวด/ เดือน	จำหน่ายตลาดทั่วไป รายได้เฉลี่ย 4,500 บาท/ เดือน	ด้านการตลาด
11. ลำตะเคียน	กระท้อนปุยฝ้าย ผู้ผลิต 15 คน ผลิตตามฤดู	จำหน่ายตลาดทั่วไป รายได้เฉลี่ย 3,000 บาท/ เดือน	ด้านการตลาด
12.นาคู	ผักปลอดสารพิษ ผู้ผลิต 15 คน ผลิต 10,000 ก.ก. /เดือน	พ่อค้ามารับซื้อ รายได้ เฉลี่ย 50,000 บาท/ เดือน	

ตำบล	ผลิตภัณฑ์	ตลาด/รายได้	ความต้องการให้ช่วยเหลือ
13. ลาดซิด	ขนมไทย (ขนมกง , ขนมเค้ก) ผู้ผลิต 15 คน ผลิต 3,000 ชิ้น/เดือน	จำหน่ายตลาดทั่วไป/พ่อค้ามารับซื้อ รายได้เฉลี่ย 15,000 บาท/เดือน	-
14. จักราช	การต่อเรือจำลอง ผู้ผลิต 6 คน ผลิต 6 ชิ้น/เดือน	พ่อค้ามารับซื้อ รายได้เฉลี่ย 6,000 บาท/เดือน	ด้านการตลาด
15. คอนลาน	โต๊ะรองรีดผ้า ผู้ผลิต 10 คน ผลิต 1,500 ตัว/เดือน	พ่อค้ามารับซื้อ จำหน่าย กทม./ทั่วไป รายได้เฉลี่ย 20,000 บาท/เดือน	ด้านการตลาด
16. อมฤต	วังมัจฉา วัดตึกคชหิรัญศรีทธารธรรม (แหล่งท่องเที่ยว)		

ตารางที่ 1 แสดงผลิตภัณฑ์ดีเด่นประจำตำบลทั้ง 16 แห่งในอำเภอผักไห่

(อ้างอิง : [www. Phakhai. com](http://www.Phakhai.com) หรือ www. go. to/ rfeph)

4.1.5.สภาพทางสังคม

ลำน้ำน้อยกับวิถีชีวิตชุมชนผักไห่มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น นับแต่อดีต นอกจากชาวชุมชนจะใช้ลำน้ำน้อยเป็นเส้นทางสัญจรสายหลักแล้ว ลำน้ำน้อย ยังสร้างประโยชน์แก่ชาวชุมชนผักไห่อีกมากมาย ดังนี้

1. ใช้น้ำในการอุปโภค เช่น การใช้อาบชำระร่างกาย ซักผ้า ล้างถ้วยชาม และยังสามารถนำมาบริโภคได้ โดยนำมาแกว่งสารส้มให้ตกตะกอน แต่ปัจจุบันไม่สามารถนำมาบริโภคได้เนื่องจากคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

2. ให้สินในน้ำแก่ชุมชน เช่น ปลา ปู กุ้ง หอย เรามักจะได้ยินคนแก่คนแก่พูดอยู่บ่อย ๆ ว่า “จะกินกุ้งต้องแหวกปลา” แสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำ ปัจจุบันสินในน้ำเหล่านี้หรือหอยหรือลงไปมาก ต้องซื้อปลาจากแหล่งอื่น หรือไม่ก็ต้องกินปลาเลี้ยง(ในกระชัง)กัน

3. การตั้งถิ่นฐานริมน้ำ เช่น ในสมัยก่อน บ้านเรือนแพที่ตำบลลาดซิด นอกจากลำน้ำน้อยจะใช้เป็นเส้นทางคมนาคมสายหลักแล้ว ยังเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสินค้า ชาวชุมชนจึงมักปลูกบ้านเป็นเรือนแพ เพื่อสะดวกในการค้าขาย แต่ปัจจุบันตลาดตั้งอยู่ติดกับถนน ทำให้ชุมชนทางน้ำ ลดความสำคัญลงอย่างมาก เรือนแพที่เคยมีอยู่อย่างเนืองแน่นค่อยๆหายไปจากชุมชนผักไห่

4. เป็นที่รองรับสิ่งปฏิกูลจากบ้านเรือน และสามารถกำจัดโดยเร็วตามธรรมชาติด้วย

การหมุนเวียนของกระแสน้ำ แต่ปัจจุบัน ลำน้ำน้อยต้องทำงานหนักขึ้น เพราะการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม เกษตร การท่องเที่ยว รวมทั้งมีการขยายตัวของชุมชนรอบ ๆ ลำน้ำน้อย ก่อมลพิษต่อสภาพแวดล้อมในลำน้ำ

5. เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ด้วยทัศนียภาพที่งดงาม สงบ และร่มเย็น

ชุมชนริมแม่น้ำน้อยของอำเภอผักไห่ คือห้องเรียนที่มีชีวิต องค์ความรู้ทั้งหลายที่บังเกิดจากการสะสมประสบการณ์ของชีวิต ที่ผู้สัมผัสกับชีวิตอื่น ชุมชน ตลอดจนสภาพแวดล้อม มีการสืบทอดจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ที่ยังผูกพันแนบแน่นกับความอุดมสมบูรณ์ของสายน้ำ และเรื่องราวที่เล่าขานกลายเป็นภูมิปัญญาแห่งท้องถิ่น (เรียบเรียงจาก รายงานวิจัยเรื่อง การจัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แม่น้ำน้อย อำเภอผักไห่ 2545:49)

การฟื้นฟูสภาพลำน้ำน้อย

“น้ำคือชีวิต” คงเป็นคำกล่าวที่ไม่มีใครคัดค้าน สายน้ำทุกสายผูกพันและถูกพึ่งพาโดยมนุษย์มากที่สุด ทั้งเพื่อการบริโภค อุปโภค ประกอบอาชีพ คมนาคม รวมถึงการพักผ่อนหย่อนใจ และมนุษย์อีกนั้นแหละเป็นผู้ทำลาย โดยใช้น้ำอย่างฟุ่มเฟือย ไม่ระมัดระวัง จนก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางน้ำตามมา

แม่น้ำน้อยเป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำเจ้าพระยา โดยแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดชัยนาท ไหลผ่านจังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง แล้วเข้าสู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่อำเภอผักไห่ ไหลผ่านอำเภอสนา อำเภอบางบาล และรวมกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่อำเภอบางไทร ปัจจุบัน พบว่าคุณภาพน้ำของลำน้ำน้อยโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ต่ำ เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรม เกษตร การท่องเที่ยว และการขยายตัวของชุมชน โดยรอบแม่น้ำด้วย แม้ว่า ในปัจจุบันจะมีการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำในแม่น้ำน้อยโดยหน่วยงานรัฐ แต่ก็มีข้อจำกัดด้านอุปกรณ์ราคาแพงต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ อีกทั้งเป็นการตรวจพบสิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างตรวจสอบเท่านั้น ทั้งที่ผลกระทบของมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมในลำน้ำยังคงอยู่ ดังนั้น สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 1 ได้จัดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเครือข่ายเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ โดยวิธีชีวภาพ และจัดทำคู่มือการเฝ้าระวังคุณภาพแหล่งน้ำจืด โดยวิธีชีวภาพ สำหรับแหล่งน้ำในพื้นที่ลำน้ำน้อยในเขตอำเภอผักไห่ อำเภอสนา และอำเภอบางไทร ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพ ในการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำโดยใช้ดัชนีทางชีวภาพ แก่ ครู นักเรียน ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป ควบคู่ไปกับการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำทางกายภาพ/เคมี และเพื่อเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และสร้างเครือข่ายในการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำโดยวิธีทางชีวภาพ (โครงการฟื้นฟูสภาพคุณภาพแม่น้ำน้อย , สาธารณสุขผักไห่, สิงหาคม 2545)

โครงการดังกล่าวเป็นโครงการหนึ่งที่พยายามช่วยให้แม่น้ำอยู่คู่กับชุมชน โดยปลูกจิตสำนึกให้ทุกๆ คน ในชุมชนมีส่วนร่วมในการต่อลมหายใจให้กับแม่น้ำน้อยตราบนานเท่านาน

4.1.6 ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลำน้ำน้อย นับเป็นเส้นเลือดของชาวผักไห่และเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนริมน้ำที่เคย มั่งคั่งและรุ่งเรืองชุมชนหนึ่งของไทย จากหลักฐานและวิถีชีวิตที่ยังคงหลงเหลืออยู่ให้เห็นใน ปัจจุบัน เช่นบ้านเรือนที่มีอยู่หนาแน่นริมสองฝั่งแม่น้ำน้อย แสดงให้เห็นว่าผักไห่เคยเป็นแหล่งชุมชนขนาดใหญ่ในอดีต โบราณสถานที่ยังคงมีอยู่ เช่นวัดวาอาราม ศาลเจ้า มัสยิด และโบสถ์คริสต์ ที่ บ่งบอกถึงการติดต่อสัมพันธ์ และการเข้ามาของคนหลายเชื้อชาติ ทำให้ผักไห่มีความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม

การดำเนินชีวิตของชาวผักไห่เป็นไปอย่างเรียบง่ายและผูกพันกับสายน้ำมาเนิ่นนาน อาชีพหลักได้แก่การทำนา และทำประมงน้ำจืด ด้วยลักษณะของพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ในช่วงสมัย สงครามโลกครั้งที่ 1 ผักไห่เป็นแหล่งผลิตข้าวที่มีความสำคัญ มีโรงสีเกิดขึ้นมากมาย เป็นท่าข้าว ที่จะส่งไปขายยังกรุงเทพ นอกจากการปลูกข้าวแล้ว ชาวผักไห่ยังมีการทำประมงน้ำจืด เพราะ ลักษณะภูมิประเทศเป็นห้วย หนอง คลองบึงอยู่มาก โดยเมื่อถึงฤดูน้ำหลากของทุกปี (กันยายน- ธันวาคม) น้ำจะเข้าท่วมท้องทุ่งกลายเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ ปลานานาชนิด จะขยายพันธ์ เต็มโตในท้องทุ่ง พอฤดูน้ำลดปลาเหล่านี้จะกลับคืนสู่แม่น้ำ โดยเฉพาะที่ คลองลาดชะโดมีปลาชุก ชุม มีการทำประมงกันมาก

เนื่องด้วยวิถีชีวิตที่ต้องเกี่ยวข้องกับสายน้ำ จึงจำเป็นต้องใช้เรือเป็นพาหนะหลักใน การเดินทาง เกือบทุกบ้านจะต้องมีเรือ เรือสมัยเดิมเป็นเรือขุด เช่นเรือหมู เรือพายม้า เรือมาด เรือ โป่ง หรือเรือชะล่า ซึ่งขุดจากไม้ต้นโตๆ ต่อมาจึงเริ่มมีการต่อเรือที่ต่อด้วยไม้กระดาน เช่นเรือ ลำป้าน เรือบด หรือเรือเตาะ ยุคที่ไม่มีถนนจึงเป็นยุคที่เรือผูกพันกับชาวผักไห่ ทั้งในด้านการสัญจร ไปมา หรือการประกอบอาชีพ (ไพฑูรย์ ขาวมาลา , เพิ่งอ้าง , 71)

ภาพที่ 7 แสดงภาพเรือชนิดต่างๆ ที่ใช้เป็นพาหนะสัญจรไปมาของชาวผักไห่

สำหรับการเดินทางไปกรุงเทพฯของชาวผักไห่ จะใช้บริการเรือแม่เหล็กขาว เรือแม่เหล็กแดง ซึ่ง เรือแม่เหล็กแดงจะเป็นเรือของบริษัทฝรั่ง ส่วนเรือแม่เหล็กขาวเป็นของคนไทยซึ่งเป็นชาวผักไห่ คือ หลวงมิ ลินทวนิช ซึ่งชาวบ้านเรียกว่าเรือหลวงมิลินท์ ชั้นบนจะเป็นที่สำหรับผู้โดยสารนั่ง ส่วนชั้นล่างจะ เป็นส่วนที่ใช้บรรทุกสินค้าเข้ากรุงเทพฯ (ไพฑูรย์ ขาวมาลา , เพิ่งอ้าง , 71)

“เมื่อสิ้นฤดูเก็บเกี่ยวได้ข้าวเปลือกจากท้องนาเต็มยุ้ง ชาวนาจีอาศัยเรือมาดลำใหญ่ บรรทุกข้าวเปลือกเข้ามาสีที่โรงสีก่อนที่จะเปลี่ยนข้าวเป็นเงินเพื่อนำมาจับจ่ายซื้อหาข้าวของที่ ต้องการ ” (ไพฑูรย์ ขาวมาลา , 2538 : 100-101) ที่ตลาดลาดชะโด ซึ่งเป็นตลาดบกของผักไห่ที่เก่าแก่และรุ่งเรืองนั้น ชาวบ้านก็จะพายเรือมาซื้อของกันที่นี่ เพราะเป็นแหล่งของสรรพสินค้าที่จำเป็นของครัวเรือน หากกลับเมื่อพายเรือกลับบ้านก็อาจแวะซื้อของอื่นๆที่เป็นเครื่องใช้จำเป็นที่มีขายอยู่ตามเรือนแพริมน้ำกลับบ้านได้ด้วย นอกจากนี้พืชผักที่อุดมสมบูรณ์ทั้งสายบัว ผักบุ้ง หรือสัตว์น้ำอย่าง กุ้ง ปลา ก็เก็บมาใส่เรือพายไปขายตามตลาดน้ำที่มีอยู่ทั่วไป (ไพฑูรย์ ขาวมาลา , เพ็ญอ้าง , 71)

ภาพที่ 8 แสดงภาพตลาดบกตลาดชะโดในปัจจุบัน เป็นสถานที่ถ่ายทำของภาพยนตร์หลายเรื่อง

บ้านเรือนริมแม่น้ำน้อย

สองฝั่งแม่น้ำน้อยของอำเภอผักไห่ พบว่าจะมีลักษณะรูปทรงของบ้านอยู่หลายชนิด หากเป็นบ้านของขุนนางหรือข้าราชการ เกือบทุกบ้านจะมีทำนน้ำสำหรับใช้ประโยชน์จากแม่น้ำ ริมน้ำส่วนมากจะเป็นบ้านทรงไทย นอกจากเรือนไทยก็มีทรงแบบอื่นๆ เช่นทรงปั้นหยา มีลักษณะหลังคาทั้งสี่ด้านเบนเข้าหากัน ไม่มีจั่ว บางแบบเป็นบ้านที่รับเอาอารยธรรมตะวันตกเข้ามา มีลักษณะเป็นตึกใหญ่มีลวดลายคล้ายฝรั่ง เรียกบ้านทรงขนมปังจิง อาทิ. บ้านตึก และบ้านเขียวที่ชาวผักไห่รู้จักกันดี บางแห่งสร้างแบบเรือนไทยแต่มีสิ่งก่อสร้างเพิ่มเติมอื่นๆ ทำให้ดูคล้ายแบบสมัยใหม่ บางหลังก็แสดงร่องรอยว่าเป็นเรือนแพที่ถูกยกขึ้นมาก่อสร้างใหม่บนฝั่ง

“บ้านทรงไทย” ภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิถีชีวิตของชาวผักไห่ผูกพันแนบแน่นกับสายน้ำ ร่องรอยการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชุมชนชาวน้ำยังปรากฏให้เห็นผ่านลักษณะของกลุ่มบ้าน หรือ ที่เรียกว่า “บ้าน” เช่น บ้านลาดชะโด บ้านลาดชิด บ้านหน้าโคก เป็นต้น

ด้วยสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ ลักษณะบ้านเรือนจึงเป็นเสาสูงเพื่อป้องกันน้ำท่วม สำหรับใต้ถุนเรือน นอกจากเป็นพื้นที่ช่วยระบายอากาศร้อนและป้องกันน้ำท่วมในฤดูน้ำหลากแล้ว ยังเป็นที่เก็บอุปกรณ์ในการทำนา เช่น ไถ ล้อ เกวียน กระบุง พ้อม หรืออุปกรณ์หาปลา เช่น ลอบ ไซ แห สวิง เบ็ด พื้นที่โล่งใต้ถุนเปรียบเสมือนห้องรับแขกอย่างไม่เป็นทางการ แคร่ไม้ไผ่ด้วยยาวใต้เรือนเป็นที่พักผ่อนนั่งเล่นนอนเล่นของสมาชิกในบ้าน

ภาพที่ 9 แสดงลักษณะบ้านทรงไทย และการประกอบอาชีพประมงน้ำจืดสองฝั่งลำน้ำน้อย

บ้านริมน้ำปัจจุบัน มีสองแบบ แบบแรกเป็นหลังคาทรงสูงระหง ซึ่งยังคงพบเห็นได้ทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นฝาประกน บานเพ็ชรม หรือสายบัว ตกแต่งด้วยไม้ฉลุลายรูปดอกไม้ หรือรูปสัตว์ต่างๆ เรียกว่าลายเถา หลังคามีปั้นลม รวมทั้งเหงาปั้นลม แบบที่สองเป็นหลังคาทรงเตี้ย ปลายปั้นลมเป็นรูปหางปลา รูปพระอาทิตย์ หรือรูปปลาตะเพียน นอกจากปั้นลมแล้ว ส่วนประกอบของบ้านเรือนไทยที่เด่น ได้แก่ “จั่ว” จั่วเรือนไทยมีหลายรูปแบบ เช่น จั่วลูกฟัก หรือที่ช่างเรียกว่า จั่วหน้าพรหม นอกจากนั้นยังมีจั่วรูปพระอาทิตย์ จั่วใบปรีอ เป็นต้น จั่วลูกฟักมีลักษณะคล้ายฝาประกนที่มีแนวนอนและแนวตั้งสลับกันไป หากขนาดใหญ่กว่า เป็นจั่วคหบดีและชาวบ้านทั่วไป จั่วพระอาทิตย์ ครึ่งวงกลมเปล่งรัศมี นิยมใช้กับเรือนครัว เพราะสื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ จั่วใบปรีอมีลักษณะเป็นแผ่นไม้เรียงซ้อนทางแนวนอน นิยมใช้กับเรือนนอนและเรือนครัว

ตัวเรือนนิยมทำทรงสอบ ต้นเสาถ่างออกจากศูนย์กลางเรือน เมื่อประกอบฝาเรือนเข้ากับตัวเรือนจึงดูลาดเอียง เหมาะสำหรับบ้านในเขตร้อน เพราะจะช่วยระบายลมให้เรือนเย็น และเมื่อลม

ปะทะฝ่าเรือนจะตีไล่จากตีนฝ่าไปตามความลาดเอียงของเรือนและพัดไปอยู่ใต้หลังคา ช่วยระบายความร้อนใต้หลังคามิให้ลงมาในเรือน โดยตัวเรือนหันหน้าออกสู่ลำน้ำ

การสร้างเรือนไทย ภาษาช่างเรียกว่า ปรุงเรือนไทย ที่เรียกว่า “ปรุง” นั้น ช่างหลายคนให้ความเห็นว่า บ้านเรือนไทยนั้น ถึงแม้จะมีรูปแบบโครงสร้างที่แน่นอน แต่จะแตกต่างที่รายละเอียดในการสร้าง ช่างแต่ละคนจะสร้างสรรค์ความคิดที่เห็นว่าสวยงาม คนสมัยโบราณจึงใช้คำว่าปรุง คล้ายกับการทำกับข้าวที่ขึ้นอยู่กับรสนิยมของแต่ละคน ดังนั้นคำว่าปรุงในความหมายของช่าง นอกจากใช้กับการปรุงเครื่องบน อันได้แก่ ส่วนที่เป็นชื่อบ้านขึ้นไปแล้วยังใช้กับส่วนที่เป็นฝาเรือน เรียกว่าปรุงฝาเรือนได้อีกด้วย ความสวยงามของบ้านเรือนไทย มักพิจารณาจากปั้นลม ซึ่งแสดงความสามารถของช่าง เพราะเป็นเป็นส่วนที่ยากที่สุดของการปรุงเรือนไทย และเป็นส่วนที่แสดงถึงความอ่อนช้อยอันเป็นเอกลักษณ์ของคนไทย ปั้นลมที่งามต้องแหลมโค้ง ส่วนบนต้องกว้างใหญ่เท่ากัน ส่วนล่างต้องเรียวเล็กลงมาบรรจบกับตัวหาง ซึ่งมีสองชนิด คือ หางตัวผู้ และหางตัวเมีย ช่างบางคนเรียกว่า หางแมวและหางปลา

ภาพที่ 10 แสดงกลุ่มบ้านทรงไทยที่บ้านลาดชิด และการซ่อมลอบยี่นของชาวบ้าน

การปรุงเรือนไทย นอกจากสะท้อนถึงภูมิปัญญาในการอยู่ร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติแล้ว ยังสะท้อนความคิดความเชื่อ ผ่านการไหว้ครูหรือการแสดงความเคารพสิ่งเหนือธรรมชาติเพื่อคุ้มครองปกป้องภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการทำงาน (ชีวิตชุมชนริมน้ำ มรดกไทย มรดกโลก , ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด มหาชน : 2540 , เพ็ญอ้าง , 72)

ปัจจุบัน กลุ่มบ้านทรงไทยที่อำเภอฝักไถ่ สามารถพบเห็นได้ที่บ้านลาดชิด ถ้าใครได้มีโอกาสสัญจรเข้าไปในคลองลาดชิดจะเห็นยอดจั่วขึ้นอยู่ทั่วไป เป็นกลุ่มๆ สวยงามยิ่งนัก

วิถีชาวบ้านกับลำเรือ

นอกจาก บ้านทรงไทยริมน้ำอันเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นแล้ว ชาวน้ำยังจำเป็นต้องอาศัย “เรือ” เป็นพาหนะเพื่อเดินทางติดต่อค้าขายระหว่างกัน เรือมีหลายประเภทและสร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการใช้งานที่แตกต่างกัน อันแสดงถึงภูมิปัญญาของคนไทยแต่โบราณ ประเภทของเรือ ดังกล่าวได้แก่

เรือค้าขาย

เรือสำปั้น : คำว่า “สำปั้น” หรือ “สามปั้น” เป็นสำเนียงจีน หมายถึง 3 แผ่น นั่นคือกาค่อเรือด้วยไม้ 3 แผ่น จัดอยู่ในประเภทเรือสวยงามและต่อyak ปัจจุบัน นิยมใช้ 5 แผ่น โดยนิยมไม้สัก

เรือบด : สันนิษฐานว่าเพี้ยนมาจากคำว่า boats ในภาษาอังกฤษ เป็นเรือที่นิยมต่อตามแบบฝรั่งทำด้วยไม้สัก ลักษณะจะมีหัวและท้ายเพริ้ว และมีการต่อด้วยไม้เป็นรูปโค้งปีกกา ปิดส่วนหนึ่งของด้านบนหัวและท้ายเรือ เรียกว่า ตะปั้ง เป็นเรือที่นิยมใช้ตามบ้าน พื้นที่น้ำไม่เชี่ยวและระยะทางไม่ไกล

เรือชาวบ้านในชุมชน

เป็นเรือที่ใช้สัญจรตามลำคลองทั่วไป หรือเข้าสู่แม่น้ำบางช่วง ได้แก่

เรือหมู : เป็นเรือขุดที่มีขนาดเล็ก ใช้ไม้ซุงประเภทตะเตียน มะค่า สัก ลักษณะของเรือท้ายเพริ้ว ป่องกลางลำ ท้ายเรือจะงอนขึ้นมากกว่าเล็กน้อย ปูพื้นตรงกลางลำ นั่งได้ 2-3 คน ตามขนาดของเรือ มักใช้ตามระยะทางไกล ๆ เช่น หาปลาตามทุ่งนา หรือพายไปทำบุญที่วัด ปัจจุบันชาวบ้านนิยมใช้เรือบด หรือเรือสำปั้นแทน

เรือปราบ : ลักษณะคล้ายเรือสำปั้นไม่เสริมกราบ หัวและท้ายมน บางครั้งมีผู้สังเกตเห็นว่า มีรูปคล้ายผลแดงโมค่าซึก แต่ข้างในเป็นเหล็กและมีหัวท้ายยื่น โผล่ขึ้น และมีชื่ออีกอย่างว่า “เรือเตะ”

เรือบดขนาดเล็กแบบเพริ้ว

เรือหางยาว : ปัจจุบันได้นำเครื่องยนต์มาเกี่ยวข้องในการสัญจรทางน้ำ เรือหางยาวเป็นเรือที่ต่อด้วยไม้อัด ท้องเรือแบน หรือเป็นรูปตัววี มีหลายขนาด เคลื่อนที่โดยเครื่องยนต์ท้ายเรือ มีเพลา ยาวตรงส่วนปลายเพลลา (แกนสำหรับใช้ล้อหรือใบจักรหมุน) ติดใบพัด

เรือสำปั้นเพริ้ว : ลักษณะเรือมีรูปร่างเพริ้วและยาวหัวต่ำ ท้ายสูงตัวเรือแคบ หัวเรือมี 3 กระงะทง พื้นกลางลำยาวตลอดถึงตอนท้ายมี 2 กระงะทง เรือชนิดนี้คนนั่ง คนพายต้องชำนาญ เพราะเป็นเรือที่มีสมคูลน้อย ค่อนข้างโคลง นิยมใช้เป็นเรือบิณฑบาตของพระภิกษุ และสามเณร ปัจจุบันยังมีการใช้งานอยู่ พบตามวัดที่ติดริมน้ำ

เรือสินค้า

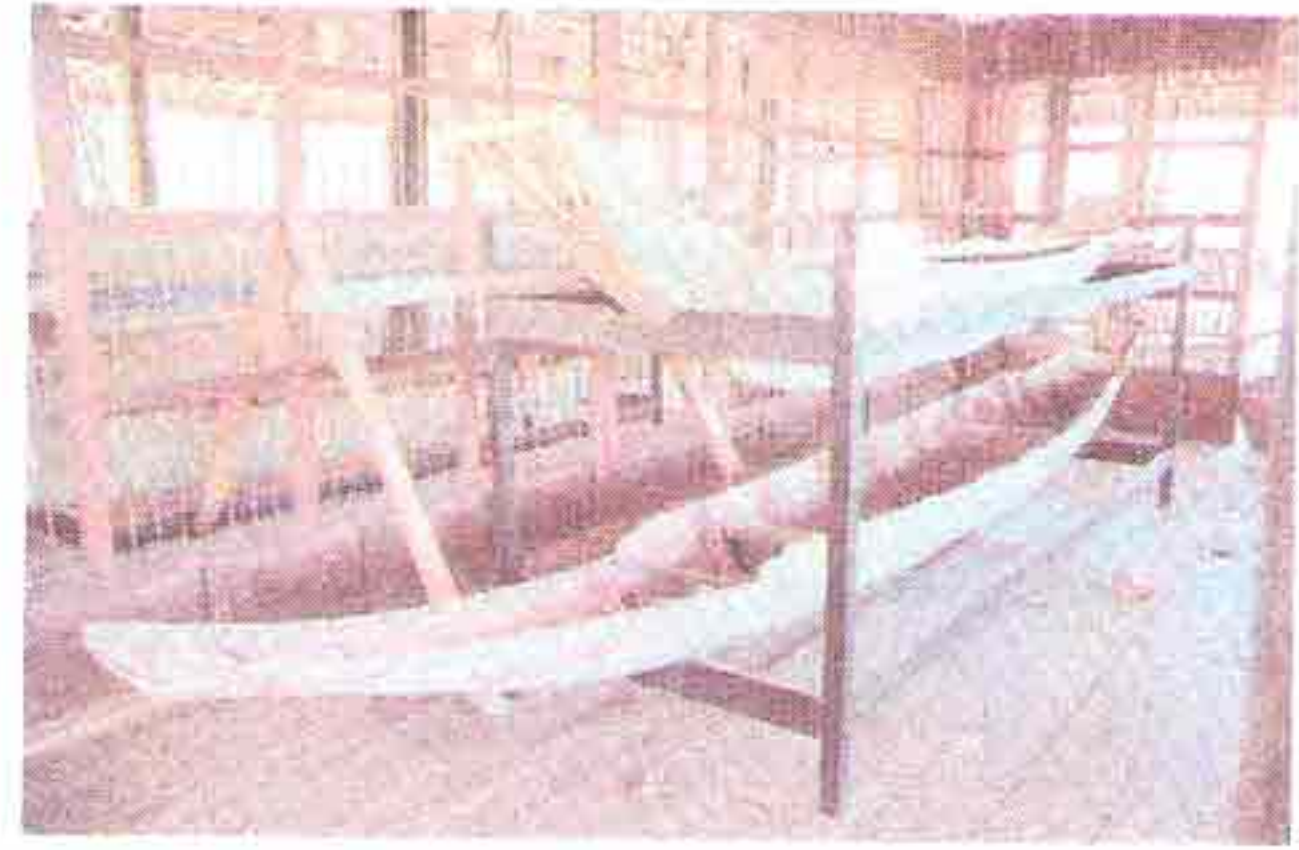
เรือสินค้าขนาดใหญ่ : มักเป็นเรือเร่ขายสินค้า ออกตระเวนตามท้องน้ำทั่วไปตามที่เรือจะเข้าถึง เนื่องจากการเดินทางค้าขายแต่ละครั้งต้องกินเวลาเป็นแรมเดือน พ่อค้า/แม่ค้ามักพักอาศัยกินอยู่หลับนอนในลำเรือ

เรือสามปั้นขนาดใหญ่ : มีความยาวประมาณ 5-8 วา ส่วนท้ายและหัวเรือมีขยาบ (เครื่องกันแดดและผ้าที่เลื่อนเข้า/ออกจากประทุนเรือได้) สำหรับพักอาศัยและขายสินค้า ใช้แจวทั้งท้ายเรือและหัวเรือ

เรือเอี่ยมจื๋น :เป็นภาษาจีนแปลว่า “เรือเกลือ” เป็นเรือต่อขนาดใหญ่ นิยมใช้ไม้เคี่ยม ตรงทวนตัวและท้ายเรือมีลักษณะเป็นสันที่เรียกว่าทวนตั้ง ท้องเรือเอี่ยมจื๋นทรงเป็นเหลี่ยมมากกว่าไม้โค้งกลมเท่าเรือกระแซง ท้องเรือมีขาบสำหรับเป็นที่พักและที่นั่งของผู้ถือหางเสือเรือ ใช้ได้ทั้งถ่อและแจว เป็นเรือที่ใช้บรรทุกของหนัก อดีต เคยบรรทุกเกลือซึ่งเป็นสินค้าสำคัญ ตัวเรือจึงต่ออย่างแข็งแรง ปัจจุบันใช้บรรทุกของทั่วไป (สกุณี อนุรักษ์วัฒน์ , 2541 : 77-86, เฟิงอ้าง, 74-76)

เรือชะล่า

เรือสำปั้นเพรียว

เรือบิณฑบาต

เรือแจ้ม

ภาพที่ 11 แสดงภาพเรือชาวบ้านที่ประยุกต์ให้เหมาะกับประโยชน์ใช้สอย

4.1.7 สถานที่ที่มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

เมื่อศึกษาความเป็นมาของอำเภอผักไห่ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และด้านเศรษฐกิจ พบว่าอำเภอผักไห่ ยังคงปรากฏร่องรอยที่แสดงถึงความเจริญของชุมชนมาแต่ก่อน ทั้งโบราณสถาน วัดมุงมกล้ำค่า วิถีชีวิตชุมชนริมน้ำ สภาพธรรมชาติที่งดงาม วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น

หลังจากที่ประเทศไทยต้องเผชิญภาวะวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 ภาคชนบทได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวไม่น้อยกว่าภาคเมือง ทั้งนี้เพราะภาคชนบทยังคงเหลือทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางธรรมชาติ รัฐบาลในยุคต่อมา โดยเฉพาะในยุครัฐบาลปัจจุบัน(พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร) มีการปรับเปลี่ยนนโยบายให้ดึงเอาทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้มาเป็นจุดขาย สร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น ในรูปของโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แหล่งท่องเที่ยวนับเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งที่น่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากจะเป็นการขายความงดงามของแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติแล้ว ยังไป

เกี่ยวข้องกับประชาคมที่เข้ามามีส่วนจัดการในแหล่งท่องเที่ยววันๆ รวมทั้งมีการจัดการเรื่องที่พัก ร่วมกับชุมชน หรือ โฮมสเตย์ การพักร่วมกับชาวบ้านในชุมชนจะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ร่วมกันระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Understanding) ในวิถีชีวิตชุมชน เกิดทัศนคติ (Attitude) ที่ดีต่อชุมชน อันเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน รวมถึงการที่ชุมชนและนักท่องเที่ยวได้รับความประทับใจ และพึงพอใจ (Appreciation and Impression) จากวิถีชีวิตชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอีกด้วย (มธุรส ปรายไพรี , 2545 : 28)

จากการสังเคราะห์เอกสารสำคัญหลายชิ้นไม่ว่าจะเป็นจดหมายเหตุเสด็จประพาสต้น เอกสารวิจัยการจัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แม่น้ำน้อย อำเภอผักไห่ รวมถึงการศึกษาจากแผนพัฒนาอำเภอผักไห่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว (ปี2545-2549) รวมทั้งลงพื้นที่สังเกตการณ์ และสัมภาษณ์บุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง พบว่าอำเภอผักไห่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน และสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องหมู่บ้านการท่องเที่ยว (OTOP Tourism Village) ที่ทางสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กำลังดำเนินการอยู่ แหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ในอำเภอผักไห่ ได้แก่

1.1. โบราณสถาน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ วัดตึกขจรสิริธรรม วัดหน้าโลก วัดชีโพน วัดย่านอ่างทอง โบสถ์นักบุญเทเรซ่า พิพิธภัณฑ์โรงเรียนผักไห่ “สุทธาประมุข” วังมัจฉาวัดตึกฯ บ้านเขียว (บ้านขุนพิทักษ์บริหาร) บ้านตึก (บ้านหลวงวารีโยธารักษ์) กลุ่มบ้านทรงไทยบ้านลาดชิด ตลาดบกลาดชะโค บ้านคนตรีไทยสูงชัน บ้านต่อเรือจำลองลุงบุญมา กลุ่มสตรีศรีวิเชียร บ้านขนมไทยป่าสงัด และนวดแผนโบราณที่สถานีอนามัยลาดชิด

1.2. วิถีชุมชนสองฝั่งลำน้ำน้อย ได้แก่ ชมธรรมชาติที่ดงงาม เช่น ไม้ น้ำ นานาชนิด ชมการเลี้ยงปลาในกระชัง การประมงน้ำจืดแบบชาวบ้าน เช่นการเหวี่ยงแห ลงเบ็ด ตกปลา ยกยอดกลอบ ล้อมกล้า ฯลฯ

4.2 เครือข่ายการสื่อสารของคณะทำงาน (พหุภาคี) เพื่อพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในส่วนของคณะทำงาน(พหุภาคี) ที่ร่วมรับผิดชอบในการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วยบุคคลากร 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 ข้าราชการประจำ ประกอบด้วย

ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย

- นายอำเภอผักไห่
- พัฒนาการอำเภอผักไห่

ผู้แทนสถาบันการศึกษา

- ผู้อำนวยการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.)

- ผู้อำนวยการโรงเรียนลาดชะโดสามัคคี
- อาจารย์ ประจำภาควิชาสังคม โรงเรียนผักไห่สุทธาประมุข

ผู้แทนหน่วยราชการอื่น

- หัวหน้าสถานีชลประทานผักไห่

กลุ่มที่ 2 ข้าราชการส่วนท้องถิ่น ผู้มีส่วนรับผิดชอบในเขตที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 แห่ง

- นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลผักไห่
- นายกเทศมนตรีตำบลลาดชะโด
- นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลหน้าโคก
- นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลลาดชิด

กลุ่มที่ 3 กลุ่มแม่บ้าน และผู้ประกอบการในชุมชน

- กลุ่มสตรีศรีวิเชียร ตำบลหน้าโคก
- บ้านขนมสวยบุญธรรม แม่สังัด ปราศรี ตำบลลาดชิด

ดังที่กล่าวมาแล้ว อำเภอผักไห่มีจุดแข็งตรงที่เป็นนครแห่งประวัติศาสตร์ มีมรดกทางวัฒนธรรม ศิลปกรรม หัตถกรรม และวิถีชุมชนริมน้ำ อันเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น ทรัพยากรเหล่านี้จัดเป็นทุนทางวัฒนธรรม(Culture Capital) และทุนทางธรรมชาติ (Natural Capital) ที่ประเมินค่ามิได้ จึงมีการกำหนดทิศทางการพัฒนาอำเภอผักไห่ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2545-2549) ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การดำเนินการของคณะทำงานที่ผ่านมาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ได้ใช้โครงสร้างการสื่อสารทั้งที่เป็นทางการ (Formal Communication)หรือแนวตั้ง(VerticalCommunication) และแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) หรือ **แนวราบ** (Horizontal Communication) และช่องทางการไหลของข่าวสารเป็นแบบสองทาง (Two-way Communication) รวมทั้งใช้เครือข่ายการสื่อสารตาม **ทฤษฎีเครือข่าย** อธิบายได้ดังนี้

ผู้บริหารสูงสุดของอำเภอ (นายอำเภอ) ต้องมีภาวะผู้นำ จากการสังเกตและสัมภาษณ์ข้าราชการ และการพบปะพูดคุยกับชาวบ้านทั่วไป นายอำเภอคนปัจจุบันมีคุณลักษณะ ดังนี้

1. เป็นนักพัฒนา : เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์สูงในการพัฒนา สามารถประยุกต์แนวคิดทฤษฎี ประสบการณ์สู่การปฏิบัติจริง โดยใช้กลยุทธ์การจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยนายอำเภอจะเป็นเพียงผู้ประสานงาน และคอยกระตุ้นองค์กรชุมชนและชาวบ้านให้เป็นผู้ดำเนินการเอง
2. มีทัศนคติที่ดี : มีความตั้งใจและทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาชุมชนผักไห่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงานและชาวบ้านทั่วไป
3. มีบทบาทเป็นผู้นำแบบบูรณาการ: กล่าวคือ มีบทบาทเป็นนักออกแบบ บทบาทผู้

ชีเนาะ (ครู) รวมถึงบทบาทผู้ดูแล

ด้วยคุณลักษณะดังกล่าว นายอำเภอจึงอยู่ในฐานะ**สื่อบุคคลที่มีความสำคัญ** โดยต้องทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมการติดต่อสื่อสาร(Boundary spanner) ผู้ประสาน (Bridge) เพื่อเป็น กำลังหลักในการขับเคลื่อนคณะทำงานทุกกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนา “ลำน่าน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการสัมภาษณ์นายอำเภอ มีขั้นตอนการพัฒนา มีดังนี้

ขั้นที่หนึ่ง เมื่อกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐคือ นโยบาย “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” แล้ว

ขั้นต่อมา มีการจัดตั้งคณะทำงาน (Task Force) ในรูปของหมู่คณะ (Clique or Cluster) ซึ่งมีการพัฒนาเป็นไปตามลำดับขั้นการพัฒนากลุ่มย่อยของ Tuckman (1965) ดังนี้

1. ขั้นก่อรูป (Forming) เป็นขั้นปฐมนิเทศ คณะทำงานอยู่ในขั้นสับสน ผู้นำกลุ่ม (นายอำเภอ) ต้องมีภาวะผู้นำ อุดหนุน พยายามทำความเข้าใจ ชี้แจงนโยบาย และชักจูงใจ ให้สมาชิกเห็นคุณค่าของทุนทางธรรมชาติและทุนทางวัฒนธรรมในอำเภอฝักให้ที่สามารถเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยว รวมถึงชี้แจงปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ในขั้นนี้สมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่ทราบดีถึงผลประโยชน์ที่ท้องถิ่นจะได้รับจากการท่องเที่ยว แต่ยังขาดการรวมตัวเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม

2. ขั้นพายุโหม (Storming) เป็นขั้นที่สมาชิกบางท่านเกิดความขัดแย้ง อาจเกิดจากการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่กลุ่มไม่ลงตัว ตัวอย่าง เช่นความขัดแย้งระหว่างทีมผู้บริหารอบต. หน้าโคก กับกลุ่มสตรีศรีวิเชียร เรื่องการจัดสรรงบประมาณด้านท่องเที่ยว ผู้นำกลุ่มต้องลงมาประสานและเสนอแนะให้เขียนโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณให้เป็นรูปธรรมจากอบต. และ อบจ.

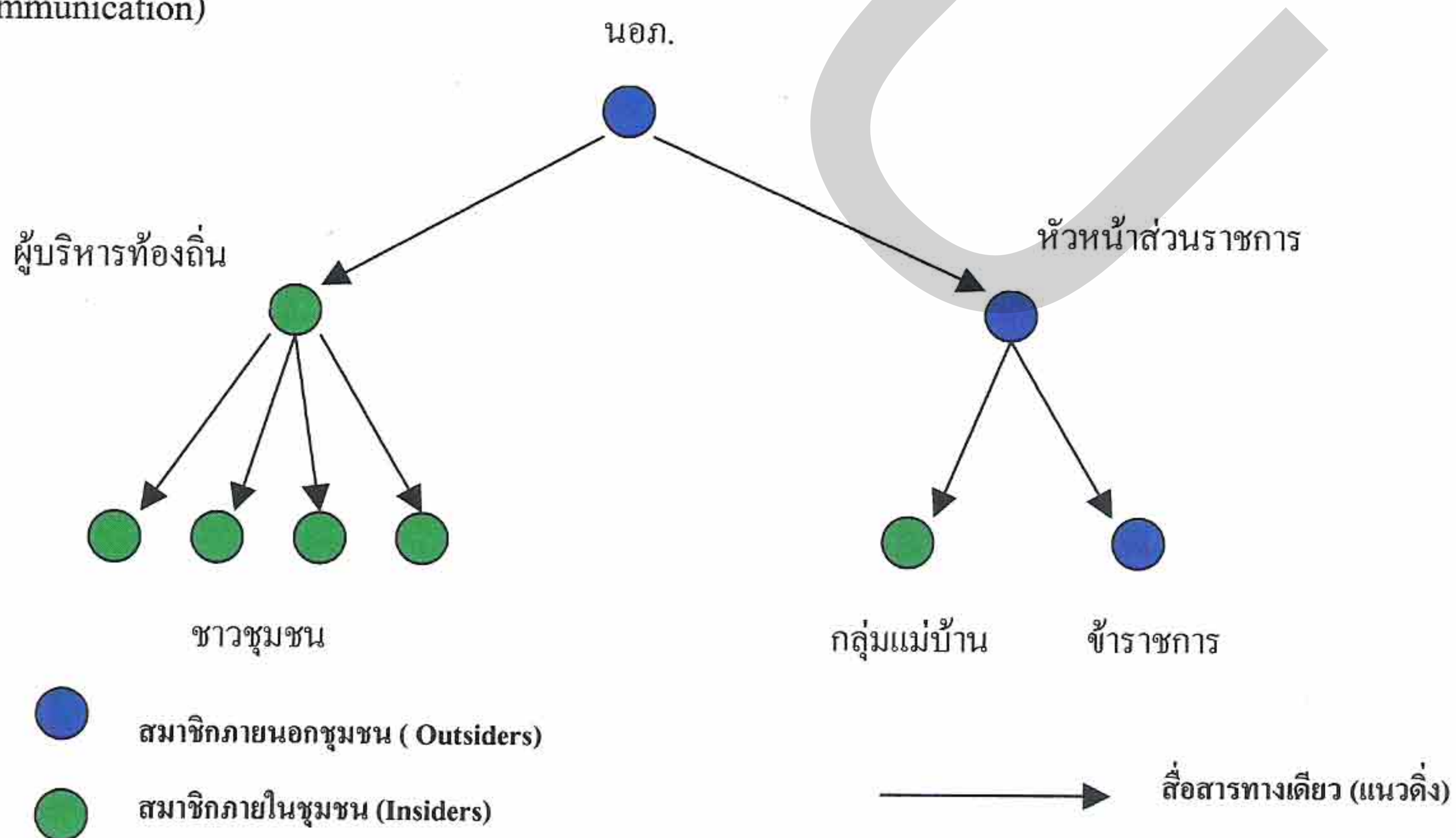
3. ขั้นสร้างบรรทัดฐาน (Norming) มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีการอภิปรายอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับความพร้อมและความต้องการความช่วยเหลือของแต่ละพื้นที่ ขั้นนี้สมาชิกในกลุ่มเริ่มยอมรับซึ่งกันและกัน อันเป็นที่มาของการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรม ตัวอย่างเช่น สมาชิกในชุมชนศรีวิเชียรได้ร่วมกันเขียนโครงการท่องเที่ยวเพื่อขออนุมัติงบประมาณจำนวน 3 แสนบาทโดยผ่านความเห็นชอบของอบต. หน้าโคกแล้ว

4. ขั้นปฏิบัติการ (Performing) เป็นช่วงดำเนินการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอำเภอฝักให้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งต้องอาศัยเครื่องมือการสื่อสารเข้ามาช่วย โดยจะกล่าวถึงในลำดับต่อไป (Peter Hartley , 1997: 54-55)

ขั้นสุดท้าย กำหนดเครือข่ายการสื่อสารภายในกลุ่มย่อย (คณะทำงาน) โดยใช้รูปแบบการสื่อสารแบบทางการ (Formal Communication) เฉพาะข้าราชการประจำที่เกี่ยวข้อง (กลุ่มที่ 1) และข้าราชการส่วนท้องถิ่นในเขตที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว (กลุ่มที่2) ในรูปของการประชุมกลุ่มจำนวน 2 ครั้ง ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมสังเกตการณ์ด้วย บรรยากาศค่อนข้างเป็นทางการ มี

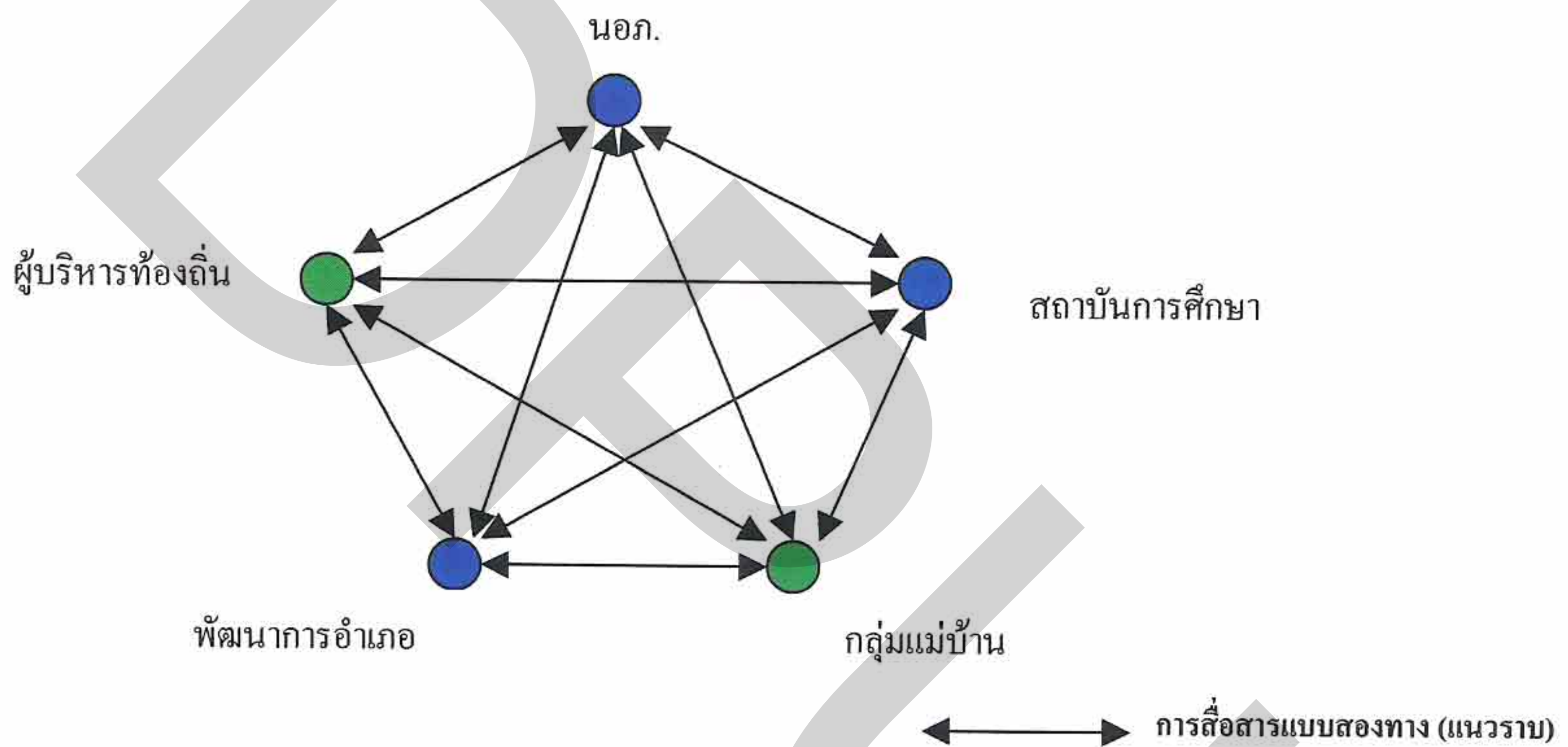
ลักษณะการสื่อสารแบบบนลงล่าง (Downward Communication) และส่วนใหญ่จะมีลักษณะการสื่อสารแบบทางเดียว (One way Communication) การสื่อสารตอบกลับค่อนข้างน้อย (Feedback) (แผนภาพที่ 3) กล่าวคือ เป็นการติดตามงานที่ได้สั่งการไปแล้วในคราวประชุมครั้งแรก ด้วยวิธีการดังกล่าว มีผลทำให้ความรู้สึกของผู้ร่วมประชุมค่อนข้างตึงเครียด และลักษณะโครงสร้างเครือข่ายการสื่อสารเป็นแบบลูกโซ่ (Chain Network) กล่าวคือสมาชิกในกลุ่มขาดความอิสระในการติดต่อสื่อสารและจะมีเพียงบุคคลเดียวที่เป็นศูนย์กลางที่ทำหน้าที่รับ/ส่งข้อมูลข่าวสารไปยังสมาชิกคนอื่น ทำให้ข้อมูล/ข่าวสารไหลไปไม่ทั่วถึง มีผลทำให้ความพึงพอใจของสมาชิกในกลุ่มต่ำ

จะพบว่า การสั่งการกับเจ้าหน้าที่กลุ่มแรกมักไม่มีปัญหาเพราะโดยหน้าที่ของข้าราชการประจำ (กลุ่มที่ 1) หรืออีกนัยหนึ่งเรียกกลุ่มนอกชุมชน (Outsiders) ต้องปฏิบัติตามคำสั่ง (Downward Communication) อยู่แล้ว เพราะข้าราชการประจำอยู่ภายใต้โครงสร้างการบริหารแบบระบบราชการ (Bureaucratic Organization) ไม่ยึดติดกับพื้นที่ มีการโยกย้ายตามวาระอยู่เสมอ ส่วนข้าราชการส่วนท้องถิ่นในเขตที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว (กลุ่มที่ 2) หรืออีกนัยหนึ่งเรียกกลุ่มภายในชุมชน (Insiders) ถือเป็นกลุ่มที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งทีมผู้บริหารการเมืองส่วนท้องถิ่น มักประสบปัญหาด้านการดำเนินงานอยู่เสมอ อันเนื่องมาจาก ต้องเป็นผู้บริหารจัดการแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตน อีกทั้ง เป็นข้าราชการการเมืองที่เกิดจากการเลือกตั้ง การดำเนินงานขององค์กรมักไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง หากเกิดการแย่งชิงผลประโยชน์ อาทิ การจัดสรรงบประมาณเพื่อการท่องเที่ยวอาจไม่ได้รับการพิจารณา หากทีมผู้บริหารท้องถิ่นเห็นว่าการพัฒนาท้องถิ่นด้านอื่นเป็นเรื่องสำคัญกว่า ด้วยเหตุนี้ นายอำเภอหรือข้าราชการที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามาทำหน้าที่ประสาน โดยใช้เครือข่ายการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Horizontal Communication)

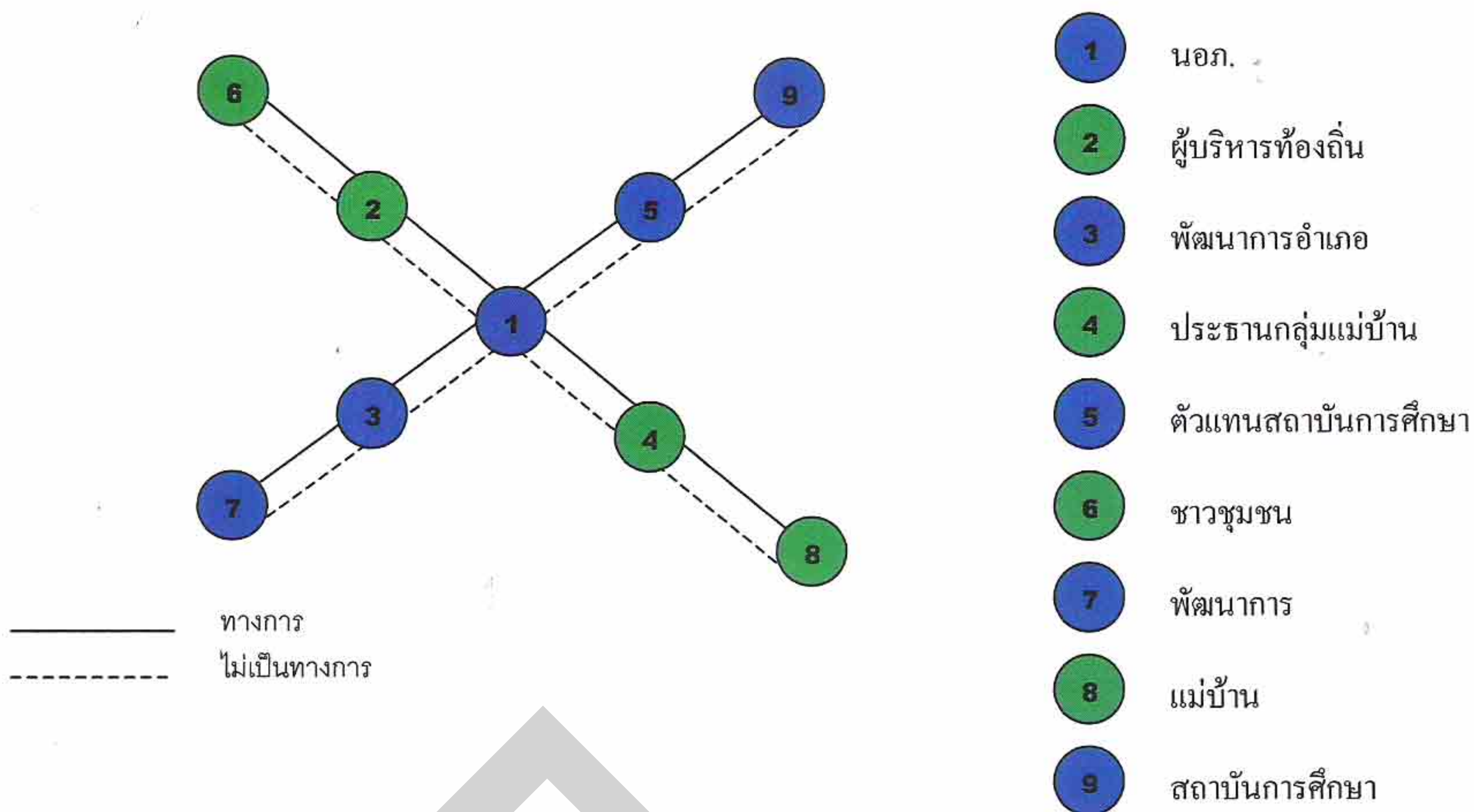
แผนภาพที่ 3 แสดงรูปแบบการสื่อสารแบบทางการ และ โครงสร้างเครือข่ายการสื่อสารแบบลูกโซ่

ด้วยเหตุนี้ จึงมีการปรับเปลี่ยนวิธีการสื่อสารใหม่ โดยเพิ่มรูปแบบการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) หรือ “สภากาแฟ” กล่าวคือ ไม่ใช่รูปแบบการประชุมอีกต่อไป แต่เป็นลักษณะการสื่อสารในแนวนอน (Horizontal Communication) หรือพบปะสังสรรค์ เช่นถือโอกาสพูดคุยเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในงานพบปะสังสรรค์ประจำปีของผู้นำอบต. หรือการพูดคุยกับกลุ่มแม่บ้าน(กลุ่มที่ 3) ในวันสตรีสากล งานกาชาด หรือในโอกาสอื่นๆ รวมถึงการอบรมดูงานนอกสถานที่ ตลอดจนการใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ได้แก่ การพูดคุย สนทนาตามงานเลี้ยงทั่วไป เช่นงานแต่งงาน งานศพ งานบวช งานบุญต่างๆ ซึ่งสังคมชนบทค่อนข้างแคบ กลุ่มคณะทำงานมีโอกาสพบปะกันอยู่เสมอ และจะเป็นลักษณะการสื่อสารแบบสองทาง (Two- way Communication) และ โครงสร้างของเครือข่ายการสื่อสารจะครบทุกช่องทาง (All-Channel Network) (แผนภาพที่4)

แผนภาพที่ 4 แสดงรูปแบบการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ และ โครงสร้างเครือข่ายการสื่อสารครบทุกช่องทาง

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ต้องใช้เครือข่ายการสื่อสารทั้งสองแบบผสมผสานกันไป (แผนภาพที่ 5) กล่าวคือ บางครั้งต้องมีการสั่งการเป็นลายลักษณ์อักษร เช่นเอกสารราชการ ประชุมเพื่อติดตามความก้าวหน้าของงาน ขณะเดียวกัน อาจใช้รูปแบบการสัมมนานอกสถานที่ หรือ ไปทัศนศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่นๆ ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว

แผนภาพที่ 5 แสดงรูปแบบการสื่อสารแบบเป็นทางการและ โครงสร้างเครือข่ายการสื่อสารแบบ ผสมผสาน

จากการกำหนดกลยุทธ์เครือข่ายการสื่อสารดังกล่าวข้างต้น ดูประหนึ่งว่า ผู้ที่มีบทบาทสำคัญกลับกลายเป็นข้าราชการประจำ (Outsiders) เราอาจสรุปได้ว่า อำเภอผักไห่ในอดีตเคยเจริญรุ่งเรือง ปัจจุบันชุมชนบางแห่งได้แตกสลายไปแล้ว การที่จะสร้างชุมชนที่แตกสลายให้กลับกลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็งด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ยังหลงเหลืออยู่ จึงจำเป็นต้องสร้าง “Communication action” ขึ้นภายในชุมชน ซึ่งอาจต้องอาศัย “คนนอก” (Outsiders) อยู่บ้างในการชี้แนะ อย่างไรก็ตาม หากการดำเนินการดังกล่าวเกิดขึ้นได้ด้วย “คนใน”(Insiders) จะประสบความสำเร็จได้มากกว่า

นอกจากนี้ กลุ่มแม่บ้าน และผู้ประกอบการในชุมชน ถือเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง ที่มีส่วนช่วยพัฒนาอำเภอผักไห่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากการลงสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่ และศึกษาจากเอกสารวิจัย เรื่อง การจัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แม่น้ำน้อย อำเภอผักไห่ ของสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พบว่า กลุ่มแม่บ้าน และผู้ประกอบการที่มีบทบาท ในพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยจะเลือกเฉพาะกลุ่มที่มีความโดดเด่นและอยู่ในช่วงกำลังพัฒนาพื้นที่ตนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่

- กลุ่มสตรีศรีวิเชียร ตำบลหน้าโคก
- บ้านขนมสวยบุญธรรม แม่สังัด ปราศรี ตำบลลาดชิด

กลุ่มสตรีศรีวิเชียร :

กลุ่มสตรีศรีวิเชียร ตั้งอยู่ เลขที่ 75/1 หมู่ 7 ต.หน้าโคก อ.ผักไห่ จ.พระนครศรีอยุธยา

13120 โทรศัพท์ (035) 391037 , 391032 , 391349, (01) 9891485

กลุ่มสตรีศรีวิเชียร ตั้งขึ้นพร้อมกับหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2540 ได้รับคำแนะนำจากพัฒนาการอำเภอให้มีกลุ่มแม่บ้านขึ้นในหมู่บ้าน โดยตั้งชื่อว่า “กลุ่มสตรีศรีวิเชียร” เหตุผลเนื่องจากผู้ใหญ่บ้านชื่อวิเชียร เป็นเจ้าของฟาร์มไก่ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก จึงเติม “ศรี” ข้างหน้า เพื่อเป็นสิริมงคล

ภาพที่ 12 แสดงภาพกลุ่มสตรี “ศรีวิเชียร” เข้าเฝ้าสมเด็จพระเทพฯ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน (11 มิถุนายน 2545)

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม ดังนี้

- 1.) เพื่อสร้างคน สร้างงาน สร้างรายได้เสริมให้กับสตรีและสมาชิกในชุมชน
- 2.) เพื่อให้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่ออาชีพใหม่ในชุมชน
- 3.) เพื่อสร้างความรู้คู่คุณธรรม และความสามัคคีให้กับชุมชน
- 4.) เพื่อให้รู้จักเสียสละ อดทน ซื่อสัตย์ และสามัคคี
- 5.) เพื่อช่วยเยาวชน คนชรา และผู้ด้อยโอกาสในชุมชน

ครั้งแรกกลุ่มมีสมาชิกเพียง 9 คน ได้ร่วมกันระดมหุ้นๆละ 1,000 –2,000 บาท รวมเงินได้ 12,000 บาท กรรมการผู้ก่อตั้งประกอบด้วย

1. นางสุชาดา สิทธิสันต์ (ภรรยาผู้ใหญ่วิเชียร)	ประธาน
2. นางนุสรา บุญช่วยซ้อย	รอง ประธาน
3. นางศรีจิต สิทธิสันต์ (น้องสาวผู้ใหญ่วิเชียร)	เลขานุการ
4. นางประไพศรี ศรีประมง	เหรัญญิก

ปัจจุบัน สมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 75 คน

พัฒนาการของกลุ่ม มีดังนี้

ในปี 2540 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยอยู่ในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ จุดเริ่มต้นของกลุ่มเกิดจากการปลูกตะไคร้กอเดี่ยวริมบ่อ จำนวน ก.ก.ละ 2-3 บาท ต่อมามีการนำมาแปรรูปเป็น น้ำตะไคร้ น้ำดื่มสมุนไพร น้ำฝรั่ง น้ำมะขาม บรรจุถุงจำหน่ายถุงละ 3 บาท ปัจจุบัน พัฒนาเป็น ขวดขนาด 500 ซีซี. และเป็นแก้วปิดฝาด้วยกาวคาสฟอยล์ หลังจากนั้น เริ่มพลิกแพลงนำตะไคร้มา ประกอบอาหารจานเด็ด “ยำตะไคร้ศรีวิเชียร” และได้ทดลองนำกล้วยน้ำว้าที่มีมากมายในชุมชน มาทดลองอบในไมโครเวฟ ได้ผลเป็นที่พอใจ ต่อมาได้งบประมาณมิยาซาวา ซื้อตู้อบกล้วย และตู้แช่น้ำดื่มสมุนไพร มูลค่า 120,000 บาท จึงได้ทำกล้วยอบแผ่นมาจนถึงปัจจุบัน (หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์)

รวมถึง การทำอาหารแปรรูปเพิ่มขึ้นจากเกษตรพืชและเกษตรสัตว์ที่มีอยู่ในชุมชน อาทิ ขนมไทยๆ จากไข่ไก่(จากฟาร์มผู้ใหญ่วิเชียร) ได้แก่ ทองหยอด ฟอยทอง ทองหยิบ เม็ดขนุน ขนมห่มอแกง ขนมหาลี่ และขนมไข่ เพื่อคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ขนมหวานไทยไว้ให้ลูกหลาน รวมทั้งได้ ทำอาหาร แปรรูป วุ้นสด วุ้นกรอบและขนมอั่วจากสมุนไพรเช่นตะไคร้ ใบเตย ดอกกระเจียว และดอกอัญชัน เป็นต้น รวมถึง ปลาหมึก อาหารมีชื่อแปรรูปจากปลาช่อน

ภาพที่ 13 แสดงภาพกล้วยอบแผ่นที่ได้รับรางวัล หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และอาหารแปรรูป

นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อ อีกอย่างหนึ่งของทางกลุ่มสตรีศรีวิเชียร ได้แก่ กระเช้าพลาสติก เพื่อบรรจุผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ทำเทียนหอมประดิษฐ์ ทำชะลอม ทำดอกไม้ไบบัว ทำนกจากขนไก่ เป็นต้น

เกียรติประวัติของชุมชนศรีวิเชียร

- 1.) เป็นศูนย์การเรียนรู้แก่ประชาชนทั่วไป(ทั้งในประเทศและต่างประเทศ) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540- ปัจจุบัน
- 2.) เข้าเฝ้าทูลเกล้าฯ ถวายกล้วยอบแผ่น น้ำสมุนไพร กล้วยเสวยทรงเครื่อง สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณวลัยลักษณ์ (20 มี.ค.2540)
- 3.) ได้รับรางวัลกลุ่มอาชีพดีเด่นระดับจังหวัด ปี 2543
- 4.) เผยแพร่เทปโทรทัศน์ออกอากาศทั่วประเทศรายการ บ้านเลขที่ 5 , ITV , อบต. สายตรง (อภิชาติ คำดี)
- 5.) ได้รับรางวัลเกียรติยศระดับประเทศ ด้านภูมิปัญญาชาวบ้านในการแปรรูปอาหารสมุนไพร (ปี 2545)
- 6.) เข้าเครือข่ายโครงการธุรกิจดีเด่น ปี 2545
- 7.) เข้าเฝ้าทูลเกล้าฯ ถวายกล้วยอบแผ่น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี การบริหารจัดการด้านการเงิน

สมาชิก	70 %
สตรี เยาวชน คนชรา	10 %
- ช่วยเหลือสตรีตกทุกข์ได้ยาก	
- ทุนการศึกษาเยาวชนเป็นประจำทุกปี	
- ช่วยเหลือคนชราเป็นประจำทุกปี	
กองทุนกลุ่ม	15 %
สวัสดิการอื่นๆ	5 %

ปัจจุบัน กระแสการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้แพร่กระจายไปทั่วประเทศ เพื่อให้การท่องเที่ยว “ลำน่าน้อย” ครบวงจร กลุ่มสตรีศรีวิเชียรจึงริเริ่มก่อสร้างที่พักแรมในหมู่บ้าน หรือ Home Stay ขึ้น ในลักษณะแพทรงแทงไทยมุงแฝกริมน่าน้อย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชมบรรยากาศไทยๆ ย้อนอดีต ชมวิถีชุมชนแบบไทยๆ โบราณสถาน ตลอดเส้นทางลำน่าน้อย ตามโครงการ ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ Home Stay ที่ได้รับความเห็นชอบจากประชาคม หมู่ 7 (ชุมชนศรีวิเชียร) เป็นเอกฉันท์

สำหรับงบประมาณในการดำเนินงาน สมาชิกของกลุ่มร่วมกันกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวน 5 แสน บาท อบต. หน้าโคก จัดสรรงบประมาณให้ จำนวน

3 แสบบาท และขออนุมัติเพิ่มเติมจาก องค์การบริหารส่วนจังหวัดอีก 5 แสบบาท ซึ่งคาดว่าโครงการจะแล้วเสร็จประมาณปลายปี 2546 แต่ต้องชะลอไปก่อน เพราะติดปัญหาเรื่องโรค “ไข้หวัดนก” (กลุ่มสตรีศรีวิเชียร ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงฟาร์มไก่ไข่ และฟาร์มไก่ชน) และงบประมาณสนับสนุนจากอบจ. ยังไม่ได้รับการอนุมัติ เนื่องจากอยู่ในช่วงเลือกตั้งนายก อบจ. และสมาชิก อบจ. (ช่วงต้นปี 2547) อย่างไรก็ตาม คาดว่าเรือนไทยจะปรุเสร็จสิ้นเดือนมีนาคม 2547 และหากความตระหนกเรื่องโรคไข้หวัดของนักท่องเที่ยวหมดไป ทางกลุ่มสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทันที เพราะขณะนี้บริษัททัวร์หลายแห่งได้ติดต่อเข้ามาจองที่พักไว้แล้ว

(สัมภาษณ์ อ. ศรีจิต สิริสันต์ เลขานุการกลุ่มสตรีศรีวิเชียร , 27 มีนาคม 2547)

บ้านขนมสวย(บุญธรรม) ของแม่สังัด ปราศรี ตำบลลาดชิด :

สถานที่ตั้ง “บ้านขนมสวย” 32 หมู่ 1 ต.ลาดชิด อ.เมือง จ.พระนครศรีอยุธยา 13120 โทร. (035) 391-555, 239-218, (01) 9396743 , (01) 8159593 (ดูภาคผนวก จ. เพิ่มเติม)

คุณแม่สังัด ปราศรี แห่งบ้านขนมสวยนับเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านด้านขนมไทย โดยเฉพาะอย่าง **ขนมกง** **ขนมสามเกลอ** **กระยาสาท** (ดูรายละเอียดแผ่นพับภาคผนวก ง.) ถือเป็นขนมมงคลและเลี้ยงชื่อของอำเภอผักไห่ จากการสัมภาษณ์คุณประเสริฐ ปราศรี บุตรชายเล่าว่า “แต่ก่อน ตอนผมเด็กๆ แม่กับผมต้องพายเรือขายขนมเหล่านี้ ล่องไปตามลำน้ำน้อยไม่เคยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ.....เพราะการรวมกลุ่มของแม่บ้านที่นี่ค่อนข้างยาก..... เราต้องดำเนินธุรกิจด้วยงบประมาณของเราเอง ไม่ว่าจะเป็โลโก้ (ภาพขนมกง) แพคเกจจิ้ง ถุง หรือแผ่นพับแนะนำแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในอำเภอผักไห่ (เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั่วไป มิได้เจาะจงเฉพาะริมน้ำ) ขณะนี้ กำลังพัฒนาบ้านทรงไทยริมน้ำด้านหลังบ้านให้เป็นบ้านพัก (โฮมสเตย์) ทาง อบต. ลาดชิดกำลังเร่งซ่อมทางเดินไปยังบ้านพักดังกล่าว เพราะหน้าน้ำที่ไร่น้ำท่วมทุกที (สัมภาษณ์ คุณประเสริฐ ปราศรี, 8 กย. 46)

ภาพที่ 14 แสดงภาพคุณป้าสังัด ปราศรี และขนมกง

4.3. การประเมินสภาพความพร้อมของชุมชนเพื่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวที่กล่าวมาข้างต้นไม่สามารถเป็นจุดขายเพื่อสร้างรายได้ให้
แก่ชุมชนได้ หากประชากรในแหล่งท่องเที่ยวยังไม่พร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการรักษา ดูแล
และจัดการแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ของตน ด้วยเหตุนี้ จึงมีการประเมินสภาพความ
พร้อมของชุมชน โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

4.3.1. การรับรู้ข่าวสาร ความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมของประชาคมในการ
พัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.3.2 ประเมินความพร้อมของชุมชนและผู้นำชุมชน

การประเมินทั้งสองส่วน เก็บข้อมูลจากประชากรตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 243 ราย
จากสี่ชุมชนที่มีพื้นที่ติดริมน้ำ หรือคลองแยกจากลำน้ำน้อย ซึ่งเป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวและกิจ
กรรมเกี่ยวเนื่องอื่นๆ โดยส่วนแรกเป็นการประเมินในภาพรวมของสมาชิกในชุมชนทุกกลุ่ม ส่วน
ที่สอง ประเมินความพร้อมด้านกายภาพของชุมชน โดยมีเครื่องชี้วัดที่ชัดเจน รวมถึงความพร้อม
ของผู้นำชุมชนแต่ละชุมชน

4.3.1. การรับรู้ข่าวสาร ความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมของประชาคมใน
การพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้
แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง
ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนา “ลำน้ำ
น้อย” เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความตระหนักต่อการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” เป็นแหล่งท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1. ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

จากจำนวนประชากรของกลุ่มตัวอย่างในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น
243 ราย สามารถแบ่งตามลักษณะประชากร(ตารางที่ 1) ดังนี้

1.1. เพศ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย เพศหญิงมี
จำนวน 158 ราย หรือร้อยละ 65 ส่วนเพศชายมีจำนวน 85 ราย หรือร้อยละ 35

1.2. อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 39--53 ปี จำนวน 145 ราย
หรือร้อยละ 60.2 รองลงมาคือกลุ่มที่มีอายุ 14-38 ปี จำนวน 62 ราย หรือร้อยละ 25.7 และกลุ่มที่มี
อายุ 54-88 ปี จำนวน 34 ราย หรือร้อยละ 14.1 ตามลำดับ

1.3 ระดับการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา
จำนวน 163 รายหรือร้อยละ 67.1 มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 32 ราย หรือร้อยละ 13.2

มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 18 ราย หรือร้อยละ 7.4 อนุปริญญาตรี/ปวส. จำนวน 12 ราย หรือร้อยละ 4.9 ปริญญาตรี จำนวน 15 ราย หรือร้อยละ 6.2 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 2 ราย หรือร้อยละ 0.8 และไม่ได้เรียน จำนวน 1 ราย หรือร้อยละ 0.4 ตามลำดับ

1.4. อาชีพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทำงานบริษัท/รับจ้าง จำนวน 85 ราย หรือร้อยละ 31.7 ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 68 ราย หรือร้อยละ 25.4 เกษตรกรรม จำนวน 61 ราย หรือร้อยละ 22.8 รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 13 ราย หรือร้อยละ 4.9 อื่นๆ(สมาชิกกลุ่มแม่บ้านนักเรียน/นักศึกษา นักบวช) จำนวน 9 ราย หรือร้อยละ 3.4 และไม่ประกอบอาชีพ จำนวน 32 ราย หรือร้อยละ 11.9 ตามลำดับ

1.5. รายได้/เดือน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ 2,000 –5,000 บาทจำนวน 98 ราย หรือร้อยละ 45.8 มากกว่า 5,000 บาท จำนวน 68 ราย หรือร้อยละ 31.8 และ 0-2,000 บาท จำนวน 48 ราย หรือร้อยละ 22.4 ตามลำดับ

1.6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเป็นระยะเวลา 30ปี ขึ้นไปจำนวน 165 ราย หรือร้อยละ 67.9 21-30 ปี จำนวน 31 ราย หรือร้อยละ 11.1 และ 11-20 ปี จำนวน 27 ราย หรือร้อยละ 8.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะประชากร

ลักษณะทางประชากร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ (%)
1. จำนวนประชากร	243	100.0
ชาย	85	35.0
หญิง	158	65.0
ลักษณะทางประชากร		
2. อายุ		
14 - 38 ปี	62	25.7
39 - 53 ปี	145	60.2
54 - 88 ปี	34	14.1
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	163	67.1
มัธยมศึกษาตอนต้น	32	13.2
มัธยมศึกษาตอนปลาย	18	7.4
อนุปริญญา/ปวส.	12	4.9
ปริญญาตรี	15	6.2
สูงกว่าปริญญาตรี	2	0.8
ไม่ได้เรียน	1	0.4

4. อาชีพ		
เกษตรกรรม	61	22.8
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	13	4.9
ทำงานบริษัท/รับจ้าง	85	31.7
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	68	25.4
อื่นๆ(กลุ่มแม่บ้าน, นักเรียน/นักศึกษา, นักบวช)	9	3.4
ไม่ประกอบอาชีพ	32	11.9
5. รายได้/เดือน		
0 - 2,000 บาท	48	22.4
2,000 - 5,000 บาท	98	45.8
มากกว่า 5,000 บาท	68	31.8
6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว		
0 - 10 ปี	30	12.3
11 - 20 ปี	27	11.1
21 - 30 ปี	31	8.6
31 ปีและสูงกว่า	165	67.9

2. ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากตารางที่ 2 เป็นการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความรู้เรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

2.1. “การพัฒนาชุมชน” หมายถึง ?

พบว่ากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 218 ราย หรือร้อยละ 44.8 ตอบว่า เป็นการปรับปรุงชุมชนให้ดีขึ้น จำนวน 184 ราย หรือร้อยละ 37.8 ตอบว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงชุมชนจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ จำนวน 47 ราย หรือร้อยละ 9.67 ตอบว่า การพัฒนาชุมชนเกี่ยวข้องกับการสร้างถนน การประปา และการไฟฟ้าเท่านั้น จำนวน 20 ราย หรือร้อยละ 4.11 ตอบว่า เป็นการรักษาสภาพแวดล้อม และสร้างรายได้ และมีจำนวน 18 ราย หรือร้อยละ 3.7 ตอบว่า การพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องของทางราชการเท่านั้น ตามลำดับ

2.2 “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หมายถึง ?

พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 187 ราย หรือร้อยละ 29.2 ตอบว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ จำนวน 160 ราย หรือร้อยละ 25.0

ตอบว่า เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ จำนวน 154 ราย หรือร้อยละ 24.1 ตอบว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมและสร้างรายได้ให้ชุมชน และจำนวน 139 ราย หรือร้อยละ 21.7 ตอบว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวใดๆ ตามลำดับ

2.3. การพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องทำอย่างไร?

พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 146 ราย หรือร้อยละ 22.9 ตอบว่า ชาวชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวรวมกลุ่มกันหารายได้ให้ตนเอง โดยพึ่งพารัฐให้น้อยที่สุด จำนวน 143 ราย หรือร้อยละ 22.4 ตอบว่าสมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันกับนักท่องเที่ยว จำนวน 137 ราย หรือร้อยละ 21.5 ตอบว่า สร้างกิจกรรมใดๆที่เหมาะสมกับท้องถิ่น จะเป็นการช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวในชุมชน จำนวน 115 ราย หรือร้อยละ 18.0 ตอบว่า ให้ราชการสนับสนุนเฉพาะ โครงสร้างพื้นฐาน (เช่น ท่าเทียบเรือ ถนน ป้ายบอกทาง) และ จำนวน 97 ราย หรือร้อยละ 15.2 ตอบว่า โฆษณาประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยว มาเที่ยวให้มากที่สุด ตามลำดับ

2.4. ในชุมชนของท่าน สถานที่ใดจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 197 ราย หรือร้อยละ 29.9 ตอบว่า วัดมัจฉา วัดตึกคช หิริยศรัทธาธรรม จำนวน 148 ราย หรือร้อยละ 22.5 ตอบว่า บ้านเขียว จำนวน 128 ราย หรือร้อยละ 19.4 ตอบว่าวัดโคกทอง จำนวน 111 ราย หรือร้อยละ 16.8 ตอบว่าตลาดบกลาดชะโด จำนวน 51 ราย หรือร้อยละ 7.7 ตอบว่าตลาดสดผักไห่ และจำนวน 24 ราย หรือร้อยละ 3.6 ตอบว่า อื่นๆ ได้แก่ วัดหน้าโคก หนองบัว และวัดลาดชะโด ตามลำดับ

2.5. ในชุมชนของท่าน สินค้าใดบ้าง จัดเป็นสินค้าพื้นบ้าน/สินค้าทางวัฒนธรรม

พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 123 ราย หรือร้อยละ 20.0 ตอบว่า ขนมงก จำนวน 118 ราย หรือร้อยละ 19.2 ตอบว่าน้ำปลาแม่กิมซอ จำนวน 115 ราย หรือร้อยละ 18.7 ตอบว่า ปลาไร่ลับ จำนวน 114 รายหรือร้อยละ 18.5 ตอบว่า เรือจำลอง จำนวน 96 รายหรือร้อยละ 15.6 ตอบว่ากล้วย อบม้วน และจำนวน 49 ราย หรือ ร้อยละ 7.9 ตอบว่า อื่นๆ ได้แก่ กระจยาสารท พวงหรีดผ้า น้ำสมุนไพร ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ (%)
1. ข้อใดคือความหมายที่ถูกต้องของคำว่า “การพัฒนาชุมชน”		
1.1 การปรับปรุงชุมชนให้ดีขึ้น	218	44.8
1.2 การเปลี่ยนแปลงชุมชนจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ	184	37.8

1.3 การพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องของทางราชการ ชาวบ้านไม่เกี่ยว		
1.4 การพัฒนาชุมชนเกี่ยวข้องกับการสร้างถนน การประปา และการไฟฟ้า	18	3.7
เท่านั้น	47	9.67
1.5 อื่นๆ(รักษาสภาพแวดล้อม,สร้างรายได้)		
2. “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หมายถึง		
2.1 การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ	20	4.11
2.2 การท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว	160	25.0
ธรรมชาติ	187	29.2
2.3 การท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว	139	21.7
2.4 การท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมและสร้างรายได้ให้ชุมชน	154	24.1
3. การพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องทำ		
อย่างไร		
3.1. ให้ราชการสนับสนุนเฉพาะ โครงสร้างพื้นฐาน(เขื่อน,		
ท่าเทียบเรือ, ถนน, ป้ายบอกทาง)	115	18.0
3.2. ชาวชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวรวมกลุ่มกันหารายได้ให้		
ตนเอง โดยพึ่งพารัฐให้น้อยที่สุด	146	22.9
3.3. โฆษณาประชาสัมพันธ์ให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวให้		
มากที่สุด	97	15.2
3.4. สร้างกิจกรรมใดๆที่เหมาะสมกับท้องถิ่น จะเป็นการ		
ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวในชุมชน	137	21.5
3.5 สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวใน		
ชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันกับนักท่องเที่ยว	143	22.4
4.ท่านคิดว่าในชุมชนท่าน แหล่งท่องเที่ยวใด เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
4.1. ตลาดสดผักไห่		
4.2. บ้านเจ็ว	51	7.7
4.3. วัดโคกทอง	148	22.5
4.4.วังมัจฉา วัดตึกกชหิรัญ	128	19.4
4.5.ตลาดบกลาดชะโด	197	29.9
4.6.อื่นๆ(วัดหน้าโคก, หนองบัว, วัดลาดชะโด)	111	16.8
5. ในชุมชนท่าน สินค้าใดบ้าง จัดเป็นสินค้าพื้นบ้าน/สินค้าทาง		
วัฒนธรรม	24	3.6

5.1.ขนมกง	123	20.0
5.2. ก๋วยเตี๋ยวหมั่น	96	15.6
5.3. ปลาข้าวสับ	115	18.7
5.4. เรือจำลอง	114	18.5
5.5. น้ำปลาแม่กิมซอ	118	19.2
5.6. อื่นๆ(กระยาสารท , พวงหรีดผ้า, น้ำสมุนไพร,ทองหยิบ ทองหยอด, ฝอยทอง)	49	7.9

3. การรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากตารางที่ 3 พบว่า

3.1 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 128 ราย หรือร้อยละ 53.3 ตอบว่าเคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และจำนวน 112 ราย หรือร้อยละ 46.7 ตอบว่าไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาดังกล่าวเลย

3.2.กรณีกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนา พบว่า ได้รับข่าวสารจากข้าราชการ (นายอำเภอ , สมาชิกอบต. , พัฒนาการ, ครู , กำนันผู้ใหญ่บ้าน) จำนวน 107 รายหรือร้อยละ 44.0 ได้รับข่าวสารจากเสียงตามสาย จำนวน 78 ราย หรือร้อยละ 32.1 ได้รับข่าวสารจากเพื่อน/ญาติ จำนวน 50 ราย หรือร้อยละ 20.6 ได้รับข่าวสารจากเอกสารราชการ จำนวน 45 ราย หรือ ร้อยละ 18.5 ได้รับข่าวสารจากผู้นำตามธรรมชาติ (เจ้าอาวาส , ผู้อาวุโสประจำชุมชน) จำนวน 39 ราย หรือ ร้อยละ 16.0 ได้รับข่าวสารจากป้ายโฆษณาหาเสียง จำนวน 32 ราย หรือร้อยละ 13.2 ได้รับข่าวสารจากวิทยุชุมชน/วิทยุท้องถิ่น จำนวน 27 ราย หรือร้อยละ 11.1 ได้รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น จำนวน 23 ราย หรือร้อยละ 9.5 และได้รับข่าวสารจากอื่นๆ (ประชาคม) จำนวน 4 ราย หรือ ร้อยละ 1.6 ตามลำดับ

3.3. กลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาฯ แล้วเกิดความรู้/ความเข้าใจจากข้าราชการ (นายอำเภอ , สมาชิกอบต. , ประธานชุมชน , พัฒนาการ , ครู , กำนันผู้ใหญ่บ้าน) มากที่สุดจำนวน 94 ราย หรือร้อยละ 28.4 รองลงมาได้แก่ เสียงตามสายจำนวน 89 ราย หรือร้อยละ 26.9 และเอกสารราชการ จำนวน 43 ราย หรือร้อยละ 13.0 ตามลำดับ

3.4 .กลุ่มตัวอย่างนำความรู้/ความเข้าใจ เกี่ยวกับข่าวสารการพัฒนาฯ ไปใช้ประโยชน์ ดังนี้ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมชุมชนให้สะอาด จำนวน 96 ราย หรือร้อยละ 39.5 ปรับปรุงบ้านเรือนตนเอง 86 ราย หรือร้อยละ 35.4 พุศศุขต่อ จำนวน 85 ราย หรือร้อยละ 35.0 ปรับปรุงพฤติกรรมตนเอง จำนวน 64 ราย หรือร้อยละ 26.3 อื่นๆ (ทำประชาคม , สอนลูกหลาน) จำนวน 8 ราย หรือ ร้อยละ 3.3 และไม่ได้ใช้ประโยชน์ใดๆเลย จำนวน 5 ราย หรือ ร้อยละ 2.1 ตามลำดับ

3.5. กลุ่มตัวอย่างจำนวน 215 ราย หรือร้อยละ 88.5 ต้องการทราบข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาฯ เพิ่มเติม และจำนวน 24 รายหรือร้อยละ 9.9 ไม่ต้องการ

3.6. กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาฯ เพิ่มเติม จากเสียงตามสายมากที่สุดจำนวน 142 ราย หรือร้อยละ 25.6 รองลงมาได้แก่ ข้าราชการ (นายอำเภอ , สมาชิกอบต. , ประธานชุมชน , พัฒนาการ , ครู , กำนันผู้ใหญ่บ้าน) จำนวน 117 ราย หรือร้อยละ 21.1 และเอกสารราชการ จำนวน 74 ราย หรือร้อยละ 13.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนา “ลำน้ำน้อย”

ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ (%)
1. ท่านเคยได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่		
☐ เคยได้รับ	128	53.3
☐ ไม่เคยได้รับ	112	46.7
2. ถ้าเคยได้รับ ได้รับทราบจากแหล่งใด		
☐ เอกสารทางราชการ	45	18.5
☐ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น	23	9.5
☐ เสียงตามสาย	78	32.1
☐ วิทยุชุมชน/วิทยุท้องถิ่น	27	11.1
☐ ป้ายโฆษณาหาเสียง	32	13.2
☐ ข้าราชการ (นายอำเภอ, สมาชิกอบต. , พัฒนาการ ครู, กำนันผู้ใหญ่บ้าน)	107	44.0
☐ ผู้นำตามธรรมชาติ(เจ้าอาวาส , ผู้อาวุโสประจำชุมชน)	39	16.0
☐ เพื่อน/ญาติ	50	20.6
☐ อื่นๆ (ประชาคม)	4	1.6
3. ได้รับทราบข่าวสารแล้วเกิดความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (เรียงตามลำดับมากที่สุด 3 อันดับ)		
☐ ข้าราชการ (นอก.,สมาชิกอบต. ,ประธานชุมชน, พัฒนาการ, ครู , กำนันผู้ใหญ่บ้าน)	94	28.4

☐ เสียตามสาย	89	26.9
☐ เอกสารราชการ	43	13.0
4. ท่านนำความรู้ในข้อที่ 3 ไปใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง		
☐ พุดคุยต่อ	85	35.0
☐ ปรับปรุงพฤติกรรมตนเอง	64	26.3
☐ ปรับปรุงบ้านเรือนตนเอง	86	35.4
☐ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมชุมชนให้สะอาด	96	39.5
☐ ไม่ได้ใช้ประโยชน์ใดๆ	5	2.1
☐ อื่นๆ (ประชาคม, สอนลูกหลาน)	8	3.3
5. ท่านต้องการรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่		
☐ ต้องการ	215	88.5
☐ ไม่ต้องการ	24	9.9
6. ถ้าต้องการ ท่านคิดว่าควรเผยแพร่ผ่านสื่อใด (เรียง 3 อันดับจากมากที่สุด)		
☐ เสียตามสาย	142	25.6
☐ ข้าราชการ (นอก.,สมาชิกอบต. ,ประธานชุมชน, พัฒนาการ, ครู , กำนันผู้ใหญ่บ้าน)	117	21.1
☐ เอกสารราชการ	74	13.4

4. ความตระหนักต่อการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.1. ค่าความตระหนักต่อการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกเป็นจำนวนและร้อยละจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 243 ราย ดังนี้

ข้อความที่ 1 การพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่ม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยร้อยละ 88.5 ก่อนข้างเห็นด้วยร้อยละ 7.4 ไม่แน่ใจร้อยละ 2.9 ก่อนข้างไม่เห็นด้วย ร้อยละ 0.8 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 0.4 ตามลำดับ

ข้อความที่ 2 การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของทางราชการ เท่านั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยร้อยละ 71.9 เห็นด้วยร้อยละ 9.5 ก่อนข้างไม่แน่ใจ ร้อยละ 7.4 ก่อนข้างเห็นด้วยร้อยละ 5.8 และไม่แน่ใจร้อยละ 5.4 ตามลำดับ

ข้อความที่ 3 แม่น้ำลำคลองเป็นที่สาธารณะไม่จำเป็นต้องดูแล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยร้อยละ 79.3 เห็นด้วยร้อยละ 9.5 ก่อนข้างเห็นด้วยร้อยละ 4.6 ไม่แน่ใจร้อยละ 4.1 และก่อนข้างไม่เห็นด้วยร้อยละ 2.5

ข้อความที่ 4 ขยะและความสกปรกทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยร้อยละ 92.1 ก่อนข้างเห็นด้วยร้อยละ 5.4 ไม่แน่ใจร้อยละ 2.1 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 0.4 ตามลำดับ

ข้อความที่ 5 การปล่อยน้ำเสียจากบ้านเรือนลงคูคลองเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยร้อยละ 88.3 ก่อนข้างเห็นด้วยร้อยละ 5.4 ไม่แน่ใจร้อยละ 3.8 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 2.1 และก่อนข้างไม่เห็นด้วยร้อยละ 0.4 ตามลำดับ

ข้อความที่ 6 โบราณสถาน วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่มีคุณค่า(ทุนทางสังคม) ควรเก็บรักษาไว้ให้ลูกหลาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยร้อยละ 91.3 ก่อนข้างเห็นด้วยร้อยละ 7.0 และไม่แน่ใจร้อยละ 1.7 ตามลำดับ

ข้อความที่ 7 การรณรงค์ให้บ้านรึมน้ำปลูกพืชประจำถิ่น เช่น ดอกโสน ดอกบัว ช่วยสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยร้อยละ 82.6 ก่อนข้างเห็นด้วยร้อยละ 12.4 ไม่แน่ใจร้อยละ 2.9 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 1.7 และก่อนข้างไม่เห็นด้วยร้อยละ 0.4 ตามลำดับ

ข้อความที่ 8 การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ควรปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยร้อยละ 90.8 ก่อนข้างเห็นด้วย 7.1 ไม่แน่ใจร้อยละ 1.7 และก่อนข้างไม่เห็นด้วยร้อยละ 0.4 ตามลำดับ

ข้อความที่ 9 ท่านเป็นผู้หนึ่งที่สามารถช่วยพัฒนาชุมชนท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยร้อยละ 86.0 ก่อนข้างเห็นด้วยร้อยละ 10.7 ไม่แน่ใจร้อยละ 6.2 และก่อนข้างไม่เห็นด้วยร้อยละ 0.8 ตามลำดับ

ข้อความที่ 10 การเข้าร่วมกลุ่ม/อาสาสมัครเพื่อพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยร้อยละ 86.0 ก่อนข้างเห็นด้วยร้อยละ 9.1 ไม่แน่ใจร้อยละ 4.1 ก่อนข้างไม่แน่ใจร้อยละ 0.4 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 0.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความตระหนักต่อการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความตระหนักต่อการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ค่อนข้างไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
1.การพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่ม	88.4 (214)	7.4 (18)	2.9 (7)	0.8 (2)	0.4 (1)
2.การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของทางราชการเท่านั้น	9.5 (23)	5.8 (14)	5.4 (13)	7.4 (18)	71.9 (174)
ความตระหนักต่อการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ค่อนข้างไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
3.แม่น้ำลำคลองเป็นที่สาธารณะไม่จำเป็นต้องดูแล	9.5 (23)	4.6 (11)	4.1 (10)	2.5 (6)	79.3 (191)
4.ขยะและความสกปรกทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม	92.1 (223)	5.4 (13)	2.1 (5)	-	0.4 (1)
5.การปล่อยน้ำเสียจากบ้านเรือนลงคูคลองเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ	88.3 (211)	5.4 (13)	3.8 (9)	0.4 (1)	2.1 (5)
6.โบราณสถาน วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่มีคุณค่า (ทุนทางสังคม) ควรเก็บรักษาไว้ให้ลูกหลาน	91.3 (221)	7.0 (17)	1.7 (4)	-	-
7.การรณรงค์ให้บ้านริมน้ำปลูกพืชประจำถิ่น เช่น ดอกโสน ดอกบัว ช่วยสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว	82.6 (200)	12.4 (30)	2.9 (7)	0.4 (1)	1.7 (4)
8.การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ควรปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก	90.8 (218)	7.1 (17)	1.7 (4)	0.4 (1)	-
9.ท่านเป็นผู้หนึ่งที่สามารถช่วยพัฒนาชุมชนท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	82.2 (199)	10.7 (26)	6.2 (15)	0.8 (2)	-
10.การเข้าร่วมกลุ่ม/อาสาสมัครเพื่อพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ	86.0 (208)	9.1 (22)	4.1 (10)	0.4 (1)	0.4 (1)

4.2 .ค่าความตระหนักเฉลี่ยต่อการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกเป็นกลุ่มตามแหล่งท่องเที่ยว (ตารางที่5) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากพื้นที่ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว พบว่ากลุ่มตัวอย่างจากตำบลลาดชะโดมีสูงสุดจำนวน 91 ราย หรือร้อยละ 37.5 ตำบลหน้าโคกและตำบล

ผักไหม้+ตำบลดมฤตมีกลุ่มตัวอย่างเท่ากันจำนวน 63 ราย หรือ ร้อยละ 25.9 และตำบลดาดซิดมีน้อยที่สุดจำนวน 26 ราย หรือร้อยละ 10.7 ราย

ตารางที่ 6 แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นกลุ่มตามแหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน(ราย)	ร้อยละ (%)
1.ตำบลดหน้าโคก	63	25.9
2. ตำบลดผักไหม้+ตำบลดมฤต	63	25.9
3. ตำบลดาดชะโด	91	37.5
4. ตำบลดาดซิด	26	10.7
รวม	243	100.0

หลังจากนั้น นำมาวิเคราะห์หาค่าความตระหนักเฉลี่ยต่อการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยจำแนกค่าความตระหนักเฉลี่ยเป็นรายชื่อ (ตารางที่ 6) และจำแนกค่าความตระหนักเฉลี่ยรวม (ตารางที่ 7)

จากตารางที่ 6 พบว่า ค่าความตระหนักเฉลี่ยต่อการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยจำแนกเป็นรายชื่อ ดังนี้

ข้อความที่ 1 การพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่ม พบว่ากลุ่มตัวอย่างตำบลดหน้าโคกมีความตระหนักสูงสุด (4.89) รองลงมาได้แก่ ตำบลดาดชะโด (4.88) ตำบลดผักไหม้ฯ (4.76) และตำบลดาดซิด (4.64) ตามลำดับ

ข้อความที่ 2 การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของทางราชการเท่านั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างตำบลดหน้าโคกมีความตระหนักสูงสุด (4.37) รองลงมาได้แก่ ตำบลดาดซิด (4.36) ตำบลดาดชะโด(4.33) และ ตำบลดผักไหม้ฯ (4.12) ตามลำดับ

ข้อความที่ 3 แม่น้ำลำคลองเป็นที่สาธารณะไม่จำเป็นต้องดูแล พบว่ากลุ่มตัวอย่างตำบลดผักไหม้ฯ ความตระหนักสูงสุด (4.67) รองลงมาได้แก่ ตำบลดาดซิด (4.64) ตำบลดหน้าโคก (4.5) และตำบลดาดชะโด (4.00) ตามลำดับ

ข้อความที่ 4 ขยะและความสกปรกทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างตำบลดผักไหม้ฯ มีความตระหนักสูงสุด (4.98) รองลงมาได้แก่ ตำบลดาดซิด(4.96) ตำบลดหน้าโคก (4.95) และตำบลดาดชะโด (4.76) ตามลำดับ

ข้อความที่ 5 การปล่อยน้ำเสียจากบ้านเรือนลงสู่คลองเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ พบว่ากลุ่มตัวอย่างตำบลดผักไหม้ฯ มีความตระหนักสูงสุด (4.92) รองลงมาได้แก่ ตำบลดาดซิด(4.84) ตำบลดหน้าโคก(4.78) และตำบลดาดชะโด (4.66) ตามลำดับ

ข้อความที่ 6 โบราณสถาน วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่มีคุณค่า(ทุนทางสังคม) ควรเก็บรักษาไว้ให้ลูกหลาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างตำบลดหน้าโคก มีค่าความตระหนักเฉลี่ย

สูงสุด 4.94 รองลงมาตำบลลาดชิดมีค่าความตระหนักเฉลี่ย 4.92 ตำบลผักไห่ฯ มีค่าความตระหนักเฉลี่ย 4.92 และตำบลลาดชะโด มีค่าความตระหนักเฉลี่ยต่ำสุด 4.85 ตามลำดับ

ข้อความที่ 7 การรณรงค์ให้บ้านรึมน้ำปลูกพืชประจำถิ่น เช่น ดอกโสน ดอกบัว ช่วยสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวพบว่า กลุ่มตัวอย่างตำบลหน้าโคกมีความตระหนักสูงสุด (4.87) รองลงมาได้แก่ ตำบลลาดชิด(4.80) ตำบลผักไห่ฯ (4.78) และตำบลลาดชะโด (4.60) ตามลำดับ

ข้อความที่ 8 การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ควรปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก พบว่า กลุ่มตัวอย่างตำบลหน้าโคก ตำบลลาดชิด และตำบลผักไห่ฯ มีค่าความตระหนักเท่ากัน (4.92) และตำบลลาดชะโด มีความตระหนักต่ำสุด (4.82) ตามลำดับ

ข้อความที่ 9 ท่านเป็นผู้หนึ่งที่สามารถช่วยพัฒนาชุมชนท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างตำบลลาดชิดมีความตระหนักสูงสุด (4.96) รองลงมาได้แก่ ตำบลหน้าโคก(4.89) ตำบลผักไห่ฯ (4.76) และตำบลลาดชะโด (4.57) ตามลำดับ

ข้อความที่ 10 การเข้าร่วมกลุ่ม/อาสาสมัครเพื่อพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ พบว่ากลุ่มตัวอย่างตำบลหน้าโคก มีความตระหนักสูงสุด (4.92) รองลงมาได้แก่ ตำบลลาดชิด (4.88) ตำบลผักไห่ฯ (4.83) และตำบลลาดชะโด (4.67) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 แสดง ค่าความตระหนักเฉลี่ย(จำแนกเป็นรายข้อ) ต่อการพัฒนา “ลำน่าน้อย” เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ความตระหนักต่อการพัฒนา “ลำน่าน้อย” เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ค่าเฉลี่ย (เรียงตามลำดับจากมากที่สุด)
1.การพัฒนา “ลำน่าน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่ม ☐ ตำบลหน้าโคก ☐ ตำบลลาดชะโด ☐ ตำบลผักไห่ฯ ☐ ตำบลลาดชิด	4.89 4.88 4.76 4.64
2.การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของทางราชการเท่านั้น ☐ ตำบลหน้าโคก ☐ ตำบลลาดชิด ☐ ตำบลลาดชะโด ☐ ตำบลผักไห่ฯ	4.37 4.36 4.33 4.12
3.แม่น้ำลำคลองเป็นที่สาธารณะไม่จำเป็นต้องดูแล ☐ ตำบลผักไห่ฯ	4.67

	☐ ตำบลลาดชิด ☐ ตำบลหน้าโคก ☐ ตำบลลาดชะโด	4.64 4.51 4.00
4.ขยะและความสกปรกทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม	☐ ตำบลผักไห่ ฯ ☐ ตำบลลาดชิด ☐ ตำบลหน้าโคก ☐ ตำบลลาดชะโด	4.98 4.96 4.95 4.76
5.การปล่อยน้ำเสียจากบ้านเรือนลงคูคลองเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ	☐ ตำบลผักไห่ ฯ ☐ ตำบลลาดชิด ☐ ตำบลหน้าโคก ☐ ตำบลลาดชะโด	4.92 4.84 4.78 4.66
6.โบราณสถาน วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่มีคุณค่า(ทุนทางสังคม) ควรเก็บรักษาไว้ให้ลูกหลาน	☐ ตำบลหน้าโคก ☐ ตำบลลาดชิด ☐ ตำบลผักไห่ ฯ ☐ ตำบลลาดชะโด	4.94 4.92 4.92 4.85
7.การรณรงค์ให้บ้านรึมนำปลูกพืชประจำถิ่น เช่น ดอกโสน ดอกบัว ช่วยสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว	☐ ตำบลหน้าโคก ☐ ตำบลลาดชิด ☐ ตำบลผักไห่ ฯ ☐ ตำบลลาดชะโด	4.87 4.80 4.78 4.60
8.การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ควรปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก	☐ ตำบลหน้าโคก ☐ ตำบลลาดชิด ☐ ตำบลผักไห่ ฯ	4.92 4.92 4.92

☐ ตำบลลาดชะโด	4.82
9.ท่านเป็นผู้หนึ่งที่สามารถช่วยพัฒนาชุมชนท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	
☐ ตำบลลาดชิด	4.96
☐ ตำบลหน้าโคก	4.89
☐ ตำบลผักไห่ ฯ	4.76
☐ ตำบลลาดชะโด	4.57
10.การเข้าร่วมกลุ่ม/อาสาสมัครเพื่อพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ	
☐ ตำบลหน้าโคก	4.92
☐ ตำบลลาดชิด	4.88
☐ ตำบลผักไห่ ฯ	4.83
☐ ตำบลลาดชะโด	4.67

ตารางที่ 7 พบว่าค่าความตระหนักเฉลี่ยรวมฯ ทั้ง 4 แห่งค่อนข้างสูงและใกล้เคียงกันมาก ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างตำบลหน้าโคกมีความตระหนักสูงสุด 4.80 รองลงมาได้แก่ ตำบลลาดชิด(4.79) ตำบลผักไห่ฯ (4.76) และตำบลลาดชะโด (4.6) ตามลำดับ

ตารางที่ 8 แสดงค่าความตระหนักเฉลี่ยรวมต่อการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

พื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว	ค่าความตระหนักเฉลี่ยรวมฯ
ตำบลหน้าโคก	4.80
ตำบลลาดชิด	4.79
ตำบลผักไห่ฯ	4.76
ตำบลลาดชะโด	4.60

5. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5.1. ค่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกเป็นจำนวนและร้อยละ(ตารางที่ 8) จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 243 ราย ดังนี้

ข้อความที่ 1 การได้ช่วยเผยแพร่หรือกระจายข่าวเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนของท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากและมากที่สุดร้อยละ 67.0

ข้อความที่ 2 .การให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์แม่น้ำ คู คลอง โบราณสถาน วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากและมากที่สุดร้อยละ 81.0

ข้อความที่ 3 การนำสินค้า/อาหารพื้นบ้านมาร่วมจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างรายได้แก่ชุมชน. พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากและมากที่สุดร้อยละ 67.2

ข้อความที่ 4 ชักชวนครอบครัว/เพื่อนบ้าน ให้ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดริมแม่น้ำ/คู คลอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากและมากที่สุดร้อยละ 84.7

ข้อความที่ 5 ร่วมกันจัดสภาพแวดล้อมชุมชนให้สะอาด งดงาม เป็นระเบียบอยู่เสมอ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากและมากที่สุดร้อยละ 84.3

ข้อความที่ 6 ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการดูแล ป้องกันการจับสัตว์น้ำในบริเวณห้ามจับ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากและมากที่สุดร้อยละ 76.3

ข้อความที่ 7 เข้าร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้ หรือทำความสะอาดสถานที่สำคัญของชุมชนในวันสำคัญทางศาสนา และวันเฉลิมฯ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากและมากที่สุดร้อยละ 77.6

ข้อความที่ 8 ลดขยะมูลฝอยด้วยการใช้โฟม หรือพลาสติกให้น้อยที่สุด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากที่สุดร้อยละ 76.9

ข้อความที่ 9 ช่วยกันต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยอัธยาศัยไมตรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากและมากที่สุดร้อยละ 90.1

ข้อความที่ 10 ร่วมกันกำหนดแนวทาง มาตรการในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากและมากที่สุดร้อยละ 81.8

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การมีส่วนร่วมในการพัฒนา“ลำน้ำน้อย” เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.การได้ช่วยเผยแพร่หรือกระจายข่าวเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนของท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	37.0 (90)	30.3 (73)	23.7 (57)	2.9 (7)	8.7 (14)
2.การให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์แม่น้ำ คู คลอง โบราณสถานวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น	45.0 (109)	36.0 (87)	16.9 (41)	1.7 (4)	0.4 (1)
3.การนำสินค้า/อาหารพื้นบ้านมาร่วมจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการ	39.4	27.8	14.5	7.5	10.8

สร้างรายได้แก่ชุมชน.	(95)	(67)	(35)	(18)	(26)
4.ชักชวนครอบครัว/เพื่อนบ้าน ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดริมแม่น้ำ/คูคลอง	52.7 (127)	32.0 (77)	12 (31)	1.7 (4)	0.8 (2)
5.ร่วมกันจัดสภาพแวดล้อมชุมชนให้สะอาด งดงาม เป็นระเบียบอยู่เสมอ	49.2 (119)	35.1 (85)	12.0 (29)	3.7 (9)	-
6.ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการดูแล ป้องกันการจับสัตว์น้ำในบริเวณห้ามจับ	48.8 (117)	27.5 (66)	17.1 (41)	4.6 (11)	2.1 (5)
7.เข้าร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้ หรือทำความสะอาดสถานที่สำคัญของชุมชนในวันสำคัญทางศาสนา และวันเฉลิมฯ	48.3 (117)	29.3 (71)	14.9 (36)	4.5 (11)	2.9 (7)
8. ลดขยะมูลฝอยด้วยการใช้โฟม หรือพลาสติกให้น้อยที่สุด	48.8 (118)	28.1 (68)	16.1 (39)	5.0 (12)	2.1 (5)
9.ช่วยกันต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยอัธยาศัยไมตรี	57.7 (139)	32.4 (78)	8.3 (20)	0.8 (2)	0.8 (2)
10.ร่วมกันกำหนดแนวทาง มาตรการในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมเพื่อ	50.4	31.4	14.0	3.7	0.4

5.2 ค่าการมีส่วนร่วมเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ต่อการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ค่าการมีส่วนร่วมเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ต่อการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกเป็นรายข้อ (ตารางที่ 9) มีรายละเอียดดังนี้

ข้อความที่ 1 การได้ช่วยเผยแพร่หรือกระจายข่าวเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนของท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างตำบลลาดชิดมีส่วนร่วมมากที่สุด (4.20) รองลงมาได้แก่ ตำบลหน้าโคก (4.17) ตำบลผักไห่ฯ (3.94) และตำบลลาดชะโด (3.62) ตามลำดับ

ข้อความที่ 2 การให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์แม่น้ำ คู คลอง โบราณสถานวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างตำบลลาดชิดมีส่วนร่วมมากที่สุด (4.48) รองลงมาได้แก่ ตำบลหน้าโคก (4.35) ตำบลลาดชะโด (4.23) และตำบลผักไห่ฯ (4.03) ตามลำดับ

ข้อความที่ 3 .การนำสิน/อาหารพื้นบ้านมาร่วมจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างรายได้แก่ชุมชน. พบว่า กลุ่มตัวอย่างตำบลลาดชิดมีส่วนร่วมมากที่สุด (4.24) รองลงมาได้แก่ ตำบลหน้าโคก (3.89) ตำบลผักไห่ฯ (3.81) และตำบลลาดชะโด (3.55) ตามลำดับ

ข้อความที่ 4 ชักชวนครอบครัว/เพื่อนบ้าน ให้ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดริมแม่น้ำ/คูคลอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างตำบลหน้าโคกมีส่วนร่วมมากที่สุด (4.48) รองลงมาได้แก่ ตำบลลาดชะโด (4.36) ตำบลผักไห่ฯ (4.25) และตำบลลาดชิด (4.16) ตามลำดับ

ข้อความที่ 5 ร่วมกันจัดสภาพแวดล้อมชุมชนให้สะอาด งดงาม เป็นระเบียบอยู่เสมอ พบว่า กลุ่มตัวอย่างตำบลลาดชิดมีส่วนร่วมมากที่สุด (4.44) รองลงมาได้แก่ตำบลหน้าโคก (4.33) ตำบลลาดชะโด (3.94) และตำบลผักไห่ฯ (3.62) ตามลำดับ

ข้อความที่ 6 ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการดูแล ป้องกันการจับสัตว์น้ำในบริเวณห้ามจับ พบว่า กลุ่มตัวอย่างตำบลลาดชิดมีส่วนร่วมมากที่สุด (4.52) รองลงมาได้แก่ ตำบลหน้าโคก (4.37) ตำบลลาดชะโด (4.13) และตำบลผักไห่ฯ (3.86) ตามลำดับ

ข้อความที่ 7 เข้าร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้ หรือทำความสะอาดสถานที่สำคัญของชุมชน ในวันสำคัญทางศาสนา และวันเฉลิมฯ พบว่า กลุ่มตัวอย่างตำบลผักไห่ฯ มีส่วนร่วมมากที่สุด (4.32) รองลงมาได้แก่ ตำบลหน้าโคก(4.22) ตำบลลาดชะโด (4.07) และตำบลลาดชิด (3.9) ตามลำดับ

ข้อความที่ 8 ลดขยะมูลฝอยด้วยการใช้โฟม หรือพลาสติกให้น้อยที่สุด พบว่า กลุ่มตัวอย่างตำบลลาดชิดมีส่วนร่วมมากที่สุด (4.40) รองลงมาได้แก่ ตำบลผักไห่ฯ (4.24) ตำบลลาดชะโด (4.13) และตำบลหน้าโคก(4.05) ตามลำดับ

ข้อความที่ 9 ช่วยกันต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยอัธยาศัยไมตรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างตำบลลาดชิดมีส่วนร่วมมากที่สุด (4.80) รองลงมาได้แก่ ตำบลหน้าโคก (4.48) ตำบลผักไห่ฯ (4.45) และตำบลลาดชะโด (4.34) ตามลำดับ

ข้อความที่ 10 ร่วมกันกำหนดแนวทาง มาตรการในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างตำบลผักไห่ฯ มีส่วนร่วมมากที่สุด (4.41) รองลงมาได้แก่ ตำบลลาดชิด (4.40) ตำบลหน้าโคก(4.32) และตำบลลาดชะโด (4.12) ตามลำดับ

ตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วม(จำแนกเป็นรายข้อ)ต่อการพัฒนา “ลำน่าน้อย” เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมต่อการพัฒนา“ลำน่าน้อย” เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ค่าเฉลี่ย (เรียงตามลำดับจากมากที่สุด)
1.การได้ช่วยเผยแพร่หรือกระจายข่าวเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนของท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	
☐ ตำบลลาดชิด	4.20
☐ ตำบลหน้าโคก	4.17
☐ ตำบลผักไห่ฯ	3.94
☐ ตำบลลาดชะโด	3.62
2.การให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์แม่น้ำ คู คลอง โบราณสถานวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น	
☐ ตำบลลาดชิด	4.48

☐ ต่าบลหน้าโลก ☐ ต่าบลลาดชะโด ☐ ต่าบลผักไห่ฯ	4.35 4.23 4.03
3.การนำสินค้า/อาหารพื้นบ้านมาร่วมจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างรายได้แก่ชุมชน. ☐ ต่าบลลาดชิด ☐ ต่าบลหน้าโลก ☐ ต่าบลผักไห่ฯ ☐ ต่าบลลาดชะโด	4.24 3.89 3.81 3.55
4.ชักชวนครอบครัว/เพื่อนบ้าน ให้ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดริมแม่น้ำ/คูคลอง ☐ ต่าบลหน้าโลก ☐ ต่าบลลาดชะโด ☐ ต่าบลผักไห่ฯ ☐ ต่าบลลาดชิด	4.48 4.36 4.25 4.16
5.ร่วมกันจัดสภาพแวดล้อมชุมชนให้สะอาด งดงาม เป็นระเบียบอยู่เสมอ ☐ ต่าบลลาดชิด ☐ ต่าบลหน้าโลก ☐ ต่าบลลาดชะโด ☐ ต่าบลผักไห่ฯ	4.44 4.33 4.29 4.22
6.ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการดูแล ป้องกันการจับสัตว์น้ำในบริเวณห้ามจับ ☐ ต่าบลลาดชิด ☐ ต่าบลหน้าโลก ☐ ต่าบลลาดชะโด ☐ ต่าบลผักไห่ฯ	4.52 4.37 4.13 3.86
7.เข้าร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้ หรือทำความสะอาดสถานที่สำคัญของชุมชนในวันสำคัญทางศาสนา และวันเฉลิมฯ ☐ ต่าบลผักไห่ฯ ☐ ต่าบลหน้าโลก ☐ ต่าบลลาดชะโด ☐ ต่าบลลาดชิด	4.32 4.22 4.07 3.92
8. ลดขยะมูลฝอยด้วยการใช้โฟม หรือพลาสติกให้น้อยที่สุด ☐ ต่าบลลาดชิด	4.40

	☐ ตำบลฝักไ้	4.24
	☐ ตำบลลาดชะโด	4.13
	☐ ตำบลหน้าโคก	4.05
9. ช่วยกันต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยอัธยาศัยไมตรี	☐ ตำบลลาดชิด	4.80
	☐ ตำบลหน้าโคก	4.48
	☐ ตำบลฝักไ้ ฯ	4.45
	☐ ตำบลลาดชะโด	4.34
10. ร่วมกันกำหนดแนวทาง มาตรการในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	☐ ตำบลฝักไ้ ฯ	4.41
	☐ ตำบลลาดชิด	4.40
	☐ ตำบลหน้าโคก	4.32
	☐ ตำบลลาดชะโด	4.12

ส่วนค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วม(รวม) ต่อการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว (ตารางที่ 10) พบว่า กลุ่มตัวอย่างตำบลลาดชิดมีส่วนร่วมรวมสูงที่สุด 4.35 รองลงมาได้แก่ ตำบลหน้าโคก(4.26) ตำบลฝักไ้ ฯ เท่ากับตำบลลาดชะโด (4.15) ตามลำดับ

ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วม(รวม) ต่อการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

พื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมรวม
อบต.ลาดชิด	4.35
อบต.หน้าโคก	4.26
เทศบาล ตำบลฝักไ้ ฯ	4.15
เทศบาลตำบลลาดชะโด	4.15

4.3.2 สภาพความพร้อมของชุมชนและผู้นำชุมชน

กลุ่มบุคคลที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่งได้แก่ ผู้นำชุมชน ในที่นี้หมายถึง นายกเทศมนตรี นายก อบต. ประธานชุมชน ฯลฯ เพราะเป็นกลุ่มที่จะต้องทำหน้าที่สื่อสารกับชาวบ้าน

ในเขตชุมชนของตนให้ช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อม โบราณสถาน ตลอดจนค้นหาหรือสร้างผลิตภัณฑ์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งต้องรับผิดชอบดูแลโครงสร้างพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นเขื่อน ทำเทียมเรือ ป้ายบอกทาง โดยหน่วยงานท้องถิ่นเหล่านี้ต้องรับผิดชอบตั้งงบประมาณเพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้

การวิเคราะห์ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวเป็นอีกตัวชี้วัดหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความพร้อมที่สามารถพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) ผู้นำชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น 4 ท่านด้วยแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

ข้อความที่ 1. ท่านมีความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หรือไม่ ?

จากตารางที่ 11 พบว่า นายประภาส โลกครุฑ (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าโคก) และ นายสมบูรณ์ แสงมณี (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลลาดชิด) มีความเข้าใจลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วน นายเอก มีทรัพย์ (ประธานชุมชนบ้านเขียว) และนายธงชัย กำลังแพทย์ (นายกเทศมนตรีตำบลลาดชะโด) ยังไม่มีความเข้าใจ (ไม่ตอบ) ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 12 แสดงความรู้/ความเข้าใจของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

ผู้นำชุมชน	เข้าใจ	ไม่เข้าใจ
1. นายประภาส โลกครุฑ	/	
2. นายเอก มีประเสริฐ		/
3. นายธงชัย กำลังแพทย์		/
4. นายสมบูรณ์ แสงมณี	/	

ข้อความที่ 2. ท่านสนใจ/ต้องการที่จะพัฒนาชุมชนของท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ ? พบว่า ทั้งสี่ชุมชนมีความสนใจ/ต้องการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 แสดงความสนใจ/ต้องการของผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผู้นำชุมชน	สนใจ/ต้องการ	ไม่สนใจ/ต้องการ
1. นายประภาส โลกครุฑ	/	
2. นายเอก มีประเสริฐ	/	
3. นายธงชัย กำลังแพทย์	/	
4. นายสมบูรณ์ แสงมณี	/	

ข้อความที่ 3 ตามทัศนะของท่าน แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนท่าน ควรจะเป็นประเภทใด ?

สำหรับทัศนะของผู้นำชุมชนที่มีต่อลักษณะแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ตารางที่ 13) พบว่า นายประภาส โลกครุฑ (นายก อบต.หน้าโลก) นายธงชัย กำลังแพทย์ (นายกเทศมนตรีตำบลลาดชะโด) นายสมบูรณ์ แสงมณี (นายก อบต.ลาดชิด) มีทัศนะต่อลักษณะแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศถูกต้องที่สุด (จำนวน 7 ข้อเท่ากัน) และ นายเอก มีประเสริฐ (ประธานชุมชนบ้านเขียว) มีทัศนะต่อลักษณะแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศถูกต้องรองลงมา (จำนวน 4 ข้อ)

ตารางที่ 14 แสดงทัศนะของผู้นำแต่ละชุมชน ต่อลักษณะที่ควรจะเป็นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ทัศนะต่อลักษณะแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ประภาส โลก ครุฑ	เอก มี ประเสริฐ	ธงชัย กำลัง แพทย์	สมบูรณ์ แสงมณี
1.เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำที่ยังคงความเป็นธรรมชาติ	/	/	/	/
2.เป็นแหล่งที่มีโบราณสถาน วัฒนธรรม ประเพณี หัตถกรรมพื้นบ้าน รวมถึงวิถีชีวิต ที่หลากหลายของชุมชน	/	/	/	/
3.เป็นสถานที่เรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยว เช่น สาธิตการทำอาหารพื้นบ้าน การเลี้ยงปลาในกระชัง การเลี้ยงไก่ชน การทำนา การทำปุ๋ยชีวภาพ ฯลฯ	/	/	/	/
4.เป็นแหล่งทัศนศึกษาของเยาวชนเช่น ชมโบราณสถาน วัด โบสถ์ วิถีชุมชน หัตถกรรมพื้น ฯลฯ	/	/	/	/
5.เป็นแหล่งฟื้นฟูสุขภาพ สำหรับผู้ป่วย และคนชรา เช่น นวดแผนโบราณ อบสมุนไพร ฌป็นต้น	/	-	/	/
6.มีที่พักทางวัฒนธรรม(โฮมสเตย์) สำหรับนักท่องเที่ยว	/	-	-	-
7.มีระบบรักษาความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวทางน้ำ เช่น หน่วยกู้ภัยทางน้ำ	-	-	/	/
8.ปลอดภัยเสพติด	/	-	/	/

ข้อความที่ 4 การพัฒนาชุมชนของท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท่านอย่างไร ?

พบว่าผู้นำชุมชนทั้ง 4 แห่ง แสดงทัศนคติต่อประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเหมือนกัน (ตารางที่ 15) ดังนี้ 1. เป็นการสร้างรายได้ให้ชุมชน 2. เป็นการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนไว้เป็นมรดกแก่ลูกหลาน และ 3. สร้างชื่อเสียงชุมชนให้เป็นที่รู้จัก

ตารางที่ 15 แสดงทัศนคติของผู้นำชุมชนต่อประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว	ประภาส โศภครุฑ	เอก มี ประเสริฐ	ธงชัย คำลั้ง แพทย์	สมบูรณ์ แสงมณี
1.เป็นการสร้างรายได้ให้ชุมชน	/	/	/	/
2.เป็นการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนไว้เป็นมรดกแก่ลูกหลาน	/	/	/	/
3.สร้างชื่อเสียงชุมชนให้เป็นที่รู้จัก	/	/	/	/

ข้อความที่ 5 ชุมชนของท่านมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือคิดว่าจะทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ที่ไหนบ้าง ? รายละเอียดแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนแสดงอย่างชัดเจนแล้วในตารางที่ 16

ตารางที่ 16 แสดงแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละชุมชน

อบต.หน้าโคก	เทศบาลตำบลฝักไถ่	เทศบาลตำบลลาดชะโด	อบต. ลาดชิด
1.วัดหน้าโคก 2.กลุ่มสตรีศรีวิเชียร 3.คนตรีไทย(ลุงชั้น) 4.ละครพื้นบ้านแม่จำเนียร 5.ฟาร์มไก่ชน (สาธิตการเลี้ยงไก่ เปரியไก่ และประลองไก่) 6.โบสถ์เซนต์เทเรซ่า	1. บ้านขุนพิทักษ์บริหาร (บ้านเขียว) 2. บ้านหลวงวาริโยธา รักษ์(บ้านตึก) 3. ชมรมไก่พื้นเมืองเพชร อัมรินทร์	1.วัดลาดชะโด 2.โรงเรียนลาดชะโด(ใหญ่และยาวที่สุด) 3.สะพานคสล.ที่ยาวที่สุด (เชื่อมต่อ ต.หนองน้ำใหญ่ กับต.จักราช) 4.ตลาดบกลาดชะโด 5. ชมการต่อเรือจำลองดูบุญมา	1.คลองลาดชิด 2.วัดลาดชิด 3.นวดอบสมุนไพร (สถานีนอนามัยลาดชิด)

ข้อความที่ 6 สินค้าในชุมชนของท่าน ที่คิดว่าจะเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว หรือ คนต่างถิ่น มีอะไรบ้าง? พบว่าสินค้าที่ผลิตโดยชุมชนทั้ง 4 แห่ง แสดงไว้ในตารางที่ 17

ตารางที่ 17 แสดงสินค้าที่ผลิตโดยชุมชน

อบต.หน้าโคก	เทศบาลตำบลผักไห่ฯ	เทศบาลตำบลลาดชะโด	อบต. ลาดชิด
1.กล้วยอบม้วน 2.น้ำสมุนไพร 3.ผลิตภัณฑ์จากปลา 4.น้ำดื่มบริสุทธิ์ (RO)	1.น้ำปลาแม่กิมซอ 2.ขนมไทย แม่บุญธรรม	1.เรือจำลอง 2.พวงหรีดผ้า 3.ปลาแห้ง ปลาเค็ม 4.ขนมทองหยิบ ทองหยอด	1.ขนมกง 2.กระยาสารท 3.ขนมสามเกลอ 4.ของที่ระลึกอุปกรณ์จับปลา

ข้อความที่ 7 ชุมชนของท่านมีกิจกรรมอะไรบ้าง? ที่จะเป็นจุดขายสำหรับนักท่องเที่ยว แสดงไว้ในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 แสดงกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว

อบต.หน้าโคก	เทศบาลตำบลผักไห่ฯ	เทศบาลตำบลลาดชะโด	อบต. ลาดชิด
1.สาธิตการทำอาหารพื้นบ้าน 2.สาธิตการประมงไก่อช่น (ปล้ำไก่) 3.เยี่ยมชมบ้านคนตรีสูงชัน	1.ชมโรงผลิตน้ำปลาแม่กิมซอ (ปลาสร้อย) 2. ชมบ้านโบราณอายุกว่าร้อยปี (บ้านเจิว)	1.เยี่ยมชมแหล่งผลิตเรือจำลองลุงบุญมา คำพล 2.สาธิตการทำพวงหรีดผ้า 3.เยี่ยมชมตลาดบกที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย	1.ล่องเรือชมกลุ่มบ้านทรงไทย พันธุ์ไม้น้ำ เลี้ยงปลาในกระชัง และยกยอตลอดสองฝั่งคลอง 2. ชมการสาธิตทำขนมกงที่บ้านป่าสังัด ปราศรี แห่งบ้านขนมสวย 3.ชมสาธิตการนวดแผนไทย อบสมุนไพร ที่สถานีอนามัยลาดชิด

ข้อความที่ 8 ชุมชนท่านมีปัญหาสภาพแวดล้อมถูกทำลายบ้างหรือไม่? พบว่าทั้ง 4 ชุมชน มีปัญหาสภาพแวดล้อมถูกทำลาย (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 แสดงปัญหาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวถูกทำลาย

ปัญหาสภาพแวดล้อมถูกทำลาย	มี	ไม่มี
1. อบต. หน้าโลก	/	
2. เทศบาลตำบลฝักไ้	/	
3. เทศบาลตำบลลาดชะโด	/	
4. อบต. ลาดชิด	/	

ข้อความที่ 9 ปัญหาสภาพแวดล้อมถูกทำลายด้านใดบ้าง? พบว่า สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนถูกทำลาย (ตารางที่ 20) ดังนี้ แหล่งท่องเที่ยวในทั้ง 4 ชุมชนประสบปัญหาสภาพแวดล้อมเรื่องการทิ้งขยะลงน้ำ รองลงมาประสบปัญหาสภาพแวดล้อมเรื่องน้ำเสีย (ยกเว้นเทศบาลตำบลฝักไ้) โดยเฉพาะ แหล่งท่องเที่ยวใน อบต.ลาดชิด น้ำจะเสีย ในช่วงหน้าน้ำลง (ประมาณเดือนธันวาคม) น้ำจากทุ่งนาจะไหลลงแม่น้ำ จะมีสีขุ่นแดง และปัญหาสภาพแวดล้อมเรื่องอากาศถูกทำลายมีเพียงแห่งเดียวได้แก่เทศบาลตำบลฝักไ้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดจากฝุ่นละอองจากโรงสีข้าว

ตารางที่ 20 แสดงแหล่งท่องเที่ยวที่มีปัญหาสภาพแวดล้อมถูกทำลาย

แหล่งท่องเที่ยว	น้ำ	อากาศ	ขยะ	เสียง	ต้นไม้
1. อบต. หน้าโลก	/		/		
2.เทศบาลตำบลฝักไ้		/	/		
3.เทศบาลตำบลลาดชะโด	/		/		
4. อบต. ลาดชิด	/		/		

ข้อความที่ 10 ปัญหาสภาพแวดล้อมดังกล่าวเกิดจากใครเป็นผู้กระทำ (ตารางที่ 20)

พบว่า แหล่งท่องเที่ยวในอบต. หน้าโลก ต้นเหตุแห่งการทำลายสภาพแวดล้อมเกิดจากคนในชุมชนเอง และคนนอกชุมชนก็มีส่วนบ้าง ได้แก่บุคคลจากนอกชุมชนที่เข้ามาเช่าที่นาในตำบลหน้าโลก แล้วใช้ปุ๋ยเคมี และยามาแมลง เนื่องจาก อำเภอฝักไ้ประสบปัญหาน้ำท่วมบ่อย สารเคมีเหล่านี้จึงไหลลงแม่น้ำ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลฝักไ้ และ เทศบาลตำบลลาดชะโด ต้นเหตุแห่งการทำลายสภาพแวดล้อมเกิดจากคนในชุมชนเอง และ แหล่งท่องเที่ยวในอบต.ลาดชิด ต้นเหตุแห่งการทำลายสภาพแวดล้อมเกิดจากคนนอกชุมชน เนื่องจาก ตำบลลาดชิดตั้งอยู่ทางตอนใต้ของลำน้ำน้อย บรรดาขยะ ผักตบชวา จะไหลจากทางเหนือ (ชุมชนที่อยู่ทางเหนือ ได้แก่ อบต. หน้าโลก เทศบาลตำบลฝักไ้)

ตารางที่ 21 แสดงต้นเหตุในการทำลายสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยว	คนในชุมชน	คนนอกชุมชน
1. อบต. หน้าโลก	/	/
2.เทศบาลตำบลผักไห่	/	
3.เทศบาลตำบลลาดชะโด	/	
4. อบต. ลาดชิด		/

ข้อความที่ 11 ท่านทราบหรือไม่? ว่าจะมีการพัฒนาชุมชนท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ตารางที่ 22) พบว่า ผู้นำชุมชนทั้ง 4 แห่งตอบว่าทราบ

ตารางที่ 22 แสดงการรับทราบข่าวสารของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผู้นำชุมชน	ทราบ	ไม่ทราบ
1. นายประภาส โลกครุฑ	/	
2. นายเอก มีประเสริฐ	/	
3. นายธงชัย กำลังแพทย์	/	
4. นายสมบูรณ์ แสงมณี	/	

ข้อความที่ 12 ทราบจากสื่อใด? (ตารางที่ 23) พบว่า ผู้นำชุมชนที่ได้รับข่าวสารเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศผ่านสื่อมากที่สุด คือ นายกเทศมนตรีตำบลลาดชะโด (นายธงชัย กำลังแพทย์) และนายกอบต.ลาดชิด (นายสมบูรณ์ แสงมณี) โดยทราบจากเอกสารราชการ การประชุมของอำเภอ ป้ายประกาศหาเสียง (เป็นช่วงการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลผักไห่ และสมาชิกสภาเทศบาล มีกลุ่มผู้สมัครบางกลุ่มได้กำหนดนโยบายให้อำเภอผักไห่เป็นแหล่งท่องเที่ยว) และการพูดคุยกันต่อระหว่างเพื่อนบ้าน/ญาติมิตร ผู้นำชุมชนที่ได้รับข่าวสารเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศผ่านสื่อรองลงมา คือ นายกอบต. หน้าโลก(นายประภาส โลกครุฑ) โดยทราบจากเอกสารราชการ การประชุมของอำเภอ และการพูดคุยกันต่อระหว่างเพื่อนบ้าน/ญาติมิตร และผู้นำชุมชนที่ได้รับข่าวสารเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศผ่านสื่อ น้อยที่สุด คือ ประธานชุมชนบ้านเขียว (นายเอก มีประเสริฐ) โดยทราบจากการพูดคุยกันต่อระหว่างเพื่อนบ้าน/ญาติมิตร

ตารางที่ 23 แสดงช่องทางการรับทราบข่าวสารเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆของผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชน	เอกสารราชการ	การประชุมของ อำเภอ	ป้ายประกาศหา เสียง	เพื่อนบ้าน/ญาติ มิตร
1. นายประภาส โลกครุฑ	/	/		/
2. นายเอก มีประเสริฐ				/
3. นายธงชัย กำลั้งแพทย์	/	/	/	/
4. นายสมบูรณ์ แสงมณี	/	/	/	/

ข้อความที่ 13 ท่านได้เคยสื่อสารให้สมาชิกในชุมชนทราบเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่? พบว่า ผู้นำทุกชุมชนตอบว่า เคย (ตารางที่ 24)

ตารางที่ 24 แสดงการสื่อสารเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวๆให้แก่สมาชิกในชุมชนได้ทราบ

ผู้นำชุมชน	เคย	ไม่เคย
1. นายประภาส โลกครุฑ	/	
2. นายเอก มีประเสริฐ	/	
3. นายธงชัย กำลั้งแพทย์	/	
4. นายสมบูรณ์ แสงมณี	/	

ข้อความที่ 14 ท่านสื่อสารด้วยวิธีใด? จากตารางที่ 24 พบว่า นายกอบต. หน้าโคก (นายประภาส โลกครุฑ)ใช้ วิธีการสื่อสารเกี่ยวกับการพัฒนาฯแก่สมาชิกในชุมชนครบถ้วนมากที่สุด ได้แก่ การประชุมกลุ่มแบบทางการ ผ่านประชาคมหมู่บ้าน โรงเรียน และวัด ประชุมกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ เช่นงานทำบุญ งานประเพณีต่างๆ สื่อโปสเตอร์ เสียงตามสาย และพูดคุยปากต่อปาก นายกเทศมนตรีตำบลลาดชะโด.(นายธงชัย กำลั้งแพทย์) ใช้ วิธีการสื่อสารเกี่ยวกับการพัฒนาฯแก่สมาชิกในชุมชนครบถ้วนรองลงมา ได้แก่ ประชุมกลุ่มแบบทางการ ประชุมกลุ่มแบบไม่ทางการ เสียงตามสาย และ พูดคุยปากต่อปาก นายกอบต. ลาดชิด (นายสมบูรณ์ แสงมณี) ใช้ วิธีการสื่อสารเกี่ยวกับการพัฒนาฯแก่สมาชิกในชุมชน ด้วยวิธีประชุมกลุ่มแบบทางการ/ไม่เป็นทางการ และ หอกระจายข่าว และประธานชุมชนบ้านเขียว (นายเอก มีประเสริฐ) ใช้ วิธีการสื่อสารเกี่ยวกับการพัฒนาฯแก่สมาชิกในชุมชน ด้วยวิธีประชุมกลุ่มแบบไม่ทางการ

ตารางที่ 25 แสดงวิธีการสื่อสารเกี่ยวกับการพัฒนาฯของผู้นำชุมชนแก่สมาชิกในชุมชน

ผู้นำชุมชน	ประชุมกลุ่ม แบบทางการ	ประชุมกลุ่ม แบบไม่ทาง การ	โปสเตอร์	เสียงตาม สาย	หอกระจาย ข่าว	ปากต่อ ปาก
1. นายประภาส โศกครุฑ	/	/	/	/		/
2. นายเอก มีประเสริฐ		/				
3. นายธงชัย กำลังแพทย์	/	/		/		/
4. นายสมบูรณ์ แสงมณี	/	/			/	

ข้อความที่ 15 ชุมชนท่านมีความพร้อมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่?
จากตารางที่ 26 พบว่าทุกชุมชนมีความพร้อม

ตารางที่ 26 แสดงความพร้อมของชุมชนที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผู้นำชุมชน	พร้อม	ไม่พร้อม
1. นายประภาส โศกครุฑ	/	
2. นายเอก มีประเสริฐ	/	
3. นายธงชัย กำลังแพทย์	/	
4. นายสมบูรณ์ แสงมณี	/	

ข้อความที่ 16 ท่านมีตัวชี้วัดอย่างไร ? ที่แสดงถึงความพร้อม ตัวชี้วัดที่แสดงถึงความพร้อมมี 4 ข้อ ได้แก่ 1. สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือ 2. มีท่าเทียบเรือ 3. มีแหล่งจำหน่ายสินค้า และ 4. มีบ้านพักทางวัฒนธรรม(อยู่ในระหว่างการพัฒนา) จากตารางที่ 24 พบว่า อบต.หน้าโคก เทศบาลตำบลลาดชะโด และอบต.ลาดชิด มีครบถ้วนทั้ง 4 ตัวชี้วัด ส่วนเทศบาลตำบลผักไห่ยังขาดความพร้อมเรื่องท่าเทียบเรือ (เนื่องจากพังทลายคราบน้ำท่วมใหญ่ ปี 2545 และอยู่ในระหว่างการดำเนินการฟ้องร้องหาผู้รับผิดชอบ ระหว่างเทศบาลตำบลผักไห่กับผู้รับเหมาก่อสร้าง) และขาดบ้านพักทางวัฒนธรรม

ตารางที่ 27 แสดงตัวชี้วัดถึงความพร้อมของชุมชนที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แหล่งท่องเที่ยว	สมาชิกในชุมชนให้ ความร่วมมือฯ	มีท่าเทียบเรือ	มีแหล่งจำหน่ายสินค้า	มีบ้านพักทาง วัฒนธรรม
อบต.หน้าโคก	/	/	/	/
เทศบาลตำบลผักไห่	/		/	

แหล่งท่องเที่ยว	สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือฯ	มีท่าเทียบเรือ	มีแหล่งจำหน่ายสินค้า	มีบ้านพักทางวัฒนธรรม
เทศบาลตำบลลาดชะโด	/	/	/	/
อบต. ลาดชิต	/	/	/	/

ข้อความที่ 17 ท่านต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือหน่วยงานอื่น ด้านใดบ้าง? เพื่อพัฒนาชุมชนท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ตารางที่ 28)

พบว่า อบต.หน้าโลก และอบต. ลาดชิต ต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐและหน่วยงานอื่น ดังนี้

1. จัดสรรงบประมาณด้านท่องเที่ยวให้มากขึ้น
2. กรมพัฒนาชุมชนเข้ามาสนับสนุนแนะนำสินค้าชุมชน
3. สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานเข้ามาช่วยพัฒนาสินค้า/บริการ
4. สถาบันการศึกษามาช่วยอบรมชาวบ้านให้เป็นผู้นำทางนักท่องเที่ยว

ส่วน เทศบาลตำบลลาดชะโด ต้องการความช่วยเหลือ ดังนี้

1. จัดสรรงบประมาณด้านท่องเที่ยวให้มากขึ้น
2. ต้องการให้สถาบันการศึกษาช่วยอบรมชาวบ้านให้เป็นผู้นำทางนักท่องเที่ยว

และ เทศบาลตำบลผักไห่ ต้องการเพียงจัดสรรงบประมาณด้านท่องเที่ยวให้มากขึ้นเท่านั้น

ตารางที่ 28 แสดงความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือหน่วยงานอื่น

แหล่งท่องเที่ยว	จัดสรรงบประมาณด้านท่องเที่ยวให้ อบต.มากขึ้น	กรมพัฒนาชุมชนเข้ามาสนับสนุน/แนะนำสินค้าชุมชน	สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานเข้ามาช่วยพัฒนาสินค้า/บริการให้ได้มาตรฐาน	สถาบันการศึกษาช่วยอบรมชาวบ้านให้เป็นผู้นำทางนักท่องเที่ยว
อบต.หน้าโลก	/	/	/	/
เทศบาลตำบลผักไห่	/			
เทศบาลตำบลลาดชะโด	/			/
อบต. ลาดชิต	/	/	/	/

โดยสรุป อำเภอผักไห่เป็นเพียงอำเภอเล็ก ๆ ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย ที่ผ่านมา จะพบว่าไม่ได้รับการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวมากนัก โดยศึกษาจากแผ่นพับประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของสำนักงาน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคกลาง (เขต 6) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แนะนำแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยกล่าวถึง อำเภอผักไห่บ่อยมาก ทั้งๆที่เมื่อศึกษาในแง่ประวัติศาสตร์แล้ว ผักไห่มีตำนาน เรื่องราวที่น่าสนใจ โดยเฉพาะ การเสด็จประพาสต้นของพระพุทธเจ้าหลวงถึง 2 ครั้ง (เสด็จมาพระนครศรีอยุธยา 3 ครั้ง) ดังนั้นการรื้อฟื้นอำเภอผักไห่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นสิ่งที่น่าสนับสนุน และผลจากการวิจัยชิ้นนี้ สามารถตอบข้อสันนิษฐานที่ตั้งไว้ว่าอำเภอผักไห่มีความพร้อมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเครือข่ายการสื่อสารสามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่าง “คนใน” และ “คนนอก” ” อันนำไปสู่การพัฒนาชุมชนของตนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังคำกล่าวของ Juergen Habermas ที่ว่า “การสื่อสารจะเป็นเสมือนสายใยซึ่งถักถอสมาชิกของชุมชนเข้าด้วยกัน การกระทำใดๆที่เป็นการสื่อสารก็คือการยึดโยงคนที่มีความเข้าใจและทัศนคติร่วมกัน เมื่อใดก็ตามที่สมาชิกของกลุ่ม/ชุมชนมีการรับรู้ร่วมกัน เมื่อนั้นเขาก็จะไม่กระทำอะไรที่เป็นการแปลกแยกไปจากกลุ่ม/ชุมชน โดยยึดเอาผลประโยชน์และความสนใจส่วนตัวเป็นหลัก ทว่าสมาชิกของกลุ่ม/ชุมชนจะร่วมประสานการกระทำกับคนอื่นๆ เพื่อประโยชน์ร่วมกันของทั้งชุมชน ” (อ้างอิงใน กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2543 : 16)

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง เครือข่ายการสื่อสารเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา "ลำน้ำน้อย" อำเภอฝักไห้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงของอำเภอฝักไห้ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ประเมินสภาพความพร้อมของอำเภอฝักไห้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และวิเคราะห์เครือข่ายการสื่อสารเพื่อพัฒนาอำเภอฝักไห้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งบูรณาการมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังหลงเหลืออยู่ให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว สำหรับรูปแบบการวิจัยมีลักษณะผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มประชากรตัวอย่างจำนวน 243 ราย ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ดังนี้ เลือกตำบลที่จะศึกษาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และเลือกหมู่บ้านที่เป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว โดยกำหนดจำนวนประชากรตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านที่เป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวด้วยวิธีสัดส่วน ปรากฏว่าได้กลุ่มตัวอย่างสี่กลุ่มดังนี้ 1.) เทศบาลตำบลลาดชะโด จำนวน 91 ราย 2.) เทศบาลตำบลฝักไห้ จำนวน 63 ราย 3.) องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าโคก จำนวน 63 ราย และ 4.) องค์การบริหารส่วนตำบลลาดชิด จำนวน 26 ราย ตามลำดับ หลังจากนั้น วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลด้วยการรวบรวมข้อมูล (Documentary Data Collecting) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากเอกสาร ร่วมสนทนากลุ่มกับคณะทำงาน (Task Force) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากบรรดาผู้รู้ (Key Informant) และสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (Participant/Non – Participant Observation) นำข้อมูลมาสังเคราะห์ด้วยวิธีตีความ

5.1 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ได้ข้อสรุปดังนี้ (1.) อำเภอฝักไห้เป็นชุมชนเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน ยังคงทิ้งร่องรอยมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) และเป็นที่กำเนิดของสินค้าทางวัฒนธรรม (Cultural Products) ที่หลากหลาย :

ฝักไห้ตั้งอยู่ริมลำน้ำน้อยเป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่สมัยละโว้ มีอดีตที่น่าภาคภูมิใจ คือ พระพุทธเจ้าหลวงเสด็จประพาสต้นถึงสองครั้ง จากบันทึกจดหมายเหตุเสด็จประพาสต้น โดยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ (2447) และบันทึกในพระราชหัตถเลขาของพระพุทธเจ้าหลวง เรื่องเสด็จประพาสลำน้ำมะขามเฒ่า (พ.ศ. 2451) ทรงบันทึกถึงความเจริญของชุมชนบ้านปากไห้ว่า

สมบูรณ์ครั้งนี้นักกว่าเมืองสุพรรณ ในคราวเสด็จทั้งสองครั้ง ทรงประทับแรมที่บ้านตึก ของหลวง วารโยธารักษ์ นายอำเภอคนแรกของอำเภอผักไห่ ปัจจุบัน เป็นตึกร้างเหลือเพียงห้องนั่งริมน้ำ หลังจากนั้นทรงพระราชทานทอดกฐินที่วัดตึกขหรือวัดตึกขหรือวัดตึกขหรือวัดตึกข ปัจจุบัน วัดนี้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก เป็นสำนักวิปัสสนากรรมฐานของบุคคลทั่วไปและมีวังมัจฉาอยู่ในบริเวณเดียวกัน นอกจากนี้ ทรงบันทึกถึงวัดหน้าโคก (ทรงพักเสวยกระยาหารกลางวันที่นี่) วัดชีโพน (มีบันทึกว่าพระเจ้าอยู่ทองหนีโรคหามาอยู่วัดนี้) คลองลาดชะโด และคลองลาดชิด เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเกร็ดประวัติศาสตร์ที่น่าศึกษา

นอกจากผักไห่จะเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรม ประเพณี และโบราณสถานทิ้งดงามแล้ว ยังมีลำน้ำน้อยเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ อดีตอุดมด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร สัตว์น้ำนานาชนิด จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่า ในสมัยก่อน "จะจับกุ้งต้องแหวกปลา" ปัจจุบัน บรรดาสัตว์น้ำลดลงไปมาก หลังจากมีการกั้นเขื่อนชลประทานเป็นช่วงๆ ตลอดลำน้ำน้อย รวมทั้งโบราณสถานที่สำคัญริมลำน้ำน้อยบางแห่งเหลือเพียงซากกรร้าง เนื่องจากประชากรวัยทำงานทิ้งถิ่นอพยพไปอยู่ที่อื่น เหลือแต่เด็กและคนชรา อย่างไรก็ตาม ผักไห่ยังคงมีทุนทางวัฒนธรรม(Cultural Capital) และทุนทางธรรมชาติ(Natural Capital)ที่ทรงคุณค่าหลงเหลืออยู่มากพอสมควร น่าที่จะรื้อฟื้นให้เป็นแหล่งทัศนศึกษาทางประวัติศาสตร์แก่เยาวชน และนักท่องเที่ยวทั่วไป

(2.) ประเมินสภาพความพร้อมของแต่ละชุมชนในอำเภอผักไห่เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) โดยวิเคราะห์จาก

2.1 ความรู้ (Knowledge) ความตระหนัก (Realization) และการมีส่วนร่วม (Participation)ของกลุ่มตัวอย่างในแหล่งท่องเที่ยว

พบว่า จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสี่ชุมชนที่กำหนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จำนวนทั้งสิ้น 243 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (หญิงร้อยละ 65 , ชายร้อยละ 35) เพราะผู้ชายมักทำงานนอกบ้าน เหลือแต่ผู้หญิงและคนชรา (อายุระหว่าง 39-53 ปี ร้อยละ 60.2 และอายุระหว่าง 54-88 ปี ร้อยละ 14.1) อยู่เฝ้าบ้าน ระดับการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ (ประถมศึกษาสูงถึงร้อยละ 67.1) ด้านการประกอบอาชีพค่อนข้างหลากหลาย (เกษตรกรรมร้อยละ 22.8 , รับจ้างร้อยละ 31.7 และค้าขายร้อยละ 25.4) รายได้ค่อนข้างน้อย (รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท สูงถึงร้อยละ 68.2) ส่วนใหญ่เป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มานานแล้ว (อยู่เกิน 30 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 67.9)

กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาค่อนข้างสูง (ร้อยละ 44.8 ตอบว่าเป็นการปรับปรุงชุมชนให้ดีขึ้น และร้อยละ 37.8 ตอบว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงชุมชนจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ) ส่วนใหญ่ทราบความหมายที่ถูกต้องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ร้อยละ 29.2 ตอบว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ, ร้อยละ 25.0 ตอบว่าเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ร้อยละ 24.1 ตอบว่าเป็น

การท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมและสร้างรายได้ให้ชุมชน และ ร้อยละ 21.7 ตอบว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวใดๆ) รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทราบดีว่าการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรทำอย่างไร (ร้อยละ 22.9 ตอบว่าชาวชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวรวมกลุ่มกันหารายได้ให้ตนเอง โดยพึ่งพารัฐให้น้อยที่สุด ร้อยละ 22.4 ตอบว่าสมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน, ร้อยละ 21.5 ตอบว่าสร้างกิจกรรมใดๆที่เหมาะสมกับท้องถิ่น จะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวในชุมชน และร้อยละ 18.0 ตอบว่าให้ราชการสนับสนุนเฉพาะ โครงสร้างพื้นฐาน) นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนะแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอฝักไห้ (ร้อยละ 29.9 ตอบว่าวังมัจฉา วัดตึกคชหรือสุรภัทรธรรม, ร้อยละ 22.5 ตอบว่า บ้านเขียว, ร้อยละ 19.4 ตอบว่าวัดโลกทอง, ร้อยละ 16.8 ตอบว่าตลาดบกลาดชะโด) และกลุ่มตัวอย่างได้แนะนำสินค้าพื้นบ้าน/สินค้าทางวัฒนธรรมของอำเภอฝักไห้ด้วย (ร้อยละ 20.0 ตอบว่า ขนมง, ร้อยละ 19.2 ตอบว่า น้ำปลาแม่กิมซอ, ร้อยละ 18.7 ตอบว่าปลาไร่ลับ, ร้อยละ 18.5 ตอบว่าเรือจำลอง, ร้อยละ 15.6 ตอบว่ากล้วยอบแผ่น และที่เหลือร้อยละ 7.7 ตอบว่า กระจยาสารท น้ำสมุนไพร พวงหรีดผ้า ตามลำดับ)

ด้านความตระหนักและการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชุมชน พบว่า ทุกชุมชนมีค่าความตระหนักเฉลี่ยค่อนข้างสูงและใกล้เคียงกันมาก ดังนี้ อบต.หน้าโคกมีค่าความตระหนักเฉลี่ยสูงสุด 4.80 รองลงมา อบต.ลาดชิด 4.79, เทศบาลตำบลฝักไห้ 4.76 และเทศบาลตำบลลาดชะโด 4.60 ตามลำดับ ส่วนค่าการมีส่วนร่วมเฉลี่ยของทุกชุมชนก็มีค่าใกล้เคียงกันเช่นเดียวกัน ดังนี้ อบต.ลาดชิดมีค่าการมีส่วนร่วมเฉลี่ยสูงสุด 4.35 รองลงมา อบต.หน้าโคก 4.26 และ เทศบาลตำบลฝักไห้เท่ากับเทศบาลตำบลลาดชะโด 4.15 ตามลำดับ ซึ่งการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวสอดคล้องกับแนวความคิดของ Rothenbukler ที่ว่า “ความหนาแน่นของประชากรในชุมชน/สังคมจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการลดโอกาสให้เกิดการร่วมมือทำกิจกรรมของชุมชนกับชุมชน” (อ้างในกาญจนา แก้วเทพและคณะ, 2542: 19) จึงน่าที่จะอนุมานได้ว่า ประชากรในชุมชน อบต.หน้าโคกและอบต.ลาดชิด มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากกว่า ประชากรในเขตเทศบาลตำบลฝักไห้และเทศบาลตำบลลาดชะโด (ประชากรในเขตเทศบาลหนาแน่นกว่าเขต อบต.)

2.2) ความพร้อมของผู้นำชุมชน แหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมเกี่ยวเนื่องของชุมชน

ในด้านความพร้อมของผู้นำชุมชน พบว่า มีผู้นำชุมชนเพียง 2 รายที่เข้าใจความหมายที่ถูกต้อง ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ นายกอบต.หน้าโคกและนายกอบต.ลาดชิด และผู้นำทั้งสี่ชุมชนสนใจที่จะพัฒนาชุมชนของตนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนผู้นำชุมชนที่แสดงทัศนคติถึงลักษณะที่ควรจะเป็นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ถูกต้องที่สุด ได้แก่ นายกเทศมนตรี

ลาดชะโด รองลงมาได้แก่นายกอบต.ลาดชิด นายกอบต.หน้าโคก และประธานชุมชนบ้านเขียว (แทนนายกเทศมนตรีผักไห่) ตามลำดับ

ส่วนแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมเกี่ยวเนื่องที่เด่นในแต่ละชุมชน ได้แก่

ก.) เทศบาลตำบลผักไห่ :

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ พิพิธภัณฑ์โรงเรียนผักไห่สุทธาประมุข วังมัจฉา วัด ตึกคชหิรัญศรีทราธรรม วัดชีโพน บ้านเขียว (บ้านขุนพิทักษ์บริหาร) บ้านตึก (บ้านหลวงวารีย์โยธา รัช) ชมรมไก่พื้นเมืองเพชรอัมรินทร์ ส่วนผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ เปลสะคิง (ชุมชนมุสลิม) น้ำ ปลาแม่กิมซอ ขนมไทยแม่บุญธรรม เป็นต้น

ข.) เทศบาลตำบลลาดชะโด :

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ วัดลาดชะโด ตลาดบกลาดชะโด ชมสาริตการต่อเรือ จำลองชุมชนจักราช ส่วนผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ เรือจำลอง พวงหรีดผ้า ปลาแห้ง ปลาเค็ม ขนม หวาน (ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง)

ค.) อบต. หน้าโคก :

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ วัดหน้าโคก , ศูนย์การเรียนรู้ "สตรีศรีวิเชียร" และ ฟาร์มไก่ไข่ผู้ใหญ่วิเชียร , ฟาร์มประลองไก่ชนสุวรรณอัมรินทร์ , วัดนักบุญ"เทเรซ่า" , บ้านดนตรี ลุงชั้น ละครพื้นบ้านแม่จำเนียร ส่วนผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากพืชเกษตรและ สัตว์ อาทิ. กัวยอบแผ่น(สินค้าOTOP) น้ำสมุนไพร ปลาหมึก ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง นก ประดิษฐ์จากขนไก่ ฯลฯ

ง.) อบต. ลาดชิด :

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ คลองลาดชิด (ชมกลุ่มบ้านทรงไทย) วัดลาดชิด นวด อบสมุนไพรโบราณ ส่วนผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ ของที่ระลึกอุปกรณ์จับปลา (อยู่ในระหว่างการพัฒนา) ขนมกง ขนมกระยาสารท ปลาอย่าง

ส่วนปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมถูกทำลาย พบว่า ชุมชนทั้งสี่แห่ง มีปัญหาเรื่องขยะ รองลงมาได้แก่ปัญหาเรื่องน้ำเสีย (อบต.หน้าโคก และ อบต. ลาดชิด) ส่วนปัญหาฝุ่นละอองจาก ข้าว(เทศบาลตำบลผักไห่) ปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดเกิดจากคนในชุมชนเป็นผู้กระทำ (อบต.หน้าโคก, เทศบาลตำบลลาดชะโด) และเกิดจากคนนอกชุมชนเป็นผู้กระทำ (อบต.หน้าโคกและ อบต. ลาดชิด)

ทั้งสี่ชุมชนมีความพร้อมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยวัดจากตัวชี้วัด 4 ประการ คือ

- (1) สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือ
- (2) มีท่าเทียบเรือ

(3.) มีแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน

(4.) มีสถานที่ค้างแรมในหมู่บ้าน (Village Overnight Stays) พบว่า แต่ละชุมชนมีความพร้อมแตกต่างกัน (เรียงตามลำดับความพร้อม) ดังนี้

(1.) อบต. หน้าโคก:

หากวัดจากตัวชี้วัดทั้งสี่ประการพบว่าอบต. หน้าโคกมีความพร้อมมากกว่าชุมชนอื่น กล่าวคือ การพัฒนาชุมชนศรีวิเชียร หมู่ 7 ตำบลหน้าโคก (เป็นที่ตั้งของสถานที่ค้างแรมในหมู่บ้าน หรือ ในทัศนะของผู้นำกลุ่มสตรี เรียก โฮมสเตย์ มีลักษณะเป็นเรือนไทยมุงแฝกอยู่ในระหว่างการปลูกหรือก่อสร้าง) ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยคณะกรรมการและชุมชนศรีวิเชียรได้เขียนโครงการผ่านความต้องการและการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้วยความเห็นชอบของประชาคม หมู่ 7 แล้ว (ชื่อโครงการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ Home Stay) โดยองค์การบริหารส่วนตำบล รับผิดชอบเรื่องทำเทียบเรือ โดยให้งบประมาณจำนวน 3 แสนบาท องค์การบริหารส่วนจังหวัดให้งบประมาณจำนวน 5 แสนบาท และกลุ่มสตรีศรีวิเชียรกู้เงินเพิ่มเติมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 5 แสนบาท (สมาชิกรับผิดชอบในการกู้ยืมละ 2 หมื่นบาท) เพื่อเป็นทุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน (บริเวณ ศูนย์การเรียนรู้ สตรีศรีวิเชียร เป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วย) อบรมภาษาอังกฤษ อบรมผู้นำการท่องเที่ยว หรือไกด์ และอบรมวิธีการรักษาความปลอดภัยทางเรือ ฯลฯ แต่เนื่องจาก ชุมชนดังกล่าว ตั้งอยู่บริเวณเดียวกันกับฟาร์มไก่ศรีวิเชียร ซึ่งได้รับผลกระทบจากไข้หวัดนก ตั้งแต่ปลายปี 2546 ต่อถึงต้นปี 2547 มีผลทำให้การดำเนินการต้องล่าช้าออกไป อย่างไรก็ตาม ผู้นำกลุ่มแม่บ้าน (อ.ศรีจิตร์ สิทธิสันต์) ยืนยันว่าสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ ช่วงปลายปี 2547 ซึ่งตรงกับช่วงหน้าน้ำพอดี ธรรมชาติงดงามมาก

(2.) อบต.ลาดชิด :

อบต. ลาดชิด เป็นอีกชุมชนหนึ่งในอำเภอผักไห่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะมีความพร้อมหลายด้าน โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่งดงามมาก อาทิ วิถีชุมชนริมน้ำ การทำประมงน้ำจืด ไม้ น้ำ นานาพันธุ์ รวมทั้ง กลุ่มบ้านทรงไทยริมน้ำ และจากการสัมภาษณ์ชาวชุมชนอย่างไม่เป็นทางการต่างยินดีที่จะพัฒนาเป็นสถานที่ค้างแรมในหมู่บ้าน ซึ่งลักษณะของบ้านทรงไทยแต่ละแห่งจะมีลักษณะหลังคาเชื่อมต่อกันหมด (มีผู้รู้กล่าวว่า ชื่อลาดชิด เพราะหลังคาติดกันหมด ขนาดนกบินตกไม่ถึงพื้น) บริเวณติดกันจะเป็นที่ตั้ง ของบ้านขนมสวย (เป็นร้านของผู้ประกอบการเอกชน ตั้งอยู่ หมู่ 1 ตำบลลาดชิด) ของป้าสงัด ปราศรี ซึ่งเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยเฉพาะ อาหารพื้นบ้านประเภทขนมมงคลโบราณ เช่น ขนมกง ขนมสามเกลอ และ ขนมกระยาสารท เป็นต้น ขณะนี้กำลังจะพัฒนาด้านหลังของร้านให้เป็นสถานที่ค้างแรมในหมู่บ้าน ขณะนี้ทางอบต.ลาดชิดกำลังสร้างทางเดินเชื่อมต่อระหว่างร้านค้า บ้านพัก (ที่นี้เรียกโฮมสเตย์ เช่นกัน) และทำน้ำที่ถาวร (ทางเดินเก่าถูกน้ำกัดเซาะพัง เนื่องจากน้ำท่วมเป็น

ประจำ) จากการสัมภาษณ์เจ้าของกิจการบ้านขนมสวย (บุตรชาย ป้าสงัด ปราศรี) กล่าวว่าทางร้านต้องดำเนินการเองทั้งหมด แม้กระทั่งการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว(แพ่นพับ) ทั้งนี้ กลุ่มแม่บ้านรวมตัวกันไม่ติด แต่จากการสัมภาษณ์ นายอบต.ลาดชิด ให้ข้อมูลในทางตรงกันข้ามว่า ทางอบต. พร้อมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตั้งแต่ การให้ความร่วมมือของชาวชุมชน พัฒนาทำเทียบเรือ สถานที่ค้างแรมในหมู่บ้าน รวมทั้ง กำลังให้กลุ่มแม่บ้านช่วยกันคิดผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับชุมชน และกำลังพัฒนาของที่ระลึกเป็นอุปกรณ์จับปลาจำลอง อย่างไรก็ตาม ทั้ง อบต. กลุ่มแม่บ้าน และผู้ประกอบการในชุมชน หากสามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ จะสามารถพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งได้มากทีเดียว

(3.)เทศบาลตำบลลาดชะโด :

ชุมชนลาดชะโด จัดเป็นชุมชนเก่าแก่ โดยเฉพาะตลาดบกลาดชะโด ชุมชนท้ายตลาด (หมู่2) ตำบลหนองน้ำใหญ่ อดีตเป็นชุมชนกุฎีจีนที่เจริญมาก มีตลาดซื้อขายกันคึกคัก ปัจจุบัน ชุมชนดังกล่าวล่มสลายไปแล้ว แต่ยังคงเอกลักษณ์ตลาดบกละโดที่ใหญ่ที่สุด(สร้างด้วยไม้มีหลังคาปกคลุม ยกพื้นสูง อยู่กันแบบเหมือนครอบครัวเดียวกัน อายุกว่าร้อยปี) ที่ยังหลงเหลืออยู่ในประเทศไทย ปัจจุบัน ใช้เป็นฉากการแสดงของภาพยนตร์หลายเรื่อง เช่น รักข้ามคลอง บุญชู6, 7,8 และดงดอกเหมย ฯลฯ

จากการสำรวจการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลลาดชะโด ซึ่งเป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่ตลาดบกลาดชะโด และชุมชนจักราช ต่างต้องการพัฒนาชุมชนตนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ยังคงขาดผู้นำที่จะเชื่อมโยงชุมชนทั้งสองเข้าด้วยกันทั้งนี้เพราะผู้นำชุมชนแตกออกเป็น สองฝ่าย (ฝ่ายหนึ่งประกอบด้วย ประธานชุมชนท้ายตลาด ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านตำบลลาดชะโด และผู้ประกอบการที่สำคัญในชุมชนจักราช ได้แก่ วัตถุประสงค์จำลองของลุงบุญมา คำผล ต้องการพัฒนาชุมชนตนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ ฝ่ายผู้บริหารเทศบาลตำบลต้องการพัฒนาเทศบาลในด้านอื่นมากกว่า จึงขาดงบประมาณสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว แม้ว่า ที่นี่จะมีความพร้อมเรื่องทำเทียบเรือ และอุปกรณ์รักษาความปลอดภัยทางเรือ ส่วนด้านแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ฝ่ายที่สนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวมีความต้องการพัฒนาตลาดบกละโดเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ชุมชน และสถานที่ค้างแรมในหมู่บ้าน ด้วยเหตุนี้ การเลือกตั้งนายกเทศมนตรี ตำบลลาดชะโด (เดือนกุมภาพันธ์ 2547) จะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลลาดชะโดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(4) เทศบาลตำบลผักไห่ :

หากเปรียบเทียบทั้งสี่ ชุมชน จะพบว่า เทศบาลตำบลผักไห่ มีความพร้อมน้อยที่สุด ทั้งๆที่เป็นเขตที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่ง แต่เนื่องจากมีลักษณะความเป็นชุมชนเมืองมากกว่าที่อื่น จึงมีกิจกรรมที่หลากหลายจนให้ความสนใจกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวน้อยลง (ตามทัศนะของRothenbukler ที่กล่าวมาแล้ว) อีกทั้งผู้บริหารท้องถิ่นไม่ให้ความสนใจในการ

พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเท่าที่ควร เห็นได้ชัดเจนจากการจัดกิจกรรมบันเทิงในวาระสำคัญต่างๆ เช่นวันเฉลิมพระชนมพรรษาฯ มักจัดให้มีการแสดงที่ทำลายวัฒนธรรมพื้นบ้านทั้งสิ้น เช่นดนตรีที่มีการ โข่วหางเครื่องที่แต่งกายล่อแหลมต่อศีลธรรม หรือการแสดงตลกที่ใช้ภาษาสองแง่สองง่าม ซึ่งเป็นที่มาของการทะเลาะวิวาทของกลุ่มวัยรุ่น นอกจากนี้ **ทำเทียบเรือที่สำคัญ**หน้าที่ว่าการอำเภอที่สร้างขึ้นใหม่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้พังทลายไปพร้อมกับน้ำท่วมใหญ่ เมื่อ ปี พ.ศ. 2545 ขณะนี้จึงอยู่ในระหว่างการดำเนินการฟ้องร้องหาผู้รับผิดชอบระหว่างเทศบาล และผู้รับเหมาก่อสร้าง ส่วนแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนวางจำหน่ายกันกระจัดกระจาย ถ้าเขื่อนรวมถึงทำเทียบเรือซ่อมแล้วเสร็จ บริเวณนี้สามารถพัฒนาเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์รวมของอำเภอผักไห่ได้

อย่างไร ก็ตาม ทั้งสี่ชุมชนสามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเข้าด้วยกันตามความพร้อมของแต่ละแห่ง โดยผู้วิจัยได้นำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอผักไห่ในรูปแบบของสารคดีความยาว 15 นาที (คูสคริปต์ภาคผนวก) ใช้เวลาในการท่องเที่ยว 2 วัน ซึ่งบริษัทท่องเที่ยวสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัด โปรแกรมท่องเที่ยว หรือ ผู้บริหารภายในแต่ละชุมชนเองสามารถนำข้อมูลจากสารคดีจัด โปรแกรมท่องเที่ยว โดยชุมชนเอง

(3.) เครือข่ายการสื่อสารเพื่อพัฒนา “ลำน่าน้อย” เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การวิเคราะห์ในหัวข้อนี้แบ่งประชากรออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

3.1) **ข้าราชการประจำ** ประกอบด้วย นายอำเภอ พัฒนาการอำเภอ ผู้อำนวยการการศึกษาออกโรงเรียน หัวหน้าเขตชลประทานผักไห่ อาจารย์ภาควิชาสังคม โรงเรียน “ผักไห่สุทธาประมุข” นายอำเภอถือเป็น**สื่อบุคคลที่สำคัญ** ต้องมีภาวะผู้นำสามารถบูรณาการคุณสมบัติทั้งสี่ด้านเข้าด้วยกัน ได้แก่ **นักพัฒนา นักประสาน ผู้ชี้แนะ และผู้ดูแล** ส่วนการสื่อสารระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มข้าราชการประจำ ใช้เครือข่ายการสื่อสาร**ทั้งแบบครบวงจร(All Channel Networks)** และเป็น**แบบแนวนราบ(Horizonta Networks)** ส่วนการสื่อสารระหว่างกลุ่ม (ระหว่างข้าราชการประจำกับข้าราชการส่วนท้องถิ่น) ใช้เครือข่ายการสื่อสาร**ทั้งแบบเป็นทางการด้วยสื่อเฉพาะกิจ** (ได้แก่ เอกสารราชการ การสั่งการ การประชุม) และการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการด้วยการ**สื่อระหว่างบุคคล** (ได้แก่การพูดคุยสนทนาตามงานเลี้ยงต่างๆ การสัมมนาที่พักผ่อนนอกสถานที่ การแลกเปลี่ยนดูงาน เป็นต้น)

3.2) **ผู้นำชุมชน** ประกอบด้วย **ข้าราชการการเมืองส่วนท้องถิ่น** ได้แก่ นายกเทศมนตรีตำบลผักไห่ นายกเทศมนตรีตำบลลาดชะโด นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหน้าโคก นายกองค้การบริหารส่วนตำบลลาดชิด จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้นำทั้งสี่ราย **เกี่ยวกับการ**

รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่านายกฯตำบลลาดชะโด และนายก อบต.หน้าโคก รับทราบข่าวสารจากเอกสารราชการ การประชุมของอำเภอ และเพื่อนบ้าน/ญาติมิตร ตามลำดับ ประธานชุมชนบ้านเขี้ยว รับทราบข่าวสารจากเพื่อนบ้านญาติมิตร และนายกอบต.ลาดชิด ไม่ตอบ ส่วนการเผยแพร่ข่าวสารต่อไปยังสมาชิกในชุมชน ได้ทราบปรากฏว่า นายก อบต.หน้าโคก ใช้วิธีการประชุมกลุ่มแบบทางการ/ไม่เป็นทางการ ไปสเตอร์ เสียงตามสาย และปากต่อปาก ตามลำดับ นายกฯ ลาดชะโด ใช้วิธีประชุมแบบ/ไม่เป็นทางการ เสียงตามสาย และปากต่อปาก ตามลำดับ นายกอบต.ลาดชิด ใช้วิธีประชุมแบบ/ไม่เป็นทางการ หอกระจายข่าว และปากต่อปาก ตามลำดับ ประธานชุมชนบ้านเขี้ยว ใช้วิธีประชุมแบบไม่เป็นทางการ จะพบได้ว่า นายกอบต.หน้าโคกรับทราบข่าวสารและเผยแพร่ข่าวสารไปยังสมาชิกโดยผ่านช่องทางสื่อที่หลากหลายมากที่สุด รองลงมาได้แก่ นายกฯ ลาดชะโด นายกอบต.ลาดชิด และประธานชุมชนบ้านเขี้ยว ตามลำดับ กรณี ประธานชุมชนบ้านเขี้ยว (ที่ตั้งของบ้านเขี้ยว) ซึ่งผู้วิจัยเลือกมาเป็นตัวแทนของเทศบาลตำบลผักไห่ (เนื่องจากไม่สามารถสัมภาษณ์นายกเทศมนตรีได้) คำตอบที่ได้จึงแตกต่างจากชุมชนอื่นมาก และได้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการไม่สนใจพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลผักไห่ของนายกฯตำบลผักไห่ด้วย

นอกจากนี้มีการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มแม่บ้าน ผู้ประกอบการชุมชนเพิ่มเติม รวมทั้งผู้วิจัยลงสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วม/ไม่มีส่วนร่วม พบว่า ชุมชนที่มีความพร้อมมากที่สุดน่าที่จะเป็นชุมชนศรีวิเชียร ในเขตอบต.หน้าโคก เพราะมีผู้นำกลุ่มสตรีที่เข้มแข็ง (อ.ศรีจิตร์ สติธิสันต์:เลขานุการกลุ่มสตรีศรีวิเชียร) โดยมีเครือข่ายเป็นเจ้าของฟาร์มไก่(ผู้ใหญ่วิเชียร) สามารถโน้มน้าวสมาชิกในชุมชนให้รวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อีกทั้งสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวกับสมาชิกเครือข่ายระดับจังหวัดในเขตภาคกลางอีก 8 แห่ง และเป็นแห่งเดียวในสี่แห่งที่มีการเขียนโครงการขออนุมัติสนับสนุนงบประมาณจาก อบต. หน้าโคก และอบจ. พระนครศรีอยุธยา โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในรูปของการทำประชาคม แม้ทางกลุ่มจะประสบภาวะวิกฤติใช้หัวคนก แต่ก็ไม่ท้อแท้ สามารถปรับเปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส โดยนำกลุ่มแม่บ้านไปฝึกกอบรมด้านการนวดแผนโบราณ และเปิดรับบริการนวดที่ศูนย์การค้าอยุธยาพาร์ค และสามารถนำความรู้ที่ได้มาบริการนักท่องเที่ยวเมื่อถึงโอกาสที่เหมาะสม

3.3) กลุ่มประชากรตัวอย่างในแหล่งท่องเที่ยว จากการเก็บข้อมูลเชิงสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 243 ราย เกี่ยวกับการรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 46.7) ไม่เคยได้รับข่าวสารเลย ส่วนผู้เคยได้รับข่าวสารแล้วเกิดความรู้/ความเข้าใจจากสื่อบุคคลมากที่สุด (ร้อยละ 28.4) รองลงมาได้แก่ เสียงตามสาย (ร้อยละ 26.9) และเอกสารราชการ (ร้อยละ 13.0) ตามลำดับ และประชากรส่วนใหญ่

ต้องการรับทราบข่าวสารเพิ่มเติม (ร้อยละ 88.5) โดยผ่านเสียงตามสายมากที่สุด (ร้อยละ 25.6) รองลงมาได้แก่ สื่อบุคคล (ร้อยละ 21.1) และเอกสารราชการ (ร้อยละ 13.4) ตามลำดับ

5.2 ข้อเสนอแนะ

(1.) จัดตั้งองค์กรท่องเที่ยว ที่เกิดจากการรวมตัวกันของแกนนำ ที่มีความเป็นไปได้ ได้แก่ อบต. หน้าโคก และอบต.ลาดชิด เพราะอบต.หน้าโคกมีพื้นฐานการรวมตัวเรื่องอาชีพ ส่วนอบต.ลาดชิดมีพื้นฐานการรวมกลุ่มเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งสองแห่งสามารถพัฒนาเป็นองค์กรท่องเที่ยวได้ ส่วนเทศบาลตำบลผักไห่ และเทศบาลตำบลลาดชะโด ยังไม่สามารถทำได้ เพราะผู้บริหารท้องถิ่นยังขาดภาวะผู้นำ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อย่างจริงจัง

(2.) ภาวะผู้นำของผู้บริหารทั้งภาครัฐและภาคท้องถิ่น หากการพัฒนาอำเภอผักไห่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ ได้แก่ นายอำเภอ หรือผู้บริหารการศึกษาที่อยู่ในเขตพื้นที่นั้นๆ ร่วมมือกับผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งพื้นที่ที่มีศักยภาพจะกระทำได้ ได้แก่ อบต. หน้าโคก และอบต.ลาดชิด ส่วนในเขตเทศบาลตำบลผักไห่ และเทศบาลตำบลลาดชะโด ยังมีปัญหาเรื่องวิสัยทัศน์ของผู้บริหารท้องถิ่น

(3.) การพัฒนาอำเภอผักไห่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการ ดังนี้

3.1 จัดตั้งองค์กรภาครัฐ/เอกชนเพื่อร่วมรับผิดชอบ โดยใช้เครือข่ายการสื่อสารแบบครบวงจร ทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ และการสื่อสารกับสมาชิกในแต่ละชุมชนควรใช้ประโยชน์จากเสียงตามสายมากขึ้น

3.2 สร้างเครือข่ายการสื่อสารระหว่างชุมชนเพื่อการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้นเช่น ศึกษาวิธีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนที่ประสบความสำเร็จ

3.4 แหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อม เช่น อบต.หน้าโคก และอบต.ลาดชิด ควรจะมีเว็บเพจท่องเที่ยวเป็นของตนเอง

3.4 นำข้อมูลจากการศึกษาคูงานมาร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ และร่วมมือ เพื่อจัดทำแผนโครงการที่ชัดเจน และลงมือปฏิบัติตามห้วงระยะเวลา

3.5 ภาครัฐและภาคประชาชนปฏิบัติงานควบคู่ไปกับการประชาสัมพันธ์ ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุง

สรุป จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป การลงตรวจสอบสภาพพื้นที่ รวมถึงการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด มีความเห็นว่า สามารถพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ในพื้นที่อำเภอผักไห่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างแน่นอน

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยในอนาคต

แม้ว่า ปัญหาเรื่องโรคซาร์ส และโรคไข้หวัดนกจะส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม รายได้หลักจากการท่องเที่ยวก็ยังคงเป็นรายได้หลักของประเทศ ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวก็ยังคงมีประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ผู้วิจัยใคร่เสนอแนะหัวข้อวิจัยด้านการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชน : เปรียบเทียบระหว่างชุมชนลาดชิด อำเภอฝักไห้กับชุมชนรางจระเข้ อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. หมู่บ้านท่องเที่ยว กรณีศึกษา “ชุมชนรางจระเข้” อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กรมการปกครอง และสถาบันชุมชนพัฒนา , รวมบทความชุดประชาสังคม , กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย , 2541
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ , สื่อเพื่อชุมชน : การประมวลองค์ความรู้ . กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.
- คณะมนุษยศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา , รายงานการวิจัยเรื่อง การจัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แม่น้ำน้อย อำเภอผักไห่ 2545.
- บุญเลิศ วงศ์พรหม , ทุนดิจิทัล , แปลและเรียบเรียงจาก Digital Capital ของ ดอน เท็บสกีออตต์ เดวิด ทิคออลด์ และอเล็กซ์ โลวี , กรุงเทพฯ : บริษัทสยามศิลป์ พริ้นท์ แอนด์ แพ็ค จำกัด, 2544.
- ประมะ สตะเวทิน , การสื่อสารเพื่อการพัฒนา (หน่วยที่1-8) สาขานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2533
- ดำรงราชานุภาพ , สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลกพรรณมณี กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต อดิศัยดิศกุล กรุงเทพฯ : วัชรินทร์การพิมพ์ , 2536.
- วีรบุษ (พลนิกร) ไม้ไทย , การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเพิ่มประสิทธิภาพของสถาบันส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของกรมศิลปากรและ การท่องเที่ยวกับการพัฒนาทางวัฒนธรรม กรุงเทพฯ : บริษัทประชาชน จำกัด , 2541
- วันเพ็ญ พินเผือก , การรับทราบข่าวสาร ความรู้ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมของประชาชน ใน ท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี วิทยานิพนธ์ สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ , 2544
- ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน, อำเภอผักไห่, เอกสารโรเนียว ไม่ปรากฏแหล่งพิมพ์.
- เสนาะ ดิยาวัว , การสื่อสารในองค์กร (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- สินธุ์ สโรบล , การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ , เชียงใหม่ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2546.
- อภันตรี รอดสุทธิและคณะ , การจัดการเชิงรุกเพื่อพัฒนาเกาะเกร็ดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, โครงการบัณฑิตศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ , 2540

วารสาร

มธุรส ปราบไพรี , โหมสเคย์กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ , วารสารธุรกิจท่องเที่ยว ปีที่ 15 ฉ.3
เดือนมีนาคม 2545

สัมภาษณ์

ณรงค์ อ่อนสอาด , นายอำเภอฝักไ้ สัมภาษณ์ 8 กันยายน 2546

ธงชัย กำลิ่งแพทย์ , นายกเทศมนตรีตำบลลาดชะโด สัมภาษณ์ 8 กันยายน 2546

ประภาส โศกครุฑ , นายก.อบต.หน้าโคก สัมภาษณ์ 7 กันยายน 2546

สมบูรณ์ แสงมณี , นายกอบต.ลาดชิด สัมภาษณ์ 18 กันยายน 2546

สมบัติ ละกำปิ่น , อาจารย์ภาควิชาสังคม ร.ร.ฝักไ้สุทธาประมุข สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546

สังัด ปราศรี , ปราชญ์ชาวบ้าน/เจ้าของบ้านขนมสวาย สัมภาษณ์ 8 กันยายน 2546

ศรียัตร์ สิทธิวัฒน์ , เลขานุการศูนย์การเรียนรู้ กลุ่มสตรีศรีวิเชียร สัมภาษณ์ 29 มิถุนายน 2546

เอก มีประเสริฐ , ประธานชุมชนบ้านเขียว (หมู่2) เทศบาลตำบลฝักไ้ สัมภาษณ์ 14 กันยายน
2546

อาทิตย์ ท้วมสากล , พัฒนาการอำเภอฝักไ้ สัมภาษณ์ 8 กันยายน 2546

เอกสารอื่นๆ

พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว , พระบาทสมเด็จพระราชหัตถเลขา ตอนเสด็จ “บ้านฝักไ้” พ.ศ.2451
โรงเรียนฝักไ้ “สุทธาประมุข” , เสวนาวิถีชีวิตไทย ลุ่มแม่น้ำน้อย อำเภอฝักไ้ , 9-10 มิถุนายน
2544

หลวงมลินทวนิชเสวี , ประวัติการเดินทางเรือในลำน้ำเจ้าพระยาและแควน้อย (เอกสารโรเนียว) , 2483

ภาษาอังกฤษ

Hartley Peter , **Group Communication** , London : Routledge , 1997

Neher William W. **Organizational Communication : Challenges of Channng, Diversity and
Continuity** , USA: Allyn & Bacon , 1997

Patton Bobby R. , Giffin Kim and Patton Eleanor Nyquist , **Decision- Making Group
Interaction** , (Third Edition) , New York : Harper&Row, Publishers, Inc., 1989

Pepper Gerald L. **Communicating in Organization : A Cultural Approach** , Singapore
: McGraw- Hill, Inc. , 1995

Turniansky Bobbie and Hare Paul A. , **Individuals and Groups in Organization** , London :
SAGE Publications Ltd., 1998

วันพุธที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2530 แรม 5 ค่ำ เดือน 4 ปีเถาะ

ผักไห่

๐ วันนั้นผมขอชวนคุณ เดินชมไปอ่า-
 เกอภูหนี่ในเขตจังหวัดนครศรี-
 สอยุธยา อำเภอผักไห่ ศูนย์โบราณ
 ทัศน์รู้จักอำเภอผักไห่ดีกว่าที่กรม
 สสมัยนี้ ไต่ยเหนาะ: ผมค้นหุกับผัก
 ผักไห่-ผักสวน มาชิมแล้วผักไห่เพราะเป็น
 อำเภอที่ผักไห่ สสมัยแม่เจ้าพระเจ้า ชิม
 สสมัยกับกรมการศุภมรสร์ใหม่เดินชมถนน
 ไต่ยเหนาะ ชิมบ้านเดินชมด้วยเรือกลไฟ
 ขรรทุกศุภมรสร์ทำเดือนขึ้นส้มกัน
 หนี่กับ สักบ้านส้มรส ชิมส้มขึ้น เท
 เรือกันที่เรือสมรสไร่...

๐ ผมชวนคุณไปชมผักไห่ สสมัยไป
 ภาศุภมรสร์ผักไห่ ผักกระเฉดแล้วเป็นของ
 ไต่ยเหนาะ ผักไห่ รสดี ผักไห่ สสมัยใหม่
 เรารู้จักกันแล้วผักไห่ รสดี ผักไห่... ไต่ยเหนาะ
 หนี่กับ สสมัย ผักไห่ รสดี ผักไห่... ไต่ยเหนาะ
 หนี่กับ สสมัย ผักไห่ รสดี ผักไห่... ไต่ยเหนาะ
 เป็นทั้งอาหารและยาสมุนไพร (ผัก) มีสรรพคุณทางยา-ไว้รักษา
 ภาศุภมรสร์ สสมัย ผักไห่ รสดี ผักไห่... ไต่ยเหนาะ
 หนี่กับ สสมัย ผักไห่ รสดี ผักไห่... ไต่ยเหนาะ

Momsa
 Cucurbitaceae
 Cucurbitaceae
 Cucurbitaceae

แต่เพื่อน ชาวผักไห่ "สสมัย รสดี"
 ๕ ม พ.ศ. 2500-2506
 28/11/42

สภาพทั่วไปของอำเภอผักไห่

1. สภาพภูมิอากาศ

อำเภอผักไห่ตั้งอยู่บริเวณภาคกลาง หย่อนลงมาทางใต้ ใกล้อ่าวไทย (ประมาณ 200 กิโลเมตร) ได้รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากอ่าวไทยโดยตรง อุณหภูมิเฉลี่ย 28-30 องศาเซลเซียส ลักษณะภูมิอากาศ เป็นแบบมรสุม มี 3 ฤดู คือ

ฤดูร้อน ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ – เมษายน

ฤดูฝน ระหว่างเดือน พฤษภาคม – ตุลาคม

ฤดูหนาว ระหว่างเดือน พฤศจิกายน – มกราคม

ในช่วงฤดูฝน มีฝนตกติดต่อกันเป็นเวลานาน เฉลี่ย 120 วัน ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยปีละ 1,410 มิลลิเมตร ฝนตกชุกช่วงเดือนมิถุนายน – กันยายน (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาผักไห่, 2335 : 2)

2. การเมือง การปกครอง

2.1. ด้านการเมือง

อำเภอผักไห่ อยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 2 ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประชาชนให้ความสนใจการเมืองในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูง กล่าวคือ ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด (พ.ศ. 2543) จำนวน 19,066 คน คิดเป็น 57.36 % และผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (พ.ศ. 2543) จำนวน 24,250 คน คิดเป็น 71.77 %

2.2. ด้านการปกครอง

ส่วนภูมิภาค มีส่วนราชการ 14 ส่วนราชการ (หน่วยงานสังกัดส่วนกลางที่ตั้งในอำเภอมือ 2 แห่ง คือ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ กับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ) แบ่งการปกครองตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ออกเป็น 16 ตำบล 126 หมู่บ้าน ราษฎร 44,240 คน แยกเป็น ชาย 21,384 คน และหญิง 22,856 คน จำนวนครัวเรือน 11,383 ครัวเรือน (ข้อมูล 31 มีนาคม 2544)

ส่วนท้องถิ่น อำเภอผักไห่ ประกอบด้วยเทศบาล 2 แห่ง คือ

1. เทศบาลตำบลผักไห่ สำนักงานตั้งอยู่ที่หมู่ 4 ยกฐานะเป็นเทศบาลเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 มีเนื้อที่ 4 ตร.กม. ประกอบด้วย

ตำบลผักไห่	ราษฎร 4,080 คน	1,070 ครัวเรือน
ตำบลตาลาน	ราษฎร 2,013 คน	624 ครัวเรือน
ตำบลลาดชิด	ราษฎร 730 คน	259 ครัวเรือน
ตำบลบ้านใหญ่	ราษฎร 917 คน	205 ครัวเรือน
ตำบลอมฤต	ราษฎร 2,406 คน	621 ครัวเรือน

2. เทศบาลตำบลลาดชะโด สำนักงานตั้งอยู่ที่ หมู่ 4 ตำบลผักไห่ ยกฐานะเป็น เทศบาลเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 เนื้อที่ 15.53 ตร.กม. ประกอบด้วย

ตำบลหนองน้ำใหญ่ ราษฎร 6,075 คน 1,337 ครัวเรือน

ตำบลจักราช ราษฎร 2,448 คน 579 ครัวเรือน

มีองค์การบริหารส่วนตำบล 8 แห่ง ได้แก่ ตำบลหน้าโคก ตำบลท่าดินแดง ตำบลลาดน้ำเค็ม ตำบลบ้านแค ตำบลนาคู ตำบลกุฎี ตำบลคอนลาน

มีสภาตำบลนิติบุคคล 8 แห่ง ได้แก่ ตำบลหนองน้ำใหญ่ ตำบลโคกช้าง ตำบล ตาลาน ตำบลลำตะเคียน ตำบลจักราช ตำบลบ้านใหญ่ ตำบลอมฤต ตำบลผักไห่

3. การศึกษา ศาสนา สาธารณสุข และสวัสดิการสังคม

ด้านการศึกษา

ก. โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 3 แห่ง จำนวนครู 95 คน จำนวนนักเรียน 1,617 คน

ข. โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จำนวน 2 แห่ง จำนวนครู 48 คน จำนวนนักเรียน 4,253 คน

ค. โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 21 แห่ง จำนวนครู 281 คน จำนวนนักเรียน 4,253 คน

ด้านศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ สถานที่ใช้สำหรับการประกอบกิจกรรมด้านศาสนา ประกอบด้วย

วัดพุทธ	จำนวน	23	แห่ง
มัสยิด	จำนวน	1	แห่ง
โบสถ์คาทอลิก	จำนวน	1	แห่ง
ศาลเจ้า	จำนวน	3	แห่ง

ด้านสาธารณสุข

โรงพยาบาลผักไห่ จำนวน 1 แห่ง

สำนักงานสาธารณสุข จำนวน 1 แห่ง

สถานีอนามัยตำบล จำนวน 16 แห่ง

ด้านบริการสาธารณสุข

สนับสนุนการวางแผนครอบครัวให้กว้างขวาง

รณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ รวมทั้งจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเอดส์เฉลิมพระ

เกียรติที่โรงพยาบาลผักไห่

ประกาศเป็นอำเภอเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน
จัดหน่วยสาธารณสุขเคลื่อนที่เพื่อตรวจรักษาแก่ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่า
ร่วมกับหน่วยให้บริการอำเภอเคลื่อนที่เป็นประจำทุกเดือน
ให้บริการงานสัตวแพทย์เคลื่อนที่เดือนละ 2 ครั้ง

ด้านสวัสดิการสังคม

สำนักงานประชาสงเคราะห์	จำนวน	1	แห่ง
ศูนย์สงเคราะห์ประจำหมู่บ้าน	จำนวน	128	แห่ง
จดทะเบียนคนพิการ	จำนวน	289	คน
คนชรา	จำนวน	703	คน
สถานพักฟื้นคนชรา	จำนวน	1	แห่ง

(การศึกษานอกโรงเรียน อ.ผักไห่, 2544)

4. โครงสร้างพื้นฐาน

การสาธารณสุขปโภค การสื่อสาร และการโทรคมนาคม

ก. หน่วยบริการผู้ใช้ไฟฟ้า 1 แห่ง คือสำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอผักไห่

ข. ประปา และแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค

สำนักงานประปาผักไห่ (การประปาส่วนภูมิภาค) จำนวน 1 แห่ง

การประปาหมู่บ้าน จำนวน 32 แห่ง

บ่อน้ำบาดาล จำนวน 27 แห่ง

ถังเก็บน้ำฝน ฝ.33 จำนวน 34 แห่ง

ถังเก็บน้ำฝน ฝ.99 จำนวน 5 แห่ง

โอ่งแดง จำนวน 4,388 ใบ

ค. ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข จำนวน 2 แห่ง

ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขอำเภอผักไห่

ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขตำบลหนองน้ำใหญ่

ง. สำนักงานบริการโทรศัพท์อำเภอผักไห่ (องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย)

จำนวนเลขหมาย 2,142 เลขหมาย (ณ 1 กุมภาพันธ์ 2545)

5. การคมนาคม และการสื่อสาร

การคมนาคมระหว่างอำเภอผักไห่กับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี 4 เส้นทาง คือ

ก. ทางหลวงแผ่นดินจากที่ว่าการอำเภอผักไห่ผ่านวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทองไป

ยังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เส้นทางนี้มักไม่นิยมใช้เป็นเส้นทางติดต่อไปมากับจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

ข. ทางหลวงแผ่นดินจากที่ว่าการอำเภอผักไห่ ผ่านอำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง ไปยังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะทาง 55 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที

ค. ทางหลวงแผ่นดินจากที่ว่าการอำเภอผักไห่ ผ่านอำเภอเสนา ไปยังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะทาง 42 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง

ง. ทางหลวงแผ่นดินจากที่ว่าการอำเภอผักไห่ ผ่านอำเภอบางบาล ไปยังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะทาง 29 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 40 นาที

จ. ทางหลวงแผ่นดินไปต่างจังหวัด เส้นทางอำเภอผักไห่-อำเภอเมืองสุพรรณบุรี (ผ่านตำบลหน้าโคก)

ช. ทางหลวงชนบท เป็นถนนดินลูกรัง และถนน คสล. เชื่อมตำบลและหมู่บ้าน 113 สาย

ซ. สถานีบขส. 2 แห่ง (ผักไห่ จักราช)
(อ้างอิง : www.Phakhai.com)

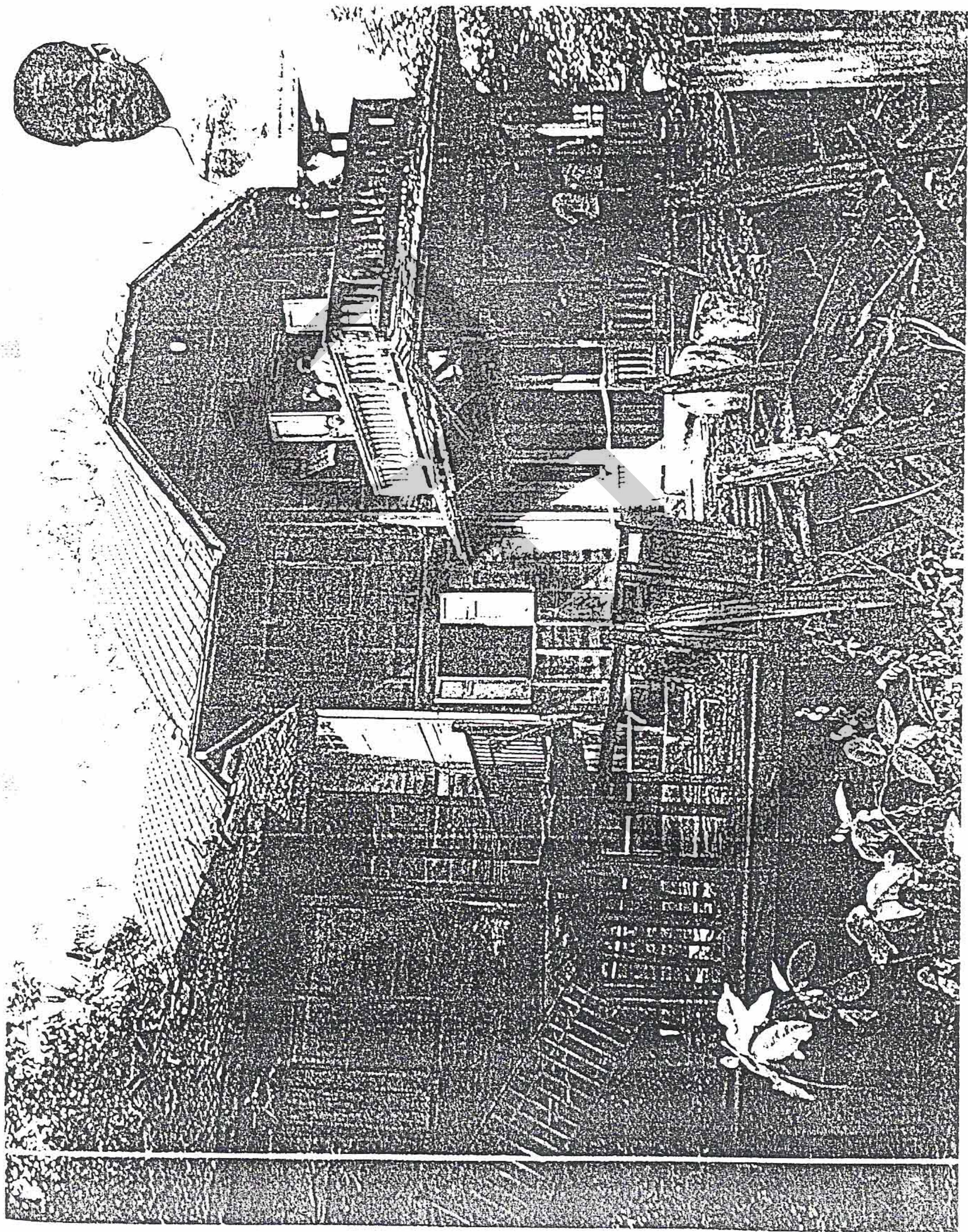
ขุนพิทักษ์บริหาร (พึ้ง มิลินทวนิช)

เกิด 2406 มรณะ 2476

ประวัติการเดินทางเรือเขียว เรือแดง

(ค)
บ้านขุนพิทักษ์ (บ้านเขียว) ต.สมฤต อ.ฉก.ไต่ ข.พระนครศรีอยุธยา

บ้านขุนพิทักษ์ (บ้านเขี้ยว) ต.สมฤถ จ.ฉะเชิงเทรา จ.ฉะเชิงเทรา

๗๑

ประวัติการเดินทางเรือ ไฉล่าแม่น้ำเจ้าพระยาและแควน้อย

โดยหลวงมลินทวนิชเสวี
(เขียนเมื่อ พ.ศ. 2483)

ก่อนอื่นผู้เขียนประวัติจำเป็นต้องขอออกตัวว่าผู้เขียนไม่
 สามารถระยนิยน์ สักราช และชื่อเรือได้แม่นยำ เพราะว่าประวัตินี้
 ได้มีมาก่อนที่ผู้เขียนได้เข้ามาในมณฑลโลก และไม่มีหลักฐาน
 ใดจำไว้โดยแน่นอน เป็นแต่เพียงเคยซาบเรื่องราวจากบิดา
 และคิดว่าหาความรู้เอาเองจากท่านผู้ใหญ่ให้ใกล้ความจริงที่สุด
 ฉะนั้น สักราช กค ชื่อเรือ กค หรือชื่อเจ้าของเรือ กค อาจระกตาค
 เคลื่อนไต่บ้าง ทั้งนี้เพราะในสมัยนั้น การเรียกชื่อคนที่เป็นฝรั่ง
 หรือเรียกชื่อเรือที่เป็นฝรั่งน่าจะแปร่งไป และสมัยนั้นมักจะ
 เรียกชื่อเรือตามนามเจ้าของเสียโดยมาก อนึ่งในการเขียน
 ประวัตินี้จะเขียนส่วนมากเกี่ยวกับประวัติของพิทักษ์พานิช นอก
 จากเรื่องที่มีความสัมพันธ์กัน หวังว่าคงได้รับอภัยจากท่าน
 ผู้รู้ทั้งหลาย

๓๓ สมเด็จพระพุทธมอญเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชชกาลที่ ๕
 โส พาส ประทับที่พระราชวังบางปะอิน เป็นเนื่องนี้ และ
 มักเสด็จไปประพาสพระนคร สร้อยขยาบ่อย ๆ บิดาผู้เขียน
 เข้าใจว่าเป็นพระราชประสงค์ของพระองค์ที่จะให้มีการเดินเรือ
 ระหว่างพระนครเก่ากับพระนครใหม่เกิดขึ้น เรือเจ้าพระยาซึ่ง
 ความปรกดีในวิฤตแล้งไม่ได้ใช้ การหย่างหนึ่งหย่างใด จึงได้เริ่ม
 เดินเรือระหว่างกรุงเทพฯกับพระนคร สร้อยขยาเป็นต้นมา เรือ
 เจ้าพระยามิได้จอดเทียบท่ารับส่งผู้โดยสารหย่างทุกวันนี้ คือ
 ทอดกุ่มหยู่กลางน้ำหน้าวัดแจ้ง เวลามากรุงเทพฯ และที่หน้า
 วัดเชิงเวลาขึ้นไปอยุธยา แต่ครั้นลงรัตนบุรีเรือเจ้าพระยาได้ถูกถอน
 ไปโขงชงตอนเหนือเสีย และมีเรืออีกลำหนึ่งภาสาชาวบ้าน
 เรียกชื่อว่า เรือสองสกรชนมาแทน ในระหว่างประมาณ ร.ศ.
 113 บิดาผู้เขียนได้ขออนุญาตขึ้นใหม่ในอันที่จะให้มีการเดินเรือ
 ในสายลำน้ำสักให้อีก จึงได้เข้าเรือกลไฟอีกลำหนึ่งชื่อจึง
 หย่างไรไม่ช้าย แต่ชาวบ้านเรียกกันว่าเรือพระนา ของนายพลอย
 คำบนบางพลัด ซึ่งเป็นน้ำชายตัวของบิดาผู้เขียน (เรือพระนา
 ลำนี้เดิมเป็นของพระนา นา บ้านคำบนปากคลองมอญ) ไปทำการ
 เดินเรือมาจนถึง ร.ศ. 119 แต่เดินชนวันสองวันกะชั้นเข้า
 นายพลอย (ผู้เขียน) เริ่มค้าไม้ จึงต้องถอนเรือไปโขงแพซง
 เป็นเหตุให้การเดินเรือต้องซงกตลง แล้วบิดาผู้เขียนจึงได้ไป

เรือ เรือ เรือ และ ต่อเรือ ชน อีก หลาย ลำ

๒ พ.ศ. ๒๔๔๘ (ร.ศ. ๑๒๔) ได้เกิดมีบริษัท นาวา
 สยาม เรือ ชนไทย พระสรรพการ (พระอรรณวิสิทธิ์) เจ้าช่องป่ารุก
 ตามเส้น ซึ่งเป็น โรงพยาบาลวชิระบุรีนั้น ในถานะที่พระสรรพการ
 เป็นเสกดี คนหนึ่งในเมืองไทย บันคาเจ้าของเรือ ซึ่งในสมัยนั้น
 ได้ทำเรือโยงกันมาก และได้ถูกชักชวนให้มารวมเป็นบริษัท
 เคียวกัน รวมทั้ง บันคาผู้เขียน ก็ถูกเขียนชวนด้วย แต่ บันคาผู้เขียน
 ปกติแล้ว เจ้าของเรือส่วนมากได้ตกลงเข้าร่วมบริษัทกับพระสรรพการ
 ระหว่าง น.หลวงวารี ๆ เก่าได้ถึง แกกิม บันคาบุตรชาย บุตรหญิง
 ๕ คน ๕ คน ๕ คน นำเรือ ๔-๕ ลำ มีเรือ เรือ เรือ เสกดี สมบูรณ์
 พลุส่วส่ว สร้อยาบทบว ธานีอกม ไปเข้าบริษัท นาวาสยาม ครั้น
 บริษัท นาวาสยาม เริ่มงาน นอกจาก ที่ จะเดินเรือ เมล็ด สาย ผัก ให้
 แทน หลวงวารี ๆ และเรือโยง ตามปรกติแล้ว ในราว ร.ศ. ๑๒๕
 บริษัท นาวาสยาม ยังได้ส่งเรือ ของบริษัทไปเดินเรือ จาก กรุงเทพฯ
 ถึง อ่างทอง ด้วย ซึ่งเป็น สาย การเดินเรือ ของบริษัท สยาม สติม
 แยกเกิด เกิด ใหญ่ ก่อนฝ่าย เคียวส่ว มา จาก กัปตัน สแกแวก เนือง
 จาก เหตุนี้ บริษัท สยาม สติม แยกเกิด จึงได้พยายามที่จะหา คน ที่เป็น
 คน กว้างขวาง และเป็น นักเลง ใหญ่ ใน ค่ายน ผัก ให้ เพื่อ จะส่งเรือ
 เข้ามา ผัก ให้บ้าง ในที่สุดก็ ได้ตัว คน อาสา คือ นายพู่ คน ของ
 หลวงวารี ๆ เก่านั้นเอง ให้นำเรือ เข้าไปเดิน สาย ผัก ให้ และ ทำการ

เจ้าเรือ มัทกาเตอร์ และเรือ บีสมัท (บาง คน ก็ เรียกว่า
 เรือ อีเตอร์ เรือ เร็นวินา และเรือ ออกมาเกินที่ เข กบ
 ในระหว่าง นั้น นาย ฮ บิกานาย ชคตอโต เจ้าเรือแคมเบอร์ไป แนน หนุ
 พัก หนึ่ง แดวก เล็ก (ชื่อ เรือ จึง เข้าใจ ว่า คง เป็น แคมป์เบล) แนน
 เนื่อง ด้วย การ เจ้าเรือ ผู้ อื่น มาเกิน ไม่ ค่อย จะ อำนวย ความ สดวก
 นึก ทั้ง เจ้าของ เรือ ก็ ไม่ ค่อย เอาใจ ใส่ ซ่อมแซม เรือ ให้ สมบูรณ์
 ทำให้ การ คมนาคม ของ ชงัก บ่อย ๆ บิกานาย ผู้ เขียน จึง ได้ เกิด
 ความ คึก ใน อัน ที่ จะ สร้าง เรือ ขึ้น เหนือ เสีย เอง ได้ นำ ความ คึก นี้ ไป
 ทารอ ต่อ หลวง วารโยธารกส ซึ่ง เป็น เพื่อน น้ำ สยด และ ดือ เหมือน
 พชาย เพราะ จะ ต่อ คน เดียว ๒ ลำ การ เงิน ก็ ไม่ พอ หลวง วาร
 โทมี ความ เห็น พ้อง ด้วย จึง ได้ ตก ลง ต่อ เรือ กลไฟ ชน ๒ ลำ ใน ปี
 ร.ศ. 121 โดย ให้ ซอ ตามนามเดิม คือ พานิชพิทกส และ เร็นวาร
 ครน เมื่อ สร้าง เรือ ๒ ลำ นเสร็จ แลวก ก็ ได้ เริ่ม เคน เจ้าเวรกัน โดย
 หนุ ใน ความ อำนวย การ ของ บิกานาย ผู้ เขียน หลวง วาร โทมี ขอ
 ตก ลง ยอม ให้ บิกานาย ผู้ เขียน บันทก สิ้น ค้า ใน เรือ เร็นวาร โท เป็น พิเศษ
 และ จัก การ เรือ เร็นวาร ควบ เป็น อัน ว่า อำนาจ การ บันทก สิ้น ค้า
 ของ เรือ ทั้ง ๒ ลำ ตก หนุ ใน มือ บิกานาย ผู้ เขียน ใน สมัย นั้น สิ้น ค้า
 มี โท มี มากมาย อะไร นึก แต่ ครน ต่อ มา พาย หลง การ สิ้น ค้า ได้
 เร็น ชน และ เหตุ อื่น ๆ อีก บิกานาย ผู้ เขียน กับ หลวง วาร โท จึง ได้
 เล็ก ทำ การ ร่วม กัน โดย บิกานาย ผู้ เขียน เคน เรือ พานิชพิทกส

ควบคุมดูแลให้ นายผู้... บริษัท สยามแบกเกท
 บุณคุณ แม้แต่ พาย หลัง คาบอก ๒ ช้าง ทำงานไม่
 จ่ายเงินเดือนให้ตลอดจน นายผู้... แก่กัม ในระหวางที่ ๐ เคน
 แข่งขันกัน หยุ่ เจ้าของ คือ บริษัท นาวาสยาม บริษัท สยามสคิม
 แบกเกท และพิทกีสพานิช การปะทะกัน หยุ่าง รุนแรง นั้น ตกไป
 หยุ่ระหว่างบริษัท นาวาสยาม และบริษัท สยามสคิมแบกเกท พิตกีส
 พานิช ทำอาการ คล้ายกับว่า ประภาส ทั่ว เป็นกลาง เพราะถือได้ว่า
 ทั่ว เป็น บริษัท เล็ก แต่ ถึง ณะนั้น ก็ คง ใ้รับ ความ กระทบ กระทบ
 ไม่ใช่ น้อย เหมือนกัน เนื่องจาก จำนวน เรือ ได้ เพิ่ม มาก ตำซน ใน
 วันหนึ่ง ๆ แต่ อาศัย ที่ ถอดหลัก นำ สิ้นค้า ไป ขาย ก็ ทั่ว และมี คน
 รักใคร่ นิชถือ หยุ่ มาก จึง ประคอง ประคอง ทั่ว หยุ่ ได้ การ แข่งขัน
 ระหว่าง บริษัท นาวาสยาม กับ บริษัท สยามสคิมแบกเกท ได้ ดำเนิน กัน
 มา หยุ่าง รุนแรง ทั้ง สาย ผัก ใ้ และ สาย อ่างทอง ประมาณ ๒ ปี เส็ด
 การ พาย ใน บริษัท นาวา สยาม ได้ เกิด ความ ยุ่งยาก บั่นบ่วน ซน ใน
 กัสศ บริษัท นาวาสยาม เล็ก บันดา ผู้ ที่ หยุ่ ใน ณะของ หลวงวารี ๆ
 ได้ เว้น เรือ กลับ ไป ได้ ๓-๔ ลำ การ เคน เรือ ใน ลำนำ ผัก ใ้ จึง กลาย
 กลับ มา เป็น ระหว่าง หลวงวารี ๆ พิตกีสพานิช และ บริษัท สคิมแบกเกท
 แข่งขัน กัน อีก ครั้ง หนึ่ง และ ก็ คง เคน แข่งขัน กัน เป็น ๓ เจ้าของ
 คือ มา อีก ประมาณ ๒ ปี เส็ด ครอบครั้ว ของ หลวงวารี ๆ ก็ ตก ลง เล็ก
 และ ขาย เรือ ใ้ บริษัท สยามสคิมแบกเกท เมื่อ ครอบครั้ว หลวงวารี ๆ

ศ บริษัท สยาม สตีล แปะก๊อต แล้วย ประมาณ ๑ เดือน
 ไ้ รู การชัน และพระยาภักคินรเสศไปหาบิดาผู้เขียน
 ด้งศ. ให้ แะชักชวนให้รวมเป็นบริษัทเดียวกัน โดยที่ราคาค่า
 เรือพานิชพิทกสให้ เป็นเงิน สองหมื่นบาท และให้เงินสทหมื่นบาท
 เหลือ อีก หมื่นบาทให้ ที่ราคาเป็น หุ่น และ บอมให้ สิทธิพิเสศในการ
 บันทุกสินค้าไปขายได้แต่ผู้เคียว โดยคิคค่าระวางบันทุกสินค้าเดือน
 ละ 300 บาทเป็นเวลา 20 ปี บิดาผู้เขียนเห็นว่าพระยา ภักคิง ใ้ ไป
 อื้อนวนอนหลายครั้ง และทั้งยังมีสิทธิพิเสศในการบันทุกสินค้าได้แต่
 ผู้เคียว จึง บอมตกลง และนัด วัน ที่ จะ เขา เรือ มา เขารวม บริษัท ที่
 ข้างนอกคอก ครนลงกำหนดวันนัด บิดาผู้เขียนได้นำเรือ ออก
 รากบ้าน ผู้เขียนจำได้ว่า เป็นประทศสาตรของ ทรกฏวันหนึ่ง ซึ่ง
 ด้เป็นวันเส้าไสกที่สุด ทุก ๆ คนในครอบครัวตลอดคนคนใช้แต่ละ
 คนเรือได้รองให้ คร่าครวน กันเสียง ชม เรือพานิชพิทกสได้แล่น
 มากรุงเทพฯ ด้วยอาการเฉื่อยช้า โดยคนใส่ไฟหมดกำลังไป ครน
 ด้ง. ทำข้างนอกคอก ผู้เขียนได้คิคตามบิดาชันไปยัง ออฟฟิส ซึ่ง
 มี นายแอนดรู การชัน นายกัยบลิว กังกัน นายเฮคธาชัน พระยา
 ภักคินรเสศ นั่งรอหู่พร้อม ทั้งเตรียม หนังสือ สฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ
 ในทันใดนั้น ก็ได้เขค ฉาก อ่าน ข้อความในสฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ
 ภาษาไทย และค้นหู่เป็น ภาษา อังกฤษ ข้อความในสฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ
 หู่บาง ตอน ซึ่ง ข้อใจ ฝ่ายไว้ เช่น 1. ห้ามมิให้ ต่อเรือชนิกหนึ่ง

ชนิกโคชินเป็นอันขาด ๑. ถ้ามี อรรถคดี เกิด ขึ้นใหม่
 ตาม สันนิบาต ขยาย ภาษา อังกฤษ และ ข้อ สกท่าย มี ว่า
 ปกติ ผู้ สันนิบาต จะ ตก ถูก วิ่ง เงิน หุ่น หมน ขาท และ ตก คัด สัก อี
 ในการ บันทก สันค้ำ โคขสันเชิง บิดา ผู้เขียน ได้ ตาม ชนว่า แม้แต่
 จะ ค้อ เรือจ้าง เรือแจว เรือพาย ก็ ไม่ ไค ควย หรือ และ ทั้ง ภาษา
 อังกฤษ ก็ ไม่ เข้าใจ กวน จะ แก่ ใจ ใน เรื่อง นี้ นาย คัง กั้น ได้ พัก ว่า
 เมื่อ ค้อ การ จะ ชาย ก็ ไม่ ค้อ ตาม บ้นหา เรือ พรอน น เรา จะ ไม่
 แก่ ใจ สันนิบาต ร้าง มาน เป็น อันขาด ถ้า ไม่ ชาย เสีย เวลา น ออก ๐
 เดือน ข้าง หน้า เอง จะ ค้อ กลับ มา ชาย และ จะ ไม่ ไค รากาน เป็น อันขาด
 บิดา ผู้เขียน ได้ ค้อ บันทว่า จะ ไม่ ชาย ให้ มง เป็น อันขาด ทราย ชีวค
 ก และ ลูก กู ครน แล้ว ก็ ตก ออก มา จาก กั้น ลง เรือ กลบ อังเฮง หล่ง
 เริ่ม ทำ สันนิบาต สร้าง เรือ กลไฟ วานิช ผัก ให้ ชน ออก 1 ต้า ค้ง แต่ นั้น
 มา สงคราม เค้น เรือ ระหว่าง พัทท สพานิช และ สคิม แยก เกิด ก็ เข็ค ฉาก
 เริ่ม รน แรง ชน ทุก ที่ ครน บร. ส. 127 (พ. ส. 2451) เรือ วานิช ผัก ให้
 แล้ว เส็ค เป็น เรือ ที่ มี ความ เร็ว คเยี่ยม กว่า เรือ ของ บริษัท สคิม
 แยก เกิด ทุก ๆ ต้า ใน สมบั้นนี้ บริษัท ไค ถอน เรือ ที่ มี ก้า ลง เครื่อง กักร
 ใหญ่ กว่า ไค กว่า มา ชัย เคียว ก็ ไม่ สามาด จะ สู ใค ใน ที่ สก เรือ
 วานิช ผัก ให้ ไค ถูก ชน ท้าย พัง ท้าย น ไค วัค ยวค อ้า เพอ เสนอ เป็น
 ปด มเร็กส์ ค้อ จาก นั้น มาก ไค เกิด เรือ ไค นั้น กะทบ กะแทก กัน

๗ อัตราค่าโดยสารจากกรุงเทพฯ ผักไห้ ตามเจ้า
 ไร่... ..อง ได้ตกลงมาจาก ระเบียบ ๖ สดถึง ๘ สดถึงเป็น ๒๕
 สดทางค การแข่งขันเช่นนี้ มี ระเบียบ หยุ่หลาย บี้ ในที่สุด ก็ได้ มี
 กวร ตกกลง กัน ขึ้น ราคา ค่าโดยสาร. พอตกลง ขึ้น อัตราค่าโดยสาร
 ก็ได้ มี นายท้าย ของ บริษัท คนหนึ่ง ชื่อ นาย เลาะ ซึ่ง ถูก ออก จาก
 บริษัทไป นำเรือ มะลิซ้อน ของ นาง พัน คำบน บ้าน บางลำป่าง เข้า
 ไปเก็บ อัตราค่าโดยสาร ก็ได้ตกลงมาสู่ ระเบียบ เกิม อีก เนื่อง จาก
 ได้มีการ โคนกัน เป็นด้อย เป็นความ กัน และ ลค อัตราค่าโดยสาร
 เรือมะลิซ้อน จึงต้อง ถูก ถอน เลิก ไปโดยเร็ว ในระหว่าง นี้ ก็คง มี
 การ ตกกลง กัน บ้าง ผักไห้ กัน บ้าง อัตราค่าโดยสาร ชน ๆ ลง ๆ
 เป็นตรง เป็นคราว ทางฝ่าย พัททกส พานิชได้ เริ่ม สร้าง เรือ เสนาใหญ่
 เครื่อง สกิม ชน อีก ๑ ลำ เป็น เรือ ขนาดใหญ่ กว่า เรือ วานิช ผักไห้
 และ พานิชพัททส และ สร้าง เรือ พานิชพัททส ลำใหม่ ชน แทน ลำเก่า
 และ สร้าง เรือ ยนต์ มลิทนทวนิช ไปโยงเรือปลาทแถบอำวสมทสงคราม
 และสมทสาคร มีไ้ นำเรือ ที่ เหลือ ไปใช้ ทำการ รับส่ง คนโดยสาร
 แแย้ง ทางหนึ่ง ทางใด กับ บริษัท สยาม สกิมแยกเกิดเลย ทงนี้ ก็โดย
 ถอว่า ได้ มี ขอตกลง กววย เกียรทียส หยุ่ กับ บริษัท สยามสกิมแยกเกิด
 ในอื่น ที่ จะ เก็บ เรือ ร่วม ทาง กัน ฉันท มี ครภาพ และ เกรง หยุ่ มาก
 ครน คอ มา ประมาณ พ. ศ. ๒๔๖๘ บริษัท สยาม สกิมแยกเกิดได้ เริ่ม
 สร้างเรือใหญ่ ชนที่ บางกอกก้ออก เป็น ลำ แรก คือ เรือ อมทนิล ผู้เขียน

โต้ชาย เรืองจาก สมาชิก ผู้มีเกียรติผู้หนึ่ง ของสโ
 ซึ่งผู้เขียน เป็น สมาชิก อยู่ใน สโมสร นั้น ด้วย ว่า เก ๑๐
 เรือ สมัยใหม่ และ ขนาดใหญ่ ๔ ลำ และ ะที่ เรือเขียวให้ตาย แม่
 ที่เขียว ผู้เขียนได้ สืบสวน ฟังดู โดย รอบ ๆ ก็ ได้ ความ เช่นเดียวกัน
 จึงได้ ไปหา นายแอนคร คาร์ชัน ใน ขณะนั้นทำหน้าทีเป็นสมุหบดี
 ใหญ่ ของ บางกอกคอก ในฐานะ ที่ เป็น กัมการ และ ผู้ถือ หุ่น ใหญ่ ใน
 บริษัท สยาม สตีลแบกเกต คนหนึ่ง เพื่อ ขอ ชาย ความ มุ่งหมาย ใน
 การสร้าง เรือ อินทนิล นวน ว่า ะนำ เรือ นี้ ไปใช้ เคนใน สายผูกให้
 จึงหรือไม่ นายแอนคร คาร์ชัน แจ้ง ว่า ทาง การ ยังมี ได้ ตก ลง ไป
 บริษัท เรามีกาไร มาก จำเป็น ต้อง สร้าง เรือ ใหญ่ ขึ้นให้ ผู้ โดย สาน
 ได้ รัย ความ สดวก สบาย ผู้เขียนได้ แจ้ง ให้ นาย คาร์ชัน ชาย ว่า
 ถ้า ะให้ ราชคร สบาย ก็ควน ะส่ง เรือ ไป เคน ทาง อื่น เพราะ เรา
 ได้มี ข้อ ตก ลง กัน ด้วย เกียรติยศ ใน อื่น ที่ ะไม่ เพิ่ม เรือ สายผูกให้
 ขึ้นเกิน กว่า จำนวน ฝ่าย ละ ลำ ใน เวร หนึ่ง ถ้าแม่ บริษัท ะส่ง เรือ
 อินทนิล ลำใหม่ นวนไป เคนใน สายผูกให้ เพิ่ม จำนวน เรือ ขึ้น ก็ ะ
 เป็น การ ผิด ข้อ ตก ลง และ เรือง นี้ ถ้า เป็น ความจริง จน คง ที่ เพื่อน
 สมาชิก อยู่ใน เตกคตย ได้ให้ ผู้เขียน ฟังแล้ว พิศก สพานิช ก็ ะต้อง
 ส่ง เรือ ชง เหลือ ไซ ไป เคน ทาง อื่นบ้าง ทน โคน นายแอนคร คาร์ชัน
 ได้ ทบ โตะ ลง คง บัง และ พุด ว่า เรา สามารถ ะ ค่า คู่ แข่ง ชน ของ
 เราได้ ทุก คน เพื่อ เป็น การ คอช แทน ในการ ทนาย คาร์ชัน ทบ โตะ

ลงไปข้าง และ ทอว่า เราเตรียมพร้อมที่จะตั้งเรือ
 เบเก กัทท์ ในเมื่อเรืออินทนิล ของ บริษัท สยาม สติม
 แยกเกิด เริ่ม เข้าไป เคนใน สายผูกให้ วันใด และ จะตั้งเรือเพิ่ม
 ๕ คนเตรียมรับเหตุการณ์ โดยเร็ว ครั้นแล้วผู้เขียนก็ได้กลับไปเรียน
 บัณฑิตให้ชาย และ ขอร้องให้ตั้งเรือเพิ่ม ๕ คน บัณฑิตผู้เขียนยังไม่ยอม
 ตกกลงใจ ผู้เขียนจึงได้นำเงินส่วนตัวไปวางประจำตั้ง เครื่องกเชด
 ๒ เครื่อง แล้วเอาใบสัญญาไปให้บัคาค ซึ่งถ้าจะไม่ต่อเรือชน
 กี่ระทองเสียเงินมีค่าไปเปล่าๆ ในที่สุดได้เริ่มต่อเรือนาคน ๕ คน
 อีก ๑ ลำ ขอเรือโพเงิน และ นำเครื่องกเชด ๑ เครื่องไปเปลี่ยน
 เรือโพทอง พอเรือโพเงินสำเร็จ และ เรือโพทองเปลี่ยนเครื่อง
 เส็ดได้ประมาณ ๒ วัน และ รอดเตรียมพร้อมหยุด เรืออินทนิล
 ของ บริษัท สยาม สติมแยกเกิด ซึ่งสำเร็จ เส็ดพอที่ ก็ได้เริ่มแล่นเข้า
 ไปใน สายผูกให้ เคนเพิ่มจำนวนเรือชน อีก ๑ ลำ เป็นการแสดง
 เลิกข้อตกลงไปในตัว ในวันรุ่งขึ้น พัททิส พานิช ก็ได้ปล่อยเรือ
 สายผูกให้เพิ่ม ๕ คน อีก ๑ เวร ละลำ เป็นอันว่า พัททิส พานิช เคน ๕
 ๒ ลำ ล่อง ๒ ลำ สยาม สติมแยกเกิด เคน ๕ คน ๒ ลำ ล่องเพียงลำ
 เคน ๑ เวร หนึ่ง และ พัททิส พานิช ได้ปล่อยเรือเพิ่ม ๕ คน ไป
 ลง ท้องที่จังหวัดสิงห์ การที่เรือ สติมแยกเกิด ยังไม่ได้เพิ่มเรือ
 ให้เต็ม ๕ ลำ อีก ๑ เวร หนึ่ง ก็เพราะ เรือ นิลวรรณ อีก ลำ หนึ่ง ซึ่งกำลัง
 ตั้ง หูยังไม่เส็ด การลดราคา ค่าโดยสาน ก็ได้เริ่มเบ็ด ผาก ๕ คน

ออก พื้กต พานิช ึ่งไ้เริ่ม ดังเรือโพอแก้ว โฟ.
 ล้า และไ้ตั้งเรือ เ็็น จากฝักให้ผ่าน อำเภอบาง เป็ยชยา
 ออก สายหน้ง และตั้งเรือ ทางสายฝักให้ขึ้นไป อำเภอนินทร์ การ
 เก็ย อัคราคำ โดยสถานไ้ลค ลงมา กรุงเทพ ฯ เมืองตั้งที่ 25 สตกค
 ทงเรือาง เส็ย 5 สตกค เ็ลล 20 สตกค กอนเก็กเทค เร็งน
 การ เ็็นเรือมีไ้มี การเ็็นกลางคน ผู้ โดยสถาน ที่มาจากตอนบน
 เ็็นอ อำเภอฝักให้ ทองมาคาง คนท อำเภอฝักให้ รุงเซ้ามค รง
 ออก เรอ ลอง มา กรุงเทพ ฯ ลง กรุงเทพ ฯ ประมาณ บ่ายโมง บันคา
 ผู้ โดยสถาน กขึ้นไป ชระ เมอเส็คแลวก กลับลงมาในเรือให้ยงกน
 คางคน ออกหน้ง คน รุงเซ้ามค รงไ้ ออก เรอ จาก กรุงเทพ ฯ ไป
 ฝักให้ ส่วนผู้ทหุ่ เ็็นอขึ้นไป กทองถ่าย เรอเล็ก คอไป ความ
 นิชม ของผู้ โดยสถาน ล้าคน หุ่ท เรอ เร็ว เ็็นส่วนใหญ่ ครนเมอ
 เรอแคง ตั้งเรือ อินทนิล และ นลววรรณ ชง เ็็นเรือ เร็ว และไ้หุ่ เซ้า
 มาเ็็น ความเส็ม กเริ่มเซ้ามมา ส พื้กต พานิช หุ่ย่าง รวคเร็ว
 ผู้เซ็ยชงไ้ ไปทรวกทรวกนนอนหุ่ในเรือไ้เก็กความรู้ สกหนักใจ
 เ็็นหุ่ย่างย้ง เพราะไ้ย็นผู้ โดยสถาน ชงไปน เรอ ของเรอ มีก ะ
 บัน.กะปอด กะแปค เ็็นคันว่า ถ้าไป เรอแคง บันน คง ลง บันแล้ว
 และ อื่น ๆ ออก มากมาย หลงจาก นไม่สู้ช้านัก ึ่งไ้จคให้ เรอ
 ออก กลางคน เส็ย เท็ยวหน้ง คอ ออก จาก กรุงเทพ ฯ 22.00 น.
 โดย ะระบะ ทางให้ ไปสว่างคังแต่ อำเภอเสณา และชาลอง กให้

ตั้งที่ข้าย และให้มาตั้ง กรุงเทพมหานคร ข้าง
 ก็โดยมีเหตุ ผล ๓ ประการ คือ 1. เพื่อที่จะลดต้นทุนเวลาให้
 ทางไกลกับเรือแคง ซึ่งเร็วกว่า จะได้ลดหย่อนผ่อนเบาในเรื่องเรือ
 เกิดทะเลาะวิวาท และกระทบกระเทือนลงไป โดยถือหลักเรือน้อย
 ครอบงำ 2. เพื่อให้ผู้โดยสารมาในเรือไม่รู้สึก กระวนกระวายใน
 การที่เรือแคงเร็วกว่า เพราะนอนหลับไป 3. เพื่อให้ได้ประโยชน์
 แก่ผู้โดยสารในการที่จะได้ใช้เวลาเดินทางเป็นเวลานาน จะต้อง
 รุ่งเช้าถึง กรุงเทพมหานคร ขาขึ้นนอนไปสว่างบ้านแพน ได้ใช้เวลา
 กลางวัน ประกอบกิจการ อื่น เป็นประโยชน์ต่อเขาด้วย หลังจาก
 การเปลี่ยนเวลาไม่ถึง 2 อาทิตย์ เรือ นาคัน ของ พัททกส พานิช ซึ่ง
 ออก กลางคืน 22.00 น. ได้แอ๊คไปด้วยผู้โดยสารเต็มลำทุกเที่ยว
 ผู้โดยสารเรียกว่าเรือด่วน พายใน 4-5 เหว เรือ นั้นเอง บริษัท สตีม
 แยกเกิดก็ได้เปลี่ยนเวลาเรือเที่ยวหนึ่ง เหมือนกับพัททกส พานิช
 มา ออก กลางคืน พร้อมกัน ถึง กระนั้น ก็ อาศัยที่ยังมีผู้นิยม
 ช่วยเหลือพัททกส พานิช อยู่มาก เรือยนต์ ขนาด ๒๐๐ ม. ๑ คน
 180 เสด ซึ่งเปรียบเทียบกับเรือ อินทนิล และ เรือ นิลวรรณ อัน
 สามารถขึ้นทุก คนได้เกือบ 300 คน นั้น ก็มีผู้โดยสารไปในเรือเรา
 มากกว่า ทั้งนี้ เพราะผู้โดยสาร ล้วน ถึง ความเร็ว ความชำเลียบ
 แลว และใน ครั้ง นั้น เป็น ครั้ง แรก ที่มีเรือ เริ่มเดิน กลางคืน เรือ
 ลำใดที่ แล่น ทำเวลาเร็วเกินไปก็จะต้องไป ถึง ที่หมาย คุก ๆ คน ๆ

หรือก่อนสว่าง เป็นที่น่าหวาดเสียว จะไปอาศัย
 ผู้ใดเขาถึงรังเกียจ ไม่รู้ว่าจะเป็นคนร้าย หรือคนดี งดทศกรร
 ก็คือในที่สุด เรือเร็ว กับ เรือช้า ก็ได้รับผลไม่ต่างกัน และข้อสำคัญ
 อีกประการหนึ่งก็คือ เรืออินทนิล และ เรือนิลวรรณ ซึ่งเป็นเรือใหญ่
 ก็น้ำลึก เริ่มเดินได้ ไม่ก็เกือบน้ำก็ลึก ต้องหยุด ดำ หยุ
 ที่อำเภอเสนาลงเรือเล็กรับช่วงต่อไป ในขณะที่เดียวกันผู้โดยสาร
 เรือพิทักษ์พานิช มีต้องหยุด ดำ ในเวลาสำคัญ อันเป็นการลำบาก
 ยุ่งยาก จึงเป็นเหตุสำคัญ อย่างหนึ่ง ที่ช่วยให้พิทักษ์พานิชได้
 คนโดยสารมากกว่า แต่เวลาออกเรือก็เปลี่ยนไปเปลี่ยนมาไม่
 แน่นนอน ทั้งนี้เนื่องจากการซึ่งกัน ออกเรือจากท่ากรงเทพฯ และ
 ท่าฝ่ายต่างเพิ่มเรือ ออกคึกหน้าคึกหลังกัน ทั้งฝ่ายพิทักษ์พานิช
 ก็ได้เพิ่มระยะ การเดินเรือไปไกลจนทุกที ในที่สุดทั้งสองฝ่ายได้
 ตกลงค่าโดยสารกันใหม่ ถึงกระนั้นก็ ยังมีการเกียกันโดยปริยาย
 หยุ เช่นเรือเล็กที่เดินคึกต่อระหว่างฝักให้ไปบางปลา มา จังหวัด
 สุพรรณ ซึ่งส่งคนคึก ต่อมาจากจังหวัดสุพรรณให้ สติมแยกเกิด
 วันหนึ่ง และพิทักษ์พานิชวันหนึ่ง ก็ได้ลดสติมแยกเกิด ย่นค่าซาก
 ให้ส่งคนให้ สติมแยกเกิดฝ่าย เทียว มีฉะนั้น สติมแยกเกิด จะส่ง
 เรือที่ชื่อเนาวรัตน์ เข้าไปแย่ง นายยอ เจ้าของเรือ ก่อถ้วทำท่า
 จะยอม พิศักพานิช ก็จึงเป็น คอง ย่น ค่าซาก ต่อ นายยอ โดยจะ
 ส่งเรือ ย่นค่า ซื่อใส่เจ้าสัด เข้าไปเช่นเดียวกัน แต่ให้ชอแม่ว่า ถ้า

เบสคิมแบกเกิด หาเบสคิมแบกเกิดแย่ง พัททิส
 พานซ์ ระชว เหลือในเมื่อ ซากทน และ ระส่ง เรือ ซอไม้จำสัดเข้า
 ไปช่วย อีก ลำหนึ่ง เพื่อมิให้เรือ เนาวรัตน์ซึ่ง เป็น เรือเร็วกว่าคุม
 เรือ นาย ยู่ ไค ตาม สบาย นาย ยู่ ไค ตก ลง บอม หยู่ ใน ความช่วย
 เหลือ ของ พัททิสพานิช และ ปกติเสธคำขอร้องของสคิมแบกเกิด เรือ
 เนาวรัตน์ของสคิมแบกเกิดก็ไคถูกส่งเข้าไปในสายฉักให้-บางบ่อตาม้า
 ทนที่ อัคราคำโดยสานไคตกลงจาก 1 ขาท จนกระทั่งไม่เก็บเลย
 มีหน้าซ้ำยังแถม ให้แก่ คนเรือจ้างที่ นำคน มาส่งเรืออีก คนละ
 1 สดง ในที่สุดคนงานในเรือ เนาวรัตน์ หยคไม่ทำงาน เพราะ
 เรือสายนั้นไม่มีรายไคเลย ไคมีการเจรจาให้นาย ยู่ ไค ไป
 ตามเคิมโดยส่ง คนต่อให้เรือเซียวเวร หนึ่งเรือ แดงเวร หนึ่ง ตาม
 เคิม เรือเซียวเรือแดงก็ไคถอน จากสายนั้น การที่ นาย ยู่ ไค
 เก็บไคทั้งที่ไม่ไคเก็บค่าโดยสาน และยังต้องให้เรือจ้างค่านำคน
 มาส่งเรืออีกคนละ 1 สดง ก็เพราะเรือเซียวต้องยอมจ่ายเงินให้นาย
 ยู่ ไคเป็นค่าที่ นำคนมาให้เรือเซียวอีกคนละ 75 สตางค์ ในระหว่างที่
 ตกตงค่าโดยสานกัน หยู่ ไค ประมาณ ปี พ.ศ. 2472. ไคมีผู้คิด
 ชนว่า ถ้าจะ ทำลายเรือเซียวให้สาเหற்கตงไคแล้ว จะต้องอาศัย
 คนพนทองที่ ซึ่งมีอำนาจ และ มั่งมี ทาเรือ ชนแย่งออกจึงจะสาเหற்க
 ต่อมา นาย ฮวก แซ่โง้ว คหบดีค้าขนสาตเจ้าโรงทอง ซึ่งเป็นยกงส์
 สุราตลอดลำนำฉักให้หลายอำเภอ ไคส่งเรือชนอีก 2 ลำ ก็

เรือแสงบุญตั้งกับเรือแสงเสียมมงคล เริ่มออกเดินจากกรุงเทพฯ สาย
 ผักไห้ไปโพธิ์ทอง โดยมี นาย ท้าย คน สำคัญ ๆ ของ สหคิมแยกเกิด
 มารับหน้าที่ พืทกสพานิช ต้อง ถก กระทบ กระเทือนใน บ้านนายชวค
 และ สหคิมแยกเกิด เป็น 2 ฝ่าย จึง จำเป็น ต้อง สร้างเรือโพธิ์ศรี โพธิ์
 ประจักษ์ ซึ่ง เป็น เรือขนาดใหญ่ ขึ้น ในระหว่างนี้ พืทกสพานิช ต้อง
 มี คดี เป็น ถ้อย เป็น ความ เรือง เรือ โคนกัน กับ นายชวค และ สหคิมแยก
 เกิด เป็น เนื่อง นี้ ใน ที่ สุด นาย ท้าย เรือ นาย ชวค ซึ่ง มา จาก เรือ
 ของ สหคิมแยกเกิด ต้อง ถก จาก 8 เดือน ต่อ มา ประมาณ ปี พ.ศ.
 2475 ได้ มี คดี กับ ผู้ มั่งคั่ง ใน บ้าน ผักไห้ อีก ผู้ หนึ่ง คือ นายชคสอ
 ซึ่ง บรรพบุรุษ ได้ ถก ปลด ใน สมัย ร.ศ. 112 และมี คา ผู้ เขียน ช่วย
 บัง ผู้ ร้าย ใน กาย นตกหน้า สร้าง เรือ ขึ้น ใน รวบ ปี พ.ศ. 2475 3 ลำ
 คือ พวงเพชร พวงพลอย มะโนจินดา พืทกสพานิช จึง เข้า หนี ใน
 ที่ ล้อม ของ 3 บริษัท ใน ที่ สุด นาย ชวค แซ่ ไร่ ไร่ ได้ หนี คดี เลิก การ
 เกิด เรือ ไป ชั่ว คราว ส่วน นาย ชคสอ ได้ ปรองคอง กับ พืทกสพานิช
 โดย พืทกสพานิช ได้ ชวน ให้ นาย ชคสอ ให้ เขา เรือ มา เข้า เหว เกิด
 กรุงเทพฯ แควใหญ่ ถึง ปาก น้ำ โข อีก สาย หนึ่ง เรียก ว่า สหเรือ
 ไทย มี ชน ค้า เข้า เหว ค้า 1 ลำ พืทกสพานิช ได้ พยายาม ชัก
 ชวน นาย ชวค ที่ จะ ให้ เลิก คดี แข่ง ชัน โดย ขอ ให้ นำ เรือ ที่ หนี คดี
 หนี หนี มา เกิด กรุงเทพฯ สาย ลพบุรี แยก กับ สหคิมแยกเกิด ซึ่ง

เกิดเหตุคนเคี้ยว (หลังจาก สติมแยกเกิด ซอเรือ ก.ช. เกรแฮม
 แชนเคอร์ชัน) ซึ่งเป็นสายที่ในเวลานั้นได้เงินดีมาก กว่าสักที
 เพราะเรือของ นาย กวย จันทร์ปรง ซึ่งเคี้ยวแข่ง หยุ่ สายนี้ก็ได้เลิก
 ลมไปแล้ว แต่ นาย ชวค ปติเสอโคย กัวฝรั่ง พัททิสพานิช จึง
 ได้ส่งเรือไปเคี้ยวลพบุรี อีก สายหนึ่งโดย ลำพัง . ขณะนั้น การเคี้ยว
 เรือ แควน้อย แควใหญ่ แควลพบุรี กำลังลดราคา ค่าโดย สาน
 ค่าที่สักเพียง 25 สตางค์ ตลอดทุก สาย นายชวค กัวชาติทน
 ใจยอมหยุด ไม่เคี้ยวเรือ สายหนึ่ง สายใดเลย การแข่งขัน ได้
 ดำเนินเรื่อย มาหลาย วัน จนถึง เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2477 ทาง
 ฝ่าย สติมแยกเกิด ได้เริ่มเปิดการเจรจาขอให้ทำความตกลงทำสัญญา
 เป็นภาค การเคี้ยว ระหว่าง กัน ชน มี บริษัท สยาม สติมแยกเกิด
 บริษัท แม่ นำ มอเคอร์ไบค พัททิสพานิช บริษัท หมอ อำมหิต อาก้า นาย
 อิศอ วัฒนพรกส นายชวค แซ่โจ้ว คือตกลง ในเรื่อง อัตราค่า
 โดย สาน และ ค่าทาง เรือ จ้าง แบ่ง เวลา เคี้ยวเรือ และ เพื่อ ทำ ความ
 ตกลง กัน ตาม ลำดับ ใน เมื่อ มี กรณ พิกาท หรือ ไม่ เข้าใจ ซึ่ง กัน และ
 กัน ขอ สาคัน ที่ สัก ใน การ เป็น ภาค ก็ คือ ว่า ต่าง ฝ่าย จะ ช่วย รักษา
 ผล ประโยชน์ ซึ่ง กัน และ กัน ถึง กระนั้น ก็ เหตุการณ์ ยุ่งยาก เนื่อง
 จาก เจ้าหน้าที่ ฝ่าย สติมแยกเกิด มิได้ ปฏิบัติ ตาม สัญญา และ ความ
 มุ่งหมาย ของ สัญญา ใน อัน ที่ รักษา ประโยชน์ ซึ่ง กัน และ กัน ทั้ง
 กล่าวแล้ว ขอ ยุ่งยาก ประจำวัน ก็ คือ การ เคี้ยว เรือ ไป ทน กัน แล้ว

เขาฉกรรรอด คู่ คู่ หรือ แล่น กัด หน้าไป ใน ระยะเวลา ใดๆ ครั้งสุดท้าย
 ที่พิทักษ์พานิช คนไม่ไหว ก็คือ ระหว่างที่เป็นภาค กั้น สติมแบ็ก
 เกิด ได้เข้าแย่ง ประมูล ทำ ช่ง เป็น ของ พิทักษ์พานิช และ นาย ฮุคส์
 เพื่อ ที่ จะ ไม่ ให้ มี ทำ รอก เรือ ตลอดจน ไป ทำ สัม ญา กับ นาย หน่ว
 ชัยประสิทธิ์ เจ้าของเรือเค็นจากปากน้ำโพไป ชมแสง กำแพงเพชร
 ห้ามมิ ให้ เรือ พิทักษ์พานิช รอก ทำ ร่วม ค่าย และ ส่ง ผู้ โดยสถาน ที่
 ต่อ กัน โดย ทาง สติมแบ็ก เกิด ยอม บน เวร กับ เรือ นาย หน่ว ชัย
 ประสิทธิ์ คน ละ วัน และ ให้ ส่ง คน โดยสถาน ที่ ต่อ กับ สติมแบ็ก เกิด
 โดย เฉพาะ ช่ง ทาง พิทักษ์พานิช ได้ ร้อง ต่อ กับ การ ว่า พรรค การ น
 ชนิก นั้น นึก ฝ่าย สติมแบ็ก เกิด คำน ว่า มี สิทธิ ที่ จะ ทำ ได้ เพราะ ไม่ มี
 ข้อ สัม ญา ไต่ บัง ห้าม ไว้ มิ ให้ กระทำ เช่น นั้น ทาง พิทักษ์พานิช ได้
 อ้าง ถึง สติม และ วัตถุ ประสงค์ ของ สัม ญา โดย มี คำ ปราศ ภา กล่าว
 ไว้ ของ ตน ว่า เนื่อง จาก การ แข่ง ชัน กัน เป็น เหตุ ให้ ต่าง ฝ่าย ได้
 รัย ความ เสีย หาย จึง ยิน ยอม พร้อ ม ใจ ตก ลง กัน ใน ฉาน มิ ตร ภาพ
 ใน อัน ที่ จะ รั ก ษา ประ โย ชัน ระหว่าง กัน การ ที่ สติมแบ็ก เกิด เข้า
 ประมูล แย่ง ทำ ของ ภาค กั้น ไป ทำ สัม ญา กับ มิ ตร ของ พิทักษ์พานิช
 ช่ง เป็น ภาค มิ ให้ รอก ทำ ร่วม กัน และ ทำ การ เดิน เรือ คัด คือ รัย
 ส่ง ผู้ โดยสถาน ที่ เช่น เคย ถัด จะ ต้อง ถู ว่า ไม่ ได้ ปร คับ ทั ให้ เป็น
 ไป ใน ฉาน มิ ตร ภาพ อัน ไม่ ตรง กับ ความ มุ่ง หมาย ของ สัม ญา และ ลูก
 คอง ค่วย สติม นาย เอส บริก เขา ผู้ เป็น ประธาน รั สก อค อด มาก

แดงโม เกิดระหว่างกรุงเทพฯ ปากเกร็ด ปทุมธานี แดงกับเรือ
 ของหลวงสุริยามাত্র (เรือดำที่บิดาผู้เขียนเคยเข้าไป) พาย
 หลังเกิดผูกเรือด้วยกัน นายท้ายเรือหลวงสุริยามাত্র ชื่อท้ายชื่อ
 ลูกพัน แซนซาค หลวงสุริยามাত্রจึงเลิกไป กัปตันคุมเรือของ
 แดงเองเสมอและชอบให้คนไทยเรียกตัวแกเองว่า นายแดง (โดย
 มาก คนไทยเรียก กัปตัน แดงแรด) ผู้เขียนจึงจะใช้ชื่อว่ากัปตัน
 แดงแรด ท่านกัปตันคุ้นเคยกับชาวไทยปากเกร็ดและปทุมฯ (สมัย
 นั้นเรียกกันว่ามอญ ปากเกร็ด ปทุม) และเป็นผู้หนึ่งที่ชอบพลรัก
 ไคร์กับบิดาผู้เขียนในสถานะที่เป็นพ่อค้าเดินเรือด้วยกันมาก ต่อ
 มาเนื่องด้วย ความสนิทสนมกับชาวปากเกร็ดมาก จึงกล่าวแล้ว
 กัปตัน แดงแรด จึงได้ภรรยาคนหนึ่งที่ปากเกร็ดชื่อแม่พลอย เป็น
 ภรรยาที่กัปตันรักไคร์และยกย่องมาก หลังจากนั้นก็กัปตัน แดงแรด
 ก็ได้สร้างเรือกลไฟขึ้นอีกลำหนึ่ง โดยให้ชื่อว่าพลอย อันเป็น
 ที่ระลึกแห่งความรักของภรรยา เมื่อกัปตัน แดงแรดมีเรือเป็น 2 ลำ
 ขึ้น คือเรือแดงโมและเรือพลอย จึงเห็นสมควรที่จะขยายการ
 เดินเรือต่อไปให้ไกลถึงจังหวัดอ่างทอง ครั้งแรกเดินผ่านอยุธยา
 ประมาณปีเศษ กัปตันเห็นว่าไม่สะดวกจึงได้คิดจะเปลี่ยนทางไป
 ทางบ้านแพนและหัวเวียง ในระแวกดังกล่าวออกแค่หัวเวียง กัปตัน
 แดงแรด ได้หาหรือบิดาผู้เขียนๆ ไม่มีความรังเกียจอะไร กัปตัน
 แดงแรด จึงได้เปลี่ยนเส้นทาง การเดินเรือมาผ่านหัวเวียงไปอ่างทอง

ทั้งแต่นั้นมา ก็ยื่น แดงแรกแต่เดิมมาใช้เครื่องหมาย ทงทะชาย
 (น้ำเงินขาว) แต่มีใ้เขียนติดปล้อง ทวีเรือทาส์เทาอ่อน มา
 เปลี่ยนทาส์แดง เขียน ทงทะชายติด ปล้อง เอาเมอตกมาเป็นของ
 บริษัทสยาม สคิมแบกเก็ค ทั้งนี้ น่าจะเป็น ค้วย ทาง สคิมแบกเก็ค
 ะให้ เป็น ที่ ระลค แต่ นายแดง หรือ กัปตันสแดงแรกเจ้าของเดิมก็เป็น
 ใ้ อ่างการที่เรือ กัปตัน แดงแรก ตกมาเป็นของ บริษัทสยาม สคิม
 แบกเก็ค ผู้เขียน ไม่กล้ายืนยันว่า ใ้ เป็น ค้วย กัปตัน ชาย หรือ
 กัปตัน ทั้ง เป็น บริษัท ตนเอง

ก่อนที่จะขการเขียน ประวัตินี้ ควบคุม ะเป็น ที่ สังเกต ไว้
 ค้วย ว่า เหตุ โศกชนพิทกส่า บิดาผู้เขียน จึง ใ้ สัง ใ้ ใ้ ผู้เขียน
 รกส่ากิจการ เคนเรือ ใ้ ไม่ ให้ ชาย ก่อน ที่ ะ ลง แก่ กิม ทั้ง นก
 เนื่อง จาก คำพูด อันเต็มไป ค้วย ความ กุ หมัน หยามน่าหน้าของชาว
 ต่าง ประเทศ อีก ประการ หนึ่ง ถ้า ะ ถ้าว ประวัตของพิทกส่าพานิช
 ผู้เขียน ไม่ แน่ใจ ถอเอาว่าพิทกส่าพานิช เริ่มเก็คเมื่อ ร.ศ. 111
 (พ.ศ. 2435 หรือ ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) ทั้งนี้เพราะถ้าจะถอ
 ว่าเราต่างเรือ เคนของเราเองในบ่ใ้ หรือ ะ ควบคุม ถอว่าควบคุมนี้
 กงแต่เริ่มวิ แต่มีผู้ ไ้หลาย ท่าน แ่งว่า แท้จริง ควบคุม ถอ บ่ กง
 ต้นแต่ บ่ ร.ศ. 111 ซึ่ง เป็น บ่ ทเริ่มการ เคนเรือมาที่ เคยว เพราะ
 ณะนั้น ประวัต ของ พิทกส่าพานิช จึง ควบคุม แยก เป็น 2 ยุค ก็คือ ยุค 1
 เริ่มงานโดย เชาเรือไป เคน ยุค 2 ต่างเรือ เคน เคนเอง ขมการ

เข้าชั้นระหว่างพิทักษ์ (เรือดเดี่ยวของหลวงมิดิน) กับบริษัท
 สยาม สติม แบริกเก็ต (เรือดแคงของฝรั่ง) ในเมื่อบริษัท สยาม
 สติม แบริกเก็ต โอนขาย ให้กับบริษัท เรือไทย จำกัด เมื่อวันที่ ๒๔
 มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๓

ประวคณ เซนชนเพื่อเปนอนันทนากการแก้ท้านนายพลเรือตรี
 หลวงสินธุสงครามชัย ผู้บัญชาการ ทห่านเรือ และ ประธานกัมการ
 บริษัทเรือไทย จำกัด ผู้นำในการโอนอำนาจการเดินเรือในตำนาน
 ไทย ซึ่งได้ตกไปอยู่ในกำมือของชนต่างชาติ กลับมาเป็นของคน
 ไทย ขอเคชะอำนาจคุณพระรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย
 ในสากลโลกจงบันดาลให้ท่านนายพลของเราจงประสบแต่ความ
 สุข สำนาน และ ความ สำหรัคผลในอนันที่จะทำความเจริญให้แกก
 ประเทศชาติ บัง ๕ ชนเทอน

พระราชหัตถเลขา ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ.2451
ตอนที่เสด็จ “บ้านผักไห่”

วันที่ ๓ พฤศจิกายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๗

ถึง มกุฎราชกุมาร

ด้วยระยะทางที่ไปเที่ยวคราวนี้ ซึ่งได้ส่งไปให้ทราบแล้วนั้นยังไม่คลอด จึงขอส่งต่อมา
อีกครั้งนี้

วันที่ ๒๒ ตุลาคม

วันนี้กะทางผิดเป็นอันมาก ด้วยเมื่อมาครั้งก่อนเป็นขาขึ้นแล้วแจวจีนมาสั่งเกลดูเทียบกับ
กำลังฝีเท้าเรือครุฑาเหิรเหิงว่า ประมาณสักชั่วโมงครึ่งหรือ ๒ ชั่วโมงจึงถึงบางปลาหมอ จึงได้ขึ้น
และอยู่เสียดงสาย แต่ครั้งมาจริงชั่วโมงหนึ่งเท่านั้นถึงบางปลาหมอ ได้จัดการที่จะลงไปตาม
ลำน้ำไม่เลี้ยวเข้าคลอง แต่วุฒิ (๑) ไม่เลือกวัดแป๊ะชะที่เคยแหวะแต่ก่อน เลือกลงไปอีก ที่ได้ชื่อ
ว่าแป๊ะชะนี้ เพราะมีผู้นำปลาแป๊ะชะมาให้ เขาเลยลงไปเลือกวัดตะค้ำ ได้ไปทำกับข้าวกินที่นั่น
สมภารวัดตะค้ำรูปนี้ชื่อ แสง พุทธสร เป็นหมอและเป็นฝ่ายวิปัสสนาธุระ เป็นลูกศิษย์เรียน
พระธรรมพร้อมกันกับพระมงคลทิพ ๔๕ พรรษา มีอชฌาสัยดี ไม่รู้จักว่าใครคลั่งเคลได้แต่ว่า
เป็นผู้มีบรรดาศักดิ์ ไม่มีการอวดค้อย่างหนึ่งอย่างใดเลย ตามถึงรคน้ำมนต์ก็ว่าได้รล แต่ได้รลด้วย
ความซื่อตรง ไม่สำแดงว่ามีปาฏิหาริย์อย่างใด พุถึงเรื่องมีผู้มาขอหวย ได้เคยตอบว่าให้เอาผ้า
กุดหัดมาให้นุ่งเสียดีกว่ามาขอหวยทำกุฎิสังขรณ์พระอุโบสถสำเร็จแล้วกำลังจะลงมือพระวิหาร
ได้ให้เงินช่วยในการปฏิสังขรณ์ ๘๐ บาท ไม่ได้รับโดยอาการที่ไม่งาม และขถาอนุโมทนาอย่าง
เรียบร้อยดี จนนึกสงสัยว่านี่จะรู้ออกกรรมัง แต่ครั้งเมื่อเวลาลาจะมา ให้พรให้พ่อจำเริญยง ๆ ขึ้น
ไปก็เป็นสิ้นสงสัย แล่นกลับขึ้นมาเข้าคลองบางปลาหมอ ไปจนถึงที่แยกกระเข้ใหญ่เลี้ยวมาตามลำ
กระเข้ใหญ่ผ่านลาดชะโดมาจอดที่หน้าบ้านหลวงวาริชราษฎร์ (๑) บ้านผักไห่ซึ่งเคยจอดแต่ก่อน
ตอนคลองกระเข้ใหญ่มีฝักคบชวามากขึ้นตามลำค้ำ แต่ที่ลาดชะโดเป็นมากกว่าที่อื่น พระยา
โบราณซึ่งกำหนดว่าจะขึ้น ไปรับถึงสุพรรณไปไม่ได้ เหตุด้วยมีลมพายุดีฝักคบแตกกระจายเต็ม
ปิดปากคลอง ต้องแก้ไขกันอยู่จนวันนี้ยังไม่หมด มาถึงบ้านผักไห่แต่วัน ราษฎรพากันมา
เป็นอันมากเต็มแน่นไปทั้งนั้น มีการแข่งเรือสนุกสนานให้ร้องรำกันครึกครื้น เวลาเย็นได้ลงเรือ
ไปซื้อของตามแพเพราะคิดจะหากฐินตคทอดสักวัดหนึ่ง ได้ลงมือหาผ้ามาแต่สุพรรณแล้ว มาหา

ของเต็มเต็มที่นี่ และได้สั่งให้ไปเที่ยวหาวัด แต่ครั้งเมื่อไปวัดชีโพน ซึ่งเรียกว่าวัดชีตาเห็น ที่
หลวงญาญ (๑) สร้างสมบุญ (๑) ไปสร้างวิหารขึ้นไว้ได้ช่วยการปิดทองเขา เขาจึงเชิญไปให้

อนุโมทนา ได้พบพระครูอำ เจ้าคณะแขวงเสนาใหญ่ เดิมเป็นฐานาสมเด็จพระวันรัต (แดง) ขึ้น
มาอยู่ที่วัดศรีนครวัดชีโพนข้ามตั้งแต่ศก ๑๒๑ ได้เรียกรื้อสร้างพระอุโบสถและผูกเสมาแล้วเสร็จ
เป็นเงินเกือบ ๑๖,๐๐๐ บาท สร้างการเปรียญหลังหนึ่งสิ้นเงินเกือบ ๑๐,๐๐๐ บาท เจ้าอาจารย์
บอกพระปริยัติธรรม คุณเป็นคนมีความอดสาหะพอใจอยู่ และไปได้ความว่า เป็นวันที่กฐินตกไม่มี
ใครทอด จึงได้จองจะไปทอดวัดนั้นในมะรืนนี้เพราะพรุ่งนี้ข้าข้างมาชวนให้ไปทอดกฐิน ซึ่งแก
ได้เตรียมไว้พร้อมแล้ว

คำบลผักให้นี้บริบูรณ์ครีกครึ้นกว่าเมื่อกสุพรรณเป็นอันมาก นาที่ว่าเสียนั้นก็เสียในที่ลุ่ม
มากที่ซึ่งไม่ลุ่มข้างามบริบูรณ์ดีทั้งนั้น

วันที่ ๒๔ ตุลาคม

วันนี้เวลาเช้าขึ้นไปเยี่ยมบ้านสมบุญ แล้วจึงลงเรือไปกฐิน ใช้เรือครุฑเล็กเป็นเรือผ้าไตร
บริวารลงเรือสั้น มีเรือกราบโถงเป็นเรือค้ำคู่หนึ่ง เรือกลองอีกลำหนึ่ง ไปเข้าคลองริมวัดตึกนั้น
เองเป็นคลองที่ไปบางอ้อได้ วัดนี้เป็นบ้านจีนข้าง หลวงอภัยอำแดงเงินภรรยาจีนข้างตาย อำแดง
เงินถวายเป็นวัดเป็นตึกอย่างจีนสัก ๕-๖ หลัง บ้านใหญ่อยู่หันหน้าลงทางแม่น้ำ ตัวอำแดงเงิน
นั้นเองก็ยังอยู่อายุ ๘๔ ปี แต่ลูกเต้าก็มีเป็น ๔ คน สรรพเข้ามถวายบ้านป็นวัด แต่พระซึ่งเป็น
ผู้รับแลก่อนไปทำการไม่สำเร็จ เลยร้างไปคราวหนึ่ง จนพระครูวินัยธรรม อำฐานาสมเด็จพระวันรัต
(แดง) ซึ่งเป็นชาวคำบลนี้ขึ้นมาอยู่จัดการเรียไรทำพระอุโบสถผูกพัทธสีมา และทำการเปรียญ
หลังใหญ่ล่อออกไปทางหลังบ้านหันหน้าลงคลอง จึงให้ชื่อว่า วัดตึก ตึกนั้นคือแก๊งแจ็ก คนนั้นคือ
ข้าง หิริญ เงิน จึงลกลงเป็นตึกคชหิริญศรัทธาราม นำชมความอดสาหะทำเป็นอย่างใหม่ไม่ใช่แจ็ก
เป็นฝรั่งปนแจ็กเกลี้ยงๆ แต่แน่นหนาดีพอใช้ พระประธานฝีมือหลวงกลมาบรรจง เป็นแม่ลูกอิน
ซึ่งควรจะสักว่านี่ เป็นที่น่าเสียวใจอยู่ข้าง แต่ก็ไม่ใช่เวลาที่เดียนัก การเปรียญทำใหญ่โตดี เห็นจะ
ไม่มีวัดไหนเท่า สัปบุรุษนั่งได้หลายร้อย สะอาดหมดจด ราษฎรพากันไปคอยอยู่มาก มีใครและ
ของไปยกทานไปช่วยจนนับไม่ถ้วน แต่เงินยกส่วนที่ข้าข้างกับขายพลับออกเสียแล้ว ยังเป็นเงินถึง
๘๕๘ บาท ส่งเต็มย่อยกันอยู่เสมอนกฐินแล้ว การทอดกฐินวันนี้จัดเป็นอย่างข้างนอก คือ ตั้ง
ลับแลเป็นข้างในอยู่ข้างฐานพระอย่างวัดอรุณ แต่ราชอาสน์อยู่ที่หน้าทีบูชาที่เดียว เจ้านาย
ข้าราชการและราษฎรเข้าไปนั่งในโบสถ์เต็ม เว้นว่างอยู่แต่ที่วางของบริวารและไทยทาน ถวาย
กฐินโยงสายสัญญาณถือหัวกัน และว่าพร้อมๆ กัน อย่างเมื่อวานนี้ เจ้าอธิการว่าผ้าพระกฐินทาน
เกือบจะถูกแค้นจะไม่ได้สั่งเกตไว้ถ้วนถี่ ทั้งประหม่าด้วย จึงไม่เหมือนบางกอก แต่ยังใช้ได้
สวดอุทิศและกราลก็ถูกต้องเป็นที่เรียบร้อย อนุโมทนาก็สวดดี เกือบจะไม่รู้สึกว่าพระหัวเมือง

ถ้าหากว่าเหมือนกรฐินเมื่อวานนี้ ๒ วัด จะเป็นที่น่าเสียดายเป็นอันมาก ด้วยเครื่องบริขารและ
ไทยทานกับทั้งเงิน ไม่มีกรฐินไหนเท่า แต่เครื่องบริขาร ไม่ได้ถวายด้วยมือ เพราะเหลือที่จะขนถวายได้
เต็มไปทั้งนั้นจึงได้ถวายด้วยวาจาในสิ่งซึ่งแบ่งไม่ได้เป็นของบริขารแห่งองค์กรฐิน สิ่งซึ่งแบ่งได้ให้
แจกพระสงฆ์มี ๑๑ รูป ได้ครองไตร ๕ แต่ยังได้สบง ๒ ผืน จีวรผืนหนึ่ง กับสิ่งของอื่นๆ มีกาน้ำ
โคม ถ้วยแก้ว หมอน และอื่นๆ อีกบ้าง เสร็จการกรฐินแล้วออกมาตักบาตรเลี้ยงพระที่การเปรียญ
ราษฎรพากันหาข้าวแกงและสิ่งของมาคนละเล็กคนละน้อยแต่มากมายเหลือเกิน ถ้าพระจะมีบาตร
องค์ละสัก ๔ บาตรก็เห็นจะรับข้าวไม่พอ ปล่อยให้เขาเข้าไปตักกันเป็นที่สนุกสนานมาก การกรฐิน
เช่นนี้โดยจะเล่นในกรุงเทพฯ คงไม่สนุกได้ดั่งอย่างนี้ พวกราษฎรเหล่านี้กล้าเข้ามานั่งคุกจาก้าหมู
กันได้ไม่สะทกสะท้าน ดูเป็นที่ปิติยินดีกันมาก พระยดาแล้วจึงได้กลับมาลงเรือครุฑาเหิรเหิงขึ้น
ตามลำแม่น้ำน้อยพักกินข้าวที่วัดหน้าโคก ออกจากวัดนั้นเป็นที่น้ำท่วมแลเห็นเหมือนทะเล ลม
ทางลำแม่น้ำนี้มีบ้านเรือนคนติดต่อกันหมดตลอด เหมือนอย่างในกรุงเทพฯ ตามลัดก็จะมีที่ลัด
วัดเก่าๆ ก็มีหลายวัด เมืองวิเศษชัยชาญที่ย้ายลงไปตั้งบ้านอ่างทองได้ตั้งอยู่ในลำน้ำน้อยนี้เป็นอำเภอ
เรียกว่า อำเภอวิเศษชัยชาญ ที่ตั้งพลับพลาสูงขึ้นมาพันทางที่จะออกไปเมืองอ่างทองน้อยหนึ่ง
อยู่ฝั่งตะวันออก ตำบลห้วยลิง อำเภอโพธิ์ทอง แขวงอ่างทอง ตามที่ได้กะไว้ ครั้งนี้ขึ้นมาด้วย
เพียงเท่านี้ ถ้าขึ้นไปตามลำน้ำน้อยนี้จะผ่านแขวงเมืองพรหม ผ่านเมืองสิงห์เก่าไปออกปากน้ำ
สวรรค์ ถ้าเลี้ยวไปทางตะวันตกก็ขึ้นไปเหนือสุพรรณ ถ้าเลี้ยวทางตะวันออกก็ออกไปทางชัยนาท
ตอนข้างล่างนี้ไม่มีใช้ทั้งลำน้ำน้อยนี้และลำน้ำเขาคินข้างสุพรรณ เฉพาะเป็นไปอยู่แต่ที่เมืองสวรรค์
เพราะเป็นคดขึ้นในเมืองที่ร้าง เมืองสรรค์นี้ครั้งก่อนก็ได้ไปแล้ว ถ้าจะล่องออกไปที่ว่าการเมือง
อ่างทองทางชั่วโมงครึ่ง ไปป่าโมก ๓ ชั่วโมง วันนี้ถูกฝนเมื่อจวนจะถึงที่หักจอดเรือ การที่ย้าย
เมืองวิเศษชัยชาญไปตั้งเสียอ่างทองและย้ายสิงห์ไปตั้งเสียแม่น้ำน้อย เพราะแม่น้ำน้อยนี้หน้าแล้ง
น้ำแห้ง มีน้ำอยู่ตั้งแต่หัวเวียงขึ้นมาถึงฝักไห้เหมือนน้ำขึ้นมาขาดเป็นห่วงเป็นคอน

วันนี้มาก่อนถึงพลับพลาฝนตก ฤดูกาลมีฟ้าป่า เขาทำเป็นรูปต้นโพธิ์ทองและมีลิงนั่งอยู่
ใต้ต้นเป็นเครื่องหมายนามของตำบลนี้

AMAZING PHUK-HAI AYUTTHAYA

อำเภอฟักไถ่

"วิถีดมวงกลลาค่า งามวิวัฒนาการ
ของดีท่าจากปลา ในนามวิถัก"

จ.พระนครศรีอยุธยา

ประวัติความเป็นมา

อำเภอฟักไถ่ เป็นอำเภอที่อยู่ในเขตการปกครองของ จ.พระนครศรีอยุธยา มีพื้นที่ประมาณ 60 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ในฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา มีพื้นที่ประมาณ 60 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 4 ตำบล ได้แก่ 1. บางบาล 2. บางทราย 3. บางชอน 4. บางบาล อำเภอฟักไถ่ มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน โดยตั้งอยู่ที่บริเวณบ้านบางบาล ซึ่งเป็นเมืองโบราณที่มีอายุเก่าแก่มากกว่า 400 ปี ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี อำเภอฟักไถ่มีพื้นที่ประมาณ 60 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 4 ตำบล ได้แก่ 1. บางบาล 2. บางทราย 3. บางชอน 4. บางบาล

ประวัติความเป็นมาของอำเภอฟักไถ่ มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงสร้างเมืองใหม่ในบริเวณบ้านบางบาล และต่อมาได้ย้ายมาตั้งอยู่ที่บ้านบางบาลในปัจจุบัน

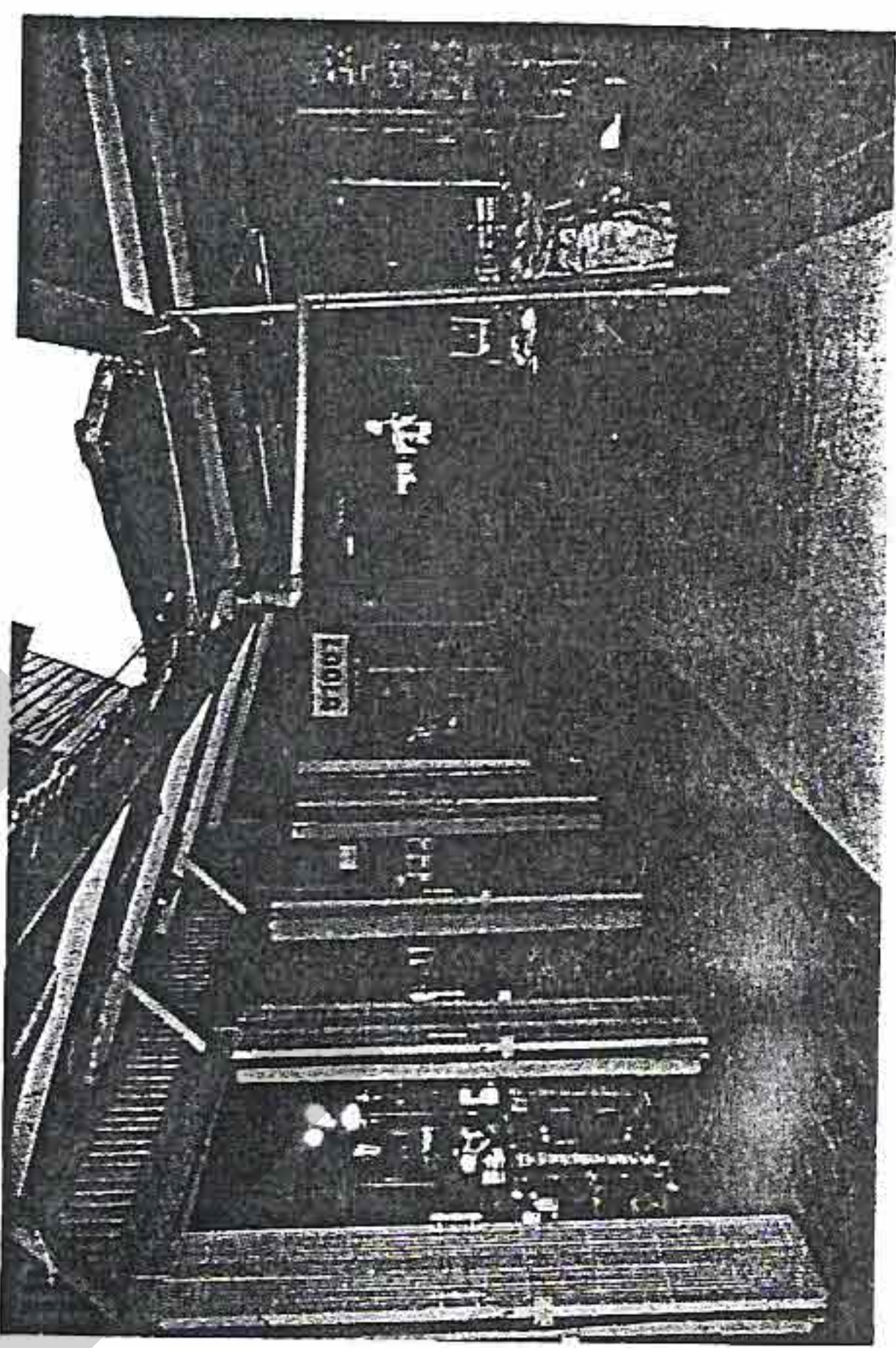
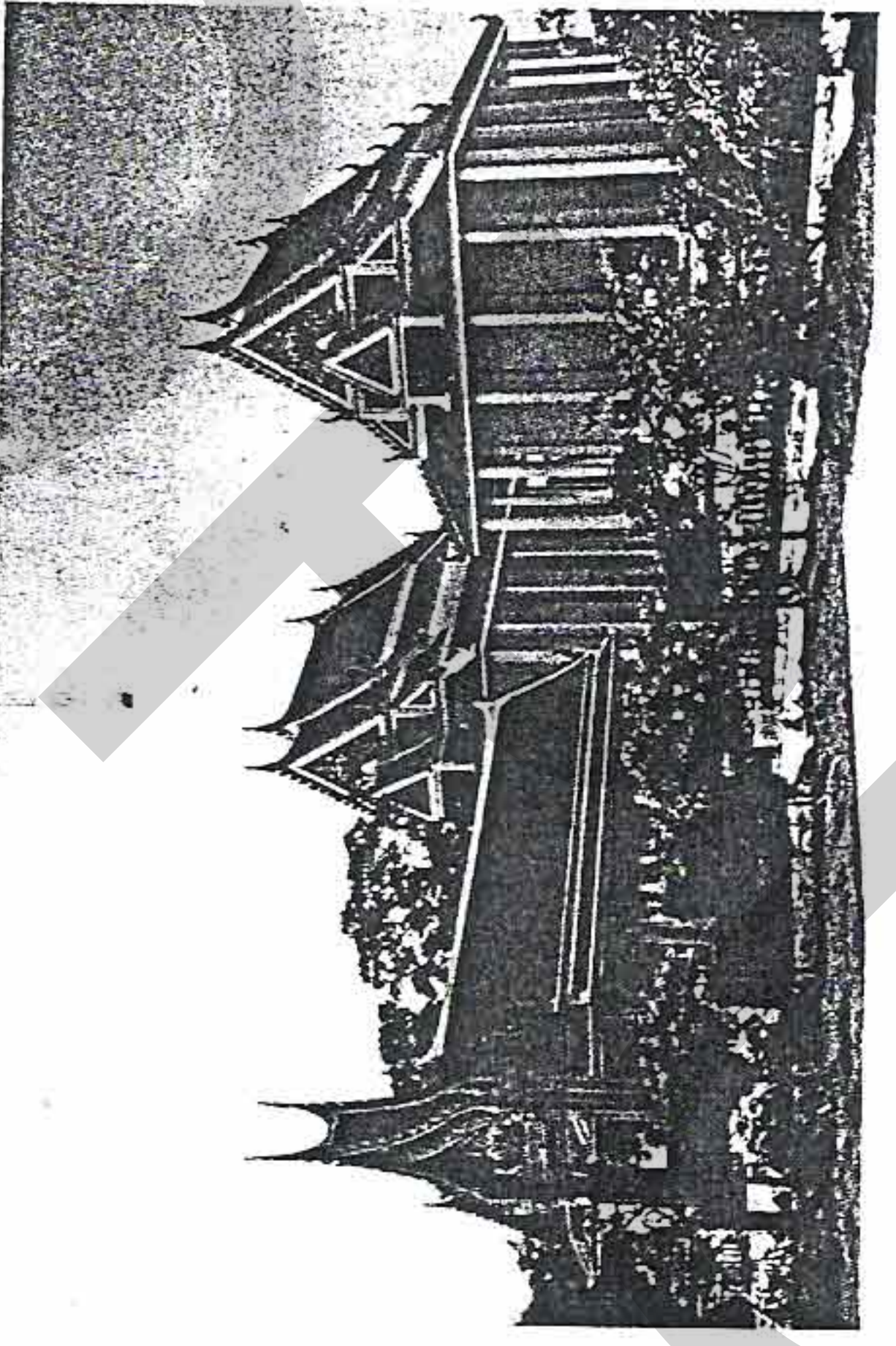
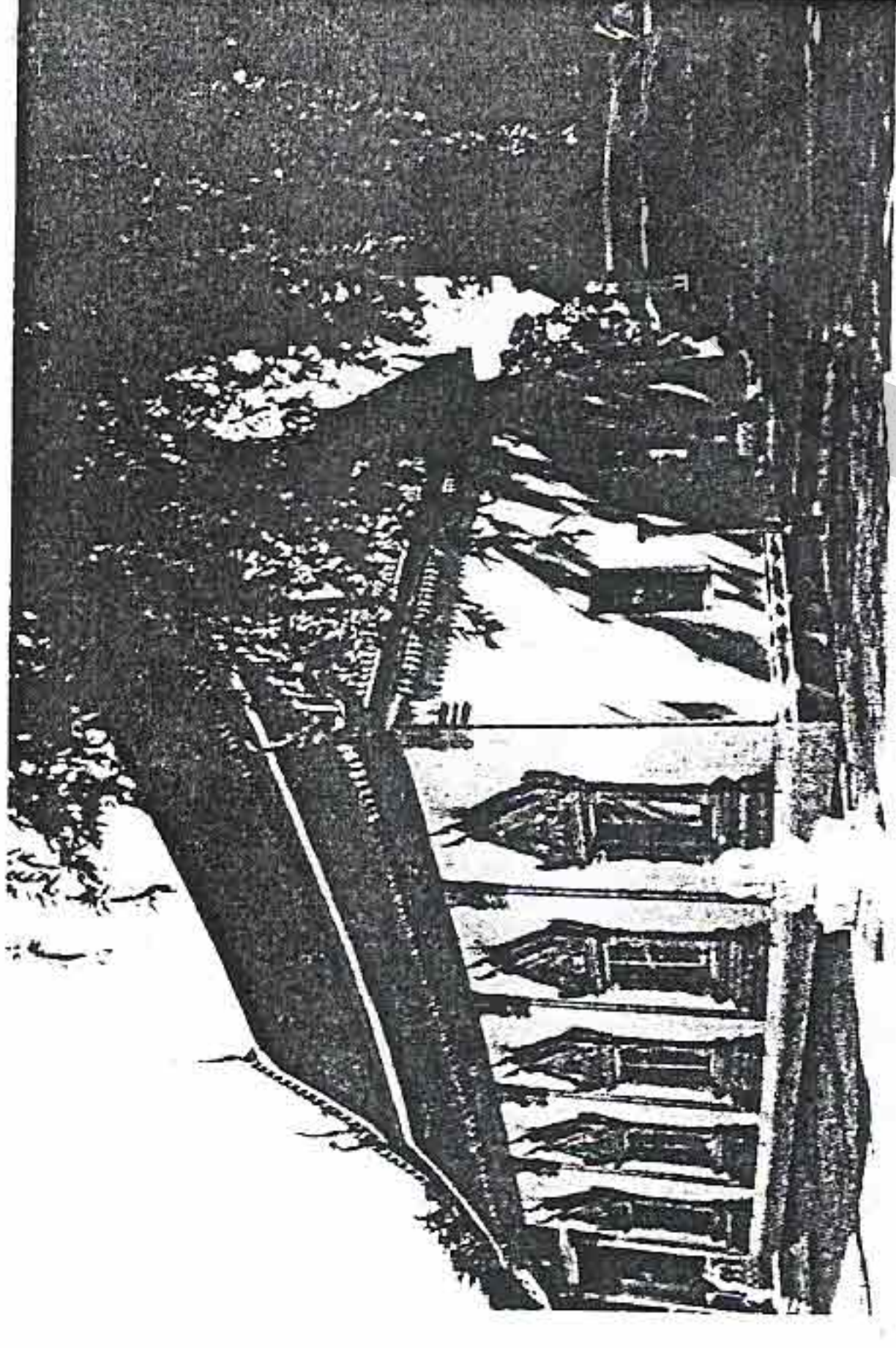
ในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี อำเภอฟักไถ่ยังคงมีพื้นที่ประมาณ 60 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 4 ตำบล ได้แก่ 1. บางบาล 2. บางทราย 3. บางชอน 4. บางบาล

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี อำเภอฟักไถ่ยังคงมีพื้นที่ประมาณ 60 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 4 ตำบล ได้แก่ 1. บางบาล 2. บางทราย 3. บางชอน 4. บางบาล

สถานที่ท่องเที่ยว

1. วัดมหาธาตุ (ทุ่งไผ่) ตั้งอยู่ที่บ้านบางบาล หมู่ที่ 6 ตำบลบางบาล เป็นวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีพระพุทธรูปปางนาคปรกขนาดใหญ่ และพระพุทธรูปปางสมาธิที่สวยงาม
2. วัดป่าโมกข์ (บ้านบางบาล) ตั้งอยู่ที่บ้านบางบาล หมู่ที่ 1 ตำบลบางบาล เป็นวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีพระพุทธรูปปางนาคปรกขนาดใหญ่ และพระพุทธรูปปางสมาธิที่สวยงาม
3. วัดป่าโมกข์ (บ้านบางบาล) ตั้งอยู่ที่บ้านบางบาล หมู่ที่ 1 ตำบลบางบาล เป็นวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีพระพุทธรูปปางนาคปรกขนาดใหญ่ และพระพุทธรูปปางสมาธิที่สวยงาม
4. วัดป่าโมกข์ (บ้านบางบาล) ตั้งอยู่ที่บ้านบางบาล หมู่ที่ 1 ตำบลบางบาล เป็นวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีพระพุทธรูปปางนาคปรกขนาดใหญ่ และพระพุทธรูปปางสมาธิที่สวยงาม
5. วัดป่าโมกข์ (บ้านบางบาล) ตั้งอยู่ที่บ้านบางบาล หมู่ที่ 1 ตำบลบางบาล เป็นวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีพระพุทธรูปปางนาคปรกขนาดใหญ่ และพระพุทธรูปปางสมาธิที่สวยงาม

สถานที่ท่องเที่ยว

ของฝากจากอำเภอฟักไถ่
บ้านพระมงคลมิ่งมิตร (บุญธรรม)
โดย คุณแม่สุด ปราศรี

ผลิตและจำหน่าย ขนมวง ขนมสามเกลอ กระยาสารท
และขนมไทยนานาชนิด
(รับสั่งทำ ขนมหักและคุกกี้ทุกชนิด)

ประวัติขนมวง และ ขนมสามเกลอ

การแต่งงานคนไทยโบราณถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตของทั้งผู้หญิง และผู้ชายในพิธีแต่งงานจะต้องใช้ความละเอียดในการเลือกสรรสิ่งที่ดีงามมาเป็นส่วนประกอบในการจัดพิธี การจัดหาอาหารคาวหวานที่จะนำมาเลี้ยงรับรองแขกจะต้องคำนึงถึงความประณีต เช่น ขนมสามเกลอ ขนมวง และอื่นๆ พระยาอภัยภูธรราชชน "เสริยภักดี" เขียนไว้ว่า ขนมในพิธีแต่งงานโบราณจะมี ขนมสามเกลอ ขนมวง ขนมขมเม็ด ขนมโพรงแก้ว ขนมละมุด ขนมทองเอก และอื่นๆ คนโบราณมักจะใช้ชื่อขนมที่มีคำพ้องเสียงบ้างหรือขนมที่ใช้ในการเสวยทวายบ้าง มาจัดในพิธีแต่งงานเพื่อความประณีต ดังเช่น ขนมสามเกลอ ถือเป็นขนมเสวยเสียดายในพิธีแต่งงานกล่าวคือ นำแป้งขนมสามเกลอ ผสมมาเป็นลูกกลมๆ จับให้ติดกัน นำลงชุบแป้ง แล้วค่อยๆ วางลงในกะทะที่มีน้ำมันร้อนๆ ถ้าขนมยังติดกันอยู่ทั้ง 3 ลูก ก็หมายความว่าคู่บ่าวสาวที่จะแต่งงานกันนั้นจะอยู่ด้วยกันอย่างดีตลอดจนมีลูกด้วย แต่ถ้าหลุดหรือแยกออกไปจากกันลูกหนึ่งยังติดกันอยู่เพียง 2 ลูก ก็หมายความว่าลูกยากหรือไม่มี ถ้าแยกหรือหลุดออกทั้ง 3 ลูก ก็หมายความว่า จะอยู่ด้วยกันไม่มีความสุขด้วยเหตุนี้บางที่จึงใช้ให้เสียไว้เพื่อไม่ให้หลุดไปจากกันในการทอดขนม ถ้าไม่ติดกันก็ชุบแป้งทอดใหม่ 3-4 ครั้งจนไม่แยกจากกัน บางทีก็ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนคนทอดใหม่ เรียกว่า ทานอมมาแก้ ถ้าทอดน้ำมันแล้ว ด้านไปพองขึ้น คือ ด้านเหมือนกล้วยแขกหรือพองฟูแล้วแยกแตกหมดก็ถือว่าไม่ดี แต่ถ้าทอดให้พองงาม ลูกที่พองขึ้นกลมสวยไม่แตกก็ไม่พองก็ถือว่าไม่ดี ถือเป็นคู่ที่ดีเลิศส่วนขนมวงทำจากถั่วเขียวคั่วป่นให้ละเอียดหรือจาก กวนกับน้ำตาลทราย น้ำกะทิ นำมาเป็นรูปวงล้อเกวียนแล้วชุบแป้งทอดคนโบราณถือว่าคู่บ่าวสาวจะได้ดีมีใจคอหนักแน่นเหมือนวงล้อเกวียนและมีความรักกันตลอดชั่วกาลนาน

คุณแม่สุด ปราศรี

บทสารคดีท่องเที่ยวผักไห่

สารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศ "ลำน้ำน้อย" อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ความยาว 15 นาที)
เรื่อง ตามรอยเสด็จประพาสต้น

ภาพ	เสียง
<p>ภาพทุ่งนา</p> <p>ภาพ ยกยอ เลี้ยงปลาในกระชัง</p>	<p>(เพลงบรรเลง "สนามหลวง")</p> <p><u>ขั้นตอนเปอร์</u></p> <p>ล่องลำน้ำน้อย ตามรอยเสด็จประพาสต้น อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา</p> <p><u>บรรยาย</u></p> <p>บ้านปากไห้ เป็นชุมชนเก่าแก่ที่เจริญรุ่งเรืองแต่อดีต ผู้คนทำมาหากินกับการปลูกข้าว และประมงน้ำจืด โดยอาศัยลำน้ำน้อยเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงชีวิต ลำน้ำน้อยมีสัตว์น้ำชุกชุมมาก ผู้เฒ่าผู้แก่ เล่าว่าถึงขนาด “จะกินกุ้งต้องแหวกปลา” เมื่อเริ่มมีการสร้างเขื่อนชลประทานบรรดาสัตว์น้ำลดลงไปมาก อย่างไรก็ตาม ริมสองฝั่งลำน้ำน้อยยังคงทิ้งร่องรอยแห่งความเจริญ วิถีชุมชนริมน้ำ โบราณสถาน วัฒนธรรมประจำถิ่น ที่จะรอนักท่องเที่ยวไปทัศนศึกษา</p>
<p>ภาพพิพิธภัณฑ์</p>	<p>(เพลงบรรเลง)</p> <p>ความภาคภูมิใจมีรูปลักษณ์ของชาวผักไห่คือ เมื่อคราวพระพุทธเจ้าหลวงเสด็จประพาสต้นพระนครศรีอยุธยา 3 ครั้ง ท่านเสด็จมาประทับแรมที่บ้านปากไห้ถึง 2 ครั้ง.....</p> <p>เพลง</p> <p>จุดแรกที่เราจะพาท่านไปเยี่ยมชมคือ พิพิธภัณฑ์ ตั้งอยู่ในโรงเรียนผักไห่สุทธาประมุข เป็นโรงเรียนเก่าแก่ สร้างโดยพระครูสุทธาจารย์วัตร ในปีพ.ศ. 2465 ในพิพิธภัณฑ์ เป็นที่เก็บของใช้โบราณที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชาวบ้าน อาทิ เครื่องสังคโลก เซียนหมาก ตะเกียง เครื่องอัดกลีบสไบ เตารีด เครื่องใช้ประจำวัน เครื่องปั้น ด้าย ปั่นเชือก กบมือ หมอนไม้ เตาชิงกราน รวมถึงเรืออีโปง ซึ่งขุดจากไม้ตาลทั้งต้น และเรือพายม้า</p> <p>เพลง</p>

ภาพ	เสียง
ภาพวัดตึกคชหิรัญ	<p>บริเวณใกล้เคียงกัน เป็นสถานที่ตั้งวัดตึกคชหิรัญศรัทธาธรรม ในพระราชหัตถเลขาของพระพุทธเจ้าหลวงทรงบันทึกว่าเคยเสด็จมาทอดกฐินวัดนี้ ปี พ.ศ. 2452</p> <p>".....ตึกนั้นคือแก่งจั้น คช นั้นคือช้าง หิรัญ เงิน จึงตกลงเป็น ตึกคชหิรัญศรัทธาธรรม นำชมความอุสาหะทำเป็นอย่างใหม่ไม่ใช่เจ๊ก เป็นฝรั่งปนเจ๊กเกลี้ยงๆ แต่แน่นอนหาพอใช้..... "</p>
ภาพวังปลา	<p>ปัจจุบัน วัดตึกนับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ มีวังมัจฉา และเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวมานั่งวิปัสณาปีละ 2 ครั้ง</p>
วัดชีโพน	<p>ฝั่งตรงกันข้ามวัดตึกเป็นวัดริมน้ำที่งดงามอีกแห่งหนึ่ง คือวัดชีโพน ชื่อเดิมว่าชีตาเหิน เพราะมีแม่ชีที่ดูหมอมั่นมาก ตำนานยังกล่าวไว้ว่าทำวอู่ทองหนีโรคห่ามาพักที่วัดนี้ มีหลักฐานปรากฏว่าพระพุทธเจ้าหลวงทรงพระราชทานหินอ่อนปูพื้นพระอุโบสถวัดนี้ด้วย</p> <p>เพลง.....</p>
วัดหน้าโคกและหลวงพ่อก่	<p>วัดหน้าโคก สร้างขึ้นประมาณ พ.ศ. 2445 เมื่อคราวพระพุทธเจ้าหลวง เสด็จประพาสต้นและทรงทอดกฐินที่วัดตึกคชหิรัญ ได้เสด็จพักเสวยอาหารกลางวันวัดหน้าโคก ปุชนิยมวัดฤดูที่เป็นที่เคารพบูชาของชาวตำบลหน้าโคก คือหลวงพ่อก่ เป็นพระพุทธรูปศิลาแลงสมัยเชียงแสน</p> <p>เพลง.....</p>
ภาพบ้าน + ภาพลุงชั้น	<p>หลังจากนั้นเราไปเยี่ยมลุงชั้น อินทราราม วัย 75 ปี มีอาชีพทำธนาคาร และซ่อมเครื่องดนตรีไทย เช่นซออู้ ซอด้วง บ้านลุงพร้อมเป็นที่สังคีตย์สำหรับผู้หลงใหลในดนตรีไทย ได้มาร่วมวงบรรเลงเพลงกันอย่างสนุกสนาน</p> <p>เสียงลุงพร้อม...(เล่าถึงรายได้).....</p> <p>.....</p> <p>นอกจากนี้ ลุงพร้อมยังอนุรักษ์อุปกรณ์จับปลานานาชนิด รวมถึงภาชนะใส่ข้าว เช่นพ้อม ไว้บริเวณใต้ถุนบ้าน</p> <p>เพลง.....</p>

ภาพ	เสียง
<p>ภาพ การให้น้ำไก่ อาน้ำไก่ ประลองไก่</p>	<p>วิถีชาวบ้านหน้าโคกที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งคือ การชนไก่ เราจึงนำท่านไปชมฟาร์มเลี้ยงไก่ชน สุวรรณอัมรินทร์ ไปชมวิธีการสาธิตการให้น้ำไก่ อาน้ำไก่ การประลองไก่หรือปล้ำไก่ ก่อนที่จะมีการตกลงซื้อ/ขายกัน พันธุ์ไก่ที่กำลังเป็นที่นิยมเป็นพันธุ์ผสมระหว่างไทย พม่าและไซ่ง่อน สนนราคาตั้งแต่ 2500-กว่าหมื่นบาท</p> <p>เพลง.....</p>
<p>บ้านอบนวดสมุนไพร</p> <p>ภาพสวนสมุนไพร</p>	<p>เที่ยวมาครึ่งวัน เหนื่อยนักก็พักนวดกันที่สถานีนามัยลาดชิด ชมสาธิตการนวดอบสมุนไพรโบราณ มีห้องอบสมุนไพรไอน้ำที่สร้างจากภูมิปัญญาชาวบ้าน สมุนไพรที่ใช้ในการอบมีถึง 11 ชนิด ส่วนการนวดนอกจากเพื่อผ่อนคลายความเมื่อยล้าแล้ว ยังเป็นการบำบัดโรคด้วยวิธีกดจุดอีกด้วย ก่อนจะมานวดต้องมีการโทรมาจองคิวก่อน มิฉะนั้นจะมาเก้อ</p> <p>นอกจากนี้ ที่นี่ยังมีสวนสมุนไพรนานาชนิด เช่นขิง ขุมเห็ด เสลดพังพอน เป็นต้น</p> <p>เพลง.....</p>
<p>วัดย่านอ่างทอง</p>	<p>โบราณสถานที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งได้แก่วัดย่านอ่างทองเดิมชื่อ วัดจุฬาลง สร้างขึ้นเมื่อใดไม่มีหลักฐานแน่ชัด แต่มีการปรับปรุงและพัฒนาขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 ประมาณปี พ.ศ. 2367 รัชกาลที่ 4 เมื่อครั้งทรงผนวช ได้มาเทศน์ในงานฉลองด้วยพร้อมงานฉลองก็ได้ใช้นามว่า วัดจุฬาลง ให้สอดคล้องกับวัดของสหาย คือ วัดโมฬีโลก เจ้านายวังหน้าได้ส่งช่างหลวงขึ้นมาก่อสร้าง วัดนี้มีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่งดงาม บานประตูเป็นรูปเทพและยักษ์ แบบวิหารทำอย่างปราสาทเทพบิดร พระอุโบสถรูปทำอย่างหอพระนาคนในวัดพระแก้ว พระเจดีย์รอบวิหารรูปแบบทำอย่างเจดีย์รายของวัดโอรสาราม ธนบุรี กำแพงแก้วรูปแบบทำอย่างกำแพงวัดพระแก้ววังหน้า การก่อสร้างศาลาการเปรียญ ภูมิสงฆ์ได้รื้อเอามาจากตำหนักวังหน้า กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 ปัจจุบันทรุดโทรมลงมาก กำลังรอรับการบูรณะจากกรมศิลปากร</p> <p>เพลง.....</p>

ภาพ	เสียง
ภาพบ้านตึก	ตึกเย็นได้ที่ ก็ไปเยี่ยมชม บ้านตึก ของหลวงวารีโยธารักษ์ ซึ่ง เป็นนายอำเภอคนแรกของอำเภอผักไห่ เป็นสถานที่ที่พระพุทธ เจ้าหลวงเสด็จมาประทับแรมทั้ง 2 คราวที่เสด็จประพาสต้นมา บ้านผักไห่ ปัจจุบันชำรุดทรุดโทรมเหลือเพียงห้องนั้งริมน้ำเท่านั้น เพลง.....
ภาพบ้านเขี้ยว	บริเวณใกล้กันเป็นบ้านโบราณอายุกว่า 100 ปี ชื่อบ้านขุน พิทักษ์บริหารตันสกุลมิลินทวานิช หรือที่รู้จักกันในชื่อบ้านเขี้ยว เป็นบ้านไม้สองหลังทรงปั้นหยาสองชั้น ขนาดใหญ่ มีชานยื่นไป ทางด้านหน้า มีเรือนหลังเล็กแยกออกจากเรือนใหญ่ สาเหตุที่ชื่อ บ้านเขี้ยวเพราะบ้านทั้งหลังทาสีเขี้ยว ซึ่งเป็นสีวันพุธตรงกับวัน เกิดของขุนพิทักษ์บริหาร บ้านเขี้ยวยังคงสภาพส่วนใหญ่เหมือน เมื่อ 100 ปีที่แล้ว หากบ้านเขี้ยวได้รับการบูรณะซ่อมแซมแล้ว จะ เป็นบ้านที่แสดงให้เห็นถึงบ้านทรงไทยที่รับอิทธิพลตะวันตกใน ช่วงสมัย รัชกาลที่ 5-6 ในลักษณะบ้านคนบริบูรณ์ฝั่งลำน้ำน้อยได้ เป็นอย่างดี เพลง.....
ภาพมัสดิ และคนถักแปดสตั้ง	หลังจากนั้น เรามาเยี่ยมชมชุมชนมุสลิมกัน เป็นชุมชนขนาดเล็ก มีแค่ 40 หลังคาเรือน ประกอบอาชีพถักแปดสตั้ง ซึ่งปัจจุบัน เราไม่ค่อยได้พบเห็นกันมากนัก สนนราคาปากละ 400 บาท ใช้เวลาถักประมาณปากละ 2 วัน ผลิตตามคำสั่งซื้อจากกรุงเทพ ลูกค้าส่วนใหญ่มักเป็นชาวมุสลิมและชาวจีน เพลง.....
ภาพตลาดบกลาดชะโด ป้ายภาพยนต์ ร้านจำหน่าย หรีดผ้า	วันรุ่งขึ้น ก่อนที่เราจะล่องเรือชมธรรมชาติสองฝั่งคลองลาดชะโด กัน เราจะแวะที่ตลาดบกลาดชะโดกันก่อน ซึ่งเป็นตลาดชุมชน คนจีนที่ก่อสร้างด้วยไม้มีหลังคาคลุม ยกพื้นสูง มี ประมาณ 60 หลังคาเรือน อยู่กันเหมือนครอบครัวเดียวกัน อายุ กว่าร้อยปี เหลือเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย แต่เดิม เป็น ตลาดที่มีการซื้อ/ขายคึกคักมาก เมื่อมีการตัดถนน ผู้คนหันไปใช้ รถแทนเรือ ปัจจุบันมีสภาพทรุดโทรมมาก แต่ยังคงเอกลักษณ์ ของชุมชนในอดีต จึงเป็นสถานที่ถ่ายทำ ของภาพยนตร์หลาย เรื่อง เช่น รักข้ามคลอง , บุญชู 7, บุญชู 8 และดงดอกเหมย อาชีพหลักของที่นี่ นอกจาก ทำนา หาปลา ทำปลาสดเค็มแล้ว อาชีพรอง ทำหรีดผ้า หรือหรีดเศรษฐกิจ สีสันสะดุดตา ส่งขาย ทั่วประเทศ

	เสียง
	เพลง.....
ภาพบรรยากาศสองฝั่งคลอง ภาพบ้านลุงบุญมา	คลองลาดชะโดเป็นคลองแยกจากลำน้ำน้อย มีธรรมชาติสองฝั่ง คลองที่งดงามมาก จะมีบ้านเป็นหย่อม แต่ชาวบ้านจะมีแพ ผักบุ้ง ผักกระเฉด มียอ ตลอดเส้นทาง เราล่องเรือมาเยี่ยมลุง บุญมา คำผล ผู้มีฝีมือในการต่อเรือจำลอง สัมภาษณ์ลุงบุญมา..... เพลง.....
ภาพสาธิตการทำกล้วยอบม้วน	หลังจากนั้น เราไปดูการสาธิตการแปรรูปอาหารจากวัตถุดิบพื้น บ้านได้แก่ กล้วย ที่ศูนย์การเรียนรู้ของกลุ่มสตรีศรีวิเชียร ที่ตำบล หน้าโคก โดยกลุ่มแม่บ้านจะสาธิตวิธีการทำกล้วยอบม้วน ที่ได้ รับรางวัลหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กล้วยอบที่นี้แตกต่างจากที่ อื่นเพราะต้องเลือกกล้วยที่มีไส้เหลือง ความหวานได้จากกล้วย แท้ ๆ นำกล้วยมาแกะเปลือก ทับ เข้าตูบ 5 ชั่วโมง ด้วยกรรม วิธีผลิตง่ายๆ เหมือนชื่อ (กล้วยๆ) เราจะได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่า ราคาถูก เพลง.....
ภาพโบสถ์ กระจกสีภายในโบสถ์ คุณพ่อ	สถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งที่น่าสนใจ ในตำบลหน้าโคก ได้แก่ วัดนักบุญเทเรซ่า เราจะไปชมกระจกสีภายในโบสถ์กัน งดงาม มาก หากชมไม่ได้ง่ายนัก สัมภาษณ์ บาทหลวง..... เพลง.....
ภาพบรรยากาศ สองฝั่งคลอง	เมื่อพักทานก๊วยเตี๋ยวเรือที่ทำเรือหน้าอำเภอแล้ว ลุง..... เตรียมเรือพาล่องลำน้ำน้อย ชมวิถีชุมชนสองฝั่ง ตลอดสองฝั่ง คลอง ผ่านโรงเจ วัดโพธิ์ผักไห่ วัดศาลานเหนือ วัดศาลาน ใต้ วัดลาดชิด ลักษณะบ้านทรงไทยริมน้ำ บ้านที่มีจั่วแสดงถึง ฐานะทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างดี นอกจากนี้ บ้านคหบดีจะมีรูป ทรงบ้านที่มีการประยุกต์ให้ทันสมัยขึ้น ตลอดเส้นทางจะพบการ เลี้ยงปลาในกระชัง เป็นระยะๆ เพลง.....
ภาพ สองฝั่งคลองลาดชิด ไม้หนานานาชนิด กลุ่มบ้านทรงไทย	เมื่อถึงคลองแยกลาดชิด จะเริ่มเห็นบ้านทรงไทยเป็นกลุ่มๆ ที่ได้ ชื่อว่า ลาดชิด เพราะทรงหลังคาจะอยู่ชิดติดกัน เรียกว่านภิน ตกไม่ถึงพื้น ตลอดเส้นทางมีธรรมชาติงดงามมาก จะเห็นไม้หน าขึ้นเต็มสองฝั่ง เช่น ต้นกุ่มน้ำ ดอกโสน ใบลำเจียก มะกอกน้ำ

ภาพ	เสียง
	<p>รวมการยกยอเพราะเป็นหน้าน้ำ ปลาอ่อนข้างซุกซุม เพลง.....</p>
<p>ภาพ ป้าสงัด และขนมกง</p>	<p>ขนมเลี้ยงชื่อ ของลาดชิดได้แก่ขนมกง และขนมสามเกลอ ฝีมือคุณป้าสงัด แห่งบ้านขนมสวย ขนมทั้งสองชนิดเป็นขนมโบราณที่เป็นสิริมงคล พระยาอนุমানราชชน เขียนไว้ว่า ขนมในพิธีแต่งงานโบราณ จะมีขนมทั้งสองชนิดรวมอยู่ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อเกี่ยวกับขนมสามเกลอเป็นขนมเลี้ยงทายในพิธีแต่งงาน ประกอบด้วยแป้ง 3 ลูก เวลาทอดต้องติดกัน และต้องฟูงาม เป็นการแสดงให้เห็นถึงความยั่งยืนของชีวิตคู่ ส่วนขนมกงทำจากถั่วเขียวคั่วป่นให้ละเอียด หรือ งาควนกับน้ำตาลทราย กะทิ นำมาปั้นเป็นรูปวงล้อเกวียนแล้วชุบแป้งทอด คนโบราณเชื่อว่าคู่บ่าวสาวจะได้มีใจคอหนักแน่นเหมือนวงล้อและรักกันชั่วกาลนาน</p> <p>เพลง.....</p>
	<p>ขอขอบคุณ</p> <p>นายณรงค์ อ่อนสอาด นายอำเภอผักไห่ ว่าที่ร้อยตรี อาทิตย์ ท้วมสากล พัฒนาการอำเภอผักไห่ อาจารย์สมบัติ ละกำป็น โรงเรียนผักไห่สุทธาประมุข อาจารย์บังอร พันปี โรงเรียนผักไห่สุทธาประมุข นางการะเกด พัฒนาการระดับ 5 พัฒนาการ ระดับ 5 นายธงชัย กำลัง นายกเทศมนตรีลาดชะโด นายประภาส โคกครุฑ นายกอบต. หน้าโคก นายสมบุญณ์ แสงมณี นายกอบต. ลาดชิด นายเอก มีประเสริฐ ประธานชุมชนบ้านเขี้ยว เทศบาลตำบลผักไห่ นางศรีจิตร์ สิทธิสันต์ เลขานุการกลุ่มสตรีศรีวิเชียร นางสงัด ปราศรี เจ้าของร้าน บ้านขนมสวย ตำบลลาดชิด และชาวผักไห่ทุกท่าน</p> <p>ผศ. ปาจารย์ อ่อนสอาด ผู้เขียนบท อ. ภัทรีรา สารากรบริษัท ผู้บรรยาย อ. ประดิษฐ์ รัตนวิจารณ์ ที่ปรึกษา ผลิตรายการ โดย คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิตย์</p>

หมายเลข.....

ตำบล.....

แบบสอบถาม

เครือข่ายการสื่อสารเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา “ลำน้ำน้อย” อ.ผักไห่

จ. พระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง : แบบสอบถามชุดนี้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบการทำวิจัยเพื่อชี้้นำสังคม เรื่อง เครือข่ายการสื่อสารเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา “ลำน้ำน้อย” อ. ผักไห่ จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งวิจัยดังกล่าวเป็นหนึ่งในหัวข้อวิจัยหลัก “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” สาขานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือ โปรดพิจารณาและตอบคำถามตามความเป็นจริง เพื่อคำตอบที่ได้ นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนของท่านแล้ว ยังสามารถขยายผลนำไปใช้ประโยชน์ต่อชุมชนอื่นๆ ต่อไป

ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ผศ.ปาจริย์ อ่อนสอาด

แบบสอบถาม แบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่2 ความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่3 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่4 ความตระหนักต่อการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

3. เพศ ชาย หญิง

4. ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี

5. ระดับการศึกษาสูงสุด

ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น

มัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญา/ปวส.

ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

อื่นๆ (ระบุ).....

7. อาชีพ

ไม่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม

รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ทำงานบริษัท/รับจ้าง

ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว อื่นๆ (ระบุ).....

5.) รายได้ (ก่อนหักค่าใช้จ่าย) เฉลี่ย ประมาณ.....บาท/เดือน

6.) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ที่นี้.....ปี

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย / หน้าข้อความที่ท่านต้องการ (ตอบได้หลายข้อ)

1. ข้อใดคือความหมายที่ถูกต้องของคำว่า “การพัฒนาชุมชน”

ก. การปรับปรุงชุมชนให้ดีขึ้น

ข. การเปลี่ยนแปลงชุมชนจากสภาพที่ไม่น่าพอใจ ไปสู่สภาพที่น่าพอใจ

ค. การพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องของทางราชการ ชาวบ้านไม่เกี่ยว

ง. การพัฒนาชุมชนเกี่ยวข้องกับการสร้างถนน การประปา และการไฟฟ้า เท่านั้น

จ. อื่นๆ (ระบุ).....

5. ข้อใด คือความหมายของ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

ก. การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ

ข. การท่องเที่ยวที่ไม่ไปทำลายธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ

ค. การท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวใดๆ

ง. การท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมและสร้างรายได้ให้ชุมชน

จ. อื่นๆ (ระบุ).....

12. ท่านคิดว่า การพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องทำอย่างไรบ้าง?

ก. ให้ราชการสนับสนุนเฉพาะเรื่อง โครงสร้างพื้นฐาน (เขื่อน ท่าเทียบเรือ ถนน ป้ายบอกทาง)

ข. ชาวชุมชนในท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวรวมกลุ่มกันหารายได้ให้ตนเองโดยพึ่งพารัฐให้น้อยที่สุด

ค. โฆษณาประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ง. สร้างกิจกรรมใดๆก็ได้ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นท่าน จะเป็นการช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวในชุมชน

จ. สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันกับนักท่องเที่ยว

ฉ. อื่นๆ (ระบุ).....

18. ท่านคิดว่าในชุมชนท่าน แหล่งท่องเที่ยวใดต่อไปนี้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ก. ตลาดสดผักไหม้

ข. บ้านเจียว

ค. วัดโคกทอง

ง. วัดมัจฉา วัดตึกคชหิรัญ

จ. ตลาดบก ตลาดชะโค

ฉ. อื่นๆ(ระบุ).....

21. ในชุมชนท่าน สินค้าใดบ้างต่อไปนี้ ที่จัดได้ว่าเป็นสินค้าพื้นบ้าน/ทางวัฒนธรรม

ก. ขนมงก

ข. กล้วยอบม้วน

ค. ปลาร้าสับ

ง. เรือจำลอง

จ. น้ำปลาแม่กิมซอ

ฉ. อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่3 การรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนา “ลำน่าน้อย” เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4. ท่านเคยได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนา “ลำน่าน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่?

เคย

ไม่เคย (ข้ามไปตอบข้อ 5)

7. ถ้า เคย ท่านได้รับทราบข่าวสารจากแหล่งใดบ้าง? (ตอบได้หลายข้อ)

เอกสารทางราชการ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

เสียงตามสาย วิทยุชุมชน/ท้องถิ่น

ป้ายโฆษณาหาเสียง ข้าราชการ (นายอำเภอ สมาชิกอบต. พัฒนาการ ครู

กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน)

ผู้นำแบบตามธรรมชาติ (เจ้าอาวาส ผู้อาวุโสประจำชุมชน)

เพื่อน/ญาติ

อื่นๆ (ระบุ).....

14. ท่านคิดว่า ท่านได้รับทราบข่าวสารแล้วเกิดความรู้/ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” ให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากแหล่งใดบ้าง (เรียงตามลำดับ3อันดับ เริ่มจาก 1 มากที่สุด)

- เอกสารทางราชการ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น
 เสียงตามสาย วิทยุชุมชน/ท้องถิ่น
 ป้ายโฆษณาหาเสียง ข้าราชการ (นายอำเภอ สมาชิกอบต. ประธานชุมชน พัฒนา

กร ครู กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน)

- ผู้นำแบบตามธรรมชาติ (เจ้าอาวาส ผู้อาวุโสประจำชุมชน)
 เพื่อน/ญาติ อื่นๆ (ระบุ).....

4.ท่านนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนของท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปใช้ ประโยชน์อะไรบ้าง? (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- พுகุศลสนทนาต่อ ปรับปรุงพฤติกรรมตนเอง
 ปรับปรุงบ้านเรือนตนเอง ปรับปรุงสภาพแวดล้อมชุมชนให้สะอาด
 ไม่ได้ใช้ประโยชน์ใดๆ อื่นๆ (ระบุ).....

5.ท่านต้องการรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนของท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มเติมหรือไม่

- ต้องการ ไม่ต้องการ (ข้ามไปตอบตอนที่ 4)

26. ถ้าต้องการ ท่านคิดว่าควรเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้สื่อประเภทใด มากที่สุด (เรียงตามลำดับ3อันดับ เริ่มจาก 1 มากที่สุด)

- เอกสารทางราชการ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น
 เสียงตามสาย วิทยุชุมชน/ท้องถิ่น
 ป้ายโฆษณาหาเสียง ข้าราชการ (นายอำเภอ สมาชิกอบต. ประธานชุมชน

พัฒนากร ครู กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน)

- ผู้นำแบบตามธรรมชาติ (เจ้าอาวาส ผู้อาวุโสประจำชุมชน)
 เพื่อน/ญาติ อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 4 ความตระหนักต่อการพัฒนา “ลำน่าน้อย” เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำชี้แจง: กรุณาภาเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างขวามือที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านในเรื่องที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เรื่อง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1.การพัฒนา “ลำน่าน้อย” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่ม					
2.การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของทางราชการเท่านั้น					
3.แม่น้ำลำคลองเป็นที่สาธารณะไม่จำเป็นต้องดูแล					
4.ขยะและความสกปรกทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม และทำลายความงามตามธรรมชาติ					
5.การปล่อยน้ำเสียจากบ้านเรือนลงสู่คลองเป็นสิ่งไม่ควรกระทำ					
6.โบราณสถาน วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่มีคุณค่า(ทุนทางสังคม)ควรเก็บรักษาไว้ให้ลูกหลาน					
7.การรณรงค์ให้บ้านเรือนปลูกพืชประจำถิ่น เช่นดอกโสน ดอกบัว สามารถสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว					
8.การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ควรปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก					
9.ท่านเป็นผู้หนึ่งที่สามารถช่วยพัฒนาชุมชนท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
10.การเข้าร่วมกลุ่ม/อาสาสมัครเพื่อพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ					

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา “ลำน้ำน้อย” เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 คำชี้แจง: กรุณาภาเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างทางขวามือให้ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน

เรื่อง	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.การได้ช่วยเผยแพร่หรือกระจายข่าวเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนของท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
2.การให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์แม่น้ำ คู คลองโบราณสถาน วัฒนธรรม ประเพณี และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น					
3.การนำสินค้า/อาหารพื้นบ้านมาร่วมจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างรายได้แก่ชุมชน					
4.ชักชวนครอบครัว/เพื่อนบ้าน ให้ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดริมแม่น้ำ/คูคลอง					
5.ร่วมกันจัดสภาพแวดล้อมชุมชนให้สะอาดงดงาม เป็นระเบียบอยู่เสมอ					
6.ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการดูแล ป้องกันการจับสัตว์น้ำในบริเวณห้ามจับ					
7.เข้าร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้หรือทำความสะอาดสถานที่สำคัญของชุมชนในวันสำคัญทางศาสนา และวันเฉลิมฯ					
8.ลดขยะมูลฝอยด้วยการใช้โฟม หรือพลาสติกให้น้อยที่สุด					
9.ช่วยกันต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยอัธยาศัยไมตรี					
10.ร่วมกันกำหนดแนวทาง มาตรการในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					

♥ ขอบคุณ ♥

ชื่อ.....

ตำแหน่ง.....

แนวคำถามการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

เครือข่ายการสื่อสารเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา “ลำน้ำน้อย” อ.ผักไห่

จ. พระนครศรีอยุธยา

1.) ท่านมีความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับ “ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ” หรือไม่ ?

.....
.....
.....

2.)ท่านสนใจ/ ต้องการที่จะพัฒนาชุมชนท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่?

สนใจ/ต้องการ ไม่สนใจ/ไม่ต้องการ

3.) ถ้าไม่สนใจ/ไม่ต้องการ เพราะเหตุใด?

.....
.....
.....

4.) ตามทัศนะของท่าน แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนของท่าน ควรจะเป็นประเภทไหน? (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำที่ยังคงความเป็นธรรมชาติ

เป็นแหล่งที่มีโบราณสถาน วัฒนธรรม ประเพณี หัตถกรรมพื้นบ้าน รวมถึงวิถีชีวิต ที่หลากหลายของชุมชน

เป็นสถานที่เรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยว เช่น สาธิตการทำอาหารพื้นบ้าน การเลี้ยงปลาในกระชัง การเลี้ยงไก่ชน การทำปุ๋ยชีวภาพ ฯลฯ

เป็นแหล่งทัศนศึกษาของเด็กและเยาวชน เช่นชมโบราณสถาน วัด โบสถ์ วิถีชุมชน หัตถกรรมพื้นบ้าน ฯลฯ

เป็นแหล่งฟื้นฟูสุขภาพสำหรับผู้ป่วย และคนชรา เช่น มีการนวดแผนโบราณ

- มีที่พักทางวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) สำหรับนักท่องเที่ยว
- มีระบบรักษาความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวทางน้ำ เช่น หน่วยกู้ภัย
- ปลดยาเสพติด
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5.) การพัฒนาชุมชนของท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท่านอย่างไร

- เป็นการสร้างรายได้แก่ชุมชน
- เป็นการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนไว้เป็นมรดกต่อลูกหลาน
- สร้างชื่อเสียงของชุมชนให้เป็นที่รู้จัก
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

6.) ชุมชนของท่านมีแหล่งท่องเที่ยว หรือที่ท่านคิดว่าจะทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ที่ไหนบ้าง?

.....

.....

.....

.....

7.) สินค้าในชุมชนของท่าน ที่ท่านคิดว่าน่าจะเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวหรือคนต่างถิ่น มีอะไรบ้าง? เพราะอะไร?

.....

.....

.....

.....

8.) ชุมชนของท่านมีกิจกรรมอะไรบ้าง? ที่จะดึงดูดขายสำหรับนักท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

9.) ชุมชนท่านมีปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมถูกทำลายบ้างหรือไม่ ?

- มี ไม่มี

10.) ถ้ามี ได้แก่ปัญหาด้านใดบ้าง? (ตอบได้หลายข้อ)

- น้ำ อากาศ ขยะ เสียง ต้นไม้ อื่นๆ (ระบุ)

11.) ปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าวเกิดจาก ใครเป็นผู้กระทำ

- คนในชุมชนเอง คนนอกชุมชน

12.) ท่านทราบหรือไม่? ว่าจะมีการพัฒนาชุมชนของท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- ทราบ ไม่ทราบ

13.) ถ้าทราบ ทราบจากสื่อใด? (ตอบได้หลายข้อ)

- เอกสารราชการ
 การประชุมของอำเภอ
 ป้ายประกาศหาเสียง
 การพูดคุยของเพื่อนบ้าน
 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

14.) ท่านได้เคยสื่อสารให้กับสมาชิกในชุมชนท่านทราบเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือไม่?

- เคย ไม่เคย

15.) กรณีเคยมีการสื่อสาร ท่านสื่อสารด้วยวิธีใด (ตอบได้มากกว่า 1ข้อ)

- ประชุมกลุ่มอย่างเป็นทางการ ผ่านประชาคมหมู่บ้าน โรงเรียน วัด
 ประชุมกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ เช่นตามงานทำบุญ งานประเพณีต่างๆ
 สื่อโปสเตอร์
 เสียงตามสาย
 วิทยุชุมชน
 ปากต่อปาก

อื่นๆ (โปรดระบุ).....

16.)ชุมชนท่านมีความพร้อมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่

พร้อม ไม่พร้อม

17.)กรณีที่คุณตอบว่าพร้อม ท่านทราบได้อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือ ด้านการดูแลรักษาความสะอาดบ้านเรือนและสภาพแวดล้อม
- มีทำเทียบเรือ (กรณีมีแหล่งท่องเที่ยวริมน้ำ)
- มีแหล่งจำหน่ายสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว
- มีบ้านพักในชุมชนที่นักท่องเที่ยวสามารถร่วมอาศัยอยู่ด้วย
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

18.)กรณีไม่พร้อม เพราะเหตุใด?

- สมาชิกในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในเรื่องการรักษาความสะอาดของบ้านเรือนและสภาพแวดล้อม
- ขาดงบประมาณในการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ทำเทียบเรือ ฯลฯ
- หน่วยงานที่รับผิดชอบมิได้มาดำเนินการ
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

19.)ท่านต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือหน่วยงานอื่น ด้านใดบ้าง? เพื่อพัฒนาชุมชนท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ตอบได้หลายข้อ)

- ควรจัดสรรงบประมาณด้านการท่องเที่ยวให้กับอบต.มากขึ้น
- กรมการพัฒนาชุมชนควรเข้ามาช่วยสนับสนุนหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับสินค้าชุมชน
- สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานเข้ามาช่วยฝึกพัฒนาสินค้า/บริการให้ได้มาตรฐาน
- สถาบันการศึกษามาช่วยอบรมชาวบ้านให้เป็นผู้นำทางนักท่องเที่ยว
- อื่นๆ(ระบุ).....

20.) ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนของท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

♠ ขอบพระคุณสำหรับความร่วมมือ ♠

PRU

แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมเกี่ยวเนื่องในอำเภอฟักไห้

1.) เทศบาลตำบลฟักไห้ :

แหล่งท่องเที่ยว

พิพิธภัณฑ์ โรงเรียน“ฟักไห้สุทธาประมุข”

วัดตึกคชหิรัญศรัทธาธรรม

วัดซีโพน

บ้านขุนพิทักษ์บริหาร (บ้านเขี้ยว)

บ้านหลวงวาริโยธารักษ์ (บ้านตึก)

ผลิตภัณฑ์ชุมชน

สาธิตการถักเปดสะตัง (ชุมชนมุสลิม)

มัสยิด

2) เทศบาลตำบลลาดชะโด

แหล่งท่องเที่ยว

ตลาดบกลาดชะโด

คู่มือเรือจำลอง

ผลิตภัณฑ์ชุมชน

เรือจำลอง

ปลาเค็ม ปลาแห้ง

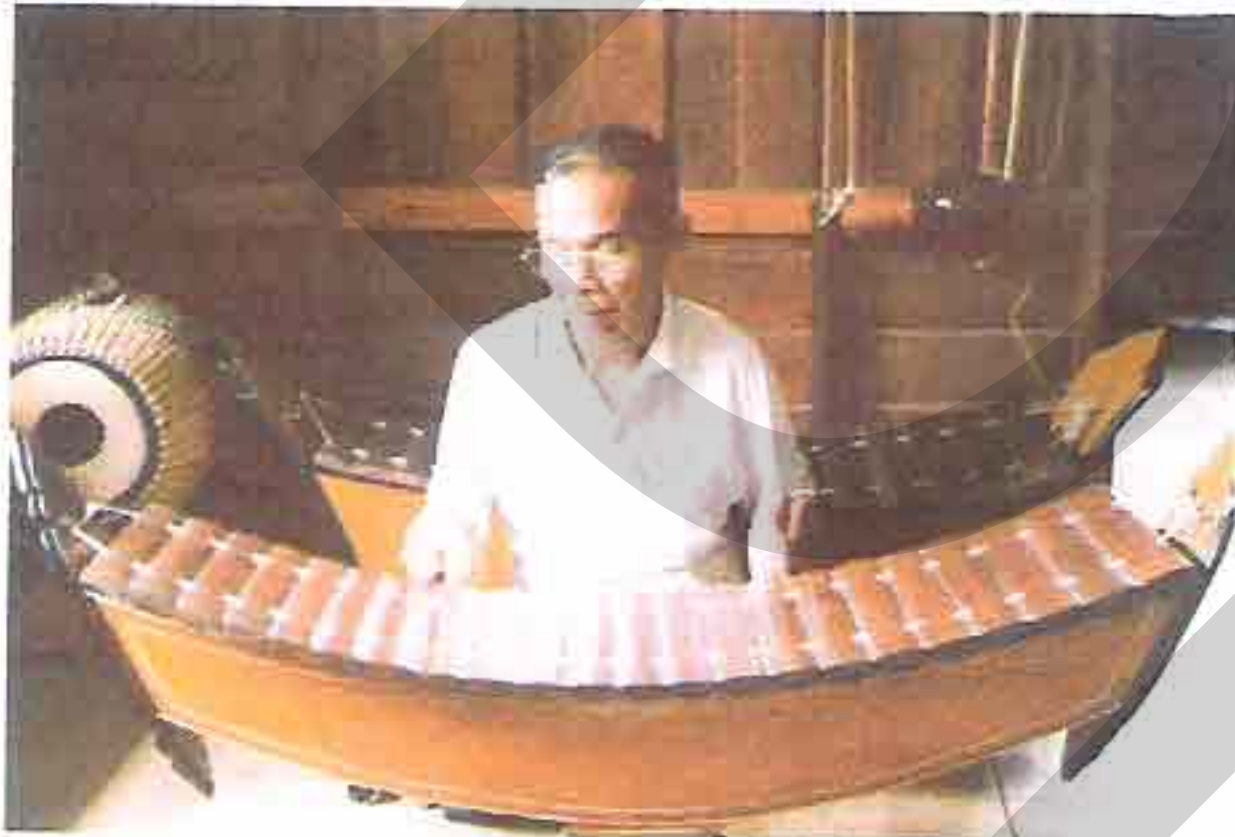
3) อบต. หน้าโลก
แหล่งท่องเที่ยว

กลุ่มสตรีศรีวิเชียร

ฟาร์มประลองไก่ชน

บ้านดนตรีลุงชั้น

วัดนักษัตร "เทเรซ่า"

ผลิตภัณฑ์ชุมชน

กล้วยอบแผ่น

เครื่องดื่มสมุนไพร

4) อบต. ลาดชิด
แหล่งท่องเที่ยว

กลุ่มบ้านทรงไทย

ประมงน้ำจืดคลองลาดชิด

ผลิตภัณฑ์ชุมชน

บริการนวดอบสมุนไพร

ขนมกงป่าสด

ประวัติส่วนตัวและรายชื่อผลงานวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

- 1.1 ชื่อและนามสกุล (ภาษาไทย) นางปจรรย์ อ่อนสอาด
(ภาษาอังกฤษ) Mrs. Pacharee Onsaard
- 1.2 สัญชาติ ไทย เชื้อชาติ ไทย ศาสนา พุทธ
- 1.3 เกิดวันที่ 1 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2498
- 1.4 เลขประจำตัวผู้เสียภาษี 1-00327392-7
- 1.5 ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำ ภาควิชาวารสารศาสตร์
- 1.6 สถานที่ติดต่อ
 - 1.6.1 สถานที่ทำงาน คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
110/1-4 ถนนประชาชื่น หลักสี่ กทม. 10120
โทรศัพท์ 02-9547300-29 โทรสาร 02-5899606
 - 1.6.2 บ้านเลขที่ 18 /202 ซ. ประชาสามัคคี/รุ่งทรัพย์ อ.สามัคคี ต.ท่าทราย
อ. เมือง จ. นนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 02-9801531 (มือถือ) 09-8136450

2. ประวัติการศึกษา

ระดับปริญญา	อักษรย่อ	สาขาวิชา	สถานศึกษา	ปีที่จบ	ประเทศ
ป.โท	พบ.ม.	รัฐประศาสนศาสตร์	สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์	2527	ไทย
ป.ตรี	ศศ.บ.	สื่อสารมวลชน	มหาวิทยาลัย กรุงเทพ	2521	ไทย
วุฒิปัตร์	มินิ. เอ็มบีเอ.	-	มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์	2534	ไทย

3. ผลงานวิจัย

- 3.1 เรื่อง การวิเคราะห์เครือข่ายการสื่อสารธุรกิจชุมชน กรณีศึกษา โรงสีข้าวชุมชนสหกรณ์
การเกษตรอุดรดิษฐ์ จำกัด ปีที่พิมพ์เผยแพร่ ปีการศึกษา 2544
- 3.2 เรื่อง การสื่อสารการตลาดเพื่อชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษา ชุมชนเกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด
จ. นนทบุรี ปีที่พิมพ์เผยแพร่ ปีการศึกษา 2545

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 ชื่อและนามสกุล (ภาษาไทย) นายประดิษฐ์ รัตนวิจารณ์

(ภาษาอังกฤษ) Mr. Pradit Rattanawijarn

1.2 สัญชาติ ไทย เชื้อชาติ ไทย ศาสนา พุทธ

1.3 เกิดวันที่ 21 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2488

1.4 เลขประจำตัวผู้เสียภาษี 1-003534103

1.5 ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์อาวุโส (คณบดี)

1.6 สถานที่ติดต่อ

1.6.1 สถานที่ทำงาน คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

110/1-4 ถนนประชาชื่น หลักสี่ กทม. 10120

โทรศัพท์ 02-9547300-29 โทรสาร 02-5899606

1.6.2 บ้านเลขที่ 21 /121 ซ. ลาดพร้าว 19 แขวงลาดยาว เขตจตุจักร

กรุงเทพฯ 110900

โทรศัพท์ 02-512-1757 (มือถือ) 01-2420678

2. ประวัติการศึกษา

ระดับปริญญา	อักษรย่อ	สาขาวิชา	สถานศึกษา	ปีที่จบ	ประเทศ
ป.ตรี	ศ.บ.	เศรษฐศาสตร์ ประยุกต์	มหาวิทยาลัยธรรม ศาสตร์	2516	ไทย
ประกาศนียบัตร	-	Marketing Management	Queen s University	1973	CANADA

3. ผลงานวิจัย

3.1 เรื่อง การสื่อสารการตลาดเพื่อชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษา ชุมชนเกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด

จ. นนทบุรี ปีที่พิมพ์เผยแพร่ ปีการศึกษา 2545